

11 31.148

inv. 29.319

Prof. dr. MIRCEA N. COSTIN

II 31.148

D I C T I O N A R
DE
REPT INTERNAȚIONAL
AL
AFACERILOR

VOL. I

A — C

29.3.19

LUMINA LEX
București, 1996

colaborat la selecționarea și alfabetizarea termenilor,
precum și la dactilografierea manuscrisului:

Sanda ALBU și Angela PINTEA

CUVÂNT ÎNAINTE

În condițiile revoluției tehnico-științifice contemporane — ca urmare a impactului acesteia asupra economiei mondiale — se produce o continuă diversificare a proceselor de producție și o neîncetată amplificare a diviziunii internaționale a muncii, ceea ce face ca, la scară planetară, să se contureze din ce în ce mai pregnant raporturi de complementaritate între economiile naționale din diverse state. Nici un stat, oricât de bogat și de înzestrat din punct de vedere tehnic ar fi el, nu poate să producă tot ceea ce îi este necesar pentru continuă sa dezvoltare, după cum nu poate să consume singur tot ceea ce este în măsură să producă; toate statele lumii, indiferent de mărimea lor și de potențialul economic și tehnico- științific de care dispun, au ceva de dat, dar și ceva de primit din circuitul mondial de valori și de cunoștințe. Această realitate eclatantă a prezentului, ce se proiectează ca certitudine și în perspectivă, situează cooperarea internațională din domeniile economic și tehnico-științific printre imperati­vele majore ale contemporaneității, ea constituind un modus vivendi lipsit de alternative rezonabile. Comerțul internațional în diversele sale forme de manifestare, prin diversele lui mijloace de realizare reprezintă modalitatea specifică în care și prin care se înfăptuiește circulația bunurilor și cunoștințelor de la o țară la alta; așezarea lui pe principiile noii ordini economice internaționale va face ca el să devină un factor autentic, un prețios instrument de promovare a înțelegerii și încrederii reciproce între națiuni și popoare, indiferent de orânduirea lor socială, de poziția lor geografică sau de nivelul de dezvoltare atins. Dar desfășurarea comerțului internațional nu se petrece într-un spațiu indiferent, pasiv și neutru, ci într-un cadru juridic strict reglementat prin normele juridice care consacră formarea, modificarea, executarea și stingerea raporturilor juridice comerciale internaționale, precum și toate consecințele juridice aferente unor asemenea împrejurări. Sunt normele dreptului comercial internațional consfințite prin convenții internaționale (bilaterale și multilaterale) sau prin legislațiile naționale ale

statelor, ori prin uzanțele comerciale internaționale. Cunoașterea acestor norme, a instituțiilor juridice în care ele se grupează, prezintă o deosebită importanță pentru toți participanții la comerțul internațional, deoarece numai astfel sunt ei în măsură să beneficieze de protecția juridică a intereselor lor și totodată să contribuie la asigurarea derulării raporturilor comerciale internaționale într-un climat de legalitate și justiție internațională.

Lucrarea de față — care este rezultat al strădaniilor noastre de mai bine de doi ani — își propune ca obiectiv principal cercetarea aspectelor semnificative ale problematicii dreptului comercial internațional spre a oferi cititorului (fie el jurist format sau în devenire, ori de altă specialitate, teoretician sau practician) informația specifică privind particularitățile acestor aspecte. Ea a fost concepută și realizată ca un conglomerat de micromonografii asupra conceptelor de bază ale dreptului comercial internațional. Din dorința de a facilita cititorului găsirea cât mai rapidă a informației dorite am orânduit strict alfabetic elementele componente ale acestui ansamblu, astfel încât prezenta carte să-și poată îndeplini rolul de ghid pentru cei interesați să o consulte. Cititorul va găsi în paginile ei explicații și lămuriri privind întreaga problematică a dreptului comercial internațional: contractele comerciale internaționale, titlurile de credit, societățile comerciale, arbitrajul de comerț internațional etc. În tratarea largului evantai de aspecte aferente unei atât de ample problematici am folosit ca punct de plecare și de referință teoria și practica de comerț exterior din țara noastră, învederând totodată specificul reglementărilor cuprinse în legislația națională a României cu vocație de aplicare în raporturile juridice de comerț internațional. Din textele articolelor ce alcătuiesc această carte lipsesc trimiterile la alte articole tratând probleme conexe, ca și acelea ce conțin lămuriri în completare — procedeu frecvent utilizat în tehnica de redactare a dicționarelor — dar împrejurarea nu este de natură nici să îngreuneze folosirea ghidului și nici să-l deruteze pe cititor; acesta se poate orienta cu ușurință în paginile lui consultând articolele ce cuprind tratarea de bază a termenilor sau conceptelor în privința cărora dorește să obțină informația completă.

Demersul nostru se fundează pe un vast material bibliografic (cuprinzând cele mai reprezentative lucrări din literatura juridică română și un număr de lucrări din literatura juridică străină) din care am selectat și preluat idei și teze teoretice viabile și la care am adăugat unele idei și teze proprii, în dorința de a oferi cititorului un instrument util, de lucru și de informare în același timp; urmează ca el să aprecieze dacă am izbutit sau nu în această tentativă.

A

ABANDON, termen prin care se desemnează renunțarea titularului unui drept de proprietate având ca obiect bunuri individual determinate sau bunuri de gen, la acele bunuri, ca și renunțarea posesorului unor astfel de bunuri la exercitarea posesiei lor atunci când ele se află într-o situație care legitimează o atare atitudine. În transportul maritim de mărfuri există mai multe varietăți de a. Astfel, asiguratul, parte dintr-un contract de asigurări maritime, în caz de avarie poate proceda după cum urmează: să considere avaria ca o pierdere parțială, caz în care este îndreptățit să pretindă de la asigurător despăgubirea corespunzătoare gravității avariei suferite, păstrându-și pe mai departe dreptul de proprietate asupra navei și/sau asupra mărfii avariate; să abandoneze nava și/sau marfa la dispoziția asigurătorului, considerând avaria ca o pierdere totală, caz în care el

va fi despăgubit pentru întreaga valoare asigurată, dar pierde dreptul de proprietate cu privire la navă și/sau la marfă în favoarea asigurătorului. Într-o atare ipoteză asigurătorului îi revin toate drepturile și obligațiile privind bunurile abandonate, inclusiv obligația de salvare a lor. Dacă asiguratul optează pentru a. navei și/sau a mărfii, el trebuie să facă o declarație de a. prin care să aducă la cunoștința asigurătorului faptul abandonării bunurilor respective. Asigurătorul are dreptul să refuze acceptarea a. spre a evita asumarea răspunderii juridice pentru epavă, dar rămâne obligat de asigurat la plata integrală a valorii asigurate. A. bunurilor asigurate este admis numai în cazurile expres prevăzute de lege și numai în condițiile stabilite prin polița de asigurare. În celelalte situații asiguratul poate pretinde de la asigurător numai plata despăgubirii aferente avariei parțiale su-

ferite. Considerat prin prisma răspunderii armatorului, **a.** se concretizează în cedarea navei de către proprietar în favoarea creditorilor săi maritimi spre a se elibera pe această cale de răspunderile ce-i revin ca urmare a actelor sau a omisiunilor săvârșite de comandant, pilot, echipaj sau de orice alte persoane pentru care este ținut să răspundă. În dreptul român, ca și în sistemele de drept neolatin, răspunderea armatorului pentru faptele comandantului, pilotului, echipajului etc. este limitată la „averea de mare“. Fiecare navă constituie o avere distinctă. Legislațiile din statele care au aderat la convențiile de la Bruxelles din 1924 și 1957 privind limitarea răspunderii armatorilor limitează responsabilitatea acestora la o sumă forfetară de 8 lire sterline/tonă registru pentru toată averea armatorului (de mare și de uscat). În fine, în cazurile prevăzute de lege, încărcătorul poate abandona marfa în favoarea armatorului liberându-se astfel de obligația privind navlul datorat. Pentru a evita riscurile decurgând din exercitarea acestui drept, armatorul poate pretinde plata anticipată a navlului aferent mărfurilor a căror valoare unitară este inferioară valorii navlului (engl. *abandonment - right of -*; fr. *abandon - droit d' -*; germ. *Abandon - Recht des -s*).

ABRUF, termen prin care se desemnează numărul de ordine dat dispoziției letrice sau telegrafice prin care importatorul comunică (direct sau prin mandatarul lui, care de regulă este o casă de expediții internaționale) exportatorului instrucțiunile privind expedierea și transportul mărfii obiect al contractului de vânzare comercială internațională convenit. **A.** se scrie pe toate documentele ce se întocmesc în vederea aducerii la îndeplinire a menționatei dispoziții, constituind un veritabil mijloc de identificare a ei, ca și a respectivelor documente.

ABSORBȚIE, formă a fuziunii societăților comerciale prin efectul căreia o societate având o putere economică mai mare (numită societate absorbantă) încorporează în patrimoniul său patrimoniul altei (sau altor) societăți cu putere economică mai mică (numite absorbite) care astfel își încetează existența atât ca entitate economică distinctă, cât și ca entitate juridică (pierzându-și calitatea de subiect de drept). Prin efectul **a.** se produc următoarele consecințe pe plan juridic: societatea absorbantă devine succesoarea universală în drepturi și obligații a societății (sau societăților) absorbite care dispar ca subiect de drept; patrimoniul acesteia

înregistrează o creștere valorică și ca urmare devine posibilă amplificarea și diversificarea activității sale economice; societatea absorbantă își păstrează nealterate atributele de identificare; se creează posibilitatea ca aceasta să-și majoreze capitalul social.

ACCEPT, 1. Manifestare de voință exprimată în formă scrisă, prin care o persoană — numită acceptant — își asumă o obligație într-un raport juridic preexistent, sau prin efectul căreia se naște un raport juridic. **2.** Înscrisul constatator al unei manifestări de voință prin efectul căreia acceptantul își asumă o obligație în cadrul unui raport juridic preexistent, sau se naște un raport juridic nou.

ACCEPTANT, persoana care, făcând un accept, își asumă o obligație în cadrul unui raport juridic preexistent sau al unui raport juridic ce astfel se naște.

ACCEPTANT PENTRU ONOARE, terț care intervine pentru garantarea onorării unei cambii în suferință, acceptând acea cambie în locul trasului ce a refuzat acceptarea ei.

ACCEPTAREA OFERTEI, manifestare de voință concretizată

într-o declarație sau în orice altă comportare a destinatarului ofertei, exprimând acordul acestuia în legătură cu conținutul ofertei. A.o. poate fi: a) expresă, caz în care îmbracă forma unei declarații de acceptare; b) implicită, când rezultă dintr-o comportare (adică dintr-un alt fapt) de natură să exprime voința de acceptare a destinatarului ofertei, precum: începerea executării contractului, expedierea lucrului ori a sumei de bani reprezentând prețul, promisiunea de expediere a lucrului sau a prețului, îndeplinirea oricărui alt act susceptibil de a fi considerat ca echivalent al declarației de acceptare a ofertei (bunăoară dacă din ofertă rezultă că lucrurile pe care le-a comandat ofertatul trebuie să-i fie trimise prin poștă, echivalează cu declarația de acceptare a ofertei prin simpla efectuare a trimiterii respective). În cazul acceptării implicite se cere ca voința de acceptare să rezulte dintr-un fapt pozitiv, care să o exprime fără echivoc; o atare voință nu poate fi dedusă dintr-o atitudine pasivă a destinatarului și nici din tăcerea acestuia, deoarece tăcerea, ca și inacțiunea, nu valorează prin ele însele acceptare.

Acceptarea își produce efectele specifice numai atunci când corespunde exact ofertei: în esența

sa, contractul este întâlnirea unor voințe identice sub aspectul conținutului lor; lipsa de concordanță între ofertă și acceptare reprezintă un obstacol la formarea contractului. Acceptarea care nu corespunde pe deplin conținutului ofertei implică un refuz prealabil al acesteia, fiind susceptibilă de interpretare ca o nouă ofertă (adică o contraofertă). O atare soluție este consacrată în majoritatea legislațiilor naționale (pe cale expresă sau implicită ca o aplicare a principiilor generale în materie). A.o. produce efecte din momentul ajungerii sale la ofertant; oferta verbală trebuie acceptată de îndată, afară numai dacă din circumstanțele în care a fost făcută nu rezultă contrariul. Acceptarea este susceptibilă să-și producă efectele specifice doar atunci când intervine în timpul cât oferta mai există încă, adică în termenul fixat în acest scop prin ofertă (dacă oferta este cu termen), respectiv într-un termen rezonabil, a cărui durată se apreciază ținându-se seama de toate împrejurările afacerii și de rapiditatea mijloacelor de comunicare utilizate de către ofertant (în cazul ofertei fără termen). În toate cazurile (fie că oferta a fost făcută cu termen, fie că ea este fără termen, deci pură și simplă), în virtutea ofertei, a obișnuințelor

statornicite între părți ori a uzanțelor, destinatarul își poate manifesta voința de acceptare efectuând un act de conduită relevant într-un atare sens (de pildă, expedierea mărfii, plata prețului etc.) fără a mai face o comunicare ofertantului; acceptarea produce efecte chiar dacă un atare act este săvârșit de către un terț (cum ar fi, de exemplu, banca la care este deschis creditul documentar), cu condiția ca actul respectiv să fi fost săvârșit în timp util (adică în termenul prevăzut în ofertă, respectiv într-un termen rezonabil).

ACCEPTAREA OFERTEI CU TERMEN, varietate de acceptare a ofertei, caracterizată prin aceea că efectele sale sunt condiționate de ajungerea ei la ofertant în termenul expres menționat în cuprinsul ofertei. Destinatarul poate să arate că acceptă făcând un act de executare a contractului — ca, de exemplu, expedierea mărfurilor, plata prețului etc. — fără a-l înștiința pe ofertant în mod special despre acceptarea sa. Oferta se consideră acceptată chiar dacă un asemenea act a fost făcut de către un terț (cum este bunăoară banca la care este deschis contul documentar), data acceptării fiind aceea a săvârșirii actului respectiv. Termenul de acceptare

începe să curgă (în cazul stabilirii lui de către ofertant printr-o telegramă sau scrisoare) de la data remiterii telegramei spre expediere, respectiv de la data ce apare pe scrisoare, iar în lipsa unei asemenea date, de la data de pe plic; termenul de acceptare fixat de ofertant prin mijloace instantanee (telefonul, telexul, faxul etc.) curge din momentul ajungerii ofertei la destinatar.

ACCEPTARE CU MODIFICĂRI, varietate de acceptare a ofertei care se distinge prin aceea că răspunsul dat ofertantului cuprinde în conținutul său elemente complementare sau diferite de cele conținute de ofertă, ce nu alterează însă în mod substanțial stipulațiile acesteia din urmă și pe care autorul ofertei nu le revă (fără o întârziere justificată), fie în mod verbal, fie printr-un aviz emis în acest scop. În cazul în care ofertantul nu face obiecții în termen scurt la modificările introduse de destinatarul ofertei în conținutul răspunsului său, stipulațiile contractuale sunt cele din ofertă, cu elementele noi cuprinse în acceptare. Asemenea modificări pot consta în: limitarea dreptului de refuz pentru neconformitatea mărfii, când această clauză se armonizează cu toleranțele

comerciale ordinare ale unei acceptări cu reajustări; clauza prin care se restrâng daunele interese indirecte, dacă această limitare nu este abuzivă; clauza în virtutea căreia se fixează un termen rezonabil pentru reclamații, chiar dacă ar fi inferior termenului curent etc.

ACCEPTARE TARDIVĂ, acceptarea ofertei pe care destinatarul o aduce cu întârziere la cunoștința ofertantului. În principiu **a.t.** nu are valoarea unei acceptări valabile, ea neavând ca efect încheierea contractului. Dreptul uniform în materie admite totuși că o **a.t.** poate fi considerată ca acceptare valabilă cu condiția ca ofertantul să-l informeze fără întârziere pe destinatar, fie verbal, fie printr-un aviz trimis în acest scop, că o primește ca atare (adică întocmai ca și când ea ar fi fost făcută în termen). De asemenea **a.t.** va produce efectele unei acceptări valabile și atunci când din cuprinsul scrisorii prin care aceasta este adusă la cunoștința ofertantului rezultă că acea scrisoare a fost expediată în împrejurări ce au împiedicat primirea ei la timp de către ofertant și că, dacă transmiterea sa ar fi fost regulată, acceptarea ar fi ajuns la timp la ofertant; chiar într-o atare situație, **a.t.** rămâne însă lipsită de efecte, dacă ofer-

tantul îl informează, verbal sau în scris, fără întârziere, pe destinatarul ofertei că el consideră acceptarea respectivă ca fiind tardivă. Legislațiile naționale adoptă soluții diferite în ce privește consecințele a.t. Astfel, unele (engleză, americană, canadiană), nu recunosc efecte juridice a.t.; altele (cum ar fi cea braziliană) îi recunosc efecte juridice ca nouă ofertă (sau contraofertă); anumite coduri (printre care Codul comercial român, Codul civil italian, Codul comercial venezuelean) acordă ofertantului libertatea de a considera eficientă a.t., impunându-i, totodată, obligația de a-l informa de îndată pe acceptant despre aceasta; conform altor legislații (spre exemplu chiliană, columbiană etc.), ofertantul este obligat la despăgubiri dacă nu-l informează pe acceptant despre întârzierea cu care a primit acceptarea.

ACCEPT BANCAR. 1. Varietate de accept concretizată în garantarea de către o bancă a plății sumei de bani înscrisă pe un document de credit. Sunt forme de a.b. *avalul și creditele documentare de acceptare*. De asemenea, constituie formă de a.b. și *confirmarea unui credit documentar*. **2.** Sintagmă prin care se desemnează garantarea expresă

de către o bancă a plății unei sume de bani prevăzută într-o cambie. A.b. se înscrie pe verso titlului cambial. Cambia cu a.b. prezintă mai multă încredere și poate fi transmisă cu mai multă ușurință de la un posesor la altul. A.b. contribuie la extinderea și înlesnirea circulației cambiilor. (engl. *banker's acceptance*; fr. *acceptation de banque*). V. și cambie.

ACCEPT CAMBIAL, confirmare dată de către tras prin înscrierea pe titlu a mențiunii *acceptat*, întărită cu semnătura lui, în virtutea căreia acesta recunoaște obligația sa de plată a sumei precizate în cuprinsul cambiei. Prin efectul a.c., trasul devine, din momentul acceptării, debitor cambial principal, obligându-se să plătească la scadență suma prevăzută în titlul cambial; obligația sa este însă solidară cu acelea ce incumbă celorlalți semnatori ai cambiei (trăgător, giranți, avaliști). A.c. se dă cu ocazia prezentării cambiei la acceptare. O atare prezentare este însă facultativă; posesorul titlului are îndreptățirea să prezinte titlul spre acceptare, dar totodată are și facultatea să se abțină de la exercitarea acestui drept, spre a înfățișa, la scadență, cambia direct la plată. În cazul în care trăgătorul inserează în titlu

o clauză privind instituirea obligației de prezentare a acestuia spre acceptare, neîndeplinirea acelei obligații în termenul fixat antrenează decăderea posesorului din exercitarea dreptului de regres față de toți debitorii cambiali. Prezentarea la acceptare este obligatorie în ce privește cambiile cu scadență la un anumit termen de la vedere, deoarece precizarea scadenței lor depinde de faptul prezentării. Cambia trebuie prezentată la acceptare în termen de un an de la data emiterii ei; trăgătorul are însă facultatea să prelungească sau să reducă acest termen. În schimb, giranții au dreptul numai să reducă, iar nu să și prelungească acel termen. A.c. trebuie să fie datat; acceptarea nedatată produce și ea efecte, dar în exclusivitate față de tras. Prezentarea la acceptare nefiind de esența cambiei, trăgătorul este îndreptățit să o interzică printr-o clauză specifică inserată în titlul cambial; totodată, el poate să stipuleze că prezentarea va avea loc numai după o anumită dată. Interzicerea prezentării cambiei la acceptare nu este îngăduită atunci când acest titlu este plătitibil la un anumit timp de la vedere, precum și dacă este plătitibil la un terț în aceeași localitate sau într-o altă localitate decât cea în care do-

miciliază trasul. Prezentarea cambiei la acceptare se poate face oricând, până la scadență; dar ulterior scadenței, cambia devenind exigibilă, se va putea cere numai plata ei, nu și acceptarea. Acceptarea trebuie să fie necondiționată; orice modificare adusă conținutului cambiei prin acceptare se consideră refuz de acceptare. Este valabilă însă și acceptarea parțială. De regulă, acceptarea se scrie pe fața cambiei, spre marginea din stânga, de-a lungul ei. Se cere ca ea să fie datată numai atunci când scadența cambiei a fost fixată la un anumit termen de la vedere, ori dacă trăgătorul sau unul dintre giranți a instituit, printr-o clauză inserată pe titlu, obligația de prezentare a cambiei la acceptare în termenul fixat. Refuzul trasului de a data acceptarea — atunci când datarea este obligatorie — se constată printr-un protest sub sancțiunea decăderii posesorului titlului din dreptul său de regres. În virtutea a.c., trasul devine obligat cambial în solidar cu trăgătorul, giranții și avalistii; el își asumă obligația de a plăti, celorlalți revenindu-le obligația de a face să se plătească, fiind ținuți la plată numai în eventualitatea refuzului trasului de a plăti. Obligația trasului este literală, autonomă și abstractă. A.c. implică asumarea de către

tras a obligației cambiale și față de trăgător; acestuia poate să-i opună toate excepțiile proprii raporturilor pe care le are cu el. Trasul poate revoca a.c. cât timp titlul se află în mâinile sale, ștergând-o. Ștergerea formulei de acceptare are semnificația unui refuz de acceptare; ea nu este însă opozabilă posesorului cambiei sau oricărui alt semnatar, în cazul în care acceptantul l-ar fi încunoștințat în scris că a făcut acceptarea. Atunci când trasul refuză acceptarea, posesorul cambiei își poate exercita, chiar înainte de scadență, dreptul de regres împotriva trăgătorului, giranților și a celorlalți obligați cambiali.

ACCESSORIUM SEQUITUR PRINCIPALEM, adagiul latin utilizat pentru a exprima ideea cu valoare de principiu potrivit căreia bunul sau contractul accesoriu urmează soarta juridică a bunului sau contractului principal de care depinde. În dreptul comerțului internațional, această idee primește numeroase aplicări. Astfel, potrivit concepției subiective asupra comercialității, actele săvârșite de către un comerciant cu prilejul exercitării comerțului său sunt acte comerciale chiar dacă prin natura sau obiectul lor acestea au caracter de acte civile; pe de altă

parte, fondul de comerț se consideră a fi un bun mobil incorporat de natură comercială și, în temeiul teoriei accesoriului, orice operație asupra sa are caracter de act comercial; pentru cererile care constituie accesorii ale cererii principale, arbitrii au competență în aceeași măsură ca și pentru cererea principală etc.

ACCIZĂ, denumire dată taxei de consum instituită și percepută în unele state cu titlu de impozit indirect asupra anumitor produse precum: mărfuri de lux, tutun, băuturi alcoolice, produse petroliere etc. Constituie o sursă a bugetului de stat și urmărește ca finalitate descurajarea consumului produselor (mărfurilor) vizate. Se aplică deopotrivă cu privire la produsele autohtone și la produsele provenite din import. A. servește totodată ca instrument de ajustare fiscală la frontieră pentru mărfurile importate. De regulă, nivelul a. se stabilește la valori superioare taxei pe valoarea adăugată sau a taxelor generale de consum. Funcțiile specifice taxelor de a. sunt preluate treptat de diferențierea taxei pe valoarea adăugată pe categorii de produse. Și în legislația română agenții economici care produc, impor-

tă, comercializează băuturi alcoolice, cafea, țigări, confecții din blănuri, articole de cristal, bijuterii din metale prețioase, benzină, motorină, țigări și gaze naturale datorează bugetului de stat taxe speciale de consumație — accize.

ACHIZIȚIA DE RISC, varietate a capitalului de risc concretizată în cumpărarea de către o mare companie comercială de acțiuni minoritare într-o firmă de mai mici dimensiuni care este implicată în valorificarea unor tehnologii noi. Compania care a cumpărat acțiunile își va putea majora participarea la capitalul social până la obținerea pachetului de control în cazul în care compania vânzătoare de acțiuni reușește să realizeze un produs de succes comercial. V. capital de risc.

ACOPERIRE. 1. Termen utilizat pentru a se desemna suma de bani aflată în depozit la tras, pe baza căreia deponentul poate emite un titlu de credit (cambie sau cec) urmând ca depozitarul sumei să achite la scadență acel titlu. 2. Operațiunea de închidere a unei poziții *short* la vânzările scurte prin cumpărarea titlurilor datorate. 3. Depozit făcut de client la broker pentru asigurarea unei tranzacții la termen. 4. Operațiunea de contra-

balansare a unei poziții deschise la bursă concretizată în efectuarea unei vânzări-cumpărări la termen sau la disponibil. Se poate prezenta ca: a. contra riscurilor valutare și a. monetară. Cea dintâi (adică a. contra riscurilor valutare) este menită să contracareze pierderile decurgând din fluctuarea cursurilor de schimb ale monedelor. În raporturile de comerț internațional ea se înfăptuiește prin inserarea în contract a unor clauze valutare, ca și prin efectuarea anumitor operațiuni pe piața valutară. Cea de-a doua (adică a. monetară) dă expresie obligației băncilor centrale de a garanta cu un stoc de valori certe (precum: metale prețioase, titluri de credit ale altor bănci centrale etc.) emisiunea de bancnote. Până la cel de-al doilea război mondial s-a utilizat sintagma a.-aur urmărindu-se ca finalitate limitarea emisiunii de bancnote și păstrarea încrederii în bancnotele emise. În majoritatea statelor, legea monetară instituie un anumit raport procentual între stocul de a. și volumul bancnotelor aflate în circulație. Deși băncile centrale continuă să dețină și în prezent rezerve de aur și valute, acestea nu mai pot servi ca a. monetară, legătura dintre rezerve și masa monetară existentă în circulație fiind ruptă (engl. *covering*; fr. *couverture*).

ACOPERIREA IMPORTURILOR PRIN EXPORTURI, expresie ce definește indicatorul care reflectă în procente posibilitatea achitării plăților pentru importuri cu încasările obținute din exporturi. În condiții de echilibru economic intern excedentul valoric al exporturilor față de valoarea importurilor contribuie la consolidarea rezervelor valutare ale statului și constituie totodată premisa certă a creșterii puterii de cumpărare a monedei naționale.

ACORD (sinonim convenție), denumire generică dată convențiilor internaționale (bi sau multilaterale) ce stabilesc cadrul juridic de desfășurare a raporturilor de comerț internațional și cooperare economică și tehnico-științifică internațională. Sunt mai frecvent utilizate următoarele varietăți de a.: comerciale; de credit sau de împrumut; de plăți sau de decontare; de evitare a dublei impunerii; de garantare reciprocă a investițiilor; cadru; etc. **A.** pot interveni și între persoanele juridice care participă la raporturile de comerț internațional și cooperare economică și tehnico-științifică internațională. Așa sunt: **V. a. bancar, a. de barter, a. de credit, a. de swap.**

ACORDAREA EXCLUSIVITĂȚII COMERCIALE, mijloc de promovare a vânzărilor pe o anumită piață, utilizat în practica de comerț internațional, susceptibil de aplicare în cadrul contractului de reprezentanță, sub formă de comision sau consignatie, precum și în cadrul contractului de vânzare comercială internațională (în special când acest contract are caracterul de concesiune comercială). Având ca scop promovarea exporturilor, a.e.c. implică și stabilirea cifrei minime de afaceri pe care se obligă să o realizeze beneficiarul exclusivității, respectiv cumpărătorul sau intermediarul firmei exportatoare.

ACORD BANCAR, înțelegere (convenție) între două sau mai multe bănci cu privire la efectuarea anumitor operațiuni precise determinate de interes reciproc. **V. și acord.**

ACORD COMERCIAL INTERNAȚIONAL, 1. Înțelegere între două sau mai multe țări prin care se stabilesc modalități și reguli de desfășurare a raporturilor comerciale (în general sau numai în anumite domenii ale comerțului internațional) ale țărilor respective între ele, ori privind cooperarea lor pe terțe

piețe. 2. Act juridic prin care se reglementează schimbul de mărfuri între țările semnatare. Prin a.c.i. se reglementează, de regulă: acordarea reciprocă a clauzei națiunii celei mai favorizate; instituirea sistemului de plăți prin cliring sau deize libere; nivelul prețurilor; reduceri și scutiri de taxe vamale; instituirea sau eliminarea de contingente etc. În funcție de durata pentru care se încheie, a.c.i. pot fi: pe termen scurt (adică anuale); pe termen mediu (2—3 ani); pe termen lung (5 sau mai mulți ani).

ACORD DE BARTER, operație de schimb convenită între două părți care se pun de acord să schimbe între ele mărfuri echivalente ca valoare, respectând stipulațiile înscrise în contractul de schimb. Asemenea operații nu comportă transferuri de sume bănești, deoarece în practică reglementarea lor financiară se face prin contrapartide de marfă.

ACORD COMERCIAL ȘI DE PLĂȚI, convenție internațională (de regulă bilaterală) prin care se reglementează desfășurarea schimburilor comerciale, precum și modul de înfăptuire a plăților internaționale între sta-

tele semnatare. Se încheie (pe termen scurt sau pe termen lung) în numele sau din însărcinarea guvernelor. Prin acorduri de acest gen se rezolvă probleme ca: acordarea reciprocă de către statele părți a clauzei națiunii celei mai favorizate; stabilirea regimului restricțiilor cantitative; fixarea nivelului prețurilor pentru mărfurile livrate în baza acordului; întocmirea listelor indicative cu mărfurile ce vor fi exportate de părțile contractante; precizarea bunurilor scutite de taxe vamale și de alte taxe; reglementarea reexportului; consacrarea modului de efectuare a plăților cu referire la schimburile comerciale și necomerciale etc. În vederea aplicării a.c. p. și, totodată, a încurajării schimburilor comerciale reciproce, statele-părți decid de regulă formarea de comisii guvernamentale mixte. V. și acord.

ACORD DE COOPERARE ECONOMICĂ INTERNAȚIONALĂ, convenție internațională (bi sau multilaterală) având ca obiect promovarea și dezvoltarea relațiilor de cooperare economică dintre statele semnatare. Constituie cadrul general pentru încheierea și desfășurarea activităților de cooperare în

producție, cercetare științifică, comercializare etc. între firmele din statele-părți. **A. c.e.i.** definește principiile care trebuie să guverneze conduita statelor semnatare în relațiile reciproce, precum și în raporturile lor cu terții, stabilește măsurile ce urmează a fi adoptate de statele-părți pentru facilitarea și promovarea relațiilor de cooperare, precizează domeniile în care urmează a se realiza cooperarea, precum și mecanismele instituționalizate de părți în scopul derulării în bune condiții a raporturilor de cooperare etc. Unele dintre aceste acorduri instituie reguli cu caracter normativ de care urmează să se țină seama la încheierea contractelor de cooperare, iar altele stabilesc programe pentru desfășurarea operațiunilor de cooperare. De regulă, în baza **a. c.e.i.** se constituie comisii mixte formate din reprezentanți ai organismelor centrale de profil din țările semnatare pentru asigurarea punerii în aplicare a celor convenite. La asemenea comisii pot participa și reprezentanți ai agenților economici implicați în activitățile de cooperare. **V. și acord.**

ACORD DE CREDIT, înțelegere realizată între două sau mai multe bănci, ori între o bancă și societăți comerciale de produc-

ție sau agenții guvernamentale cu privire la condițiile de acordare și de restituire a creditelor. **V. și acord.**

ACORD DE SWAP, înțelegere bilaterală convenită între bănci centrale din țări dezvoltate având ca obiect efectuarea schimbului de monede naționale. **V. și acord.**

ACORD GENERAL DE ÎMPRUMUT, convenție internațională în baza căreia F.M.I. (Fondul Monetar Internațional) își procură fonduri suplimentare care, împreună cu fondurile proprii, sunt utilizate pentru desfășurarea activităților sale specifice. Primele asemenea acorduri au fost convenite în anul 1962, de F.M.I. cu Grupul celor 10. **V. și F.M.I.; Grupul celor zece.**

ACORDUL GENERAL PENTRU TARIFE ȘI COMERȚ (G.A.T.T.), tratat multilateral interguvernamental, semnat în 1947 la Geneva, având 88 de țări ca părți contractante (Tunisia cu statut de aderare provizorie) și fiind aplicat **de facto** de alte 29 țări. A fost creat sub auspiciile O.N.U. și constituie cadrul organizatorico-juridic în care majoritatea statelor lumii negociază reducerea treptată a taxelor vamale, înlăturarea

restricțiilor cantitative și a celorlalte obstacole netarifare, în scopul liberalizării schimburilor comerciale. G.A.T.T. este așezat pe următoarele principii fundamentale: acordarea reciprocă de către țările membre a clauzei națiunii celei mai favorizate și aplicarea de către fiecare din ele în politica economică externă a principiului nediscriminării; interzicerea aplicării la import a restricțiilor cantitative; protejarea piețelor și industriilor naționale, în principal prin intermediul taxelor vamale, reducerea nivelului taxelor vamale și înlăturarea altor obstacole din calea comerțului prin negocieri multilaterale; aplicarea unui tratament mai favorabil țărilor în curs de dezvoltare; utilizarea metodei consultărilor între părțile contractante, în vederea evitării prejudicierii intereselor acestora; adoptarea deciziilor prin consens. Părțile contractante se reunesc în sesiune anuală, care constituie forul decizional cel mai important creat prin acest tratat; între sesiuni, Consiliul reprezentanților conduce și coordonează activitatea organelor subsidiare. G.A.T.T. își desfășoară activitatea curentă prin comitete specializate (pentru concesiile tarifare, salvagardarea, probleme bugetare și financiare, balanțe de plăți), grupul

consultativ al celor 18, precum și prin grupuri de lucru formate din reprezentanții statelor interesate și din experți. În structura sa organizatorică funcționează un secretariat care este condus de un director general și are sediul la Geneva. Până în prezent, sub egida G.A.T.T. s-au desfășurat șapte runde de negocieri între părțile contractante, urmărind reducerea taxelor vamale la anumite produse sau grupe de produse. Acordarea concesiilor se face reciproc; prin efectul aplicării clauzei națiunii celei mai favorizate beneficiază de rezultatul negocierilor practic toate părțile contractante. România a aderat la G.A.T.T. în anul 1971; țara noastră a acceptat următoarele acorduri perfectate în cadrul negocierilor purtate sub denumirea *Runda Tokyo*: protocolul tarifar; acordurile privind evaluarea vamală, autorizații de import, obstacole tehnice, codul antidumping, comerțul cu aeronave civile; angajamentele privind carnea de vită și produsele lactate; acordul privind cadrul juridic al comerțului internațional (prin care s-a prevăzut acordarea de către țările dezvoltate a unui tratament diferențiat, mai favorabil, țărilor în curs de dezvoltare); aranjamentul privind comerțul internațional cu textilele (în virtutea

căruia s-a creat un cadru favorabil pentru negocierea de acorduri bilaterale de reglementare a comerțului cu asemenea produse, urmărindu-se lărgirea exportului românesc de mărfuri textile); acordul privind procedurile în materie de licențe de import. La 15 aprilie 1994 a fost semnat la Marakech (Maroc) de către 124 de state, printre care și România, Actul final al Rundeii Uruguay prin care s-a convenit cea mai vastă liberalizare a comerțului mondial înfăptuită vreodată. Cu începere de la 1 ianuarie 1995 au început să fie operate treptat reduceri de 40% la taxele vamale pentru produsele industriale și de 36% pentru produsele agricole. Dar cea mai mare realizare concretizată prin acest acord ar putea fi crearea, începând cu 1 ianuarie 1995, a Organizației Mondiale a Comerțului, care a înlocuit pe aceeași dată Acordul General pentru Tarife și Comerț (GATT). Noua structură internațională deschide perspective deosebit de largi pentru afirmarea principiului libertății comerțului la scară planetară.

ACOPERIRE LA TERMEN, metodă de recuperare a pierderilor decurgând din riscul valutar. Presupune încheierea de către exportator, separat de contrac-

tul de vânzare comercială internațională, a unei tranzacții cu o bancă (sau cu un alt partener) prin care vinde, la același termen cu cel al creanței sale asupra importatorului, o sumă exprimată în aceeași valută, deși nu posedă această sumă, încasând în schimb, de la partener, la vedere, suma respectivă. Exportatorul va utiliza de îndată suma astfel încasată în afacerile sale, beneficiind de puterea actuală mai mare de cumpărare a banilor. La scadență, el va încasa creanța sa de la importator și va utiliza suma respectivă pentru plata creanței băncii, izvorâtă din tranzacția încheiată la termen cu aceasta având ca obiect vânzarea de valută; pierderea rezultată din riscul valutar se transmite astfel, în întregime, asupra băncii.

ACORDURI DE CONFIDENȚIALITATE, v. angajamente de confidențialitate.

ACREDITIV (documentar), 1. Modalitate de decontare prin care plățile între agenții economici se efectuează pe măsura livrării mărfurilor și prestării serviciilor dintr-o sursă de bani rezervată de către plătitorul-beneficiar și ținută la dispoziția furnizorului la o bancă într-un cont special. 2. Modalitate de decontare pre-

supunând angajarea unei bănci din țara cumpărătorului — pe baza ordinului acestuia — la plata către vânzător, prin intermediul unei bănci din țara lui, a unei sume de bani, cu condiția ca el să depună în termenul fixat documentele doveditoare ale expedierii mărfii comandate. Desfășurarea operațiunilor prin care se efectuează o plată internațională pe această cale parcurge următoarea succesiune în timp: părțile unui contract de import-export convin ca plata să se facă prin a. (d.); importatorul (ordonatorul) dă ordin băncii sale să deschidă un a.; banca vizată se conformează ordinului primit și totodată înștiințează banca exportatorului despre deschiderea a.; concomitent cu această deschidere, banca importatorului blochează, în contul clientului ei, din disponibilul existent în cont sau din creditul ce i-a acordat, suma necesară pentru achitarea la termen a a.; banca exportatorului îl avizează pe exportator despre deschiderea a., comunicându-i textul integral al documentului; exportatorul procedează la verificarea corespondenței clauzelor din a. cu cele ale contractului de vânzare-cumpărare și, dacă este cazul, își exprimă acordul față de conținutul documentului primit; exportatorul efectuează

operația de export în armonie cu angajamentul său contractual; el remite băncii sale documentele doveditoare ale îndeplinirii operațiunii de export în conformitate cu cele prevăzute în acest sens în a.; banca lui efectuează verificarea numerică și de fond a documentelor prezentate și, dacă le constată corespunzătoare, face plata sumei prevăzute în a.; totodată ea remite băncii importatorului documentele pe baza cărora a făcut plata și debitează contul acesteia cu suma plătită (credit de curier) în echivalentul valutar prevăzut în a., sau cere să fie creditată în cont cu valuta corespunzătoare la data plății către exportator; banca importatorului remite clientului ei (ordonator) documentele și debitează contul acestuia cu suma prevăzută în a., creditând cu ea contul băncii exportatorului. În cazul în care a. este domiciliat în țara cumpărătorului, plata se efectuează în sens invers, de la banca importatorului la banca exportatorului. La executarea a. (d.) participă: importatorul (cumpărător, ordonator), care este obligat să achite suma înscrisă în a., obligația sa fiind însă dependentă de constatarea îndeplinirii clauzelor din a.; exportatorul (beneficiarul, vânzătorul), căruii îi revine obligația să prezinte

documentele prevăzute în a., ce servesc la dovedirea clauzelor contractuale; banca importatorului și cea a exportatorului, ambele fiind obligate să verifice documentele, spre a stabili dacă sunt concludente și suficiente pentru dovedirea clauzelor contractuale. O atare dovadă este făcută în cazul în care: documentele prezentate au fost întocmite în armonie cu uzanțele internaționale; acele documente nu conțin vicii de formă; ele concordă cu clauzele prevăzute în a. Prin efectul a., vânzătorul (terț beneficiar) are alături de debitorul său inițial (cumpărătorul) un nou debitor (banca), angajat în mod solidar cu acesta (în materie comercială solidaritatea prezumându-se). Banca este responsabilă pentru modul cum face verificarea documentelor, precum și pentru erorile comise, din neatenție sau incompetență, de personalul său, ca și pentru întârzierile datorate propriei sale culpe (adică decurgând din neglijență sau lipsă de organizare) în desfășurarea operațiilor aferente a. Astfel, ea răspunde dacă primește de la client un set incomplet de documente sau dacă nu există o concordanță deplină între datele cuprinse în acele documente și clauzele a. În schimb, ea nu este ținută responsabilă pentru faptul că marfa nu ar corespunde clauzelor a.: în

operațiile cu acreditive, toate părțile, inclusiv banca, tratează pe bază de documente, iar nu pe bază de marfă. Potrivit regulilor și uzanțelor C.C.I. (Camera Internațională de Comerț), băncile nu-și asumă nici o obligație sau responsabilitate în legătură cu forma, suficiența, exactitatea, autenticitatea, falsificarea sau efectul juridic al oricărui document, sau cu condițiile generale și/sau speciale stipulate în documente ori supraadăugate; de asemenea, ele nu-și asumă nici o obligație sau răspundere pentru descrierea, cantitatea, greutatea, calitatea, condiționarea, ambalarea, livrarea, valoarea sau existența mărfii reprezentate de documente ori pentru buna-credință sau faptele și/sau omisiunile, solvabilitatea, modul de îndeplinire a obligațiilor sau reputația consignatorului, a transportatorului sau asigurătorului mărfii, ori a oricărei alte persoane, oricine ar fi ea. Băncile nu-și asumă nici o obligație sau răspundere pentru consecințele care decurg din întârzieri și/sau din pierderea în tranzit a oricăror mesaje, scrisori sau documente sau din întârzierea, deformarea ori alte erori în transmiterea cablogramelor, telegramelor, telefaxurilor sau telexurilor. Băncile nu-și asumă obligații sau răspunderi în ce privește erorile de tradu-

cere sau de interpretare a termenilor tehnici și își rezervă dreptul de a transmite termenii a. fără să-i traducă. Ele nu-și asumă nici o obligație sau răspundere pentru consecințele ce decurg din întreruperea activității lor datorată unor calamități naturale, revolte, tulburări civile, insurecții, războaie sau orice alte cauze pe care nu le pot controla, ori care sunt cauzate de greve sau *lock-out*-uri. Afară de cazul în care sunt autorizate în mod expres, băncile nu pot efectua plăți, acceptări sau negocieri după expirare, în cazul a. care expiră în perioada unei asemenea întreruperi de activitate (art. 9—11). Sub aspect formal, a. conține mai multe elemente obligatorii, între care: denumirea și adresa băncii din străinătate ce deschide a. sau la ordinul căreia se procedează la deschiderea acestuia; denumirea și adresa băncii care confirmă sau deschide a. la ordinul primei bănci; numărul de ordin al a.; numele și adresa importatorului (cumpărătorului, ordonatorului); numele și adresa exportatorului beneficiarului, vânzătorului); condițiile în care beneficiarul poate obține un credit documentar pe baza a.; condițiile în prezența cărora a. poate fi executat sau utilizat; suma în valută care face obiectul a.; termenele intermediare și finale de valabi-

litate a acestuia; descrierea mărfii care face obiectul lui și precizarea prețului; enumerarea documentelor de expediție care trebuie prezentate de vânzător etc.

ACREDITIV DOCUMENTAR BACK-TO-BACK, v. *acreditiv documentar subsidiar*.

ACREDITIV DOCUMENTAR CESIONAT, denumire dată a-creditivului documentar care formează obiectul unei cesiuni făcută de beneficiarul acestuia (ca intermediar) în calitate de cedent, în favoarea exportatorului real al mărfii care devine, astfel, cesionar de acreditiv. Cesionarea acreditivului documentar este practică în unele țări de către casele de comerț ce îndeplinesc rolul de intermediari în raporturile dintre importatori și exportatori. Intermediarul (care, de regulă, este o astfel de casă) poate cesiona, în tot sau în parte, acreditivul deschis în beneficiul său, în favoarea exportatorului real al mărfii. Operațiunea se desfășoară după cum urmează: la ordinul intermediarului (beneficiar al acreditivului documentar), banca remite cesionarului, care este furnizorul real al mărfii, o declarație de cesiune prin care se angajează să-i

plătească acestuia o sumă determinată, devenită disponibilă în virtutea acreditivului documentar deschis în favoarea beneficiarului (adică a cedentului), urmând ca plata să se facă contra documente. O astfel de cesiune se efectuează numai dacă între intermediar (beneficiar al acreditivului documentar) și furnizorul real de marfă (beneficiar al cesiunii) există raporturi de totală încredere. În esență, exportatorul real este plătit cu o parte din valoarea acreditivului documentar deschis în favoarea unui anume beneficiar. A.d.c. se utilizează cel mai frecvent pentru plata unor materiale, piese de schimb, etc., adiacente unui export complex. Mecanismul de derulare a lui se prezintă astfel: beneficiarul acreditivului documentar dă ordin băncii la care a sosit deschiderea de acreditiv documentar ca să cesioneze o parte din valoarea acestuia în favoarea exportatorului real. În baza acestui ordin, banca transmite cesionarului o parte din acreditivul menționat, fără ca prin documentul de transmitere să-și asume vreun angajament ferm de plată, așa cum o face în cazul acreditivului documentar transferabil. V. și acreditiv documentar; acreditiv documentar transferabil.

ACREDITIV DOCUMENTAR CU CLAUZĂ ROȘIE (*red clause*), varietate de acreditiv documentar care, prin excepție de la regula de bază că plata se face la prezentarea documentelor ce atestă îndeplinirea întocmai a obligațiilor contractuale asumate de exportator, permite ca efectuarea plății către exportator să se facă înaintea primirii documentelor privind atestarea exportului mărfii. Se numește „cu clauză roșie“ deoarece, la originea utilizării sale, clauza derogatorie de la regula de plată menționată era scrisă cu cerneală roșie pentru a avertiza la modul frapant asupra naturii speciale a relațiilor care se stabileau între părțile implicate. A.d.c.r. se distinge prin următoarele elemente caracteristice: mențiunea expresă în textul deschiderii „*red clause*“, urmată de prezentarea tuturor clauzelor legate de derularea operațiunii; precizarea de către ordonator a sumei sau a procentului din valoarea totală a acreditivului documentar care urmează să fie date sub formă de avans exportatorului; documentele ce se solicită exportatorului la acordarea avansului (de regulă, o scrisoare angajament prin care acesta se obligă că va utiliza suma numai pentru procurarea mărfii în discuție și că în caz de

neexpediere a mărfii va restitui suma primită și dobânda aferentă ei); fixarea unui termen limită până la împlinirea căruia exportatorul trebuie să prezinte băncii setul de documente complet ce probează expedierea mărfii necesare pentru încasarea diferenței de valoare a acreditivului documentar rămas neachitată. A.d.c.r. constituie o modalitate de finanțare a exportatorului de către importator fără ca acesta din urmă să perceapă dobândă. De altfel, prețul mărfii este convenit așa încât el să includă și dobânda respectivă. Banca plătitoare este, fără excepție, domiciliată în țara exportatorului. În cazul în care exportatorul beneficiar al avansului omite să prezinte în termenul convenit documentele ce atestă expedierea mărfii, banca plătitoare este îndreptățită să solicite băncii emitente rambursarea avansului, urmând ca aceasta să-l recupereze de la ordonator. Mecanismul de derulare a a.d.c.r. este conceput să funcționeze având la bază încrederea deplină între importator și exportator. Deși avansul este acordat exportatorului, în principiu, pe riscul băncii emitente și pe răspunderea acesteia, el va fi recuperat în final de la importator pentru cazul când exportatorul nu prezintă docu-

mentele de expediere a mărfii. În practică, exportatorul în favoarea căruia a fost deschis un a.d.c.r. beneficiază, frecvent, pe baza garanției ce se concretizează în acel acreditiv, de un credit acordat de banca plătitoare, egal ca valoare cu diferența dintre valoarea totală a acreditivului documentar deschis și avansul acordat. Acest credit poate fi rambursat odată cu prezentarea documentelor de expediere a mărfii, sau oricând până la prezentarea lor, rambursarea lui făcându-se prin reținerea de către bancă a diferenței rămase neachitată din valoarea acreditivului documentar deschis. A.d. c.r. se utilizează în special în operațiunile de intermediere, când exportatorul are mai mulți furnizori locali, care trebuie plătiți direct în numerar, ca și atunci când mărfurile exportate sunt procurate de la licitații locale sau târguri cu plată cash. V. și acreditiv documentar.

ACREDITIV DOCUMENTAR CU CLAUZĂ VERDE (*green clause*), varietate de acreditiv documentar care permite ca efectuarea plății către exportator să se facă înaintea prezentării documentelor privind atestarea exportului mărfii, avansul de plată fiind acordat acestuia numai cu condiția ca el

să-și asume în scris obligația de a prezenta documentele de export la timp. Este un *Packing Credit* (engl.) negarantat, adică un credit anticipat (engl. *Anticipatory Credit*) care presupune că banca din țara exportatorului este împuternicită de banca importatorului (emitentă) să avanseze exportatorului, înainte de livrarea și expedierea mărfii, o anumită sumă de bani. Aceasta este destinată acoperirii cheltuielilor cu ambalarea și expediția mărfii, plății directe a producătorilor etc. Avansul dat de banca exportatorului din acreditivul documentar deschis la aceasta de banca importatorului reprezintă în realitate un credit acordat de acea bancă pentru perioada de timp dintre momentul remiterii avansului și cel al utilizării de către exportator a respectivului acreditiv, moment ce semnifică rambursarea creditului astfel primit. Dacă acest avans este garantat (*Packing Credit* garantat) suntem în prezența unui acreditiv documentar cu clauză roșie (*red clause*). În acest caz exportatorul prezintă băncii creditoare drept garanție fie o recipisă de depozit (engl. *Warehouse Receipt*) pentru a dovedi că o marfă de valoare egală este depozitată, fie o recipisă de încredere (engl. *Trust Receipt*) sau alte mijloace de garantare

(precum: o cesiune de drepturi, un drept de gaj etc.). Indiferent de felul cum garantează creditul anticipat, exportatorul trebuie să-și asume în scris obligația de a prezenta băncii la timp documentele de export. A.d.c.v. este în realitate un acreditiv documentar cu clauză roșie lipsit de garanție. V. și acreditiv documentar; acreditiv documentar cu clauză roșie (*red clause*).

ACREDITIV DOCUMENTAR NETRANSFERABIL, orice acreditiv din cuprinsul căruia lipsește mențiunea expresă că este transferabil.

ACREDITIV DOCUMENTAR RECIPROC „À VALOIR“, tip de acreditiv documentar reciproc ce conține alături de clauza „de intrare în vigoare“ și o altă clauză denumită „à valoir“ (privind stabilirea ulterioară a valorii) în virtutea căreia disponibilitățile valutare rezultate dintr-unul din acreditivele documentare urmează să fie utilizate pentru acoperirea (plata) celui alt acreditiv documentar, iar plata să se facă numai în limita valorii efectiv utilizate. Prin efectul clauzei „à valoir“, valoarea acreditivului documentar de import poate fi limitată la valoarea acreditivului documentar de export. Practic,

cele două livrări pe care le presupune a.d.r.a.v. nu sunt și nici nu pot fi simultane. De regulă, exportatorul fiind interesat în realizarea importului, dar neavând utilitățile financiare necesare în acest scop, livrează primul marfa și depune documentele aferente la bancă. El trebuie însă să aștepte până când celălalt partener va expedia marfa și va depune documentele la bancă pentru utilizarea acreditivului documentar deschis în favoarea sa. Pentru a facilita derularea acestor operațiuni, băncile deschid conturi colaterale, cu utilizare specială, în care sunt înregistrate sumele respective. Operaționalitatea acestor conturi debutează prin debitare, sau după caz, prin creditare, atestând efectuarea primei livrări și urmează a fi echilibrate când va fi fost realizată cea de-a doua livrare. Respectivele conturi nu sunt purtătoare de dobânzi bancare, dobânda fiind, de regulă, luată în considerare de către parteneri pe cale comercială. Beneficiarul a.d.r.a.v. trebuie să ia legătura cu importatorul spre a-i solicita deschiderea în timp util a acestui acreditiv pentru a putea să se încadreze în termenul de livrare convenit și, totodată, pentru a putea utiliza respectivul acreditiv documentar. Până la deschiderea credi-

tivului, beneficiarul acestuia nu va expedia marfa deoarece banca nu-i va accepta documentele de livrare prezentate, invocând motivul că nu poate fi utilizat un acreditiv documentar care, nefiind intrat în vigoare, nu a devenit valabil. V. și **acreditiv documentare reciproce**.

ACREDITIV DOCUMENTAR RECIPROC CU CLAUZĂ DE GARANȚIE, v. acreditiv documentar reciproc „escrow“.

ACREDITIV DOCUMENTAR RECIPROC „ESCROW“, tip de acreditiv documentar reciproc ce se distinge prin aceea că în cuprinsul lui se include, pe lângă clauzele „de intrare în vigoare“ și „de folosire a fondurilor de către parteneri“, o clauză denumită „escrow“ (sau de garanție) prin care banca emitentă își asumă angajamentul ferm și necondiționat de a efectua plata în valută în cazul când acreditivul partenerului expiră, fără să fi fost utilizat măcar parțial, datorită faptului că partenerul, în contrapartidă, nu livrează în termenul convenit tot lotul sau renunță dintr-un motiv oarecare la livrarea lui. Prin efectul clauzei de garanție se constituie, (de regulă, într-un cont colateral, nepurtător de dobânzi bancare,

numit *cont escrow*), fondul co-respuzător livrării în contrapartidă. A.d.r.e. este forma cea mai asiguratorie pentru exportator datorită faptului că: gradul de angajare al partenerului fiind mai mare, conferă certitudinea livrării în contrapartidă; angajamentul bancar de achitare a documentelor în cazul nelivrării contrapartidei în timp util asigură fonduri valutare certe pentru procurarea importului de la alt furnizor. Pentru cazul în care valorile livrărilor reciproce nu sunt perfect egale, a.d.r.e. conține mențiuni exprese privind modul de acoperire a diferențelor, de regulă prin ordin de plată. V. și **acreditive documentare reciproce**.

ACREDITIV DOCUMENTAR RECIPROC SIMPLU, tip de acreditiv documentar reciproc, presupunând includerea, de către fiecare partener contractual în documentul de deschidere a acreditivului documentar, a clauzei denumită „*de intrare în vigoare*” care, de această dată, se limitează la menționarea obligației părților de a depune documentele în condițiile contractuale stricte, indiferent dacă acreditivul documentar al partenerului este sau nu utilizat. Din

momentul deschiderii lor, acreditivele documentare reciproce pentru utilizare devin, în acest caz, independente, dezlegate. Fiecare partener, în calitatea sa de exportator-beneficiar al unui astfel de acreditiv, este obligat să respecte toate îndatoririle asumate privind livrarea mărfii și prezentarea documentelor. De îndată ce a depus documentele, exportatorul-beneficiar încasează contravaloarea lor pe care apoi o utilizează pentru acoperirea contrapartidei. A.d.r.s. este avantajos pentru cel care livrează primul marfa, în sensul că îi conferă acestuia posibilitatea să utilizeze suma încasată dându-i o altă destinație până în momentul achitării importului. Totodată, acest tip de acreditiv prezintă și dezavantajul riscului nelivrării la termenul convenit, sau chiar deloc, situație care, atunci când importul este absolut necesar, are efecte perturbatoare asupra procesului de producție. V. și **acreditive documentare reciproce**.

ACREDITIV DOCUMENTAR SUBSIDIAR, varietate a acreditivului documentar presupunând utilizarea combinată a două acreditive în paralel – unul de export și unul de import suprastructurat pe cel de export –

în realizarea efectivă a operațiunii care este astfel structurată încât beneficiarul primului acreditiv documentar să aibă calitatea de ordonator al celui de-al doilea. Ambele acreditive sunt domiciliat la aceeași bancă, anume la banca ce deservește pe acela care inițiază utilizarea combinată a lor. A.d.s. are ca moment inițial ordinul de deschidere a acreditivului documentar dat de importatorul final în beneficiul unui exportator (anume a celui interesat în realizarea operațiunii prin utilizarea combinată a celor două acreditive). Pe baza notificării deschiderii acreditivului documentar făcut exportatorului, acesta, în calitate de ordonator, deschide la rândul său un alt acreditiv documentar în favoarea exportatorului real, de la care urmează să procure marfa solicitată de importator (care este ordonatorul lui) și înlocuiește parțial sau în totalitate documentele. Aceste documente sunt depuse la banca prin care se realizează ambele operațiuni pentru a fi remise băncii importatorului final. Banca la care s-a făcut domicilierea celor două acreditive are garanția finanțării operațiunii, deoarece suma achitată exportatorului real va putea fi recuperată de această bancă de la importatorul final al

mărfii. Pe plan internațional însă, băncile nu acceptă întotdeauna derularea unor astfel de operațiuni, ceea ce face necesară realizarea unei înțelegeri prealabile între exportatorul care inițiază operațiunea și banca unde urmează să se deschidă al doilea acreditiv documentar. Inițiatorul utilizării combinate în paralel a celor două acreditive documentare implicate în operațiune va schimba factura emisă pe numele său de către exportatorul real cu o factură emisă de el pe numele importatorului final. Înlocuirea facturii creează pentru cel ce corelează cele două acreditive documentare posibilitatea să-și însușească eventualele diferențe de preț. Conosamentul și certificatul de asigurare sunt emise întotdeauna de exportatorul real, la ordinul băncii care îl deservește pe inițiatorul operațiunii. Când sosesc documentele, acestea sunt andosate de către bancă în favoarea băncii importatorului final. Ambele acreditive documentare implicate în operațiune sunt domiciliat la aceeași bancă. Din punct de vedere valoric, al valabilității, precum și sub aspectul termenului de livrare, în toate cazurile acreditivul documentar de import trebuie să se încadreze în limitele impuse de acreditivul docu-

mentar de export, acesta din urmă fiind cel în baza căruia se poate derula în realitate operațiunea implicând utilizarea combinată a respectivelor acreditive. A.d.s. prezintă, în raport cu acreditivul documentar transferabil, următoarele avantaje: în cursul desfășurării operațiunii pe care o implică acest acreditiv, cumpărătorul final nu știe că exportatorul (adică partenerul său contractual) este în realitate numai un intermediar; procurarea mărfurilor poate fi făcută de la diverși subfurnizori sau alți intermediari, din diferite țări, fără să existe restricții sub aspectul provenienței lor; acreditivul de import poate conține clauze suplimentare, comparativ cu acreditivul de export, de natură să asigure eficiență și suplețe operațiunii în ansamblul ei. *Sin. acreditiv documentar back-to-back; contra-acreditiv documentar. V. și acreditiv documentar; acreditiv documentar transferabil.*

ACREDITIV DOCUMENTAR TRANSFERABIL, acreditivul ce conferă beneficiarului îndreptățirea de a ceda drepturile și obligațiile sale decurgând din document unui alt furnizor (sau mai multor furnizori). Cesionarea poate fi efectuată o singură dată, și de regulă cu referire la

întreaga marfă prevăzută în acreditiv. Pentru ca ea să fie posibilă este necesar ca acreditivul să conțină o mențiune expresă într-un atare sens. Prin efectul cesiunii, cedentul transmite noului sau noilor beneficiari, integral sau parțial, și dreptul său de a primi credit documentar. Efectuarea transferului poate fi făcută numai în condițiile prevăzute de acreditivul inițial; el poate avea ca nou beneficiar una sau mai multe întreprinderi din aceeași țară sau dintr-o altă țară, excepție făcând cazurile în care prin acreditiv se stipulează în mod expres altceva.

ACREDITIV DOMICILIAT ÎN ȚARA CUMPĂRĂTORULUI, acreditiv caracterizat prin aceea că încasarea sumei de către exportator devine posibilă numai după ce banca importatorului a primit de la banca acestuia toate documentele aferente unei asemenea modalități de plată, le-a verificat și a constatat că beneficiarul (exportatorul) și-a îndeplinit întocmai obligațiile contractuale. Presupune o întârziere a încasării drepturilor bănești convenite exportatorului; din acest motiv, sub aspectul intereselor lui, domicilierea acreditivului în țara cumpărătorului este acceptabilă doar atunci

când nevoile plasării mărfii o impun ca atare. Inconvenientul poate fi însă înlăturat prin tragerea de către exportator a unei cambii asupra importatorului și negocierea aceluși titlu de credit, fapt ce permite ca cel dintâi să obțină de îndată suma cuvenită, mai puțin dobânda pe intervalul de timp dintre negociere și scadență.

ACREDITIV DOMICILIAT ÎN ȚARA VÂNZĂTORULUI, acreditiv presupunând că plata sumei prevăzute în valută să se facă la prezentarea și verificarea de către bancă a documentelor de expediție, fără nici un scăzământ. Constituie cea mai convenabilă formă de acreditiv pentru exportator, ea asigurând plata „la vedere”. Utilizarea acestui acreditiv pentru plata exporturilor românești comportă următoarea procedură: banca exportatorului primește de la acesta documentele de expediție prevăzute în acreditiv, le verifică și, constatând că acesta și-a îndeplinit obligația contractuală, creditează contul lui cu echivalentul în lei al sumei înscrise în acreditiv, iar apoi remite documentele respective băncii cumpărătorului, cu indicația de a fi creditată în cont cu valuta corespunzătoare; poate recurge și la

debitarea contului creditorului de curier al corespondentului bancar, cerând acoperirea.

ACREDITIV DOMICILIAT ÎNTR-O ȚARĂ TERȚĂ, acreditiv presupunând avizarea beneficiarului asupra deschiderii sale de o bancă din țara lui și efectuarea plății sumei ce formează obiectul documentului la o bancă din țara terță, unde el a fost deschis. Se utilizează atunci când există motive de natură să legitimeze evitarea domiciliării lui în țara beneficiarului. În cazul în care banca din țara terță este agreată, banca din țara beneficiarului poate face plata pe baza documentelor primite și verificate (credit documentar), urmând ca lichidarea acreditivului să se efectueze între bănci. Beneficiarul este îndreptățit să ceară ordonatorul ca acreditivul să fie confirmat de o bancă din țara sa, ori de câte ori are îndoieli cu referire la banca străină. Importatorului îi revine obligația să plătească spezele și comisioanele bancare; pe cale de convenție se poate deroga însă de la această regulă.

ACREDITIV NEREVOCABIL, angajament ferm asumat de banca ordonatoare față de beneficiar de a plăti sau de a face să se

plătească suma de bani precizată în document. A.n. constituie o garanție privind încasarea de către beneficiar a drepturilor sale în eventualitatea că el și-a respectat angajamentele asumate. Poate fi modificat numai cu acordul părților interesate. A.n. poate îmbrăca și forma unui angajament al băncii ordonatoare de a accepta cambii, dacă acreditivul prevede o atare modalitate; de asemenea, el se poate prezenta și ca angajament al acelei bănci de a cumpăra sau negocia (sconta) cambii trase de beneficiar.

ACREDITIV NEREVOCABIL CONFIRMAT, acreditiv deschis la banca importatorului (cumpărătorului, ordonatorului) și transmis unei bănci din țara exportatorului (beneficiarului, vânzătorului), care îl confirmă și apoi îl avizează pe beneficiar despre deschiderea acreditivului confirmat. Comunicarea băncii importatorului către cea a exportatorului se face în formula: „Din ordinul (cumpărătorului) deschidem la dumneavoastră acreditivul nostru nerevocabil, pe care vă rugăm să-l confirmați beneficiarului“. Banca exportatorului, avizându-l pe beneficiar, utilizează formula: „Din ordinul băncii (cumpărătorului)

și pentru contul (acestui) vă facem cunoscută deschiderea la noi a unui acreditiv nerevocabil din partea băncii (cumpărătorului) și confirmat de noi“. Confirmarea are ca efect nașterea unui raport juridic între băncile menționate, în virtutea căruia banca exportatorului se obligă solidar cu banca importatorului la efectuarea plății sau la negocierea cambiei trasă de exportator asupra importatorului, dacă părțile au convenit cu privire la utilizarea acestui titlu de credit. Este valabilă și confirmarea făcută de către o bancă terță din țara importatorului sau dintr-o altă țară. Indiferent ce bancă face confirmarea, aceasta presupune încrederea în solvabilitatea băncii ordonatoare.

ACREDITIV NEREVOCABIL NECONFIRMAT, acreditiv deschis de banca importatorului (cumpărătorului, ordonatorului) și transmis unei bănci din țara exportatorului (beneficiarului, vânzătorului) fără ca aceasta din urmă sau o altă bancă agreeată să-l confirme în sensul angajării efectuării plății. Băncii căreia i s-a transmis acreditivul îi revine obligația să-l avizeze pe beneficiar despre deschiderea acestuia. Neconfirmarea acreditivului de către banca exportato-

rului atrage, practic, scoaterea acestei bănci din circuitul răspunderilor, raportul juridic fiind stabilit într-o atare ipoteză direct între banca importatorului și beneficiarul plății.

ACREDITIV PENTRU LIVRĂRI EȘALONATE, acreditivul în cuprinsul căruia se specifică în mod expres că livrarea mărfii se face eșalonat în timp, în anumite tranșe determinate cantitativ și la anumite termene. Acest acreditiv prevede suma totală pentru întreaga livrare, dar livrarea fiecărei tranșe este considerată de banca plătitoare ca o operație distinctă, independentă de celelalte, astfel încât dacă una din tranșe nu a fost livrată la termen se va aprecia că acea livrare nu a fost efectuată și se va avea în vedere livrarea următoare. Deși în esență sa este un acreditiv utilizabil parțial, el se distinge totuși de această varietate de acreditiv specifică livrărilor parțiale prin aceea că în cuprinsul său se precizează atât determinarea cantitativă a tranșelor livrării, cât și termenele la care urmează să se facă livrarea tranșelor respective.

ACREDITIV PIRAT, denumire dată acreditivelor documentare false puse în circulație de către

unii participanți incorecți la raporturile juridice de comerț internațional. Pentru înlăturarea acestor practici nedorite și neavenite Publicația 500 a stabilit detaliat obligațiile ce revin băncilor avizatoare privind verificarea autenticității acreditivelor documentare. V. și acreditiv (documentar).

ACREDITIV REVOCABIL, acreditivul care poate fi modificat sau anulat în orice moment, fără ca beneficiarul să fi fost înștiințat în prealabil. Lipsa unei indicații clare din conținutul unui acreditiv privind revocabilitatea sau irevocabilitatea acestuia este suficientă pentru ca el să fie considerat revocabil. În cazul a.r., banca ordonatoare are obligația să ramburseze celeilalte bănci orice sumă plătită, acceptată sau negociată de aceasta anterior primirii avizului de modificare sau revocare. A.r. comportă riscuri importante, ceea ce face ca el să fie acceptat de beneficiar rareori, și numai dacă ordonatorul inspiră suficientă încredere beneficiarului.

ACREDITIV REVOLVING, varietate de acreditiv presupunând efectuarea livrării în tranșe și care se distinge prin aceea că inițial este deschis numai pentru suma corespunzătoare valorii

primei tranșe (de exemplu 15%), banca având dreptul să-l reactiveze pentru suma aferentă tranșei următoare, dacă livrarea a fost efectuată înăuntrul perioadei de valabilitate indicată pentru fiecare tranșă și cu îndeplinirea tuturor celorlalte condiții prevăzute în cuprinsul său. A.r. este menit să concilieze interesele vânzătorului (care se obligă să livreze în timp cantități parțiale din anumite produse, de regulă produse agricole) privind asigurarea desfacerii întregii cantități contractate, cu interesele cumpărătorului, concretizate în dorința acestuia de a nu avea blocată în cont suma integrală aferentă acelei cantități, în ipoteza în care el primește marfa treptat, pe parcursul unei perioade determinate.

ACREDITIV UTILIZABIL INTEGRAL, acreditivul în temeiul căruia beneficiarul este îndreptățit să încaseze dintr-o dată întreaga sumă ce i se cuvine ca urmare a executării integrale a obligațiilor asumate prin contract. Presupune ca livrarea de produse prevăzută în cuprinsul său să fie făcută de către exportator în totalitatea ei, la data stabilită în contract, prin executarea nefracționată a prestației având ca obiect predarea acestora.

ACREDITIV UTILIZABIL PARȚIAL, acreditivul în temeiul căruia beneficiarul poate încasa numai eșalonat suma ce i se cuvine, corespunzător valorii produselor livrate în fiecare tranșă. Presupune, prin ipoteză, ca livrarea produselor prevăzute în cuprinsul său să se facă în mai multe tranșe. Atunci când o asemenea livrare este admisă, în acreditiv se precizează, de regulă, prețul unitar, pentru ca banca plătitoare să aibă posibilitatea de a verifica facturile emise în legătură cu fiecare din livrările parțiale. În absența unei atari precizări, plata se face, corespunzător prețului indicat în facturi, pe riscul cumpărătorului.

ACREDITIVE DOCUMENTARE RECIPROCE, varietăți de acreditiv documentar adaptat la specificul operațiunilor de compensație care, în principiu, presupun schimbul direct de mărfuri și diminuarea importanței sau chiar eliminarea banilor ca mijloc de plată. Utilizarea a.d.r. comportă în mod necesar următoarele condiții cumulative: a) partenerii de afaceri să fi convenit expres în contractul de bază compensația și modalitatea de plată utilizată pentru a facilita acoperirea livrărilor reci-

proce; b) fiecare dintre aceștia să aibă dubla calitate de importator și de exportator (ordonator, respectiv beneficiar); c) valorile mărfurilor să fie egale sau sensibil egale; d) durata termenelor de livrare a mărfurilor să fie apropiată. **A.d.r.** sunt fără excepție irevocabile. Există următoarele tipuri de **a.d.r.**: simplu; „à valoir“; „escrow“ (sau cu clauza de garanție). V. și fiecare din acestea.

ACT ADIȚIONAL, 1. Convenție accesorie intervenită între părțile unui contract preexistent prin care se modifică, se completează sau se restrânge acel contract. **2.** Înscrisul constatator al unei convenții accesorii prin care părțile unui contract preexistent modifică, completează sau restrâng acel contract. În practica comercială internațională, pentru desemnarea **a.a.** se folosește și termenul *addendum*, care provine din latinescul *addenda*, ce are semnificația de adaos, completare. **A.a.** produce efecte juridice numai dacă este semnat nemijlocit de către părțile contractului principal sau de către persoane valabil imputernicite.

ACT COMERCIAL UNILATERAL, manifestare unilaterală de

voiață care produce efecte juridice în raporturile comerciale internaționale. Au un atare caracter: oferta, comanda, renunțarea la mandat, revocarea mandatului, cererea de ofertă etc. Alături de aceste acte juridice licite, există și anumite **a.e.u.** ilicite, cum ar fi concurența neloială etc. Este **a.e.u.** și orice garanție dată de un garant, privită în raport cu beneficiarul ei, ca de pildă: avalul cambial, scrisoarea de garanție bancară etc. Efectele juridice ale **a.e.u.** diferă în raport cu natura juridică a fiecărui asemenea act. Astfel, revocarea fără motive temeinice a mandatului comercial îl îndreptățește pe mandatar să pretindă obligarea mandatului la plata de daune-interese; oferta făcută cu termen de acceptare îl obligă pe ofertant la menținerea ei înăuntrul aceluia termen.

ACT DE COMERT, 1. Manifestare de voiață având ca finalitate nașterea, modificarea sau stingerea unui raport juridic reglementat de o normă de drept comercial. **2.** Act juridic (unilateral sau bilateral) ale cărui condiții de validitate și ale cărui efecte sunt determinate prin normele dreptului comercial. **3.** Mijloc juridic servind la înfăptuirea activității

de comerț. În diferite sisteme de drept, a. c. sunt cuprinse în trei grupe: a) acte săvârșite de comercianți, care, tocmai din acest motiv, sunt prezumate comerciale; b) acte a căror natură comercială decurge din natura sau din forma lor; c) acte mixte, a căror natură este dublă, ele având deopotrivă caracter civil și caracter comercial. Sin. *act comercial*.

ACT DE COMPROMIS, 1. Actul juridic numit compromis. **2.** Înscrisul constatator al unui astfel de act juridic.

ACT DE MISIUNE A ARBITRILOR, act de procedură arbitrală caracteristic arbitrajului în fața Curții de Arbitraj a Camerei de Comerț Internațional din Paris, constând în redactarea unui înscris conținând toate datele mai importante ale litigiului, expunerea sumară a pretențiilor, arătarea obiectului aflat în litigiu, a circumstanțelor cauzei, a problemelor litigioase ce urmează să fie rezolvate de către arbitri, precum și orice alte mențiuni necesare pentru ca sentința să fie susceptibilă de sancțiune legală. **A. m. a.** se semnează atât de arbitri cât și de către părți și se înaintează Curții spre confir-

mare; el este valabil chiar dacă una din părți (deși legată printr-o clauză de arbitraj) refuză să-l semneze, cu condiția să fie confirmat de Curte. În cazul în care o parte, deși valabil convocată, nu se prezintă, arbitrarea se va face în lipsă. Atunci când părțile nu solicită să fie audiate, arbitrarea poate avea loc numai pe baza documentelor de la dosar. De regulă sunt admisibile numai cererile privitoare la chestiunile menționate în **a. m. a.**; orice nouă cerere care se referă la o chestiune ce nu este cuprinsă în acest act este inadmisibilă, dacă cealaltă parte se opune.

ACT MIXT, act juridic cu dublă natură (civilă și comercială) încheiat între o persoană având calitatea de comerciant și o altă persoană, care nu are o asemenea calitate. Au un atare caracter, de exemplu, actele încheiate de magazinele de desfacere cu amănuntul cu clienții lor etc. **A. m.** generează două feluri de obligații: comerciale (pentru partea care este comerciant) și civile (pentru cealaltă parte). Ele prezintă importanță sub următoarele aspecte: a) determinarea competenței organului de jurisdicție se face în funcție de

calitatea pârâtului: dacă acesta este comerciant, reclamantul (față de care actul litigios are caracter civil) poate opta între instanța comercială și instanța civilă; dimpotrivă, dacă pârâtul nu este comerciant, competență este instanța civilă; b) din punctul de vedere al probei a.m., contractantul pentru care actul este comercial are dreptul la probă liberă în ce privește obligațiile contractuale; un atare drept nu aparține însă contractantului pentru care actul are caracter civil; c) clauza compromisorie sau convenția de arbitraj este admisibilă numai în contractele ce au caracter comercial pentru ambele părți.

ACT OBIECTIV DE COMERȚ, act comercial considerat ca atare prin prisma unui criteriu obiectiv — acela al obiectului reglementării juridice —, care este comerțul (activitatea comercială), avându-se în vedere operațiile necesare vieții comerciale (actele și faptele comerciale prin ele însele), indiferent de calitatea aceluia ce le săvârșește. Se disting (pe baza unui asemenea criteriu) două grupe de a.o. c.: a) acte a căror comercialitate decurge din însăși forma lor; fac parte din această grupă, spre e-

xemplu, cambia și contractul de societate; b) acte al căror caracter comercial rezultă din natura sau din obiectul lor; se includ în această grupă toate acele acte care sunt prevăzute de lege ca atare, cum ar fi: cumpărarea spre revânzare de bunuri mobile și imobile (în măsura în care revânzarea este făcută cu titlu principal și nu ca un accesoriu al altei activități; nu sunt acte de comerț, spre exemplu, cumpărările de medicamente făcute de unele clinici sau spitale în scopul revânzării acestora către pacienții aflați în tratamentul lor etc.), operațiile valutare și de credit, asigurările, operațiile de bancă, de schimb, de intermediere, de bursă, schimbul de bunuri, locațiunea etc. În toate aceste cazuri actul de comerț este caracterizat prin elemente intrinseci care-i conferă atributul de comercialitate indiferent de împrejurarea că persoana ce îl săvârșește are calitatea de comerciant sau nu. Aceste elemente sunt: obiectul, natura, scopul și forma actului. Criteriul obiectiv de stabilire a comercialității unui act juridic a fost adoptat în dreptul francez, belgian, spaniol, din statele Americii Latine etc.

ACT SAU FAPT DE COMERȚ INTERNAȚIONAL, concepte juridice având aceeași semnificație, anume aceea de operațiuni comerciale sau de cooperare economică și tehnico-științifică privind vânzarea-cumpărarea sau schimburile de mărfuri, prestările de servicii, transportul și expedițiile internaționale, proiectarea sau executarea de lucrări, asistența sau colaborarea tehnică, vânzarea sau cumpărarea de licențe pentru folosirea brevetelor de invenții sau a procedeelelor tehnologice, consignația sau depozitul, reprezentarea și comisionul, operațiunile valutare, asigurările, turismul și, în general, orice acte de comerț în raporturile dintre participanții la comerț. Constituie elementul esențial pentru determinarea arcalului dreptului comercial (intern sau internațional) și, totodată, se analizează ca mijloace juridice de înfăptuire a activității comerciale. **A. sau f. c.i.** sunt operații reglementate de legea comercială, dar legiuitorul nu le definește, ci numai le enumără, cu caracter enunțiativ. Orice **a. sau f. c.** poate fi sau deveni **a. sau f. c.i.** în măsura în care în specificitatea lui conține un element de internaționalitate. Enumerările legale ale **a. sau f. c.i.** furnizează repere pentru practica de comerț (intern și internațional)

pe baza cărora și prin comparație cu care se pot formula aprecieri și calificări cu privire la orice alte operațiuni și activități susceptibile de a fi încadrate în arealul de incidență al legii comerciale. **A. sau f. c.i.** este prin specificul său un fapt juridic (în sens larg) care generează un raport juridic cu elemente de internaționalitate și prin care se realizează o interpunere în circulația bunurilor și serviciilor săvârșită cu intenția de a obține un beneficiu (profit). **A. sau f. c.** se disting de actele civile pe baza următoarelor criterii: caracterul speculativ al faptului juridic dat; caracterul de act de interpunere în circulație a celui fapt juridic; caracterul de întreprindere a faptului juridic respectiv și legătura de conexitate, cel puțin pe plan economic, între faptul juridic supus calificării cu oricare dintre elementele anterior menționate. Fiecare dintre aceste criterii este susceptibil de utilizare independentă de celelalte. Aceste criterii nu sunt cumulative, fiind suficient ca în actul sau faptul supus aprecierii să se identifice cel puțin unul dintre caracterele menționate pentru ca el să fie calificat act sau fapt de comerț. Cât privește distincția între **a. sau f. c.** și **a. sau f. c.i.** prin ipoteză existența celui dintâi este stabilită aprioric; urmează a

se statua numai dacă acel **a. sau f. c.** are caracter internațional sau nu. De aceea singurul element care va trebui determinat într-o atare ipoteză este elementul de internaționalitate. Prezența unui astfel de element în structura oricărui **a. sau f. c.** îl convertește într-un **a. sau f. c.i.** Elementul de internaționalitate nu este însă suficient prin el însuși să creeze nici măcar o aparență de comercialitate actului sau faptului respectiv. Elementul de internaționalitate poate da actului respectiv caracterul de **a. sau f. c.i.** numai în strânsă asociere cu unul din elementele ce conferă aceluia act sau fapt caracter comercial. Operațiunile de cooperare economică și tehnico-științifică pot fi calificate ca **a. sau f. c.i.** numai în măsura în care sunt convenite printr-un contract comercial internațional. Legea română exclude din sfera **a. sau f. c.i.** introducerea sau scoaterea din țară, definitivă sau temporară, prin colete sau de către călători, de bunuri destinate uzului sau consumului personal sau familial. Unor asemenea operațiuni le lipsește elementul de comercialitate, legiuitorul apreciind că ele nu au nici caracter speculativ și nici caracter de interpunere în circulație.

ACTE AUXILIARE DE COMERȚ, operațiuni care se interpun în sfera schimburilor comerciale (cum sunt: transportul maritim și fluvial, precum și mijlocirea de tranzacții).

ACTORE NON PROBANTE REUS ABSOLVITUR, adagiu latin exprimând regula potrivit căreia pârâtul este exonerat de tot ceea ce reclamantul n-a reușit să probeze; el poate fi obligat față de reclamant numai în măsura în care acesta din urmă și-a dovedit pretențiile formulate prin acțiunea sa. O aplicare a acestei reguli în dreptul comerțului internațional privește proba uzanțelor (*uzi negoziali-it.*) care, având o natură contractuală și fiind supuse aceluiași regim juridic sub aspectul probei lor ca și stipulațiile contractuale, urmează a fi luate în considerare numai în măsura în care sunt dovedite de către partea ce le invocă.

ACTOR INCUMBIT ONUS PROBANDI, locuțiune latină exprimând regula potrivit căreia cel ce afirmă (propune) ceva în fața instanței trebuie să dovedească afirmația (propunerea) respectivă. Această regulă se adresează înainte de toate reclamantului, deoarece el este primul care își

afirmă pretențiile în fața instanței și ca atare este ținut să le dovedească; ea se referă însă și la pârât, în sensul că acestuia îi revine obligația să probeze apărările formulate vizavi de pretențiile reclamantului. O atare obligație a pârâtului este exprimată prin adagiul latin *reus in excipiendo fit actor*, care constituie o adaptare a regulii a.i.o.p. la specificul poziției lui procesuale. În dreptul comerțului internațional, regula a.i.o.p. primește aplicare, spre exemplu, cu privire la proba uzanțelor convenționale (*uzi negotiiali*): aceste uzanțe au o natură contractuală și sunt menite să îndeplinească aceleași funcții ca stipulațiile contractuale; sub aspect probator, ele au același regim juridic ca și clauzele contractuale, în sensul că partea care le invocă trebuie să le dovedească.

ACTOR SEQUITUR FORUM REI, locuțiune latină exprimând regula potrivit căreia fiecare organ de jurisdicție este competent, din punct de vedere teritorial, să judece acțiunile îndreptate împotriva pârâților care domiciliază în raza lui de activitate. În armonie cu această regulă, dacă legea nu dispune altfel, reclamantul trebuie să introducă acțiunea sa la instanța în a cărei rază teritorială domiciliază pârâtul.

ACTUS INTERPRETANDUS EST POTIUS UT VALEAT QUAM UT PEREAT, locuțiune latină exprimând principiul potrivit căruia dacă o clauză dintr-un contract este susceptibilă de mai multe înțelesuri, ea trebuie interpretată mai degrabă în înțelesul în care poate să producă un efect juridic, decât în acela în care nu ar produce nici unul. Acest principiu corespunde intereselor comerțului internațional care cer ca actele încheiate să-și producă efectele dorite de către părți; el conține deci o soluție *in favorem negoti*, motiv pentru care este luat în considerare ca regulă de interpretare a contractelor de comerț internațional. Aplicarea lui în acest domeniu permite, spre exemplu, ca atunci când, potrivit legii unei țări fără nici o legătură cu contractul (devenită *lex contractus* prin efectul voinței părților), acesta din urmă este declarat nul, să se considere că nu este de conceput încheierea de către părți a unui contract care să fie *ab initio* nul și, întrucât scopul alegerii dreptului străin era de a evita un conflict de legi, iar un atare scop nu poate fi atins, să se aprecieze ca lipsită de obiect referirea la legea străină și să se procedeze întocmai cum s-ar fi procedat dacă această alegere a

dreptului n-ar fi existat; în acest caz, instanța urmează să caute ea însăși legea normal competentă potrivit normelor de drept internațional privat și, dacă acea lege consideră contractul respectiv valabil, va statua în consecință. Regula *actus interpretandus est potius ut valeat quam ut pereat* este în genere admisă în toate legislațiile, precum și în practica jurisdicțională formată pe baza sistemelor de drept respective. Ea se fundează pe ideea că nu este de imaginat ca părțile contractante să stipuleze o clauză fără să fi urmărit ca aceasta să producă efecte juridice; o atare idee se impune cu atât mai mult în relațiile comerciale internaționale, unde specificul activității, calitatea participanților și simțul de răspundere al acestora nu permit o altă interpretare. Această regulă completează în mod fericit principiul potrivit căruia în interpretarea clauzelor contractuale trebuie să se țină seama de voința reală a părților; completarea se concretizează în faptul de a nu permite o interpretare de natură să conducă la concluzia că intenția părților ar putea fi în sensul ca o clauză a contractului lor să fie nulă ori lipsită de orice efect juridic, ca și cum acea clauză nici nu ar figura în cuprinsul contractului res-

pectiv. Principiul *potius ut valeat* a primit consacrare legislativă în majoritatea țărilor (art. 1367 cod civil italian; art. 1157 cod civil francez; art. 1853 din codul civil mexican; art. 52 din proiectul franco-italian al Codului obligațiilor din 1972 etc.), fiind admis de doctrină și statornic în mod constant de practica internațională ca o regulă de validitate, ca o regulă ce corespunde exigențelor caracteristice comerțului internațional modern.

ACȚIONAR, persoană care, achiziționând una sau mai multe acțiuni (nominative sau la purtător) emise de o societate comercială pe acțiuni, dobândește calitatea de asociat, adică drepturile și obligațiile aferente acestei calități față de societatea respectivă. A. are o singură obligație, și anume, de a vărsa restul neachitat din suma subscrisă. Cât privește drepturile lui, acestea sunt foarte diferite: dreptul de a participa la vot în adunările generale; de a examina registrele de acționari și procesele-verbale ale adunării generale; de a se retrage din societate, cerând rambursarea contravalorii acțiunilor pe care le posedă (când nu este de acord cu hotărârea adunării generale, în caz de fuziune, reconstituire sau pos-

rire de capital, schimbarea obiectului societății, prelungirea duratei acesteia); dreptul la dividende.

ACȚIONAR SEMNIFICATIV, sintagmă prin care se desemnează orice persoană care, nemijlocit și singură ori prin intermediul cuiva sau împreună și în legătură cu alte persoane, deține sau este proprietar de acțiuni sau alte valori mobiliare dându-i dreptul la acțiuni care cumulat, ar reprezenta fie cel puțin 5% din capitalul subscris al emitentului (persoană juridică angajată în procedura unei oferte publice), fie i-ar conferi cel puțin 5% din totalul drepturilor de vot în adunarea generală a emitentului. V. emitent.

ACȚIUNE (la Curtea de Arbitraj Comercial Internațional București), mijloc juridic prin intermediul căruia partea interesată declanșează procedura arbitrală în vederea soluționării de către Curtea Română de Arbitraj Comercial Internațional București a unui litigiu izvorât dintr-un raport de drept comercial internațional. Se redactează în formă scrisă (ca cerere sau reclamație), fiind menită să exprime pretențiile reclamantului față de pârât. Trebuie să cuprindă: a) datele de

identificare a părților: denumirea și sediul persoanei juridice (reclamante și pârâte), iar în cazul unei persoane fizice, numele, domiciliul sau reședința; b) numele și calitatea celui care angajează sau reprezintă partea în litigiu; se va anexa dovada calității (împuternicirea) și se va preciza adresa la care urmează să se facă citarea, precum și orice altă comunicare; c) obiectul cererii (cum ar fi plata unei sume de bani cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul decurgând din neexecutarea sau executarea întârziată ori necorespunzătoare a prestației la care pârâtul s-a obligat prin contract etc.); reclamantul trebuie să precizeze (în cuprinsul cererii) valoarea obiectului, chiar dacă nu formulează pretenții bănești, pentru stabilirea căreia se procedează astfel: în cazul formulării unor pretenții bănești, se ia în considerare suma pretinsă de reclamant; când se cere predarea unor bunuri se are în vedere valoarea acelor bunuri din momentul introducerii a.; în cazul cererilor în contestare, contează valoarea obiectului raportului juridic din momentul introducerii cererii; pentru cererile privind o obligație de a face sau de a nu face se ține seama de valoarea indicată de reclamant; în cererile cu mai

multe capete, valoarea fiecărui capăt trebuie stabilită distinct, urmând ca valoarea obiectului întregii cereri să se fixeze la valoarea însumată a tuturor capetelor de cerere, iar pe baza ei să se stabilească taxa de arbitraj; ori de câte ori reclamantul nu stabilește sau stabilește greșit valoarea obiectului litigiului, această valoare va fi stabilită de către Curtea de Arbitraj (din oficiu sau la cererea părâtului) pe baza datelor privitoare la obiectul cererii; d) precizarea temeiului juridic al competenței Curții de Arbitraj, care poate fi: un compromis încheiat între părți în vederea soluționării aceluia litigiu, o stipulație a contractului dintre părți, un acord internațional convenit de țările ai căror resortisanți sunt părți ale litigiului respectiv; atunci când se invocă o convenție de arbitraj existentă între părți se va anexa copia acesteia, certificată de reclamant, iar dacă se invocă o convenție internațională reclamantul nu trebuie să probeze acea convenție, deoarece arbitrul este prezumat că o cunoaște (*iura novit curia*); e) indicarea motivelor de fapt și de drept pe care se fundează cererea; dacă se invocă o lege străină, se va anexa o copie de pe dispozițiile aplicabile în acel litigiu; f) arătarea probelor pe care

se sprijină a.; când se invocă înscrisuri, acestea se anexează la a., enumerarea lor de către reclamant putând fi făcută fie în cuprinsul cererii introductive, fie printr-o listă separată atașată la aceasta; în cazul solicitării probei cu martori, se arată numele și domiciliul acestora; g) indicarea numelui arbitrului ales (și eventual al supleantului său); reclamantul are libertatea să declare că este de acord ca desemnarea arbitrului să se facă de către președintele Curții de Arbitraj, după cum el poate solicita ca soluționarea litigiului să se facă de un arbitru unic, caz în care va desemna persoana ce urmează să îndeplinească o atare sarcină; h) semnătura părții sau a aceluia care o reprezintă. La a. se anexează și înscrisul doveditor al plății taxei de arbitraj. A. se depune în atâtea exemplare câți părâți sunt, plus un exemplar pentru Curtea de Arbitraj. Ea se redactează în limba română sau în limba contractului dintre părți cu referire la care s-a născut litigiul, ori în limba în care părțile au purtat corespondența; cât privește înscrisurile, acestea se depun în original sau în copii certificate. În cazul în care a. este redactată într-o limbă străină, Curtea de Arbitraj îl poate obliga pe reclamant (la cerere sau din oficiu) să prezinte o

traducere în limba română a acesteia; o atare măsură va fi luată însă numai atunci când instanța de arbitraj apreciază că ea este în interesul unei mai bune soluționări a litigiului. Dacă este cazul, la a. se vor anexa și probe de marfă, mostre, eşantioane etc., cu referire la care asistentul arbitral va întocmi un proces-verbal de luare în custodie, cuprinzând descrierea amănunțită a obiectelor respective. Ori de câte ori a. nu cuprinde toate mențiunile arătate, reclamantul va fi invitat să o completeze de îndată, el fiind obligat să completeze mențiunile esențiale în cel mult două luni de la primirea invitației respective; litigiul rămâne în nelucrare până la efectuarea completărilor necesare ale a. În cazul în care completările pe care reclamantul a fost invitat să le facă au fost efectuate în termen, a. va fi considerată legal introdusă chiar pe data depunerii cererii incomplete; atunci când cererea introductivă este expediată prin poștă, se consideră ca dată a înregistrării acesteia data înscrisă în ștampila oficiului poștal de expediere. În ipoteza în care reclamantul, fără a da curs invitației de completare a a., stăruie totuși ca organul arbitral să ia în dezbatere litigiul, completul de arbitri să fie o sentință, fie, atunci când

lipsească condițiile pentru examinarea și soluționarea în fond a a., o încheiere de închidere a procedurii arbitrale.

ACȚIUNE ARBITRALĂ. V. cererea de arbitrare.

ACȚIUNE CAMBIALĂ, mijloc juridic prin care posesorul unei cambii își realizează dreptul său de creanță izvorât din aceasta, urmărind, în cazul în care plata este refuzată, pe debitorul principal ori pe debitorii de regres. A.c. este: a) *directă* și servește creditorului cambial la urmărirea trasului și a avaliştilor acestuia, în cazul în care debitorul principal a acceptat cambia, dar refuză plata; exercitarea ei nu este supusă unor formalități deosebite, urmărirea datornicului pe cale judiciară putând fi făcută oricând, până la împlinirea termenului de prescripție; b) *indirectă* (sau de regres) și servește creditorului cambial la urmărirea debitorilor de regres, în caz de refuz de acceptare al trasului neurmat de o intervenție (pentru acceptare și plată); exercitarea acestei acțiuni este posibilă atât la împlinirea scadenței, cât și, în anumite condiții, mai înainte de scadență, în ambele ipoteze fiind însă supusă unor formalități deosebite.

ACȚIUNE EMISĂ DE SOCIETATEA COMERCIALĂ PE ACȚIUNI, titlu reprezentativ al unei părți sociale constituind o fracțiune a capitalului social și conferind posesorului său calitatea de asociat cu toate drepturile și obligațiile aferente acestei calități (cum ar fi: dreptul la dividende, cel de a participa la adunările generale ale societății, la controlul gestiunii, la împărțirea finală a activului patrimoniului ei în caz de lichidare etc.). A. este: o fracțiune a capitalului social (în mod obligatoriu) egală ca valoare cu celelalte fracțiuni în care este împărțit acesta (spre deosebire de cotele de la societatea anonimă pe cote-părți, a căror valoare poate fi inegală); titlu de credit constatator al drepturilor și obligațiilor derivând din calitatea de acționar, adică înscrisul ce încorporează acele drepturi și obligații; expresia raporturilor dintre acționari (asociați); hârtie de valoare, negociabilă la bursă, atestând participarea deținătorului la capitalul societății comerciale care a emis titlul și în temeiul căreia acționarul primește o parte din beneficiul acestei societăți. Dacă societății nu dispune altfel, toate a. conferă drepturi egale deținătorilor lor. Ca titlu, a. cuprinde: denumirea societății; data actului constitu-

tiv; cifra capitalului social; numărul și suma totală a a.; durata societății. Cu referire la emiterea de a. ființează următoarele reguli: a. trebuie emise pentru sume corespunzătoare valorii lor nominale (sau pentru sume mai mari decât acea valoare), fiind interzisă emiterea de a. pentru sume inferioare valorii respective, deoarece capitalul nominal trebuie să corespundă celui real, spre a nu se periclită securitatea creditului; emisiunea de a. poate avea loc numai după constituirea societății comerciale pe seama căreia aceasta se face; orice nouă emisiune de a. poate avea loc numai după achitarea integrală a tuturor acțiunilor din emisiunea precedentă; este posibil să se emită titluri unice (adică un titlu pentru o a.) sau titluri multiple (adică titluri care să înglobeze mai multe acțiuni, de ex. 5, 10, 15 etc.). Statutul societății comerciale poate stabili ca vărsămintele să fie inferioare valorii nominale a a. — de ex.: 25% (conform dreptului național din Franța și R. F. Germania), 30% (potrivit dreptului național italian etc.) — urmând ca restul să se achite în condițiile stabilite prin decizia sau prin hotărârea adunării generale a acționarilor („capital deplin vărsat“). Procedul este, pe de o parte, avan-

tajos, facilitând societății atragerea de capitaluri în armonie cu nevoile efective, iar pe de altă parte este dezavantajos, deoarece atunci când rezultatele activității societății sunt nesatisfăcătoare, acționarii își pierd interesul să mai efectueze vărsăminte în contul capitalului subscris. Ca natură juridică, a. sunt titluri de credit ce se disting prin următoarele trăsături specifice: a) determină incomplet conținutul drepturilor acționarilor: făcând parte din societate, aceștia sunt supuși voinei sociale; principial, drepturile și îndatoririle lor sunt determinate prin actul constitutiv și prin statutul societății. Titlurile (adică a.) posedate de ei încorporează acele drepturi și îndatoriri fără însă a le putea înrăuri întinderea și conținutul, așa cum au fost acestea determinate prin actul constitutiv și prin statut. b) titlul conferă acționarului drepturi al căror conținut suferă schimbări prin efectul modificărilor introduse în conținutul actului constitutiv și statutului societății. c) în caz de cesiune a titlului, cesionarul nu dobândește un drept nou, cum se întâmplă în cazul transmiterii unei cambii, ci un drept derivat; ca urmare, excepțiile pe care societatea le putea opune primului dobânditor al a. le va putea opune și dobânditorilor ulteriori. Aceste

particularități specifice conferă a. caracterul de titluri de credit imperfecte, supuse unui regim juridic special. A. se grupează în două mari clase, și anume: nominative și la purtător.

ACȚIUNE ÎN CONCURENȚĂ NELOIALĂ, mijloc de apărare pe cale judiciară a fondului de comerț prin care comerciantul, victimă a unor fapte de concurență neloială săvârșite de către un alt comerciant, se poate adresa instanței, cerându-i să ordone încetarea acelor fapte și obligarea autorului lor la despăgubiri chiar pentru un prejudiciu eventual (afectarea clientelei) sau moral. Ea este îndreptată împotriva unor acte de conduită săvârșite cu intenția de a păgubi sau de a face concurență ilicită (care ar implica numai neglijență sau imprudență). În dreptul român, constituie infracțiune de concurență neloială faptul că un comerciant, în scopul de a-l prejudicia pe un alt comerciant, se servește de același nume comercial ca acesta; situația este aceeași și atunci când un comerciant se servește de aceeași emblema, fără să respecte anterioritatea dobândirii acesteia de către un alt comerciant; de asemenea, constituie contravenții la legea privind combaterea concurenței neloiale utilizarea unor manopere dolosive împotriva unui concurent (cum ar fi

denigrarea comerciantului, a activității sale, desfășurarea mărfii, dezorganizarea internă a întreprinderii concurente etc.). **A. c.n.** este admisibilă numai dacă săvârșirea faptelor de concurență neloială este urmată de producerea unui prejudiciu în detrimentul celui împotriva căruia au fost îndreptate și numai dacă se poate stabili o legătură de cauzalitate între aceste fapte și prejudiciul respectiv.

Acțiunea izvorând dintr-un act de concurență neloială este de competența tribunalului locului săvârșirii faptei sau în a cărei rază teritorială se găsește sediul pârâtului sau inculpatului; în lipsa unui sediu este competent tribunalul domiciliului pârâtului sau inculpatului.

Acțiunea penală pentru infracțiunea de concurență neloială se pune în mișcare la plângerea părții vătămate ori la sesizarea Camerei de Comerț și Industrie teritoriale sau altei organizații profesionale. Dacă vreuna din faptele care constituie contravenții sau infracțiuni la legea privind combaterea concurenței neloiale cauzează daune, cel prejudiciat este în drept să se adreseze instanței cu acțiune în răspundere civilă.

ACȚIUNE ÎN CONSTATARE, acțiune civilă prin care se cere ca instanța de judecată să constate, prin hotărârea sa, fie existența

unui drept (atunci când nu este posibilă promovarea unei acțiuni în realizarea acelui drept), fie inexistența unui pretins drept al pârâtului. **A. c.** este pozitivă când urmărește constatarea existenței unui drept sau a unui raport juridic, și este negativă când se cere constatarea inexistenței unui drept sau a unui raport juridic. În ambele cazuri, ea este imprescriptibilă. Hotărârea judecătorească pronunțată în cazul unei **a. c.** nu este susceptibilă de executare silită; de îndată ce a rămas definitivă, ea consfințește cu puterea lucrului judecat existența sau inexistența dreptului ori a raportului juridic. În raport cu acțiunea în realizare, **a. c.** are, în dreptul nostru, un caracter subsidiar: cât timp reclamantul are la dispoziție un alt mijloc procedural pentru realizarea dreptului — acțiune în realizare, contestație la executare etc. — el nu poate utiliza **a. c.** Instituind această regulă, legiuitorul a urmărit ca, în măsura în care este posibil, atunci când s-a încălcat un drept, să se restabilească ordinea de drept știrbită prin încălcarea respectivă, finalitate ce poate fi atinsă prin acțiunea în realizare. Pe baza criteriului obiectului lor, **a. c.** se împart în: acțiuni declaratorii, acțiuni interogatorii și acțiuni provocatorii.

ACȚIUNE ÎN RESTITUIREA ÎMBOGĂȚIRII FĂRĂ JUSTĂ CAUZĂ, acțiune civilă prin care persoana ce a suferit o diminuare a patrimoniului ei, ca urmare a îmbogățirii fără justă cauză a patrimoniului altei persoane, se adresează justiției cerând obligarea acesteia din urmă la restituirea valorii îmbogățirii realizată în detrimentul ei. Acțiunea are caracter subsidiar; admisibilitatea sa este condiționată de împejurarea ca sărăcitul să nu aibă împotriva îmbogățitului o altă acțiune (spre exemplu, ea nu poate fi promovată de victima unui furt, aceasta având împotriva hoțului fie acțiunea în revendicare, fie acțiunea în responsabilitate civilă). Dreptul sărăcitului de a intenta acțiunea în restituirea îmbogățirii fără justă cauză nu este dependent de vreo cerință referitoare la capacitatea de exercițiu a acestuia, după cum el nu este dependent de vreo condiție privind capacitatea de exercițiu a îmbogățitului; dreptul și obligația la despăgubire nu decurg ca efecte ale unui act juridic, ci își trag geneza din faptul juridic ilicit al îmbogățirii fără justă cauză. Întinderea obligației îmbogățitului la restituire este însă restrânsă, în eventualitatea că acesta ar fi lipsit de capacitate de exercițiu, la valoarea îmbogățirii existentă încă în patrimoniul

său. Această acțiune este supusă însă prescripției extinctive, în condițiile dreptului comun. În materie cambială, această acțiune se prescrie în termen de un an de la data pierderii acțiunilor cambiale (adică de la data decăderii, dacă nu au fost îndeplinite formele necesare pentru conservarea regresului) sau de la prescrierea acțiunii de regres (dacă formele de conservare au fost efectuate). Acțiunea în restituirea îmbogățirii fără justă cauză poate fi exercitată și de către posesorul titlului (dacă banca — tras nu achită cecul la prezentare) împotriva giranților și eventual a avaliştilor, ca mijloc de punere în valoare a regresului pentru neplată.

ACȚIUNE LA PURTĂTOR, varietate a acțiunilor emise de societatea comercială pe acțiuni care se distinge prin aceea că pe titlu nu este menționat numele titularului. Conform principiului „*în materie de mobile posesiunea are valoare de titlu*” care îi este aplicabil, asemenea a. aparține celui ce o posedă; posesorul titlului se bucură de toate drepturile încorporate în acel titlu. Transmiterea a. la p. se face prin simpla tradițiune materială a titlului. Prezintă următoarele caractere juridice: a) constituie un titlu de credit imperfect sau causal; b) drepturile acționarului fi-

ind încorporate în titlu, pentru exercitarea lor este indispensabil necesară posesiunea titlului; c) încorporarea drepturilor în titlu face ca acesta din urmă să fie prin excelență cesibil; d) a. este indivizibilă, neputând forma obiectul unei divizări între mai mulți posesori; e) a. este convertibilă, putând fi transformată, în anumite condiții, în acțiune nominativă; pentru ca o atare transformare să poată avea loc se cere ca ea să fie decisă de adunarea generală a acționarilor.

ACȚIUNE NOMINATIVĂ, varietate a acțiunilor emise de societatea comercială pe acțiuni care se distinge prin aceea că mențiunea referitoare la numele titularului este înscrisă atât pe titlu, cât și într-un registru al societății. A. n. prezintă următoarele trăsături specifice: a) constituie un titlu de credit imperfect sau causal; b) titlul încorporează drepturile acționarului, dar pentru exercitarea lor acesta din urmă trebuie să posedă titlul respectiv; c) încorporarea drepturilor în titlu face ca acesta din urmă să fie prin excelență cesibil; transmiterea a. n. comportă însă modificarea mențiunii privitoare la numele posesorului ei în sensul înlocuirii numelui său, atât pe titlu cât și în registrul acționarilor, cu numele noului

dobânditor. Pentru ca transmiterea unei a.n. să producă efecte față de societate nu este suficientă simpla prezentare a titlului translativ, ci este necesar ca cedentul să semneze, personal sau prin mandatar, o declarație de înstrăinare care se consemnează în registrul acționarilor; cu acel prilej societatea va lua act de cesionarea acțiunii respective în folosul unui nou dobânditor al cărui nume va fi înscris în același registru; d) numai cel înscris în registrul acționarilor poate exercita drepturile conferite de calitatea de acționar (cum sunt: dreptul la vot în adunarea generală, dreptul la dividende etc.); e) constituirea unor drepturi reale (uzufruct sau gaj) cu privire la a.n. este admisibilă, dar este supusă formalității înscrierii în registrul acționarilor: gajul și uzufructul vor rezulta din predarea titlului în mâinile creditorului și înscrierea operațiunii de constituire a dreptului real respectiv în registrul arătat, cu mențiunea *pentru garanție*; f) a.n. este indivizibilă, neputând forma obiectul unei divizări între mai mulți posesori: ori de câte ori o asemenea a. devine, prin efectul unei cesiuni sau al unei transmisiuni *mortis causa*, proprietate a mai multor persoane, societatea nu este obligată să înscrie și să recunoască transmisiunea decât

dacă acele persoane vor desemna un titular unic; numai titularul unic va putea exercita drepturile derivând din calitatea de acționar; g) **a.n.**, cu excepția acelor plătită numai parțial, pot fi transformate prin voința părților în acțiuni la purtător; pentru ca transformarea să poată avea loc este necesar ca ea să fie decisă de către adunarea generală a acționarilor.

ACȚIUNE OBLICĂ, acțiune civilă prin care creditorul chirografar exercită în numele debitorului său, subrogându-se lui, drepturile și acțiunile patrimoniale a căror exercitare acesta a neglijat sau o refuză. **A.o.** se fundează pe dreptul de gaj general al creditorului, constituie un mijloc preventiv de apărare a lui împotriva neglijenței sau doliului debitorului și urmărește ca scop conservarea patrimoniului acestuia din urmă. Domeniul de aplicare a **a.o.** cuprinde numai drepturile și acțiunile patrimoniale care sunt în pericol de a se pierde datorită pasivității debitorului; creditorului nu-i este îngăduit să exercite drepturile și acțiunile strict personale ale debitorului, ca de ex.: acțiunile ce se referă la starea și capacitatea persoanei, acțiunile care implică o apreciere etică din partea titularului (cum este cazul acțiunii de revocare a unei donații) și

nici acțiunile ce privesc bunurile necurmăribile ale acestuia; de asemenea, creditorul nu este îndreptățit să se substituie debitorului în administrarea patrimoniului acestuia, căci o astfel de imixtiune a creditorului ar răpi debitorului libertatea de acțiune, punându-l într-o situație asemănătoare cu aceea a incapacibilului. Pentru exercitarea **a.o.** se cer îndeplinite următoarele condiții: a) debitorul să fi refuzat sau neglijat a-și exercita el însuși dreptul în care se subrogă creditorul; b) să existe un pericol de insolabilitate a debitorului prin pierderea dreptului neexercitat de el; c) creanța creditorului să fie certă și lichidă; nu se cere ca ea să fie și exigibilă și, cu atât mai puțin, ca să existe un titlu executor, deoarece **a.o.** constituie numai un mijloc de evitare a diminuării gajului general și nu un mijloc de executare silită. Exercitarea **a.o.** nu reclamă ca debitorul să fi fost pus în întârziere de a-și valorifica dreptul, și nici ca creanța să fie anterioară dreptului pe care creditorul voiește să-l valorifice în numele debitorului. Creditorul promovează această acțiune direct împotriva terțului căruia îi este opozabil dreptul debitorului; nu este necesar ca acesta din urmă să fie introdus în proces, dar introducerea lui în cauză este totuși utilă, pentru a-i

face hotărârea judecătorească opozabilă și pentru a-l împiedica să tranzacționeze fraudulos cu părâtul. Terțul părât are dreptul să opună creditorului reclamant toate excepțiile pe care le-ar fi putut opune debitorului. A.o. nu antrenează indisponibilizarea drepturilor debitorului; acesta poate dispune de ele chiar după intentarea acțiunii, actele sale fiind opozabile creditorului, dacă nu sunt frauduloase. A.o. profită tuturor creditorilor, chiar atunci când a fost exercitată numai de către unul dintre ei, căci orice valoare ce se adaugă patrimoniului debitorului sporește gajul general al tuturor creditorilor. A.o. constituie mijlocul juridic prin care terții creditori ai unui asociat la o societate în participare se pot subroga acestuia (atunci când este cazul) exercitându-i drepturile patrimoniale în raporturile lui cu ceilalți asociați; acei creditori nu au o acțiune directă împotriva participanților la o atare societate, netrătând cu aceștia. De asemenea a.o. stă la îndemâna posesorului cecului, care pe această cale se poate îndrepta împotriva trasului subrogându-se în drepturile trăgătorului. Sin. *acțiune indirectă; acțiune subrogatorie.*

ACȚIUNE PAULIANĂ, acțiune civilă prin care creditorul poate

cere revocarea actelor juridice făcute în fraudă drepturilor sale de către debitor. Vizând existența acelor acte, a.p. este îndreptată atât împotriva debitorului cât și împotriva terțului care a beneficiat de pe urma lor; fundamentul ei juridic față de debitor rezidă, pe de o parte, în dreptul de gaj general al creditorului, iar pe de altă parte în ideea că prin actele sale frauduloase debitorul comite un delict civil împotriva creditorului, delict ale cărui consecințe negative este obligat a le repara; față de terțul beneficiar al actului, dacă acesta a fost complice la fraudă (deci de rea-credință), a.p. se fundează pe principiul responsabilității delictuale, iar dacă a fost de bună-credință, în măsura în care a tras foloase de pe urma actului ce a prejudiciat pe creditor, terțul este ținut să suporte consecințele desființării acelu act pe baza principiului că nimeni nu se poate îmbogăți pe nedrept în detrimentul altuia. Pentru promovarea a.p. sunt necesare următoarele condiții: a) să existe o fraudă din partea debitorului; b) să se fi cauzat o prejudiciere a drepturilor creditorului care să constea în micșorarea gajului general, de natură să determine insolvabilitatea totală sau parțială a debitorului; c) actul atacat să nu constituie

exercițiul unui drept personal al debitorului; astfel, nu poate fi atacat actul prin care debitorul renunță la revocarea unei donații pentru ingratitudine, nici actul de recunoaștere a unui copil din afara căsătoriei etc.; d) creanța creditorului să fie anterioară actului atacat, căci dacă este posterioară acel act nu poate fi nici prejudiciabil și nici fraudulos pentru creditor; e) creanța să fie certă, lichidă și exigibilă; f) în cazul actelor cu titlu oneros, terțul să fi participat, în complicitate cu debitorul, la fraudă. În principiu, orice act încheiat de către debitor în aceste condiții poate fi atacat prin **a.p.**; actele cu titlu gratuit sunt atacabile chiar dacă terțul achizitor a fost de bună-credință. Prin excepție unele acte care întrunesc condițiile necesare pentru promovarea **a.p.** nu pot fi totuși atacate pe această cale; astfel de acte sunt: plata unei datorii; contractarea unor noi obligații; exercitarea unei opțiuni legale; partajul, dacă creditorul n-a intervenit la partaj și nu s-a opus ca acesta să se facă în lipsa lui; etc. **A.p.** este o acțiune personală revocatorie; efectul ei revocator este relativ, limitat la raportul dintre creditor și terț. Față de terțul dobânditor, **a.p.** are ca efect revocarea actului, dar numai în măsura în care aceasta

este necesară pentru îndestularea creditorului; terțul poate opri această acțiune și să păstreze bunul, plătind creditorului datoria celui de la care a dobândit bunul. Actul revocat rămâne valabil în raporturile dintre debitor și terți; ca urmare valoarea lucrului care excede plata creditorului nu aparține debitorului, ci terțului dobânditor. Când terțul a dobândit cu titlu oneros, el are acțiune în regres împotriva debitorului pentru întreaga valoare de care a fost lipsit prin admiterea acțiunii creditorului urmăritor. Revocarea profită numai creditorului care a cerut-o și creditorilor care au intervenit în instanță; aceștia vor putea urmări pe cale silită bunul chiar în mâinile terțului, ca și cum el n-ar fi ieșit din patrimoniul debitorului. Față de creditorii care n-au intervenit în acțiune, actul atacat rămâne valabil, iar bunul înstrăinat rămâne în patrimoniul dobânditorului, neputând fi urmărit de ei. În dreptul comerțului internațional, **a.p.** este guvernată de legea actului atacat, această acțiune neconstituind un efect al contractului, ci fiind provocată de actul fraudulos; o atare soluție îi favorizează și pe terții ale căror interese ar putea fi atinse prin **a.p.**

ACȚIUNE PRIVILEGIATĂ, varietate a acțiunilor emise de societatea comercială pe acțiuni și care se distinge prin aceea că este creată prin actul constitutiv al societății respective, asigurându-i posesorului ei avantaje mai mari decât acțiunile obișnuite, în sensul că fie îi dă dreptul la dividende speciale, fie comportă posibilitatea prelevării dividendelor mai înainte de orice altă repartizare, fie conferă un vot plural în adunarea generală a acționarilor, fie, în fine, conferă dreptul la dividende deși posesorul său nu are calitatea de asociat.

ACȚIUNI AFLATE PE PIAȚĂ, totalitatea acțiunilor emise de o societate comercială de capitaluri și vândute de aceasta fie fondatorilor, fie altor persoane și pentru care emitenta plătește posesorilor lor, în anii de profit, dividende. V. și **acțiune emisă de societatea comercială pe acțiuni**.

ACȚIUNI AUTORIZATE, sintagmă prin care se desemnează numărul maxim de acțiuni aprobat de organul de stat competent spre a fi emis de o societate comercială în întreaga sa existență. V. și **acțiune emisă de societatea comercială pe acțiuni**.

ACȚIUNI COMUNE, v. **acțiuni ordinare**.

ACȚIUNI EMISE, sintagmă ce desemnează atât acțiunile autorizate vândute de societatea emitentă și care sunt deținute de către posesorii lor cât și acțiunile ce urmează a fi supuse distribuției primare (deci care încă nu sunt vândute ci se află în stoc la societatea emitentă, urmând a fi puse în vânzare la cererea celor interesați). V. și **acțiune emisă de societatea comercială pe acțiuni**.

ACȚIUNI NEEMISE, sintagmă ce exprimă totalitatea acțiunilor autorizate care urmează a fi emise într-un viitor nedeterminat. A.n. formează potențialul de autofinanțare a societății emitente prin diviziunea capitalului social asupra majorării. V. și **acțiune emisă de societatea comercială pe acțiuni**.

ACȚIUNI ORDINARE, sintagmă ce exprimă acțiunile pentru care societatea emitentă plătește dividende variabile corespunzător rezultatelor economice obținute, distribuirea dividendelor cuvenite făcându-se numai după achitarea prealabilă a dividendelor aferente acțiunilor preferențiale (sau privilegiate). A.o. conferă posesorului lor dreptul

la vot în adunarea generală a acționarilor potrivit regulii o acțiune, un vot. V. și **acțiune emisă de societatea comercială pe acțiuni.**

ACȚIUNI PREFERENȚIALE, acțiuni ce nu conferă posesorului lor dreptul de vot în adunarea generală a acționarilor, dar care dau acestuia prioritate la încasarea de dividende. V. și **acțiune emisă de societatea comercială pe acțiuni.**

ACȚIUNI PREFERENȚIALE CONVERTIBILE, acțiuni preferențiale, care, la cererea posesorului (deținătorului, titularului) pot fi convertite în acțiuni ordinare. V. și **acțiuni ordinare.**

ACȚIUNI PREFERENȚIALE CU DOBÂNDĂ VARIABILĂ, acțiuni preferențiale ce comportă dividende exprimate procentual care se ajustează în funcție de dobânda curentă. V. și **acțiuni preferențiale.**

ACȚIUNI PREFERENȚIALE CUMULATIVE, acțiuni preferențiale neachitate de societatea emitentă din lipsă de lichidități financiare și care se cumulează până la data când situația economică a acestei societăți va permite achitarea lor. V. și **acțiuni preferențiale.**

ACȚIUNI PREFERENȚIALE NON-CUMULATIVE, acțiuni preferențiale cu referire la care dividendele aferente neachitate datorită lipsei de lichidități financiare sau a situației economice precare a societății emitente nu se cumulează. V. și **acțiuni preferențiale.**

ACȚIUNI PREFERENȚIALE NON-PARTICIPANTE, acțiunile preferențiale caracterizate prin aceea că primesc dividende prestabilite cu ocazia emisiunii lor. V. și **acțiuni preferențiale.**

ACȚIUNI PREFERENȚIALE PARTICIPANTE, acțiuni preferențiale care conferă titularului lor dreptul de a încasa un dividend fix prestabilit la emisiune, precum și un dividend suplimentar în funcție de rezultatele economice ale societății emitente. V. și **acțiuni preferențiale.**

ACȚIUNI PREFERENȚIALE PRIORITARE, acțiuni preferențiale care-l îndreptățesc pe titularul lor să încaseze dividende înaintea titularilor celorlalte acțiuni preferențiale. V. și **acțiuni preferențiale.**

ACȚIUNI PREFERENȚIALE REVOCABILE, acțiuni preferențiale în privința cărora societatea emitentă își rezervă

dreptul să ceară titularilor să depună la sediul acesteia titlurile pe care le dețin în vederea răscumpărării lor de către emitentă la un preț prestabilit. V. și **acțiuni preferențiale**.

ACȚIUNI PUSE ÎN VÂNZARE, expresie prin care se desemnează acțiunile aflate în procesul distribuției primare și cu referire la care societatea emitentă nici nu a încasat contravaloarea și nici nu are obligația să plătească dividende. V. și **acțiune emisă de societatea comercială pe acțiuni**.

ACȚIUNI TEZAUORIZATE, acțiuni pe care societatea emitentă le-a răscumpărat de pe piață ulterior finalizării distribuției primare, spre a le revinde la un preț mai convenabil. A.t. nu generează drept la dividende câtă vreme se află în depozitul societății. V. și **acțiune emisă de societatea comercială pe acțiuni**.

ADERENT, parte contractantă în contractul internațional de factoring, având calitate de vânzător de bunuri sau furnizor de servicii care cedează creanțele ce le are față de cumpărătorii săi celuilalt contractant, numit factor, subrogându-l în drepturile ci. Îi revine obligația de a plăti comisionul convenit și de a men-

ționa pe factură invitația sa ca acesta să fie plătit societății de factoring. A. trebuie să garanteze existența creanței; prin efectul unei asemenea garanții, factorul nu este ținut responsabil în ipoteza existenței vreunei contestații referitoare la marfă. Totodată, a. acceptă o clauză de exclusivitate în virtutea căreia își asumă obligația să cedeze factorului toate facturile comerciale pe care le va avea; se asigură astfel, în mod anticipat, repartizarea sau compensarea riscurilor. O îndatorire importantă revine a. privind cooperarea cu factorul: el este obligat să coopereze cu acesta din urmă, informându-l asupra tuturor împrejurărilor susceptibile să afecteze creanța cedată și să-i acorde toate facilitățile; pe această linie, el își asumă obligația să-i înștiințeze pe debitori asupra îndatoririi lor de a plăti direct factorului.

ADJUDECARE, 1. (în dreptul intern) mod de dobândire a dreptului de proprietate constând în atribuirea, prin hotărâre judecătorească, a unui bun scos la licitație publică, persoanei (numită adjudecatar) care oferă prețul cel mai mare. 2. (în dreptul comerțului internațional) mijloc de încheiere a unor contracte în urma organizării vân-

zării prin licitație. A. ofertei are — în ipoteza licitațiilor privind cumpărarea de mărfuri sau realizarea de ansambluri industriale și civile — o dublă semnificație: din punctul de vedere al organizatorului, ea constituie însăși decizia luată de acesta cu referire la oferta respectivă, iar în ce-l privește pe ofertant ea echivalează cu obligația lui de a încheia contractul. Refuzul ofertantului de a încheia contractul este — în principiu — sancționat cu pierderea cauțiunii depuse sau cu punerea în executare a scrisorii de garanție bancară remisă de către el organizatorului licitației.

ADMINISTRAREA CONTRACTULUI PRIN ARBITRAJ, funcție îndeplinită de către arbitrajul comercial internațional, la cererea părților, constând în precizarea de către arbitri a unui element al contractului lăsat obscur de contractanți, ori în revizuirea și adaptarea contractului (mai ales în cazul când acesta este încheiat pe lungă durată și implică o cooperare continuă între părțile contractante — *joint ventures*). Îndeplinirea unei asemenea funcții depășește sarcinile jurisdicționale ale arbitrajului, dar ea devine utilă și chiar necesară atunci când părțile o reclamă ca atare. Astfel,

acestea pot solicita arbitrilor să precizeze un element al contractului pe care ele l-au lăsat nedeterminat la încheierea lui, sau să procedeze la revizuirea și adaptarea contractului (mai ales în cazul celui de lungă durată). Într-o atare situație, practic arbitrii nu sunt chemați să soluționeze juridic un litigiu în adevăratul sens al cuvântului, ci doar să administreze un contract; aceasta apare mai evident atunci când părțile îi însăreineză pe arbitri în calitate de *amiables compositeurs* (caz în care ei au prerogativa de a nu statua potrivit normelor de drept strict), sau când ele cer arbitrilor să aplice principiile generale ale dreptului.

ADMINISTRATOR. 1. Persoană abilitată prin actul constitutiv al unei societăți comerciale sau prin hotărârea adunării generale a asociaților (respectiv a acționarilor) să reprezinte și să angajeze juridic societatea în raporturile cu terți, precum și să gestioneze patrimoniul și afacerile acesteia. **2.** Organ ce potrivit legii române aplică procedura reorganizării și lichidării judiciare. Este desemnat de tribunal ținând seama de decizia creditorilor care dețin cel puțin 50% din valoarea creanțelor, decizie care poate fi adoptată în termen

de 45 de zile de la începerea procedurii de reorganizare și lichidare judiciară. Se cere ca persoana care dobândește această calitate să îndeplinească următoarele condiții cumulate: să fie contabil autorizat, expert contabil sau licențiat în studii economice sau juridice; să aibă cel puțin 5 ani de activitate practică economică sau juridică. A. exercită următoarele atribuții principale: supraveghează operațiunile de gestionare; asistă pe debitor la toate actele privind gestionarea sau numai la o parte din acestea; conduce în tot sau în parte activitatea debitorului. Tribunalul poate modifica atribuțiile a., la cererea acestuia, a comitetului creditorilor ori a delegatului său, sau a Ministerului Public.

AD PROBATIONEM, locuțiune latină exprimând ideea că o anumită condiție de formă a unui act juridic este cerută de lege numai pentru dovada actului respectiv, iar nu pentru însăși validitatea lui. Spre exemplu, în privința contractului de societate se cere condiția de formă ca el să fie constatată printr-un înscris (în cazul societăților pe acțiuni este necesar în genere ca înscrisul respectiv să fie autentic); actul scris este cerut doar a.p., societatea neputând fi considerată consti-

tuită decât după îndeplinirea unor formalități, printre care și înscrisul constatator al contractului de societate (ant. *ad validitatem*).

ADUNAREA CREDITORILOR, organ de aplicare a procedurii de reorganizare și lichidare judiciară format din totalitatea creditorilor cunoscuți ai debitorului falit. Potrivit legii române, a.e. are următoarele competențe: să analizeze situația debitorului, măsurile luate de judecătorul sindic și efectele acestora; să propună motivat orice alte măsuri pe care le consideră oportune; să aprobe planul de reorganizare sau, după caz, de vânzare parțială sau de lichidare după ce acesta a fost admis de judecătorul sindic; să decidă asupra propunerilor făcute de judecătorul sindic privind vânzarea unor bunuri importante din averea debitorului, precum terenuri, fabrici, instalații etc. A.e. se convoacă de judecătorul sindic la cererea creditorilor (titulari cu garanții și chirografari) reprezentând cel puțin jumătate din valoarea totală a creanțelor asupra debitorului. La ședințele a.e. vor participa și doi delegați ai salariaților debitorului (votând pentru creanțele acestora, reprezentând salariile și alte drepturi bănești); totodată va

participa debitorul (în afară de situațiile în care este scutit de judecătorul sindic) și va putea participa un reprezentant al camerei de comerț și industrie teritorială. Ședințele a.e. vor fi prezidate de judecătorul sindic.

ADUNAREA GENERALĂ A ACȚIONARILOR, organ suprem de decizie al societății pe acțiuni, îndeplinind rolul de depozitar al voinței sociale. Are plenitudine de competență și de atribuții: numește celelalte organe ale societății, fixează limitele sferei lor de activitate, exercită un control riguros asupra activității acestora, decide modificarea actului constitutiv al societății potrivit necesităților decurgând din scopul urmărit de societate. Puterile adunării generale, deși depline și multivalente, nu sunt totuși nelimitate; întinderea lor este limitată prin actul constitutiv al societății — pe care, ce-i drept, ca organ suprem al acesteia, ea îl poate modifica, respectând anumite condiții, prin dispozițiile imperative ale legii și prin drepturile intangibile și inderogabile ale acționarilor. Se compune din totalitatea acționarilor; aceștia participă la formarea voinței funcționale proporțional cu valoarea aporturilor lor sociale. Ea adoptă decizii pe baza principiului majorității, luându-se în

considerare nu majoritatea fizică a acționarilor, ci majoritatea de capital.

AD VALIDITATEM, locuțiune latină exprimând ideea că o condiție esențială sau un element constitutiv al unui act juridic se cere de lege pentru însăși validitatea aceluia act, iar nu doar pentru dovada actului respectiv.

AD VALOREM, expresie utilizată pentru a sugera modalitatea de calculare a unor taxe, comisioane etc., luându-se în considerare ca element determinant valoarea mărfii cu referire la care se calculează procentul stabilit. Această modalitate primește aplicare largă la determinarea taxelor vamale a căror stabilire se face ținându-se seama de două elemente și anume: valoarea în vamă a mărfii și procentul taxei vamale.

AFFECTIO SOCIETATIS, element definitoriu al contractului de societate exprimând voința asociaților de a colabora, în condiții de egalitate, la realizarea scopului comun care este obținerea de beneficii ce urmează să fie împărțite între ei. A.s. se concretizează în voința asociaților de a constitui o societate comercială prin aporturile aduse și activitatea prestată de aceștia în

folosul societății respective; ori de câte ori o asemenea voință lipsește, societatea comercială nu poate lua ființă.

AFRETARE, v. navlosire.

AGENCY, 1. Instituție juridică specifică dreptului anglo-american, cuprinzând intermedierea cu toate formele sale de manifestare (inclusiv aceea realizată în baza unui contract de muncă), precum și gestiunea de afaceri, contractul de antrepriză, răspunderea delictuală indirectă, contractul de muncă, precum și toate formele de reprezentare, mai puțin reprezentarea incapacitatului și reprezentarea proprie dreptului familiei. În sistemul de *common law*, conceptul de intermediere este esențial diferit față de cel reglementat în dreptul continental; acest sistem nu cunoaște instituția mandatului civil. 2. Raport juridic stabilit prin intermediul împuternicirii date de o persoană numită *principal* unei alte persoane numită *agent*, care acceptă să acționeze în numele acestuia. Sursa acestui raport juridic poate fi: a) *acordul părților*: în această ipoteză se vorbește despre *agency by agreement*, *agency by consent*, *agency of the parties*; *the agent* primește de la *principal* o împuternicire reală, numită

authority, în baza căreia acționează pe seama și sub controlul acestuia din urmă (adică a titularului afacerii comerciale vizată de împuternicire); b) *prezumpția legală de reprezentare fundată pe o împuternicire aparentă (agency by estoppel)*: o atare împuternicire este deducibilă din vorbele sau din conduita principalului; în temeiul ei, *agentul* (care poate fi persoană fizică sau persoană juridică) dobândește puterea de a săvârși atât acte juridice, cât și fapte materiale (prestații materiale — *manual service*). Controlul exercitat de principal asupra *agentului* poate înfățișa grade diferite de intensitate; în funcție de acest criteriu, *agentul poate fi: agent servant* (în ipoteza în care el acționează sub controlul strict al principalului și pe baza dispozițiilor acestuia) sau *agent independent (contractor-agent)*, a cărui activitate nu este supusă controlului. În funcție de întinderea împuternicirii primite, *agentul* poate fi: *general agent*, a cărui împuternicire privește îndeplinirea unui set de operații cu caracter de continuitate, și *special-agent*, care primește însărcinarea de a aduce la îndeplinire o singură afacere. Indiferent de postura în care se află, *agentul* are obligația de loialitate față de *principal*, nefiin-

du-i îngăduit să acționeze în interesul părții adverse; totodată, nu-i este admis să facă concurență principalului și nici să aibă interese contrare cu acesta. *Agentul* este îndatorat de asemenea să dea socoteală față de *principal* cu privire la tot ceea ce a primit sau a plătit pentru el, precum și să predea acestuia toate foloasele rezultate din afacerea încheiată pentru dânsul (inclusiv darurile manuale făcute de un terț agentului pentru a-l corupe). A. se înfățișează în două ipostaze, una presupunând că *agentul* este retribuit pentru activitatea sa de către *principal*, iar alta vizând situația în care *agentul* acționează cu titlu gratuit. *Principalul* are față de *agent* următoarele obligații: să-i plătească remunerația pentru serviciile prestate; să-l indemnizeze pentru cheltuielile și pierderile suportate în îndeplinirea prestației sale; să-l în cunoștință despre riscurile financiare și patrimoniale inerente activității de agent. *Agentul* acționează pentru *principal* *nomine alieno* sau *nomine proprio*, corespunzător împuternicirii primite. Atunci când *agentul* acționează fățiș pentru *principal*, iar din comportarea sa terțul deduce existența *principalului*, acesta din urmă devine parte în contractul cu terțul, indiferent dacă

numele său a fost menționat sau nu, realizându-se o *disclosed agency*; este posibil însă ca *principalul* să devină parte în contractul cu terțul, independent de orice informare a terțului, numai în virtutea autorizației, adică a actului prin care se formulează împuternicirea *agentului*, caz în care se realizează o *undisclosed agency*. Cât privește împuternicirea (*authority*), aceasta poate fi de două feluri: reală (*actual authority*) și aparentă (*apparent authority*). Cea dintâi conferă puterea de a realiza acte juridice, dar și fapte materiale: ea poate fi *expresă*, dacă rezultă dintr-un înscris emanat de la *principal* sau din exprimarea verbală a acestuia din urmă, și *implicită*, când existența sa rezultă dintr-o comportare a *principalului* care l-a determinat pe *agent* să creadă că *principalul* a dorit ca el să lucreze în contul lui. Cea de-a doua există atunci când *principalul* se comportă astfel încât terțul, interpretându-i rezonabil conduita, își formează convingerea că acesta a acceptat să consimtă cu adevărat ca persoana ce pretinde că acționează pentru el să lucreze în interesul lui; acest fel de împuternicire (adică împuternicirea aparentă) poate avea ca obiect numai acte juridice. Împuternicirea de a

îndeplini o afacere are caracter complex și o sferă extinsă: ea o implică și pe aceea de a îndeplini toate actele pe care afacerea respectivă le presupune (*implied authority*), sau care sunt uzuale în acea materie (*usual authority*), ori sunt în conformitate cu cutumele locului unde are loc operația vizată (*customary authority*). Se cere ca *principalul* să aibă capacitatea de a contracta, iar *agentul* să posede discernământ și voință neviciată. Contractul convenit de agent cu terțul produce efecte față de principal atât în ipoteza că *agentul* a acționat în baza unei împuterniciri (reale sau aparente, în cazul unei *disclosed agency*, sau numai reale când este vorba de *undisclosed agency*), cât și atunci când angajarea răspunderii s-a produs doar prin puterile inerente agentului.

AGENCY ACT OF THE PARTIES, expresie prin care, în terminologia dreptului anglo-american, se desemnează varietatea de *agency* convenită prin acordul de voințe intervenit între principal și agent. V. *agency*.

AGENCY BY AGREEMENT, varietate de *agency* presupunând că raportul juridic stabilit între principal și agent are ca sursă acordul părților. V. *agency*.

AGENCY BY CONSENT, expresie prin care se desemnează (în dreptul anglo-american) varietatea de *agency* fundată pe acordul de voințe intervenit între principal și agent. V. *agency*.

AGENCY BY ESTOPPEL, expresie prin care, în terminologia dreptului anglo-american, se desemnează varietatea de *agency*, presupunând ca sursă a raportului juridic dintre principal și agent prezumția legală de reprezentare fundată pe o împuternicire aparentă (a celui dintâi pentru acesta din urmă). V. *agency*.

AGENT, persoană care, primind o împuternicire — în temeiul unui contract de *agency* — de la principal, acceptă să acționeze în numele acestuia. V. *agency*.

AGENT COMERCIAL, intermediar (persoană fizică sau persoană juridică) ce desfășoară o activitate cu caracter profesional, independentă și permanentă, constând în negocierea de afaceri comerciale în numele și pe seama altui subiect de drept, de care este legat printr-un contract de mandat. A.e. este un mandatar; el are calitatea de comerciant, neaflându-se în raporturi de subordonare — cu cel pentru care intermediază — de tipul celor izvorâte dintr-un

contract de muncă. Afacerile pe care le negociază se perfectează în numele și pe seama subiectului de drept reprezentat, corespunzător contractului de mandat încheiat cu acesta. De regulă, serviciile prestate de a.e. sunt retribuite cu o sumă constituind un procent calculat la valoarea tranzacției. În îndeplinirea mandatului său, a.e. poate acționa, după caz, fie ca mandatar cu reprezentare, fie ca mandatar fără împuternicire de a încheia acte juridice: în prima ipoteză, el finalizează operațiunile negociate prin perfectarea contractului în numele și pe seama firmei pe care o reprezintă; în cea de-a doua ipoteză, rolul său se restrânge la obținerea de comenzi sau oferte pe care le transmite firmei reprezentate, urmând ca încheierea contractului să se facă direct între aceasta și terțul care a lansat comanda sau a emis oferta. În dreptul francez, statutul a.e. este definit prin Decretul din 23 septembrie 1957 (cu privire la statutul agenților comerciali), care dispune: „Mandatarul care, cu titlu de profesie obișnuită și independentă, fără să fie legat printr-un contract de locație de servicii, acționează în numele și pe seama producătorilor, industriaișilor și comercianților” este un asemenea agent (art. 1). În dreptul anglo-american, a.e. este desemnat prin termenul *broker*.

AGENT DE COMPENSAȚIE, denumire dată persoanei delegate de fiecare societate bancară pentru a participa la ședințele de compensare multilaterală interbancară. Desemnarea a. e. se face dintre salariații băncii respective. Fiecare unitate bancară a unei societăți bancare participante la compensare este reprezentată printr-un a. e. Desemnând a. e. societățile bancare vor stabili totodată și câte un înlocuitor pentru fiecare dintre aceștia. Societățile bancare vor comunica în scris *Direcției plăți și decontări bancare* și sucursalelor Băncii Naționale a României numele a. e. și ale înlocuitorilor acestora. În cazuri de forță majoră, directorul unității bancare are dreptul să dea împuternicire expresă de reprezentare, la ședința din ziua respectivă, unei alte persoane decât a. e. și înlocuitorului acestuia care au fost inițial desemnați. V. și **compensare multilaterală interbancară**.

AGENT DE NAVĂ, întreprindere comercială având ca obiect reprezentarea, în portul unde este situată, a intereselor navelor aflate în acel port. Îndeplinește următoarele atribuții mai importante: acordă asistență comandanților de nave în raporturile acestora cu auto-

ritățile portuare, cu încărcătorii și primitorii mărfurilor; asigură introducerea navelor în port, precum și obținerea, pentru fiecare din ele, a danci, a utilajelor și a echipelor de operare; întocmește conosamente, și manifestele mărfurilor încărcate; achită taxele portuare și, dacă este cazul, avansează sume de bani comandantului, în contul armatorului etc. **A. n.** acționează în nume propriu, dar pe seama armatorilor.

AGENT DE PIAȚĂ, participant la realizarea operațiunilor comerciale pe piețele mărfurilor și valorilor. Ca răspuns la cerințele a. p. ce de altfel exprimă nevoile și tendințele de evoluție ale realităților economice din zona comerțului, piețele fizice eficiente s-au convertit în piețe *futures*. Apariția acestora din urmă (adică a piețelor *futures*) și dezvoltarea lor s-a produs ca o reacție firească la nevoi și cerințe economice preexistente de mecanisme mai eficiente de desfășurare a tranzacțiilor și de colectare și diseminare a informațiilor privind aceste tranzacții. **V.** și **agent economic**.

AGENT DE SCHIMB, intermediar având calitatea de comerciant și exclusivitatea operațiilor de ne-

gociere (vânzare și cumpărare) a titlurilor în bursă. Face operații de curtaj și de comision, îndeplinindu-și sarcina de intermediere contra unei remunerații numită *curtaj*. Este supus unui anumit statut și îi incumbă unele îndatoriri între care: obligația de a păstra cu strictețe secretul referitor la persoanele pentru care acționează; obligația de a garanta clienților executarea operației pe care a intermediat-o etc. **A. s.** este un comisionar (și încă obligat *del credere*), deși clientul său nu cunoaște partenerul căruia îi revinde sau de la care cumpără. El nu poate însă, în nici un caz, să negocieze pentru sine (deci nu poate fi *contre partie* fr. sau *adverse party* engl.). **A. s.** încheie vânzarea *nomine proprio*: de vreme ce părțile nu se cunosc, încheierea vânzării are loc, în fapt, între agenții (intermediarii) acestora. Alături de a. s. pot interveni remizieri, auxiliari a căror profesie este de a-i aduce acestuia afaceri, fără a fi legați de el printr-un contract.

AGENT ECONOMIC, denumire generică prin care, în economia de piață se desemnează comercianții persoane fizice, comercianții persoane juridice, precum și regiile autonome, ca participanți la raporturile eco-

nomice și juridice care în totalitatea lor concretizează procesele economice în desfășurarea acestora.

AGENT PENTRU VALORI MOBILIARE, expresie ce desemnează persoana fizică legal autorizată care, acționând ca reprezentant exclusiv al unei societăți de valori mobiliare, execută ordine de vânzare și/sau cumpărare de valori mobiliare sub numele și pe contul acelei societăți.

AGENT-SERVANT, agentul care, primind o împuternicire de la principal printr-un contract de *agency*, acționează sub controlul și pe baza dispozițiilor acestuia. V. *agency*.

AGENTURARE, termen prin care se desemnează în mod generic activitatea desfășurată de firme specializate în diferite domenii precum: transporturi maritime, operațiuni valutare, asigurări, operațiuni cu mărfuri etc. Acele firme acționează în calitate de intermediari sau agenți. Când acționează ca intermediari ele lucrează de regulă în numele și pe contul celui pe care îl reprezintă (adică al comitentului) și primesc pentru prestația îndeplinită un comision. Mărimea comisionului se stabilește prin contract sau dacă se interme-

diază operațiuni în bursă, pe baza tarifelor obligatorii aplicabile pentru asemenea operațiuni. Implicarea agenților comerciali în derularea operațiunilor de import-export de mărfuri majorază costurile respectivelor operațiuni și antrenează inevitabil și majorarea prețurilor acestor mărfuri. De aceea nici importatorii și nici exportatorii nu apelează la serviciile acestora decât atunci când este strict necesar. În unele situații însă participarea unor intermediari ca de pildă agentul de bursă sau brokerul la operațiunile avute în vedere (cum sunt operațiunile de bursă) este impusă de normele obligatorii ce reglementează activitatea pe anumite piețe. În domeniul transporturilor maritime, a. este înfăptuită de agenții maritime sau de agenții de nave pentru asigurarea reprezentării intereselor navelor comerciale indiferent de pavilion în porturile din țara de reședință. V. **contract de comision**.

AGENȚIE COMERCIALĂ, expresie prin care se desemnează în mod generic reprezentanța, sucursala sau filiala constituită de o societate comercială pe teritoriul unei alte țări decât cea care a dat naționalitatea acelei societăți.

AGIO, termen utilizat deopotrivă la operațiunile de bursă ca și la acelea de *switch*, exprimând în primul caz beneficiul ce revine posesorului unui titlu de credit când cursul pieței depășește valoarea nominală a titlului său, iar în cel de-al doilea caz (când operațiunea de *switch* este inițiată de o firmă din țara debitoare, în contul de cliring), diferența încasată în plus, calculată în procente, în raport cu valuta convertibilă plătită. Obținerea de a., prin efectul operațiunilor de bursă presupune, ca prin ipoteză, cursul pieței să depășească valoarea nominală a titlului de credit în cauză, spre a se realiza astfel o diferență în plus pe care să o încaseze posesorul titlului. În cadrul operațiunii de *switch*, pentru obținerea unui a. este necesar ca operațiunea respectivă să fie inițiată de o firmă din țara debitoare în contul de cliring: firma respectivă va cumpăra, de pe terțe piețe, mărfuri pe valută convertibilă și le va vinde în țara creditoare, în scopul lichidării pe această cale a soldului debitor; inițierea unei asemenea operațiuni presupune, prin ipoteză, ca prețul în valută convertibilă să fie inferior celui în valută de cliring, spre a se putea obține o diferență în plus calculată în procente în raport cu va-

luta convertibilă plătită de care să beneficieze firma respectivă.

AJUSTARE FISCALĂ LA FRONTIERĂ, expresie prin care se desemnează regimul fiscal îndeplinind rolul de barieră netarifară în armonie cu care produsele exportate sunt scutite de impozitele indirecte, iar produsele importate sunt impozitate la fel ca și cele indigene. Caracterul de barieră netarifară al a.f. f. se concretizează în discriminările privind mărfurile importate ce rezultă din evaluarea diferențiată a bazei de impunere, din structura impunerii, ca și din ordinea de percepere a taxelor. Consecința aplicării a.f. f. este limitarea indirectă a importurilor prin mecanismul prețurilor: pentru produsele indigene baza de impunere o formează prețurile cu ridicata, iar la produsele importate baza de impunere este prețul CIF care se majorează cu taxa vamală, precum și cu alte taxe percepute la import. A.f. f. se poate realiza printr-o varietate de taxe (pe valoarea adăugată, în cascadă, de acciză, portuare, sanitare, consulare, statistice etc).

Ă LA BAISSÉ, denumire dată operațiunii speculative la termen

prin care operatorul vinde marfa apreciind că prețul acesteia va scădea până la scadența livrării. În cazul în care aprecierea sa este corectă, la data livrării el va putea cumpăra marfă de același gen la un preț mai mic înregistrând astfel un câștig. V. și bursă.

À L'HAUSSE, denumire dată operațiunii speculative la termen prin care operatorul cumpără marfa la o anumită dată, urmând ca livrarea și plata să se facă la o dată ulterioară, estimând că se va produce o creștere a prețului în intervalul de timp cuprins între momentul încheierii contractului și acela al executării lui. Dacă estimarea sa se verifică în realitate, operatorul va revinde marfa la momentul livrării obținând prețul zilei (care este mai mare decât cel pe care l-a plătit el inițial) și va înregistra astfel un câștig. V. și bursă.

ALIMBARE, operațiune constând în transferarea (descărcarea) parțială sau completă a încărcăturii (caricul) unei nave maritime pe nave de tonaj mai mic în vederea micșorării pescajului acesteia cu scopul dezecherării ei sau pentru a se crea posibilitatea trecerii sale peste o barieră, ori, în fine, atunci când pescajul ei

sau alte motive nu permit preluarea încărcăturii respective pe danele portului, pentru efectuarea preluării caricului la locul unde acea navă a fost ancorată. În funcție de stipulațiile contractului de navlosire (Ch./P sau conosament) armatorul sau navlositorul vor suporta, după caz, cheltuielile de a. Obligația de a suporta aceste cheltuieli este prezumată în sarcina navlositorului atunci când el acceptă clauza „încărcare/descărcare permanent în stare de plutire”. De aceea este necesar ca în Ch./P sau conosament să se introducă clauza „*free of loading/discharging always afloat*” — liber de cheltuielile de alimentare/mahonare.

ALLONGE, termen prin care, în limbajul juridic francez, se desemnează adaosul la titlul cambial, adaos ce semnifică o prelungire a spațiului grafic al aceluși titlu. Girul în alb redus la minimum poate cuprinde numai semnătura girantului, dar această semnătură trebuie să figureze pe spatele cambiei sau pe a. (adică pe adaos).

À L'USINE formulă prin care, în cadrul regulilor *Incoterms*, se desemnează vânzarea ce comportă cele mai puține obligații pentru

vânzător, acesta fiind îndatorat numai să țină marfa la dispoziția cumpărătorului la uzină, precum și de a suporta cheltuielile aferente operațiilor de verificare a ei sub aspect calitativ și cantitativ, eventual și cheltuielile de ambalare. Celelalte obligații revin cumpărătorului, în sarcina căruia cad și riscurile din momentul în care marfa i-a fost pusă la dispoziție, individualizată, chiar dacă ea se află la uzină în momentul realizării riscului. O asemenea vânzare se utilizează mai ales atunci când condițiile pieței îi permit furnizorului (vânzătorului) să-și impună condițiile clienților lui (*seller's market*). Sin. *à la mine, ex magasin, en magasin, ex works, ex factory, ex plantation, ex workhouse.*

AMARARE, denumire generică dată operației de fixare a mărfurilor stivuite în magaziiile navei sau pe puntea ei în scopul de a se evita pierderea stabilității acestora, precum și avarierea lor, ori producerea altor accidente datorită tangajului și ruliului. La executarea acestei operațiuni sunt folosite: parâme, cabluri, lanțuri și alte materiale specifice. Efectuarea a. constituie o îndatorire contractuală a armatorului, iar realizarea ei este obligatorie. Responsabilitatea pentru pagubele

ocasionate de o a. necorespunzătoare revine însă navlositorului atunci când încărcarea navei este făcută de acesta sau de prepușii lui. Ținând seama de faptul că stivuirea mărfii și a. ei privesc atât siguranța navei în timpul navigației, cât și securitatea echipajului, operațiunile menționate sunt supuse supravegherii și controlului comandantului navei care poate da îndrumări și dispoziții cu caracter obligatoriu în ce privește executarea lor.

AMERICAN ARBITRATION ASSOCIATION (Asociația Americană de Arbitraj), instituție arbitrală din S.U.A., creată în anul 1926, având rolul de a organiza tribunale arbitrale și de a oferi liste de arbitri ce cuprind personalități atât dintre cetățenii americani cât și dintre rezidenții străini. Are sediul la New York, dar arbitrajele se efectuează în cele mai diferite orașe ale Federației americane. Din inițiativa A.A.A. au fost constituite și alte centre de arbitraj, dintre care cel mai important este Inter American Commercial Arbitration (I.A.C.A.), având menirea să soluționeze litigiile comerciale dintre rezidenții mai multor state americane. Părțile determină locul

arbitrajului și legea aplicabilă litigiului dat. Dacă părțile nu au convenit altfel, numirea arbitrilor se face după cum urmează: lor li se trimite câte o listă de arbitraj, dintre arbitrii aflați în listele generale; fiecare parte șterge de pe liste numele arbitrilor pe care nu-i agreează și numerotează, în ordinea preferinței, pe cei rămași. Apoi instituția arbitrală desemnează arbitrii dintre cei menționați pe listă, respectând ordinea de preferință stabilită de către părți. Partea care nu trimite lista, într-un anumit termen, este prezumată ca fiind de acord cu numirea ca arbitru a oricărui dintre cei înscrși pe listă. Prerogativa de a alege pe arbitrul președinte revine instituției arbitrale.

AMIABLE COMPOSITEUR, expresie prin care se desemnează calitatea arbitrilor de mediatori ai unei împăcări a părților litigante, pe care ei o pot dobândi prin efectul însărcinării primite de la acestea într-un atare scop. Acționând ca a.c., arbitrii au prerogativa de a nu aplica normele de drept strict, ci ei statuează conform aprecierii lor, fără a fi ținuți să respecte un anumit ritual.

AMORTIZARE A ÎMPRUMUTURILOR, sintagmă ce desemnează stingerea treptată a împrumuturilor prin rambursarea sumelor împrumutate făcută prin plăți periodice la intervale de timp convenite de părți. Periodicitatea plăților poate fi lunară, trimestrială, semestrială, anuală etc., fiecare plată reprezentând o cotă prestabilită din valoarea împrumutului. A. se poate înfățișa în diverse variante precum: a. constantă și a. variabilă, aceasta din urmă putând fi progresivă sau regresivă.

AMORTIZAREA TITLULUI DE CREDIT, mijloc juridic prin care se lipsește de eficiență un titlu de credit. Astfel, în caz de pierdere, distrugere ori sustragere a cambiei, titlul respectiv poate fi anulat (amortizat) prin justiție, pentru a se da, în felul acesta, posesorului legitim posibilitatea de a-și exercita drepturile cambiale. Procedura de amortizare este reglementată de lege în detaliu; actul final al acestei proceduri este pronunțarea ordonanței de amortizare, care se publică și totodată se notifică trasului, cu scopul de a-l înștiința pe acesta să nu plătească altuia decât posesorului legitim, adică nu

unui terț care ar prezenta titlul de plată. Cu același scop, ordonanța respectivă se notifică și tuturor debitorilor de regres. După aceeași procedură se face și amortizarea cecurilor pierdute sau furate; în acest caz însă, cel care își stabilește calitatea de posesor legitim al titlului nu este îndreptățit să pretindă un duplicat (îndreptățire ce este recunoscută posesorului legitim al cambiei pierdută sau furată), el putând cere doar plata sumei indicate de titlu. Obligațiile emise de societatea anonimă se sting prin amortizare, care operează ca efect al tragerii acestora la sorți. O asemenea societate este obligată să publice, împreună cu prospectul de emisiune, planul de amortizare a obligațiilor; acest plan trebuie să cuprindă indicații referitoare la sumele fixe alocate anual de societate pentru amortizarea obligațiilor prin tragere la sorți. De regulă, societatea rambursează valoarea nominală a obligațiilor ieșite la tragere, dar ea poate să-și asume îndatorirea de a plăti o sumă mai mare decât această valoare, plata respectivă făcându-se cu titlu de premiu; obligațiile astfel achitate se numesc *obligații cu primă*. De asemenea, pentru anumite categorii de obligații, o dată cu

rambursarea valorii nominale societatea poate crea în favoarea titlurilor lor unele avantaje deosebite, numite *loturi*; sunt așa numitele *obligații cu loturi*.

A.M.U., unitate de cont în care se țin conturile Uniunii de cliring asiatică și care este egală cu o unitate D.S.T. (engl. *Asian Monetary Unit*).

ANATOCISM, capitalizarea periodică (de regulă la sfârșitul fiecărui an, uneori chiar la intervale de timp mai mici, de exemplu la contractul de cont curent la fiecare trei luni) a dobânzilor corespunzătoare unei sume de bani împrumutate, presupunând adăugarea dobânzilor scadente și neachitate la suma datorată și calcularea, în continuare, a dobânzii la întreaga sumă astfel rezultată. În dreptul civil actual, a. este expres interzis prin lege, cu unele excepții (spre exemplu, dobânzile de C.E.C. convenite depunătorilor pentru anul precedent se înscriu, la începutul fiecărui an, în libretetele de economii, acordându-se în continuare depozentului dobânzi calculate la soldul total înscris). În comerțul internațional, dobânda compusă fundată pe a. se practică fie direct (prin înscrierea ei în con-

tract), fie indirect (prin luarea acesteia în considerare la calculul prețului de vânzare). Sin. *dobândă la dobândă*.

ANDOSAMENT, mențiune scrisă pe verso unui titlu de credit (cambie, cec, bilet la ordin) în virtutea căreia acel titlu se transmite unui nou dobânditor (numit andosatar).

ANDOSANT, v. andosator.

ANDOSARE, denumire dată operațiunii prin care se efectuează transmiterea titlurilor de credit (cambie, cec, bilet la ordin). Se realizează prin înscrierea pe verso titlului a uneia din formulele: „plățiți lui...” sau „plățiți la ordinul lui...” după care urmează indicarea numelui beneficiarului (numit andosatar) și semnătura celui ce transmite titlul respectiv (numit andosator sau andosant). În acest caz *a.* este nominală, dar ea poate fi și la purtător, ipoteză în care nu se înscrie pe titlu numele noului beneficiar (gir în alb). Andosatarul dobândește prin efectul *a.* toate drepturile ce decurg din titlu și care până la efectuarea transmiterii titlului aparțineau andosatorului. Acesta din urmă este obligat față de andosatar să garanteze acceptarea și plata ti-

tlului transmis la împlinirea scadenței. Întotdeauna *a.* comportă predarea efectivă a titlului către andosatar. Transmiterea titlului prin *a.* de la un dobânditor la altul se poate realiza prin operațiuni succesive ca un lanț neîntrerupt până la data scadenței când ultimul beneficiar (andosatar) va cere plata. Circulația titlurilor de credit prin *a.* face ca acestea să îndeplinească funcția de mijloc de plată (engl. *endorsement*; fr. *endossement*). Sin. *gir*.

ANDOSATAR, persoană căreia i s-a transmis prin andosare un titlu de valoare, precum: cambie, cec, bilet la ordin etc.

ANDOSATOR, persoană care andosează un titlu de credit, ca de ex. o cambie, un cec, un bilet la ordin etc. transmițându-l andosatarului.

ANGAJAMENTE DE CONFIDENȚIALITATE, denumire generică dată îndatoririlor asumate de părți de a păstra discreție cu privire la diferite aspecte implicate de desfășurarea raportului juridic obligațional stabilit între ele. Urmăresc ca finalitate protejarea anumitor informații transmise între părți cu prilejul executării contractului de consulting-engineering.

precum și a contractelor de vânzare-cumpărare internațională, de asistență tehnică, de licență de brevete de invenții etc. **A. e.** se pot referi numai la etapa negocierilor, la aceasta și la executarea obligației caracterizante pentru contractul convenit, precum și la perioada postexecutorie pentru un anumit interval de timp. În principiu **a. e.** au caracter unilateral, fiind stipulate în favoarea părții care a comunicat o ofertă, un document tehnic, un document financiar, o informație privind rezultatele unei cercetări științifice etc. Există însă cazuri când părțile sunt egal interesate în păstrarea secretului anumitor date. **A. e.** pot lua forma unor veritabile convenții sau se pot concretiza în clauze contractuale specifice. Convenirea lor facilitează desfășurarea negocierilor și finalmente executarea contractului, demonstrând buna credință a partenerilor de afaceri. **A. e.** trebuie astfel formulat încât să cuprindă următoarele elemente: a) definirea informațiilor confidențiale. Nu au caracter confidențial: informațiile care aparțin domeniului public; informațiile ce la momentul încheierii contractului erau deja în posesia debitorului obligației de confidențialitate; informațiile provenite de la un terț care nu

acționează în contul nici uneia dintre părțile contractante și care nu a solicitat beneficiarului comunicării sale să păstreze secretul asupra datelor transmise; informațiile obținute de către debitorul obligației de confidențialitate prin investigații desfășurate în mod independent în cadrul programelor sale de cercetare științifică; b) persoanele care au acces la informațiile confidențiale; c) măsurile de protecție a informațiilor confidențiale; d) durata obligației de confidențialitate; e) sancțiunea nerespectării acestei obligații. Obligația de confidențialitate este considerată implicită atunci când decurge din lege și din natura contractului. Așa este, de exemplu, obligația de confidențialitate instituită de lege în sarcina comisionarului care tratează afacerile comerciale pe seama comitentului, dar în nume propriu, ca și cum ar fi afacerile sale personale. *Sin. convenții de discreție; acorduri de confidențialitate* (engl. *secrecy agreement* sau *black-box agreement*).

ANTI-DUMPING, v. dumping.

ANTITRUST, concept prin care se desemnează ansamblul de reglementări legale din diferite țări ce interzic realizarea de înțelegeri

monopoliste între participanții la comerț de natură să determine limitarea sau chiar dispariția liberei concurențe. Încă în anul 1890 în S.U.A. s-a elaborat o lege a. (numită Sherman Act) sub presiunea proprietarilor de întreprinderi mici și mijlocii și a opiniei publice în general. Dar legislația a. este eludată frecvent de marile trusturi care prin practici ilicite continuă procesul de monopolizare atât pe plan național, cât și pe plan internațional.

ANTREPOZIT, denumire generică dată clădirilor din incinta porturilor sau din punctele cu trafic intens de transport care sunt special amenajate pentru depozitarea mărfurilor. A. poate fi: a) a. vamal; b) depozit general de mărfuri; c) depozit specializat pe mărfuri. Îndeplinește un rol important în comerțul internațional, facilitând expedițiile și transporturile; totodată constituie și un auxiliar important având o funcție învecinată intermedierei, în activitatea de vânzare comercială internațională.

ANTREPOZIT VAMAL, antrepozitul aflat sub controlul organelor vamale ale unui stat, destinat să servească la depozitarea măr-

furilor ce urmează a fi vămuite și care sunt eliberate numai după îndeplinirea formalităților aferente vămuirii și efectuarea plății taxelor corespunzătoare.

ANTREPRIZĂ, v. contract de antrepriză.

ANUITATE. 1. Denumire dată sumei de bani plătită anual de către debitor cu titlu de rate scadente din împrumutul contractat, precum și cu titlu de dobândă aferentă aceluși împrumut. În funcție de mărimea sumei de plată se disting a. constantă și a. variabilă. În raport cu perioada de rambursare se deosebesc: a. de amortizare care se plătește la finele anului calendaristic și a. de depunere sau de plasament, care se plătește la începutul anului calendaristic. 2. Rentă fixă anuală care se plătește necondiționat sau în funcție de producerea unor evenimente. În funcție de durata pentru care trebuie plătită, a. poate fi: temporară, dacă plata este stabilită pentru un număr determinat de ani, și viageră, când plata urmează a fi făcută pe întreaga durată a vieții beneficiarului.

APELAȚIUNE DE ORIGINE, denumire geografică a unei țări,

regiuni sau localități, care servește să desemneze un produs provenind din acel loc și a cărui calitate sau ale cărui caractere se datoresc exclusiv sau esențialmente mediului geografic, care cuprinde factorii naturali și factorii umani (spre ex., apă minerală Borsec, apă minerală de Vichy, vin Murfatlar, vin de Malaga, dantelă de Bruges, cristal de Boemia etc.). **A. o.** constituie un drept de proprietate industrială care se distinge prin două trăsături specifice și anume: a) caracterul teritorial: **a. o.** se referă la un teritoriu determinat de care este legată; în privința produselor agricole este decisiv locul recoltei, iar pentru cele fabricate este hotărâtor locul de fabricare; b) caracterul colectiv: dreptul la **a. o.** este un drept colectiv, deoarece aparține unei colectivități nedeterminate de persoane, unei comunități teritoriale. În țările în care a fost reglementată protecția **a. o.** se disting, în raport cu regimul juridic aplicabil, două clase de **a. o.**: simple și controlate (în acest din urmă caz, dreptul de a folosi apelațiunea este legat de un control administrativ de calitate). În sistemul nostru de drept nu există încă o reglementare de principiu a **a. o.**; legea penală pedepsește însă fabricarea ori punerea în circulație de produse

care poartă **a. o.** sau indicații de proveniență false menite să-i inducă în eroare pe beneficiari; totodată este deschisă calea acțiunii în responsabilitate civilă ori de câte ori sunt întrunite condițiile cerute de lege pentru promovarea acestei acțiuni. Sin. *denumire de origine.*

APORT SOCIAL, denumire generică dată obligației pe care și-o asumă orice asociat la intrarea într-o societate comercială, în sensul de a aduce o contribuție (constând în mijloace materiale, mijloace de plată etc.) la formarea capitalului social. Pot fi aduse ca **a.s.** orice bunuri care sub aspect economic au valoare, de exemplu un fond de comerț, o marcă de fabrică, un drept de concesiune (când acesta nu are caracter strict personal), acțiuni, procedee de fabricație etc. În alte societăți comerciale decât cele pe acțiuni, **a.s.** poate consta și din prestații în muncă. **A.s.** nu implică în mod necesar aducerea imediată a bunului sau prestarea de îndată a serviciului la momentul încheierii contractului; el comportă doar nașterea unei asemenea obligații, la acel moment, în sarcina asociatului, urmând ca ea să fie executată ulterior de către debitor. Nu pot constitui aporturi bunurile având numai o valoare simbo-

lică în raport cu obiectul societății și nici acelea care, datorită valorii lor mai puțin importante, sunt susceptibile să fie absorbite în cheltuielile de constituire ale societății. A.s. nu poate consta nici în asumarea obligației de către asociat de a răspunde el însuși pentru toate sau pentru o parte din datoriile societății, căci terții trebuie să conteze în primul rând pe patrimoniul acesteia. A.s. poate consta din transmiterea dreptului de proprietate asupra unor bunuri sau din constituirea pe seama societății a unui drept de uzufruct sau a unui drept de uz asupra anumitor bunuri, precum și din cedarea către societate a unor drepturi de creanță. Aporturile aduse de asociați sunt supuse evaluării; evaluarea lor este necesară deoarece întinderea dreptului fiecărui asociat la beneficii se stabilește în funcție de valoarea a.s. adus de el, iar în caz de lichidare a societății, patrimoniul acesteia rămas după plata datoriilor sociale se împarte între asociați proporțional cu valoarea aporturilor lor. Asociatul care întârzie să predea aportul scris este ținut să plătească societății daune-interese; obligația sa de dezvăunare se analizează diferit, în funcție de natura bunurilor predate cu întârziere. Astfel, când a.s. con-

stă din numerar, debitorul datorează societății nu numai dobânda legală pentru sumele transferate cu întârziere, ci și daune-interese, în măsura în care aceasta probează existența lor; societatea poate pretinde daune începând cu ziua în care trebuia să se facă vârsământul. Ori de câte ori aportul constă în bunuri corporale (așa-numitele bunuri în natură), primesc aplicare, prin analogie, în raporturile dintre asociat și societate, regulile dreptului comun din materia vânzării. Atunci când a.s. constă din bunuri încorporale (bunăoară din creanțe), asociatul răspunde atât pentru existența creanțelor respective la data cesiunii lor în favoarea societății, cât și pentru solvabilitatea debitorilor cedatși; el este liberat de obligația de aport doar după ce societatea a obținut plata integrală a sumelor respective; iar dacă plata nu s-a obținut prin urmărirea debitorilor cedatși va rămâne obligat nu numai pentru sumele echivalente valorii acelor creanțe, ci și la plata dobânzilor legale aferente acelor sume, de la data scadenței fiecărei creanțe, precum și la plata de daune-interese.

A Q U A I, condiție de livrare *Inco-terms* desemnând o vânzare la destinație sau la sosire prin

efectul căreia toate cheltuielile și toate riscurile cad în sarcina vânzătorului până în momentul când marfa individualizată este pusă la dispoziția cumpărătorului la chei sau într-un an-trepozit în portul convenit. O asemenea vânzare se poate în-fășișa în două variante: a) *à quai douané* sau *ex quay duty paid* (franco pe chei vămuit), în cadrul căreia vânzătorul suportă și taxele vamale și de import etc.; b) *à quai non douané*, care comportă pentru cumpărător obligația de a suporta asemenea taxe. Sin *ex quay*.

ARANJAMENT COMERCIAL, în-țelegere convenită în scris între parteneri de afaceri din țări dife-rite prin care se dau rezolvări problemelor generate de rapor-turile comerciale stabilite între aceștia. Sunt probleme similare cu cele reglementate prin acor-durile comerciale. A.e. nu tre-buie supus ratificării și nici nu necesită aprobare din partea or-ganelor supreme de stat.

ARBITRAJ AD-HOC (sau ocazio-nal), formă de jurisdicție nestat-ală, cu caracter particular, susceptibilă de utilizare în rapo-rturile de comerț internațio-nal, constituită prin voința părților litigante în vederea

soluționării litigiului ivit între ele. Constituie dreptul comun în materie de arbitraj comercial in-ternațional. El prezintă urmă-toarele trăsături distinctive: a) funcționează numai în vederea soluționării unui litigiu deter-minat; odată cu pronunțarea sentinței, existența acestei in-stanțe de arbitraj încetează; b) atât structura sa cât și regulile de procedură pe care este chemat să le respecte se stabilesc de către impričinați în fiecare caz în parte; c) fiind dependente de voința părților, structura sa și procedura pe care trebuie să o urmeze sunt variabile, deosebin-du-se în principiu de la un litigiu la altul (spre exemplu: într-un caz dat părțile convin ca litigiul lor să fie soluționat de un singur arbitru, iar în alt caz ele optează pentru un complet format din doi arbitri și un supraarbitru; la fel, ele pot decide ca sentința arbitrală pronunțată să fie definitivă sau să fie supusă unor căi de atac etc.); d) în cazul în care a.a. localizat în țara noastră este guvernat de prevederile unei convenții internaționale (cum este cea de la Geneva din 1961) este posibilă participarea în calitate de arbitru și a unei persoane având cetățenia străi-nă; e) un a.a. localizat în Româ-nia poate fi supus, în temeiul voinței părților, unei legi stră-

ine, atunci când o convenție internațională le autoriză să exercite o atare opțiune; este necesar să fie însă îndeplinită condiția ca legea străină preferată de părți să nu contrazică norme imperative din dreptul nostru; f) are caracter facultativ, esențialmente voluntar. Dispozițiile de drept procesual român (în măsura în care le revine calitatea de *lex causae*) caracterizează a.a. ca o instituție facultativă, supusă totodată unei dependențe accentuate față de instanțele judecătorești. Astfel, acestor instanțe le revine rolul de autoritate competentă să desemneze pe supraarbitru când se ivesc neînțelegeri între arbitri cu privire la desemnarea acestuia, sau atunci când arbitrii desemnați nu sunt împuterniciți prin compromis sau prin clauza compromisorie să-l alegă; pe de altă parte, legea dă în competența instanțelor judecătorești soluționarea oricăror cereri de recuzare privitoare la vreun arbitru; controlul legalității și temeiniciei sentinței arbitrale se exercită de asemenea de către instanțele judecătorești, pe calea acțiunii în anulare; în fine numai instanțele judecătorești sunt competente să investească cu formulă executorie sentințele arbitrale, în cazul în care se constată că aceste sentințe nu pot fi

aduse la îndeplinire de bună voie.

ARBITRAJ INSTITUȚIONAL, formă a arbitrajului de comerț exterior a cărei existență nu depinde de durata unui anumit litigiu și care presupune exercitarea atribuțiilor jurisdicționale în mod neîntrerupt, fiind organizat într-un cadru instituționalizat prin lege și având caracter de permanență și continuitate. Instituțiile permanente de arbitraj sunt susceptibile de clasificări după criterii diferite: 1) în virtutea criteriului competenței materiale se disting: a) instituții permanente de arbitraj având competență materială generală cu privire la litigiile cu caracter intern, cât și cu privire la cele din domeniul dreptului comercial internațional; ele funcționează fie pe lângă camerele de comerț sau bursele de comerț, fie independent de acestea; b) instituții specializate pentru comerțul cu anumite produse, cu vocație internațională (din categoria cărorora fac parte, de exemplu: Camera arbitrală a bumbacului din Le Havre, Asociația distribuitorilor de produse alimentare din New York etc., constituite grație poziției economice dominante a asociațiilor profesionale în materia respectivă, care au reușit să impună anumite uzanțe

într-un domeniu sau altul). 2) pe baza criteriului competenței teritoriale se disting: a) instituții de arbitraj de tip bilateral având sediul în ambele țări semnatare ale convenției de constituire și fiind competente să soluționeze litigiile ivite între firmele din țările respective; b) instituții de arbitraj de tip regional, din categoria cărora fac parte, spre exemplu: Secția Internațională a Rinului pentru Navigație (care este competentă să arbitreze litigiile ivite în legătură cu transportul pe Rin); Uniunea Europeană a Comerțului European *en Gros* de Cartofi, cu sediul la Paris; Curtea de Justiție a Comunităților Europene etc.; c) instituții de arbitraj cu vocație universală, dintre care unele au activitatea limitată la specialitatea mărfii respective (cum sunt bunăoară cele în materie de transporturi), iar altele au o competență materială generală (de ex. Camera de Comerț Internațional de la Paris, în care sunt reprezentate toate ramurile activității economice și la serviciile căreia apelează firme din toate continentele).

ARBITRAJ CU COMPETENȚĂ GENERALĂ, arbitraj cu sferă generală de activitate jurisdicțională în ce privește litigiile izvorâte din raporturile de co-

merț internațional și cooperare economică internațională. Au acest caracter: Curtea de Arbitraj de pe lângă Camera de Comerț Internațional de la Paris, Curtea de Arbitraj de la Londra, Institutul Olandez de Arbitraj, Asociația Americană de Arbitraj (A.A.A.), Curtea permanentă de Arbitraj de pe lângă Comisia Germană pentru probleme de arbitraj etc.

ARBITRAJ CU COMPETENȚĂ SPECIALĂ, arbitraj specializat pe soluționarea anumitor litigii, de regulă cele izvorâte din comerțul cu anumite mărfuri (sau produse). Au acest caracter: Camera arbitrală a bumbacului din Le Havre sau Tribunalul de arbitraj al bursei de bumbac din Bremen (care sunt profilate pe soluționarea litigiilor din domeniul comerțului internațional cu textile); London Corn Trade Association (specializată pe litigii de comerț internațional cu produse alimentare) etc.

ARBITRAJ CU VOCAȚIE UNIVERSALĂ, arbitraj a cărui competență teritorială se extinde la scară planetară, fiind abilitat să soluționeze litigii dintre participanții la raporturile de comerț internațional din toate țările lumii, indiferent de zona geografică în care acestea sunt situate.

Are acest caracter Curtea de Arbitraj de pe lângă Camera de Comerț Internațional de la Paris.

ARBITRAJ DE COMERȚ INTERNAȚIONAL. 1. Mijloc corespunzător de a reglementa rapid și echitabil litigiile internaționale care pot să rezulte din tranzacțiile comerciale în domeniul schimburilor de bunuri și de servicii și din contractele de cooperare industrială. 2. Metode de soluționare a litigiilor născute din relațiile comerciale internaționale. 3. Jurisdicție specială și derogatorie de la dreptul comun procesual, menită să asigure rezolvarea litigiilor izvorâte din raporturile comerciale internaționale și totodată să faciliteze participarea cât mai intensă a statului la diviziunea mondială a muncii. A. c.i. cunoaște forme variate: a) Tradițional el se prezintă sub forma instanțelor cu caracter ocazional (arbitraj *ad hoc*) având o durată efemeră, care sunt organizate în conformitate cu inițiativa părților și funcționează numai în vederea soluționării unui litigiu bine determinat. Existența juridică a unor asemenea instanțe încetează o dată cu pronunțarea hotărârii sau cu expirarea termenului în care trebuiau să decidă. b) A. c.i. se poate prezenta și sub forma arbitrajului cu caracter permanent, a cărui existență nu este

dependentă de durata unui anumit litigiu; el își exercită atribuțiile jurisdicționale neîntrerupt și cu caracter de continuitate, ori de câte ori este sesizat. Centrele permanente de arbitraj sunt diferite ca structură. În general ele funcționează în cadrul unor asociații profesionale, desfășurându-și activitatea în ramura respectivă de producție sau pe lângă o cameră de comerț națională ori internațională, profilul competenței lui materiale lărgindu-se în mod corespunzător. Corespunzător celor două forme distincte sub care se poate prezenta, a. c.i. are un fundament juridic diferit: în cazul arbitrajului *ad hoc*, acest fundament rezidă exclusiv în convenția părților interesate, concretizată într-un compromis sau într-o clauză compromisorie; temeiul juridic al arbitrajului permanent (instituțional) se găsește însă în consensul statelor, exprimat prin dispoziții imperative cuprinse în convenții internaționale (spre exemplu, acordurile internaționale încheiate de România cu privire la promovarea și garantarea reciprocă a investițiilor de capital impun, aproape fără excepție, folosirea arbitrajului organizat prin Convenția de la Washington din 1965). Fie *ad hoc*, fie instituțional, a. c. i., cel puțin în țările Europei con-

țimentale, manifestă o tendință evidentă și constantă de autonomizare față de instanțele judecătorești; disjungerea are drept scop asigurarea unor condiții corespunzătoare, de natură să permită arbitrajului să soluționeze, fără ingerința jurisdicției statale, litigiile care-i sunt date spre rezolvare; principiul care funcționează în acest domeniu este acela că existența unei convenții arbitrale exclude *eo ipso* competența organelor judecătorești și că, în general, organul arbitral are calitatea de a decide asupra propriei sale competențe. A. c. i. prezintă totuși, sub multiple aspecte, conexiuni cu o anumită ordine juridică: astfel, i se aplică o lege determinată, în baza căreia i se verifică validitatea și care poate suplini deficiențele de reglementare ale compromisului sau clauzei compromisorii. Conexiunea cu un anumit sistem național atribuie arbitrajului, ca și hotărârii arbitrale, caracter național sau străin; naționalitatea primește aici o accepțiune care nu implică atribute socio-politice, care sunt incompatibile cu a. c. i. Sub aspectul conținutului, conceptul de arbitraj înglobează în primul rând organul de jurisdicție care soluționează un anumit litigiu, organ considerat atât din punctul de vedere al structurii sale, cât și al

modului de funcționare; totodată acest concept se referă la situația litigioasă, adică la pretențiile reciproce ale părților, sens în care ele desemnează obiectul activității jurisdicționale într-un anumit caz concret. Ambele componente ale conținutului noțiunii de arbitraj se regăsesc atât la arbitrajul *ad hoc* cât și la arbitrajul instituțional. Organul arbitral are caracter național sau străin: elementul hotărâtor pentru individualizarea caracterului național sau străin al unui astfel de organ este legea care guvernează arbitrajul respectiv: în consecință, este română instanța arbitrală supusă sistemului de drept român, iar prin raportarea la legea română are caracter străin arbitrajul guvernat de o altă lege națională (spre exemplu, de legea franceză, italiană, germană etc.); convențiile internaționale privitoare la arbitraj deosebesc o sentință arbitrală dacă este națională sau străină folosind, în general, drept criteriu în acest scop locul unde a fost pronunțată (spre exemplu, Convenția de la New York din anul 1958 definește ca străină sentința arbitrală dată pe teritoriul unui alt stat decât acela unde se cere recunoașterea și executarea ei). La rândul său, situația litigioasă poate avea și ea caracter națio-

nal sau străin, în funcție de criteriile specifice de sine stătătoare; între acestea, elementele intrinseci ale operațiunii comerciale, în principal de natură economică, sunt preponderente (în acest sens se vorbește de „afacere franceză“, „afacere americană“ etc.); accl *negotium* (lat.) care prezintă aderențe, prin componentele sale, numai cu ordinea juridică română, constituie un diferend cu caracter pur intern (deci național), iar caracter străin va avea o *res litigiosa* (lat.) franceză, spaniolă, etc. (sunt raporturi juridice contencioase care includ în substanța lor numai elemente constitutive legate de ordinea juridică spaniolă sau respectiv franceză, deci ale unui sistem de drept național). Prin antiteză cu caracterul național al arbitrajului se relevă și caracterul lui internațional. Sub acest aspect se disting organe de arbitraj internațional care funcționează pe trei planuri diferite, și anume: raporturile interstatale; în acest domeniu, organele de jurisdicție, de exemplu Curtea Permanentă de Arbitraj de la Haga, sunt reglementate prin normele dreptului internațional public; raporturile stabilite între persoane fizice sau juridice — de obicei din state diferite — în cadrul diviziunii mondiale a muncii, care în faza litigioasă sunt

supuse spre rezolvare arbitrajului comercial internațional; raporturile economice dintre un stat și persoane fizice sau juridice având o altă naționalitate, în cadrul cărora ponderea principală o dețin elementele de comerț exterior, intră sub incidența a. c. i. Criteriile uzuale care definesc natura internațională a arbitrajului sunt următoarele: caracterul străin al organului arbitral; autonomia organului arbitral față de structurile naționale; caracterul internațional al situației litigioase. În România sunt reglementate prin Codul de procedură civilă (cartea a IV-a) două forme de arbitraj privat: arbitrajul ocazional sau ad hoc, adică arbitrajul organizat de părți de la caz la caz și arbitrajul instituțional, adică arbitrajul organizat de o instituție permanentă de arbitraj cum sunt: arbitrajele camerelor de comerț și industrie, prevăzute de D. L. nr. 139/1990, și arbitrajul Camerei arbitrale a Bursii de Valori prevăzut de Legea nr. 52/1994. Aceași carte a IV-a a C. proc. civ. prevede și atribuțiile instanțelor judecătorești în legătură cu arbitrajul.

ARBITRAJ DE CREDIT (DE DOBÂNDĂ), v. arbitraj valutar.

ARBITRAJ DE DREPT STRICT, varietate a arbitrajului de co-

merț internațional care se distinge prin aceea că arbitrii statuază potrivit normelor de drept incidente în cazul dat pe care ei sunt obligați să le respecte. **A. d.s.** constituie regula, fiind arbitrajul de drept comun în materia raporturilor de comerț internațional; ori de câte ori părțile nu fac nici o mențiune specială privind arbitrajul, acesta va fi un arbitraj *ad hoc* iar puterile acordate arbitrilor sunt acelea ale unui **a. d.s.**; într-o asemenea situație, arbitrajul *ad hoc* — care, prin specificul său, este susceptibil să fie și un arbitraj de echitate — îmbracă forma unui **a. d.s.**

ARBITRAJ DE ECHITATE, acea formă a arbitrajului comercial internațional care se realizează după principiile de echitate și nu potrivit normelor de drept. **A. e.** este *de facto* și se caracterizează prin următoarele particularități: a) arbitrul nu are obligația să aplice normele legale de drept material și nici pe acelea de procedură; b) soluția dată are caracter definitiv, fiind inatacabilă la o altă instanță de arbitraj. Cu toate acestea, **a. e.** rămâne în perimetrul dreptului comercial internațional; în caz contrar, el nu ar putea da satisfacție exigențelor fundamentale ale comerțului internațional: securitate, certitudine și stabilitate. Facul-

tatea arbitrilor de a judeca potrivit conștiinței lor este reglementată prin diferite dispoziții normative, fie cu caracter național (cum este cazul sistemelor de drept din Franța, Elveția, Portugalia, Grecia etc.), fie cuprinse în regulamentele unor instituții de arbitraj comercial internațional (de exemplu cel al Curții de Arbitraj de pe lângă Camera de Comerț Internațional din Paris), fie consacrate prin convenții internaționale (de pildă Convenția europeană cu privire la arbitrajul comercial internațional semnată la 21 aprilie 1961 la Geneva). Integrarea **a. e.** în aria de incidență a dreptului rezultă și din următoarele elemente de specificitate ale acestuia: facultatea părților de a-și alege arbitrul (*amiable compositeur*) este recunoscută prin lege; ideea de echitate este inseparabil legată de aceea de justiție, de drept, ceea ce face ca arbitrul, soluționând un litigiu, să nu se poată limita riguros la simple tranzacții pe care părțile își întemeiază pretențiile; **a. e.** urmărește ca scop principal nu plasarea judecării litigiului în afara spațiului de incidență al dreptului, ci asigurarea unei proceduri mai simple și mai ușoare în rezolvarea acestuia; arbitrii se pot pronunța numai în limitele investiției lor; independența procedurală este li-

mitată de principiile respectului drepturilor apărării (a cărui ignorare face ca sentința arbitrală să nu poată fi executată) și al respectului ordinii publice internaționale a statelor (principiu care constituie o îngrădire a libertății arbitrilor în echitate). Arbitrajul de echitate își găsește legitimitatea numai în măsura în care rezolvarea litigiului depinde în mod hotărâtor de aprecierile stării de fapt. Sin. arbitraj *ex aequo et bono*.

ARBITRAJ DE TIP BILATERAL, arbitraj creat printr-o convenție bilaterală și a cărui competență este limitată la soluționarea litigiilor izvorâte din raporturile de comerț internațional dintre subiecții de drept aparținând ordinii juridice naționale a statelor părți la acea convenție. Prezintă acest caracter, de pildă, Camera arbitrală franco-germană pentru produsele solului și Comisia americano-canadiană de arbitraj comercial etc.

ARBITRAJ DE TIP REGIONAL, arbitraj constituit printr-o convenție multilaterală perfectată între statele dintr-o anumită zonă geografică și care are competența să soluționeze litigii de comerț internațional ivite între subiecții de drept aparținând ordinii juridice naționale din

statele semnatare ale acelei convenții. Face parte din această categorie: Comisia scandinavă de arbitraj pentru piei, Comisia interamericană de arbitraj comercial (a cărei competență include partenerii comerciali din cadrul Organizației Statelor Americane — O.S.A.) etc.

ARBITRAJ FORȚAT, varietate de arbitraj neutilizat în comerțul internațional, care se distinge prin aceea că, în opoziție cu arbitrajul la care părțile recurg în temeiul autonomiei lor de voință, este întâlnit în situația în care pentru o anumită materie legea prevede că orice contencios va fi soluționat numai pe cale de arbitraj și numai după o anumită procedură.

ARBITRAJ NAȚIONAL, arbitrajul referitor la un contract lipsit de aderențe internaționale, întrucât toate elementele susceptibile de a-i conferi asemenea aderențe (precum: locul încheierii lui, cel al executării obligațiilor asumate de părți, domiciliul, reședința, cetățenia persoanei fizice ori sediul, naționalitatea persoanei juridice etc.) se află într-un singur stat, au legătură cu un singur stat. În cazul în care vreunul dintre elementele raportului juridic

are legătură cu o altă țară (cu sistemul de drept al unei alte țări), acel raport juridic încetează să aibă caracter intern (sau național), dobândind caracter internațional, și ca urmare un eventual litigiu între părți va primi și el caracter internațional. Sin. *arbitraj intern*.

ARBITRAJ STRĂIN, concept prin care (uneori) în doctrina juridică și practica de comerț internațional se desemnează arbitrajul referitor la un contract cu aderențe internaționale (adică având legătură cu cel puțin două state diferite, cu cel puțin două sisteme naționale de drept). Ant. *arbitraj intern*; *arbitraj național*.

ARBITRAJ VALUTAR, operațiune bancară de punere în mișcare a unor fonduri în valută urmărind obținerea de câștig din diferențele de curs ori de dobândă ale unei sau mai multor valute pe o piață sau pe mai multe piețe, simultan ori succesiv, după scurgerea unei anumite perioade de timp. A.v. poate fi de *curs* sau de *dobândă*. După modul de efectuare a operațiunii, a.v.: *direct* (dacă se efectuează pe o singură piață) și *combinat* (când operațiunea se efectuează pe două sau pe mai

multe piețe). În toate cazurile înălțuirea operațiunilor de a.v. se realizează prin mijloace de comunicație rapidă (telefon, telex, fax etc.), operatorii aflându-se într-o legătură permanentă cu corespondenții lor de pe alte piețe. V. și **arbitraj valutar de curs**; **arbitraj valutar de dobândă**.

ARBITRAJ VALUTAR DE CURS, varietate a arbitrajului valutar concretizată într-o operațiune bancară de vânzare-cumpărare de valute având ca finalitate obținerea unui câștig provenit din: diferența dintre cursurile acelorași valute înregistrate pe aceeași piață la date diferite; diferența aceleiași valute înregistrată în același timp pe piețe diferite; diferența între valute diferite pe piețe diferite în același timp sau la date diferite. V. și **arbitraj valutar**.

ARBITRAJ VALUTAR DE DOBÂNDĂ, varietate a arbitrajului valutar constând într-o operațiune bancară concretizată în efectuarea unui plasament de fonduri în valută pe termen scurt cu finalitatea obținerii unui câștig provenit din: diferența de dobândă existentă la un moment dat la aceeași valută pe aceeași piață între instrumente

diferite de plasare: diferența de dobândă existentă la un moment dat la aceeași valută pe piețe diferite; diferența de dobândă la aceeași valută pe aceeași piață sau pe piețe diferite prezumată a se realiza în timp; diferența de dobândă între valute diferite, luată în considerare împreună cu arbitrajul valutar de curs, pentru evitarea riscului valutar.

V. și arbitraj valutar; arbitraj valutar de curs.

ARBITER, (lat.) termen prin care în Codul lui Iustinian era desemnat arbitrul propriu-zis. Acesta acționa în cadrul unei proceduri de arbitraj *stricto sensu*.

ARBITRATOR, (lat.) termen prin care în Codul lui Iustinian se desemna ceea ce în dreptul modern este numit expert. Acesta era un terț care acționa în cadrul unei proceduri de expertiză.

ARBITRI, (în litigiu de comerț exterior), persoane cu înaltă calificare juridică și cunoștințe de specialitate în materie de comerț exterior și relații economice internaționale (necesare soluționării litigiilor din acest domeniu), desemnate și înscrise, în această calitate, pe o listă de către organul competent, dintre care părțile litigante aleg pe

componenții instanței arbitrale cu vocație de a soluționa litigiul ivit între ele. În țara noastră, lista de arbitri cuprinde 35–40 componenți; ea se reînnoiește la fiecare perioadă de trei ani. Propunerile privind înscrierea pe această listă sunt făcute de președintele Curții de Arbitraj Comercial Internațional din București (C.A.B.), iar numirea a. se face de către prezidiul Camerei de Comerț și Industrie București (C.C.I.B.). Două sunt principiile care, strâns îmbinate, guvernează desemnarea arbitrilor: cel al selecției, ce intervine la alcătuirea listelor trienale în funcție de criteriile calificării și competenței profesionale, al temeiniciei cunoștințelor ce posedă în domeniul comerțului exterior și al relațiilor economice internaționale; cel al elecțiunii, concretizat în dreptul părților litigante de a alege de pe lista de a. arbitrul preferat de ele. A. trebuie să acționeze imparțial, făcând abstracție că desemnarea lor dă expresie voinței uncea sau alteia dintre părțile litigante; în îndeplinirea atribuțiilor jurisdicționale ce le revin ei se bucură de independență deplină. A. nu sunt mandatarii ai părților; pentru activitatea pe care o depun ei primesc onorariul de la C.C.I.B. și nu de la părțile împlicate (cum se în-

tâmplă în raporturile dintre mandant și mandatarul remunerat). Persoanele înscrise pe lista de a. au cetățenie română, împrejurare ce, alături de incidența exclusivă a legislației române ca temei juridic de organizare și funcționare a C.A.B., conferă acestei instanțe naționalitate română. Atribuțiile a. se disting după cum au ca obiect procedura propriu-zisă ori fondul pretențiilor formulate de părți; din prima categorie fac parte puterile lor de a dispune măsuri de conservare a bunurilor sau de a efectua nemijlocit anumite probe (de exemplu descinderea la fața locului pentru a constata condițiile de depozitare a unor mărfuri, participarea lor personală la unele testări tehnice, în scopul aprecierii parametrilor calitativi ai utilajelor etc.); cea de-a doua categorie de atribuții ale arbitrilor, cu caracter de fond, conține investirea lor ca mediatori amiabili: arbitrii vor hotări ca mediatori amiabili dacă aceasta este voința părților și dacă legea care reglementează arbitrajul permite acest lucru.

ARBITRIUM BONI VIRI, sintagmă prin care, în Codul lui Iustinian, era denumită expertiza. În cadrul acesteia, expertul (numit *arbitrator*) își exercita

puterile respectând echitatea și justiția, manifestând înțelepciune și bună credință.

ARBITRUM MERUM, sintagmă prin care, în Codul lui Iustinian, era desemnat arbitrajul propriu-zis.

ARIERATE FINANCIARE, sume de bani pe care un stat o datorează altui stat, neachitate la scadență și care pot proveni din operațiuni juridice diverse, precum: împrumuturi, emisiuni de obligații nerambursate la termen, naționalizarea fără despăgubiri a unor bunuri aparținând statului creditor ori cetățenilor acestuia, aflate pe teritoriul statului debitor, precum și din orice alte fapte păgubitoare.

ARIMARE, termen prin care se desemnează operația de distribuire, ordonare și așezare compactă și metodică a mărfurilor în compartimentele navei, ori pe puntea acesteia, a cărei efectuare se îndeplinește conform planului de încărcare (*cargo-plan*). Ordinea în care se face încărcarea mărfurilor pe navă este stabilită de către căpitanul acesteia, astfel încât să fie asigurată stabilitatea navei, precum și posibilitatea descărcării lor în ordinea porturilor

de destinație. Cheltuielile de a. cad fie în sarcina armatorului, fie în sarcina încărcătorului, în armonie cu stipulațiile contractului de navlosire. Administrația unor canale (precum Suez, Panama etc.) pretinde ca navele transportoare de mărfuri generale să dețină certificate de stivuire; asemenea certificate se eliberează la cererea încărcătorului sau a comandantului navei, de către un expert oficial. Sin. *stivuire*.

ARMAREA NAVEI, operațiune înfăptuită de armator, concretizată în dotarea și asigurarea navei cu ceea ce este necesar pentru ca aceasta să corespundă cerințelor aferente îndeplinirii misiunii ce i-a fost încredințată. Presupunere: dotarea navei cu echipament corespunzător și cu accesorii specifice acestuia; numirea comandantului și formarea sau, după caz completarea echipajului; aprovizionarea cu combustibili, alte materiale diverse, precum și cu provizii alimentare de strictă necesitate; procurarea certificatelor de navigație și de siguranță cerute de legile incidente și de convențiile internaționale ce stabilesc normele de efectuare a transportului pe apă. Armatorul răspunde pentru îndeplinirea corespunzătoare a a.n., deoarece-

ce în funcție de felul cum aceasta este înfăptuită se prezintă starea de navigabilitate a navei. V. **armator**.

ASIGURARE MULTIPLĂ, asigurarea presupunând încheierea de către asigurat a unei pluralități de contracte de asigurare, cu mai mulți asigurători, pentru unul și același eveniment asigurat. În cazul în care indemnizațiile de asigurare ce urmează a fi plătite pe baza pluralității de contracte încheiate de asigurat depășesc în totalitatea lor mărimea daunei reale încercată de acesta, asigurătorii răspund față de el, în calitate de codebitori, până la concurența sumei asigurate stabilită în fiecare din contractele de asigurare încheiate; asiguratul are dreptul să pretindă plata sumei în limitele valorii daunei.

ASIGURARE PENTRU RĂSPUNDERE CIVILĂ, varietate a contractului internațional de asigurare practică deopotrivă în domeniul transporturilor auto, aerian și maritim, care se distinge prin aceea că este menită să acopere riscurile unui fapt cauzator de prejudicii pentru o terță persoană. În materia transportului rutier, Comisia Economică pentru Europa de pe lângă O.N.U. (C.E.E./O.N.U.) a elab-

borat un set de reguli pe baza cărora în țara unde s-a produs faptul cauzator de prejudicii se recunoaște asigurarea perfectată în țara de origine a asiguratorului; ca urmare a adoptării acestui sistem a fost instituit, în fiecare țară participantă, un birou ce îndeplinește rolul de organ special al societăților și întreprinderilor de asigurări din țara respectivă, cu atribuția de a elibera documentul internațional de asigurare în materie, denumit *cartea verde*. Acest document este instrumentul doveditor al contractului de asigurare pentru răspundere civilă încheiat de proprietarul autovehiculului și urmărește ca finalitate repararea prejudiciilor cauzate în țara sa de mijloacele de transport străine cuprinse în genul respectiv de asigurare. Birourile societăților și întreprinderilor naționale de asigurare s-au constituit într-o organizație internațională cunoscută sub denumirea Consiliului birourilor asigurărilor de autovehicule cu sediul la Londra, care a elaborat o convenție interbirouri, denumită *Uniform Agreement*, precum și forma documentului internațional de asigurare, *cartea verde*, unică pentru toate organizațiile de asigurări. Convenția internațională menționată a intrat în vigoare

la 1 ianuarie 1953; la această convenție sunt părți toate statele europene, cu excepția Albaniei și statelor care au făcut parte din fosta U.R.S.S. Efectuarea asigurării în țara de origine se dovedește prin documentul internațional de asigurare numit *cartea albastră*, care are valabilitate și în țara unde s-a produs accidentul.

ASIGURAT, participant la contractul de asigurare care, în ipoteza producerii cazului asigurat, este îndreptățit să pretindă de la asigurător plata indemnizației de asigurare aferentă tipului respectiv de asigurare. Calitatea de a. poate fi dobândită de orice persoană fizică sau persoană juridică ce stabilește cu asigurătorul un raport juridic de asigurare. A. îi revine obligația să plătească primele de asigurare la termenele stabilite în condițiile de asigurare; plata se face la sediul asigurătorului sau al organelor împuternicite ale acestuia. Neplata primelor de asigurare în termen de două luni de la împlinirea scadenței antrenează rezilierea contractului de asigurare, atunci când în cuprinsul acestuia nu s-a stipulat altfel. A. este obligat să comunice asigurătorului producerea evenimentului sau cazului asi-

gurat, precum și întinderea pagubei suferite; îndeplinirea acestei obligații trebuie făcută în termenul prevăzut în condițiile de asigurare. În caz contrar, asigurătorul are îndreptățirea să refuze plata indemnizației de asigurare; refuzarea plății poate avea loc însă numai dacă, din pricina neanunțării asigurătorului în termenul stabilit despre producerea evenimentului asigurat, acesta este pus în imposibilitate de a stabili cauza producerii cazului asigurat și întinderea pagubei încercate de a.

ASIGURĂTOR, participantul la contractul de asigurare căruia, în ipoteza producerii cazului asigurat, îi revine obligația să îndeplinească prestația implicată de tipul respectiv de asigurare. În principiu, calitatea de a. o are o societate comercială (profilată pe efectuare de asigurări). Principala obligație ce revine a. prin efectul raportului juridic de asigurare este aceea de a plăti asiguratului sau beneficiarului indemnizația de asigurare prevăzută de condițiile de asigurare, în ipoteza producerii evenimentului sau cazului asigurat; a. poate refuza plata acestei indemnizații atunci când, datorită neîndeplinirii de către asigurat a obligației de a înștiin-

ța societatea de asigurări despre producerea evenimentului sau cazului asigurat în termenul prevăzut de condițiile de asigurare, se află în imposibilitate de a stabili cauza din care își are originea acel eveniment și întinderea pagubei ocazionată de el. Obligația de a plăti indemnizația de asigurare nu subzistă în ipoteza în care producerea evenimentului asigurat a fost cauzată printr-o faptă intenționată a asiguratului sau, când este cazul, a beneficiarului ori a unui membru făcând parte din organul de conducere al persoanei juridice asigurate (care a acționat în această calitate). Situația este aceeași și în cazul în care producerea evenimentului asigurat se datorează faptei intenționate a persoanelor fizice majore ce locuiesc și gospodăresc în mod statornic cu asiguratul sau cu beneficiarul, ori a prepușilor asiguratului sau beneficiarului; prin contractul de asigurare se poate stipula însă contrariul.

ASIGURĂTOR REASIGURAT, întreprinderea de asigurare care, încheind un contract de asigurare cu un asigurat pentru riscuri majore, se reasigură la rândul-i prin efectul unui con-

tract de reasigurare perfectat cu un reasigurător care se obligă să participe la plata despăgubirilor, în ipoteza realizării acelor riscuri. Prin contractul de reasigurare, a.r. își asumă obligația de a plăti reasigurătorului prima de reasigurare convenită cu acesta.

ARMATOR, denumire dată persoanei fizice sau persoanei juridice care asigură armarea unei nave în vederea transportului de mărfuri, de pasageri, de efecte poștale etc. pe apă, în scopul câștigării navlului. Organizează expediția mărfii asumându-și o anumită răspundere cu referire la acel transport. **A.** este reprezentat la bordul navei de către comandantul acesteia. Calitatea de **a.** coincide de cele mai multe ori cu aceea de proprietar al navei. De aici răspunderea ce incumbă **a.** pentru faptele (comisive sau omisive) săvârșite de angajații săi atunci când prin asemenea fapte au fost păgubite terțe persoane. Ca regulă, răspunderea **a.** este limitată la navă și la navlu. Fiecare navă este considerată că formează un patrimoniu distinct. **V. navlu; armare.**

ASOCIAȚIA EUROPEANĂ A LIBERULUI SCHIMB (A.E.L.S.), organizație economică interna-

țională cu caracter regional, înființată în anul 1960 prin Convenția de la Stockholm, ca reacție la constituirea Comunității Economice Europene, având ca obiective principale expansiunea activității economice în statele membre, ocuparea deplină a forței de muncă, utilizarea rațională a rezervelor, eliminarea obstacolelor din calea comerțului, precum și înlăturarea concurenței neloiale. În scopul înfăptuirii acestor obiective, prin convenția de constituire a acestei organizații s-a prevăzut instituirea *libertății complete* a schimburilor între statele membre, dreptul fiecăruia dintre ele de a-și stabili propriul său tarif vamal față de terți, ca și regulile de concurență. Liberalizarea schimburilor privește numai produsele industriale; cu referire la celelalte mărfuri (cum sunt, bunăoară, produsele agricole), convenția recomandă dezvoltarea schimburilor pe baza unei *reciprocități rezonabile*. Concomitent cu liberalizarea schimburilor au fost suprimate și taxele vamale. Prin Convenție s-a mai stabilit obligația fiecărui stat membru ca, încă de la înființarea A.E.L.S., să-și fixeze un contingent global de importuri din țările Asociației, care să fie superior cu 20% celui exis-

tent în 1959 în raporturile bilaterale, urmând ca acel contingent să sporească anual cu 20%, așa încât la 1 ianuarie 1970 să nu mai existe restricții cantitative. Suprimarea restricțiilor vamale vizează toate produsele care îndeplinesc următoarele condiții: să fie integral produse în zonă; să fie transformate în zonă prin procedeele prevăzute; să aibă un preț la export format din maximum 50% materii prime neoriginare din zonă sau să reprezinte o materie primă neprodusă în zonă sau produsă în cantități insuficiente. Prin efectul acordurilor semnate de fiecare țară membră a A.E.L.S. cu C.E.E. s-a creat o zonă extinsă de liber schimb în Europa occidentală pentru produsele industriale. În cadrul A.E.L.S. s-a procedat la uniformizarea regulilor de origine și la atenuarea obstacolelor tehnice, prin convenirea unor aranjamente între statele membre, privind recunoașterea reciprocă a controlului și testelor pentru diverse mărfuri. România a aderat la Convenția pentru recunoașterea reciprocă a inspecțiilor privind fabricarea produselor farmaceutice. Deși înființarea A.E.L.S. a fost convenită în 1959, organizația și-a început activitatea abia la 1 iulie 1960. Inițial, această organizație grupa

șapte state (Austria, Danemarca, Elveția, Marea Britanie, Norvegia, Portugalia și Suedia); ulterior (în anul 1961) a devenit membru asociat Finlanda, iar apoi (în anul 1973) și Liechtenstein. Ca urmare a aderării la Comunitatea Economică Europeană, Marea Britanie și Danemarca au părăsit A.E.L.S. la finele anului 1972. Pentru aceleași motive, în anul 1986 s-a retras și Portugalia din A.E.L.S.. Principala activitate a A.E.L.S. se desfășoară în cadrul reuniunilor ministeriale, dar acestea se țin foarte rar (în primii 26 de ani de existență a A.E.L.S. au avut loc numai trei asemenea reuniuni). În luna mai 1987 au fost încheiate între A.E.L.S. și C.E.E. două convenții și anume: una care prevede introducerea de la 1 ianuarie 1988 a unei forme unice de declarație vamală pentru mărfuri, iar alta care stabilește o procedură generală pentru transporturile de mărfuri în tranzit. În luna februarie 1988 s-a consumat la Bruxelles reuniunea ministerială a C.E.E. și A.E.L.S., ocazie cu care a fost adoptată o declarație comună ce dă expresie hotărârii participanților de a consolida cooperarea în vederea creării unei ample zone economice vest-europene. Organul de conducere al A.E.L.S. este Consiliul statelor

membre, care poate adopta decizii valabile numai în unanimitate. România și A.E.L.S. au convenit în 1992 un acord de cooperare, pe baza căruia au fost perfectate acorduri bilaterale separate sub forma unor schimburi de scrisori între România și Austria, Confederația Elveției, Finlanda, Islanda, Norvegia și Suedia, privind comerțul cu produse agricole de bază. Toate aceste convenții internaționale și, firește, îndeobște Acordul de asociere al României la A.E.L.S., prezintă o semnificație deosebită pentru dezvoltarea și amplificarea raporturilor de comerț internațional între agenții economici din România și cei din țările membre. Prin semnarea acordului de asociere se reafirmă angajamentul părților față de actul final al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa, Carta de la Paris pentru o nouă Europă, și îndeosebi principiile cuprinse în documentul final al C.S.C.E. de la Bonn privind cooperarea economică în Europa. Acordul de asociere vizează următoarele obiective: a.) promovarea prin expansiunea comerțului reciproc a dezvoltării armonioase a relațiilor economice între statele A.E.L.S. și România și susținerea, prin aceasta, a dezvoltării activității economice în statele

A.E.L.S. și România, îmbunătățirea nivelului de trai și a condițiilor de muncă și creșterea productivității și stabilității financiare; b.) asigurarea de condiții corecte de concurență în domeniul comerțului între statele părți la acest acord; c.) de a contribui, în acest mod, prin înlăturarea barierelor din calea comerțului, la dezvoltarea armonioasă și expansiunea comerțului mondial. Sediul A.E.L.S. se află la Geneva.

ASOCIAȚIA INTERNAȚIONALĂ PENTRU DEZVOLTARE (A.I.D.), agenție interguvernamentală pentru acordarea de credite în condiții foarte avantajoase (nivel minim al dobânzii, perioadă lungă de garanție — 10 ani — și termen îndelungat de rambursare — 50 de ani) statelor membre cel mai puțin dezvoltate în vederea înfăptuirii unor proiecte de dezvoltare economică prioritare, temeinic fundamentate și productive. Destășoară o activitate paralelă cu aceea a Băncii Mondiale, pe lângă care este afiliată, creditele sale constituind o completare necesară a împrumuturilor pentru dezvoltare acordate de bancă. Fondurile A.I.D. provin din subscripțiile inițiale ale membrilor, *reconstituirile* periodice (subvenții) furnizate de țările

membre mai bogate, contribuțiile speciale acordate de unele state membre, transferurile de beneficii de la B.I.R.D., propriul venit cumulat; principala sursă este aceea a reconstituirilor generale periodice. Țările membre sunt împărțite în două grupe, și anume: a) *grupa formată din țările mai dezvoltate*: acestea varsă întreaga lor subscripție în valută convertibilă; sumele respective pot fi folosite în totalitatea lor pentru creditele acordate de A.I.D.; b) *grupa țărilor mai puțin dezvoltate*: aceste țări varsă numai 10% din subscripția lor în valută convertibilă, iar restul de 90% în moneda națională a țării respective; sumele astfel obținute de A.I.D. pot fi utilizate numai pentru proiecte situate pe teritoriile acestor țări. Pot beneficia de credite organismele guvernamentale, publice sau particulare; acordarea creditelor se face potrivit principiului ajutorării țărilor realizând un produs național brut redus pe cap de locuitor. Este posibil ca unele țări să beneficieze, pentru anumite proiecte, de o finanțare mixtă, adică de credite acordate de B.I.R.D. completate cu credite primite de la A.I.D. Deși creditele sunt exprimate în dolari, antreprenorii și furnizorii angajați în executarea proiectelor

pot fi plătiți, pentru prestațiile executate, în moneda lor națională. Furnizorii și antreprenorii sunt selecționați în aceleași condiții ca și la B.I.R.D., adică solicitându-se oferte competitive din orice țară membră a acestei bănci, chiar dacă nu este membră și a A.I.D.; tot astfel, proiectele finanțate de B.I.R.D. și A.I.D. sunt verificate și evaluate conform aceluiași reguli de prioritate, securitate și productivitate, fiind tratate identic de același personal, deoarece A.I.D. nu are personal propriu. Rambursarea creditelor acordate de A.I.D. se face în valută convertibilă. Creditele de dezvoltare sunt, de regulă, nepurtătoare de dobânzi; ele se rambursează într-o perioadă de 50 de ani, după cum urmează: în primii 15 ani nu se rambursează nimic; în următorii 10 ani se rambursează câte 1% anual; în următorii 30 de ani, rambursarea se face în procent de 3% anual, A.I.D. percepe un comision de 0,75% anual numai la sumele efectiv utilizate; acest comision este utilizat pentru acoperirea cheltuielilor administrative. Țările aflate în litigiu cu referire la obligațiile lor de rambursare sau la indemnizațiile de expropriere a bunurilor aparținând străinilor nu beneficiază de credite de la

A.I.D., cu excepția cazului în care au făcut tot posibilul spre a se ajunge la o rezolvare echitabilă cu creditorii externi. Prin creditele acordate s-a urmărit dezvoltarea în sectoare ca: transporturi rutiere și pe apă, energia electrică, irigații, dezvoltarea rurală, educație, agricultură. **A.I.D.** a fost înființată în anul 1960, stabilindu-și sediul la Washington.

ASOCIAȚIA LATINO-AMERICANĂ DE INTEGRARE (A.L.A.I.), organism economic internațional cu caracter regional creat în anul 1980 prin Tratatul de la Montevideo, având ca obiectiv principal, pe termen scurt, constituirea unei zone de preferințe economice, iar pe termen lung, realizarea treptată și progresivă a unei piețe comune latino-americane. Și-a stabilit sediul la Montevideo și are ca membri: Argentina, Bolivia, Brazilia, Chile, Columbia, Ecuador, Mexic, Paraguay, Peru, Uruguay, Venezuela. În structura sa organizatorică funcționează următoarele organe: Conferința miniștrilor de externe, Conferința pentru evaluare și convergență, Comitetul reprezentanților, Secretariatul general.

ASOCIAȚIA NAȚIUNILOR DIN ASIA DE SUD-EST (A.S.-

E.A.N.), organizație economică internațională cu caracter regional având sediul la Bangkok și ca obiective principale accelerarea dezvoltării economice a țărilor membre, consolidarea stabilității economice, sociale și culturale a zonei, încurajarea cooperării pentru dezvoltarea agriculturii, industriei, comerțului și transporturilor. A fost înființată în anul 1967, prin tratatul semnat de Filipine, Indonezia, Malaezia, Singapore și Thailanda. Sub egida sa, statele membre au convenit înfăptuirea unor proiecte industriale comune în mai multe domenii: al construcției de mașini, chimiei, siderurgiei, industriei alimentare, cimentului, hârtiei și celulozei; toate aceste proiecte urmăresc să contribuie la dezvoltarea industrială a zonei și să asigure satisfacerea nevoilor resimțite în țările membre. De asemenea, țările membre au convenit, în ideea liberalizării comerțului dintre ele, reduceri reciproce de taxe vamale la aproximativ 6500 produse. În vederea realizării obiectivelor propuse, **A.S.E.A.N.** a încheiat mai multe acorduri sau înțelegeri de cooperare atât cu unele state (cum sunt Australia, Canada, Japonia, Noua Zeelandă, S.U.A.), cât și cu unele organizații economice in-

ternaționale (de exemplu C.E.E., P.N.U.D. etc.). În structura organizatorică a A.S.E.A.N. funcționează următoarele organe: Conferința șefilor de guverne, Conferința ministerială (la nivelul miniștrilor de externe), Comitetul permanent, comitete pe domenii (permanente, speciale și *ad hoc*), Secretariatul general.

ASSEGNO CIRCOLARE, sintagmă prin care în dreptul italian se definește ceul circular.

ATTORNEY AT LAW, expresie prin care, în terminologia dreptului anglo-american, se desemnează un avocat apărător.

AUCTIONEER, agent comercial împuternicit prin lege să vândă la licitație publică pentru principal bunuri (mai cu seamă imobile).

AUSFURKREDIT (A.K.A.), organism financiar-bancar național înființat în Germania în anul 1952 de către un consorțiu de bănci. Este specializat în finanțarea exporturilor de echipament industrial pe termen mijlociu sau lung.

AUTHORITY, termen prin care în sistemul de common law se desemnează împuternicirea dată

de principal agentului pentru ca acesta din urmă să acționeze pe seama și sub controlul celui dintâi în realizarea unei afaceri comerciale.

ARMONIZARE FISCALĂ, set de măsuri adoptat de mai multe țări, de regulă membre ale unei uniuni vamale sau ale unei zone de liber schimb, menite să realizeze uniformizarea regimurilor fiscale din acele țări. Necesitatea a.f. este determinată de existența unor acorduri între statele respective privind liberalizarea circulației mărfurilor prin eliminarea oricăror taxe vamale și bariere netarifare în raporturile dintre ele. În absența unui regim uniform al circulației mărfurilor respective, diferențierile existente între sistemele de impozitare practicate în statele implicate pot determina comercializarea acelor mărfuri la prețuri diferite. Așa s-a întâmplat de exemplu în cadrul C.E.E. până la realizarea a.f. în legătură cu adoptarea mecanismului taxei pe valoarea adăugată (TVA). Țările membre ale C.E.E. au adoptat, de la 1 aprilie 1973, integral sistemul T.V.A. Inițial adoptarea mecanismului T.V.A. s-a făcut în condițiile în care fiecare țară membră era liberă să-și fixeze rate proprii T.V.A., ceea ce a determinat o diferențiere a

prețurilor mărfurilor pe piețele din aceste țări. Ca urmare, s-a resimțit nevoia realizării a.f. cu referire la regimul T.V.A.

ASOCIAT, persoană fizică sau persoană juridică ce participă la formarea capitalului social subscrind un aport social care se poate concretiza în numerar, bunuri în natură, drepturi de proprietate industrială etc. La societățile de capitaluri a. se numește acționar. Drepturile și obligațiile a. în raport cu societatea din care face parte sunt prevăzute în actul constitutiv al acesteia și în lege. V. și **acționar**.

AUTORECEPȚIE, denumire dată recepției mărfurilor ce formează obiectul contractului extern efectuată de vânzător în numele și pe seama cumpărătorului, atunci când acesta din urmă nu a recepționat, din culpa sa, acea marfă în termenul convenit prin contract. A. poate fi făcută numai dacă această posibilitate a fost stipulată printr-o clauză contractuală. După a. vânzătorul păstrează marfa la dispoziția cumpărătorului pe spezele acestuia.

AUTORITATE VAMALĂ, instituție guvernamentală constituită și organizată în vederea aplicării politicii vamale a țării unde

funcționează. În îndeplinirea atribuțiilor ce-i revin, a.v. emite instrucțiuni de aplicare a actelor normative în domeniul vamal; îndrumă, supraveghează și controlează respectarea prevederilor legale referitoare la trecerea peste frontieră a bunurilor (importate sau exportate, ca și a celor care se află în tranzit ori beneficiază de regimul admisiei temporare pe teritoriul țării); veghează la respectarea legislației privind stabilirea valorii în vamă a mărfurilor și determinarea și perceperea taxelor vamale și/sau a altor taxe de import; organizează activitatea unităților vamale etc.

AUTORIZAȚIE DE IMPORT/EXPORT, înscris oficial conținând aprobarea dată de organele de stat competente, în condițiile prevăzute de lege, participanților la raporturile de comerț internațional, subiecți de drept din ordinea juridică națională (persoane fizice sau persoane juridice) pentru realizarea operațiunilor de import sau export de produse. A. i. permite introducerea în țară a mărfurilor importate. Ea echivalează cu avizul de trecere a frontierei privind mărfurile respective, cerut în anumite condiții, de autoritățile vamale.

A. e. permite scoaterea din țară, în vederea vânzării în străinătate, a mărfurilor exportate. Ea este necesară prin excelență pentru mărfurile prohibite la export, precum și pentru cele contingentate al căror export poate fi făcut numai în limitele contingentelor aprobate. În zonele libere **a. i.** este înlocuită cu „declarația de import”. **A. i./e.** constituie un instrument prin care statul, prin organele sale abilitate, orientează fluxul operațiilor de comerț internațional în direcția atingerii obiectivelor politicii sale comerciale (între care asigurarea echilibrului balanței de plăți externe și creșterea eficienței activității de comerț exterior ocupă un loc important). **A. i./e.** se eliberează cu valabilitate limitată la un termen determinat. Ea conține mențiuni referitoare la: țara de origine, țara de destinație, condițiile de plată a mărfii, cantitatea și valoarea acesteia.

AUXILIAR DE COMERȚ, persoană ce desfășoară o activitate de intermediere pentru o altă persoană (numită reprezentant), pe baza unui contract de muncă încheiat cu aceasta și în exercitarea atribuțiilor sale de serviciu. Spre deosebire de

agenții de comerț — care sunt intermediari profesioniști independenți —, auxiliarul de comerț desfășoară activitatea de intermediere aflându-se în raporturi de subordonare față de reprezentat. Auxiliarii de comerț nu sunt comercianți; ei încheie acte de comerț cu terți în numele și pe seama celui care i-a angajat. De aceea, nu se cere ca auxiliarii de comerț să aibă capacitatea necesară pentru săvârșirea actelor de comerț; aceștia pot săvârși valabil asemenea acte cu condiția ca voința lor să nu fie viciată în momentul când acționează. În practica de comerț se întâlnesc frecvent următorii auxiliari de comerț: prepusul, comisul pentru comerț, comis-voiajorul; condiția juridică a acestora este reglementată de unele legislații naționale.

AVAL, actul prin care o persoană numită *avalist* garantează altei persoane, numită *avalizat*, plata unei cambii. **A.** este o garanție prin care se întărește obligația debitorului principal; el se poate da în favoarea trăgătorului, dar și în favoarea unui alt avalist sau a altui obligat cambial. Într-o cambie pot figura mai mulți avaliști pentru un singur avalizat sau pentru mai mulți avalizați. **A.** poate fi dat de

către un terț sau de către un semnatar al cambiei; el poate fi dat însă numai până la dresarea protestului de neplată sau până la expirarea termenului pentru dresarea acestui protest. A. nu se poate da sub condiție, nu poate schimba elementele fundamentale ale datoriei garantate și nici nu poate conține clauze ce n-ar fi compatibile cu natura sa; el poate fi însă dat fie pentru întreaga datorie, fie numai pentru o parte din aceasta. A. se dă pe schimb, pe adaosul acesteia, pe un duplicat sau pe o copie a ei, utilizându-se formula: „pentru aval“, „pentru garanție“, „pentru fidejusiune“ sau o altă formulă asemănătoare; dacă se dă pe un act separat el produce numai efectele recunoscute de dreptul comun fidejusiunii. De regulă, în a. se indică persoana pentru care a fost dat, iar dacă lipsește o asemenea indicație se prezumă *iuris et de iure* că a fost dat pentru trăgător. În toate cazurile el trebuie semnat de către avalist. Prin efectul a., în sarcina avalistului se naște o obligație identică, având același cuprins și aceeași întindere cu obligația garantată; principiul inopozabilității. excepțiilor primește, o dată cu nașterea obligației avalistului, valabilitate contra acestuia din urmă, în aceeași măsură în care este vala-

bil contra debitorului avalizat, în sensul că cel dintâi nu poate opune posesorului titlului nici excepțiile desprinse din raporturile sale personale cu avalizatul și nici excepțiile decurgând din raporturile sale cu semnatarul titlului. Avalistul îi poate opune posesorului titlului numai excepțiile pe care le putea invoca împotriva acestuia debitorul avalizat. Exercițarea de către posesorul titlului a drepturilor sale împotriva avalistului este supusă aceluiași formalități ca și atunci când se face împotriva debitorului avalizat; avalistul urmărit poate invoca împotriva posesorului titlului atât excepțiile sale personale, cât și cele privind forma titlului, nevalabilitatea formală a obligației avalizatului, precum și cele referitoare la neîndeplinirea condițiilor pentru exercitarea acțiunilor cambiale. Avalistul este un debitor de regres; de îndată ce a plătit cambia, dobândește împotriva avalizatului toate drepturile decurgând din schimb; el se poate îndrepta contra tuturor celor obligați față de el sau numai împotriva unuia dintre ei, la propria sa alegere.

AVALIST, persoană care garantează plata unei cambii dând aval. Este ținut în același mod ca și cel

pe care l-a garantat (girant, acceptant sau tras): obligația sa este identică, sub aspectul conținutului și întinderii, cu obligația garantată; el apare astfel ca fiind garantul unui semnatar al cambiei. Dacă debitorul avalizat este trasul, **a.** nu poate să opună posesorului titlului (cum de altfel nu poate opune nici trasul) neprezentarea cambiei la scadență sau în lipsa protestului. Principiul inopozibilității excepțiilor este valabil împotriva **a.** întocmai cum acesta este valabil și împotriva debitorului avalizat. Toate consecințele decurgând din acest principiu, ca și cele rezultate din principiul independenței semnăturilor, sunt înlăturate în folosul **a.** în acele cazuri în care posesorul nu este de bună-credință (adică a cunoscut excepția, viciul semnăturii, vicii de formă ale obligației cambiale a debitorului garantat —, cambiei lipsindu-i una din mențiunile obligatorii, aparente, ce puteau fi cunoscute). **A.** poate să opună posesorului titlului toate excepțiile pe care le putea opune împotriva acestuia debitorul avalizat; de asemenea, el poate opune posesorului titlului și excepțiile și decăderile debitorului garantat (de exemplu, **a.** unui girant nu poate fi urmărit atâta timp cât cambia nu a fost

prezentată trasului spre acceptare sau plată, iar protestul nu a fost dressat; el nu va putea fi urmărit dacă aceste formalități n-au fost îndeplinite în termenele legale). Remiterea sau iertarea de datorie, consimțită de posesorul titlului față de debitorul avalizat, profită **a.** Posibilitatea exercitării drepturilor posesorului titlului față de **a.** este subordonată îndeplinirii aceluiași formalități ca și posibilitatea exercitării lor împotriva debitorului avalizat. **A.** care a plătit cambia dobândește toate drepturile decurgând din cambie împotriva celui garantat, cât și a celor ținute către acesta din urmă în temeiul cambiei; el are dreptul să ceară să i se predea titlul cambial, actul de protest și contul de întoarcere, toate acestea fiindu-i necesare în vederea exercitării acțiunii de regres.

AVALIZAT, debitorul cambial a cărui obligație este garantată de un avalist.

AVANS (în raporturile de comerț internațional), sumă de bani dată de importator exportatorului înainte de livrarea mărfii sau de executarea prestației la care acesta s-a angajat. Sub aspect economic, **a.** constituie un credit fără dobândă acordat de cum-

părător vânzătorului. Din punct de vedere juridic, a. se poate prezenta: a) ca o plată de sine stătătoare a mărfii ce urmează a fi livrată; b) ca o simplă secvență într-o schemă de plată complexă. Cazurile de plată integrală în a. sunt relativ rare și se întâlnesc pentru achitarea unor mărfuri ce conjunctural au o cerere deosebită, precum: cereale, petrol, zahăr etc. În ipoteze de acest gen contractul leagă momentul plății de un eveniment economic care poate constitui o garanție pentru importator, ca de pildă; predarea mărfii către căraș în vederea transportării ei la destinația indicată de importator, predare constatată prin documentul de transport care certifică „preluat spre încărcare“; predarea mărfii, în același scop, în depozitul portuar care este certificată printr-un document similar. Ca modalitate de plată se folosește cel mai frecvent o formă de acreditiv documentar care să fie asigurată pentru ambii parteneri. Pentru certitudinea livrării mărfii, importatorul poate pretinde exportatorului și o garanție bancară de bună executare a contractului. Mult mai frecvent însă, a. reprezintă doar o parte din suma pe care cumpărătorul urmează să o plătească vânzătorului. În contractele având ca o-

biect exportul unor produse cu ciclu îndelungat de fabricație, a. servește exportatorului ca mijloc de procurare a unei părți din resursele valutare necesare fabricării produsului. În astfel de contracte, pentru importator a. inspiră certitudine în realizarea mărfii comandate. Stipularea în contract a plății în a. comportă precizarea următoarelor elemente: procentul plății în a.; momentul plății a.; modalitatea de acoperire a a.; restituirea a.; garantarea restituirii a.; modalitatea de plată a a. O categorie specială de a. sunt plățile progresive (*progressive payments*) care sunt supuse restituirii numai dacă se produce rezilierea contractului din vina exportatorului. Asemenea plăți sunt utilizate în cazul produselor unicat având valoare mare și fiind executate pe baza unor comenzi speciale. În cazul acestor comenzi speciale, importatorul plătește, în limita unei sume prestabilite (ce reprezintă, de exemplu 30% din valoarea întregului produs) eşalonat în a. pe baza facturilor prezentate de exportator prin care se atestă efectuarea unor cheltuieli pentru fabricarea produsului comandat. A. astfel plătit nu este supus restituirii pentru cazul rezilierii contractului deoarece produsul fiind unicat,

comandă specială, exportatorul are mare dificultate să-și găsească un nou client. Metoda plăților progresive îi dezavantajează pe importatori, dar cu toate acestea este frecvent utilizată.

AVANS PE MARFĂ, formă clasică de credit în industrie și comerț constând într-o operațiune de finanțare a unei întreprinderi și de preluare în contrapartidă pentru această finanțare de mărfuri care sunt puse în gaj la creditor. Cu toată garanția mărfurilor a căror producție este finanțată, creditul acordat întreprinderii producătoare se sprijină fundamental pe încredere, adică pe onorabilitate și competență, cunoașterea pieței în general sau a piețelor pe care operează întreprinderea. Banca ce pretinde în mod curent **a. m.** trebuie să cunoască bine mărfurile în cauză, caracteristicile lor, caracterul lor mai mult sau mai puțin speculativ, evoluția cursurilor. Există mărfuri speculative, există operațiuni de arbitraj, pentru care contractele de revânzare asigură închiderea operațiunilor și buna lor finalizare. Trebuie să se analizeze întotdeauna riscul real și să se compare acest risc real cu existența fondului de rulment mai mult sau mai puțin important, în funcție

de riscurile intervenite. **A. m.** sunt în general făcute pe materii prime, pe produse de bază, pe o piață largă și de cotație internațională și mult mai puțin pe produse finite. Este necesar să se prevadă cote, marje care să fie impuse între creditul acordat și valoarea gajului conferit. Marja în acest domeniu variază în funcție de produs și de caracteristicile operațiunii propuse. Sunt necesare de asemenea măsuri ca marfa finanțată să nu poată fi revândută și ca să se asigure posibilități de acoperire la termen prin operațiuni efectuate în bursele de mărfuri. **A. m.** comportă deposedarea debitorului de marfa constituită în gaj și remiterea acestei mărfi băncii creditoare. În mod curent însă conservarea mărfii pe durata operațiunii este înfăptuită de un terț care posedă depozite pentru stocarea mărfii. Terțul respectiv își asumă în scris față de bancă obligația de a nu înstrăina marfa decât pe baza unor instrucțiuni precise date de aceasta. La închiderea operațiunii poate surveni o perioadă de timp în care banca să nu fie garantată pentru creanța sa prin marfa gajată, deoarece aceasta (adică marfa) se restituie debitorului pentru a o vinde unui cumpărător. Atunci când din punct de vedere comercial

este posibil, terțul însuși va remite marfa gătată cumpărătorului. V. și *credite care necesită o garanție reală.*

AVARIE, 1. (în limbajul curent), deteriorare, stricăciune, defecare a unei instalații, mașini, agregat etc. **2.** (în transportul maritim), pagubă materială rezultată din distrugerea sau degradarea (parțială sau totală) a unei mărfi transportate cu o navă sau a înseși navei respective. Întinderea ei se determină de către un expert-calculator, numit *dispașor*, investit cu atribuția de a estima și distribui a. navei și a mărfurilor, scop în care el stabilește suma la care se ridică a. comună, ca și contribuția în procente ce revine fiecăreia din părți (nava și marfa) la repararea acesteia. **3.** (în materie de asigurări), pierdere totală sau parțială a mărfurilor asigurate, distrugerea integrală sau parțială a acestora, ori deteriorarea lor de o manieră care să le modifice caracteristicile fizice sau chimice. Considerate prin prisma contractului de asigurare, a. pot fi: a) a. totale: acestea se concretizează în pierderea sau distrugerea totală a mărfurilor asigurate. Ele sunt de două feluri: *A. totale reale*, care comportă o asemenea transformare fizică a mărfurilor încât acestea

nu mai pot fi incluse în categoria mărfurilor pentru care s-a contractat asigurarea (de exemplu ciment udat și pietrificat, alimente alterate prin efectul contactului cu apa mării etc.), sau dispariția completă și definitivă a lor (asiguratul nemaiputând intra în posesia lor); a. totale *prezumptive*, care survin atunci când mărfurile asigurate sunt abandonate în mod rezonabil de asigurat pe seama asiguratorului, respectiv când pierderea lor totală este inevitabilă cu toate cheltuielile și eforturile ce s-ar depune pentru a fi salvate. b) *A. parțiale (sau particulare)*: din clasa acestora fac parte a. de orice fel ce afectează numai parțial mijloacele de transport sau mărfurile transportate și depozitate, fiind datorate unor riscuri întâmplătoare. Ele pot fi concretizate în stricăciuni materiale, dar și în lipsuri sau chiar în cheltuieli ocazionate de recondiționarea sau repararea mărfurilor avariate. c) *A. comune (sau generale)*: acestea se produc atunci când comandanții de navă trebuie să arunce în mare o parte din încărcătură pentru a salva astfel echipajul, nava și restul încărcăturii; asemenea a. sunt produse deliberat cu scopul de a se preveni producerea unor pagube și mai mari. Împrejurările care determină producerea lor fac

inechitabilă suportarea pagubei numai de către proprietarul mărfii sacrificate; aceste împrejurări legitimează participarea la crearea fondului de despăgubire a părții (sau părților) păgubite prin aruncarea mărfurilor peste bord, a tuturor aceluia care au concurat la efectuarea transportului, inclusiv a proprietarului navei.

AVANS PE PIAȚĂ, formă de credit adaptată la un activ circulant din bilanț, suportul finanțării aflându-se în *valorile de exploatare*, în special producția neterminată, sau în încasări viitoare la rubrica *clienți*. **A. pe p.** corespund unei nevoi de finanțare importantă resimțită de întreprinderi care lucrează pe piețele publice sau private. Agenții economici care au probleme de finanțare se adresează de regulă băncilor. Între aceștia ponderea o au aceia care lucrează cu statul precum: colectivitățile publice, societățile cu capital mixt (de stat și privat), societățile concesionare de servicii publice. În prezent statul joacă un rol considerabil ca furnizor de lucrări și servicii, iar numărul întreprinderilor care lucrează cu sectorul public în general crește, ceea ce comportă o amplificare a problemelor de finanțare ținând seama de volumul mărfurilor și serviciilor.

Sectorul public plătește cu regularitate, dar, uneori, anumite întârzieri în decontare pun probleme de finanțare a întreprinderilor implicate. Asemenea probleme sunt mai pregnante în anumite ramuri de activitate ca de pildă: construcțiile, lucrările publice, construcțiile electrice, cele mecanice. Acestea au mari contracte cu statul, ceea ce necesită credite pentru finanțare. Pe de altă parte, durata de execuție a numeroase comenzi (care uneori se extinde pe mai mulți ani) sporște riscurile întreprinderilor și mărește nevoile privind finanțarea. Factura definitivă a lucrărilor executate (când acestea se extind pe parcursul mai multor ani) se întocmește numai la finalizarea lor, ceea ce facilitează ca pe plan contabil postul „lucrări în curs” să nu reflecte realitatea. Devine posibilă (când piața este într-o conjunctură nefavorabilă) cumulara în acest post (adică „lucrări în curs”) a unor active circulante care atunci când ajung la facturare se transformă în pierderi importante. Situația este similară din punct de vedere contabil și în ce privește postul „participări la lucrări” unde figurează lucrările executate în asocieri de mai multe întreprinderi. Este motivul pentru care băncile se an-

gajează cu prudență în astfel de finanțări, ceea ce făcut ca în unele țări (precum Franța) să se adopte pe plan legislativ reglementări de natură a le stimula să se angajeze în operațiuni de lungă durată, grele și uneori aleatorii.

AVANS PETITLURI, formă de credit utilizată mai rar în activitatea industrială și comercială concretizată într-o operație de finanțare în vederea satisfacerii nevoilor de fond de rulment ale unei întreprinderi presupunând depunerea în gaj la creditor a unui număr de titluri de valoare cu negociere curentă. Garanția concretizată în titluri date în gaj trebuie să cuprindă valori cotate pe o piață largă și să constituie o acoperire a creditului consimțit. **A. t.** este frecvent practicat în creditele acordate particularilor. **V. și credite care necesită o garanție reală.**

AVIZARE (în materie de vânzare comercială internațională), formalitate constând într-o înștiințare scrisă prin care un contractant îl informează pe celălalt contractant cu privire la îndeplinirea obligației sale contractuale sau că cel înștiințat nu și-a îndeplinit corespunzător propria lui obligație, urmând a se conforma contractului convenit între părți. Se face de

regulă prin formulare tipizate (avize), dar poate fi realizată și prin telex, fax. Este valabilă chiar dacă se face telefonic, dar într-o atare ipoteză proba îndeplinirii ei devine dificilă. Când legea sau contractul instituie un termen pentru a., aceasta trebuie făcută în interiorul aceluși termen spre a produce efectele dorite. Astfel, Codul comercial român dispune că cumpărătorul unor mărfuri de pe o altă piață poate denunța, prin a. vânzătorului, viciile aparente ale acelei mărfi în termen de două zile de la primirea ei, iar viciile ascunse ale acesteia în termen de două zile de la constatarea lor. După expirarea acestor termene, cumpărătorul nu mai poate reclama nimic în legătură cu viciile lucrului cumpărat. Ori de câte ori nici legea nici contractul nu fixează un termen pentru a., aceasta (adică a.) trebuie să fie operativă și să cuprindă toate elementele necesare pentru a putea fi identificat obiectul și scopul ei. Legat de executarea contractului de vânzare comercială internațională, expeditorii internaționali de mărfuri avizează partea interesată cu privire la stadiul în care se află transportul și expedierea mărfii, sens în care a. poate fi: de expediere; de trecere a frontierei; de vămuire; de transbordare

etc. Cu privire la plățile internaționale, în practica bancară a. se poate referi la: deschiderea acreditivului; onorarea acreditivului; transferarea banilor în contul clientului etc.

AVIZAREA EXPORTATORULUI,

înștiințare făcută de banca exportatorului printr-o notificare trimisă acestuia, pe baza documentului primit de la banca importatorului, prin care i se aduce la cunoștință lui, angajamentul acesteia din urmă de a-i plăti contravaloarea mărfii exportate în armonie cu documentele ce atestă expedierea mărfii și îndeplinirea condițiilor stipulate în acreditivul documentar. Pe această cale, exportatorul, care este beneficiarul acreditivului documentar, intră în posesia angajamentului băncii importatorului de a i se face plata contra documente. Angajamentul de plată fiind al băncii importatorului și nu al clientului ei (care este importatorul) toate documentele întocmite de exportator, inclusiv cele privind suma de plată trebuie să fie adresate băncii respective iar nu importatorului. Sin. *notificare*. V. *acreditiv documentar*.

AVIZ DE PRELEVARE, document financiar contabil, servind la realizarea viramentului bancar

în condițiile stabilirii unor raporturi juridice complexe cu participarea debitorului, a băncii sale și a creditorului. A fost introdus pentru prima oară în Franța în anul 1956 în baza unui acord intervenit între asociația profesională a băncilor și societatea de electricitate în scopul simplificării tehnicii de încasare a facturilor emise de această societate. Ulterior utilizarea sa a fost extinsă și la încasarea facturilor de apă și telefon, precum și a altor plăți periodice (precum: prime de asigurare, cumpărări cu plata în rate, plata impozitelor de către persoane fizice etc.). În țara noastră a. p. este utilizat de C.E.C. Mecanismul a. p. se caracterizează prin nașterea următoarelor raporturi juridice: unul între debitor și banca sa; altul între debitor și creditor; un al treilea, între creditor și banca debitorului. Prin ipoteză debitorul este titular de cont bancar. În această calitate el dă ordin băncii sale să plătească orice sumă care va fi pretinsă de un anumit creditor. Dând un astfel de ordin, debitorul își creează certitudinea că datoria sa va fi plătită la timp și totodată că nu se expune la plata unor penalități de întârziere. Ordinul dat este revocabil până la efectuarea plății. Revocarea lui poate fi expresă ori implicită

(care poate rezulta din închiderea contului bancar) și este obligatorie pentru bancă, fiind irelevantă sub acest aspect motivația ce i se dă. Dând ordinul de plată, debitorul îl autorizează totodată pe creditor să preia din contul său bancar sumele ce-i datorează. Și autorizația respectivă (la fel ca ordinul de plată) este revocabilă. Creditorul autorizat (în condițiile arătate) va trimite debitorului, cu câteva zile mai înainte de a se adresa băncii cu solicitarea plății, un aviz (care este a. p.) pentru a-l înștiința asupra cuantumului sumei pe care intenționează să o preleve din contul lui bancar și totodată, pentru a-l preveni să-și aprovizioneze contul și a-i oferi posibilitatea de a se opune prelevării sumei. De regulă, a. p. se utilizează în corelație cu viramentul salariului ori a altei remunerații periodice virată în același cont ca sursă de aprovizionare a depozitului bancar al debitorului. Frecvent, în prac-

tică, un creditor are mai mulți debitori cu datoriile la aceeași scadență. Aceste creanțe sunt recapitulate în borderouri care sunt transpuse pe bandă magnetică și apoi sunt predate băncii creditorului care după ce le ordonează în raport de băncile debitorilor le prezintă caselor de compensații interbancare. Banca fiecărui datornic debitează contul acestuia fără a-i solicita în prealabil acordul, păstrând a. p. emis de creditor ca document contabil justificativ. **V. și casă de compensație.**

AVIZ DE PRIMIRE, document prin care primitorul unei mărfi atestă celui care i-a predat marfa primirea acesteia. În cuprinsul lui se precizează: denumirea, cantitatea, sortimentul și starea aparentă a mărfii; data și locul primirii mărfii; semnătura primitorului. **A. p.** constituie pentru cel care a făcut predarea mărfii o dovadă a îndeplinirii acestei operațiuni.

B

BACK OFFICE, sintagmă din engleza americană prin care se desemnează compartimentele unei societăți de bursă neimplicate direct în perfectarea tranzacțiilor.

BACKWARDATION, termen din limba engleză prin care se desemnează în care prețurile la termen (*futures*) sunt mai mici decât cele la disponibil (*cash*) ca și pentru situația când prețurile *futures* sunt mai mari decât cele *cash*, dar mai mici decât prețurile *futures full-carry*. În primul caz baza este pozitivă, iar în cel de al doilea caz baza este negativă. Ambele situații apar atunci când prețurile futures sunt determinate (parțial sau total) de alți factori decât *cost-of-carry*. Cum însă determinarea respectivă se produce pe piață, uzual se folosește, cu aceeași semnificație, în terminologia bursieră sintagma piață *backwardation*. Dacă se are

în vedere și coordonata temporală se constată că o asemenea piață este caracteristică situației în care prețurile futures scad progresiv, o dată cu creșterea timpului rămas până la expirarea contractului futures. Pe plan economic apariția pieții *backwardation* este ocazionată de creșterea rapidă a prețurilor spot care ating niveluri foarte ridicate. O atare împrejurare comportă o criză pe piața fizică a mărfii ce constituie activul de bază al contractului futures, nivelul cererii pentru această marfă fiind mult mai ridicat decât nivelul ofertei. Sin. *pieță backwardation*. V. și *post-of-carry*; *preț futures*; *preț cash*; *preț spot*; *preț full-carry*.

BANCA AFRICANĂ DE DEZVOLTARE, organism regional de finanțare a dezvoltării, a cărei înființare a fost decisă de Adunarea constitutivă care a avut

loc în anul 1963 la Khartum, cu participarea delegațiilor din 20 de state membre ale Organizației Unității Africane, și care a început să funcționeze în anul 1965, stabilindu-și sediul la Abidjan. Capitalul inițial al băncii a fost constituit numai prin subscripțiile făcute de state africane, băncii recunoscându-i-se dreptul de a emite obligații pentru acoperirea nevoilor financiare; în anul 1972 a fost înființat, cu participarea unor țări neafricane, Fondul african de dezvoltare, care a primit utilizări mai ales pentru ajutoarea țărilor africane afectate de secetă. B.A.D. a înființat la Geneva o societate de finanțare (*Société internationale financière pour les investissements et de développement en Afrique*) cu o participare internațională largă. Activitatea de finanțare a băncii a fost orientată, la început, în principal spre domeniul transporturilor și telecomunicațiilor; ulterior, ea a fost însă reorientată spre agricultură, pentru rezolvarea problemei alimentației devenită acută ca urmare a efectelor secetei. B.A.D. acordă credite statelor, precum și organismelor publice și societăților particulare care beneficiază de garanții corespunzătoare din partea statelor respective. Organul de conducere al băncii este

Consiliul guvernatorilor, alcătuit din miniștrii economiei și finanțelor din țările membre. Prin politica sa de credite, B.A.D. urmărește dezvoltarea economică și progresul social al țărilor africane.

BANCA AMERICII CENTRALE PENTRU INTEGRARE ECONOMICĂ (B.C.I.E.), instituție financiară internațională, înființată în luna mai 1961 prin convenția intervenită în acest sens între Costa Rica, Guatemala, El Salvador, Honduras și Nicaragua în scopul promovării integrării economice și stimulării dezvoltării economice echilibrate a țărilor membre. Are sediul la Tegucigalpa (Honduras). Capitalul inițial al acestei bănci a fost fixat la 200 mil. dolari SUA. Organele băncii sunt: Adunarea guvernatorilor (care este organul suprem); Consiliul administrativ; Președintele. Dintre proiectele sprijinite de B.C.I.E. mai relevante sunt: cele de infrastructură subregională; cele de investiții pe termen lung de interes pentru piața Americii Centrale; cele privind crearea complementarității economice și de extindere a comerțului intrasubregional etc.

BANCA ARABĂ PENTRU DEZVOLTARE ECONOMICĂ ÎN AFRICA (B.A.D.E.A.), instituție

financiară interguvernamentală creată prin hotărârea Conferinței la nivel înalt a Ligii Arabe care a avut loc în luna noiembrie 1973 la Alger, în baza căreia a fost convenit acordul semnat la Cairo în luna februarie 1974, intrat în vigoare în același an. A devenit operațională începând cu luna ianuarie 1975. Are sediul la Khartoum, în Sudan. Ulterior și-a integrat Fondul Arab de Asistență Specială pentru Africa și ca urmare din 1977 activitatea băncii a fost extinsă dincolo de limitele stabilite prin actul de înființare. B.A.D.E.A. are ca scop sprijinirea financiară a țărilor africane nemembre ale Ligii Arabe pentru favorizarea dezvoltării lor economice prin stimularea participării capitalurilor arabe la dezvoltarea Africii. Totodată tinde să încurajeze acordarea asistenței tehnice acestor țări. Ea acordă împrumuturi organismelor naționale și regionale pentru finanțarea dezvoltării și furnizează sprijin tehnic și financiar pentru traducerea în fapt a proiectelor de dezvoltare economică. Organele de conducere ale băncii sunt: Consiliul guvernatorilor (care este organul suprem și se reunește cel puțin o dată pe an); Consiliul de administrație (format dintr-un președinte și 11 membri aleși pentru o perioadă de 4 ani), or-

gan operativ de conducere; Comisia permanentă pentru programe (formată din miniștri de externe; se reunește periodic).

BANCA ASIATICĂ DE DEZVOLTARE, organism regional de finanțare a dezvoltării înființat în anul 1966, având sediul la Manila (Filipine) și ca scop acordarea de asistență tehnică și de mijloace financiare țărilor membre din regiune, în vederea rezolvării problemelor lor de dezvoltare. B.A.D. acordă finanțare numai pentru proiectele care se încadrează în programele generale de dezvoltare economică regională; banca nu se limitează la studierea proiectelor prezentate de țările membre sau inițiate de ea, ci se angajează în elaborarea unei strategii mai largi a dezvoltării regionale, în domenii cum sunt comerțul exterior, transportul, politica producției etc. Mijloacele financiare ale B.A.D. provin din subscripțiile de capital ale diferitelor țări; este necesar însă ca cel puțin 60% din aceste mijloace să provină de la țări asiatice, celelalte putând fi procurate și prin subscripțiile de capital făcute de țări care nu sunt situate în zonă. Totodată B.A.D. este îndreptățită să emită obligațiuni în vederea procurării de

mijloace financiare suplimentare, precum și să primească împrumuturi nerambursabile (*Special Funds*) din partea unor țări membre.

BANCA DE EXPORT-IMPORT, organism financiar-bancar național, creat în ambele state dezvoltate în interesul promovării exporturilor prin acordarea/garantarea de credite externe. Spre exemplu o asemenea bancă înființată în anul 1950 în Japonia, este profilată pe finanțarea exporturilor de echipament industrial pe termen mijlociu sau lung.

BANCA DE EXPORT-IMPORT (EXIMBANK), organism financiar-bancar național înființat în anul 1934 în Statele Unite ale Americii, destinat încurajării comerțului național prin acordarea de credite cu rate ale dobânzilor subvenționate și de garanții pentru clienții exportatorilor americani.

BANCA EUROPEANĂ DE INVESTIȚII (B.E.I.), organism financiar regional constituit în anul 1958 în cadrul Comunității Economice Europene (Piața Comună) având sediul la Luxemburg și ca obiectiv principal furnizarea de fonduri instituțiilor financiare și întreprinderilor particu-

lare din țările membre și asociate la această comunitate pentru investiții de interes comunitar, precum și pentru finanțarea unor obiective de investiții în scopul punerii în valoare a regiunilor rămase în urmă din țările membre ale C.E.E. (cum sunt, bunăoară, Bretania în Franța și Mezzogiorno în Italia), sau din țări terțe, potrivit acordurilor convenite cu ele. În structura organizatorică a B.E.I. funcționează: *Consiliul guvernatorilor*, în care fiecare țară membră este reprezentată printr-un guvernator la nivel ministerial; *Consiliul de administrație*, compus inițial din 12 administratori și 12 supleanți (număr ce ulterior a fost mărit); *Comitetul de direcție*, format dintr-un președinte și doi vicepreședinți, care gestionează afacerile curente ale băncii. B.E.I. acordă credite membrilor săi și întreprinderilor de stat și particulare în vederea finanțării proiectelor de investiții ce se realizează pe teritoriile statelor membre atunci când mijloacele cu altă proveniență nu sunt disponibile. Acordarea de credite sau garanții se face pentru proiectele care: urmăresc punerea în valoare a regiunilor mai puțin dezvoltate; vizează modernizarea sau conservarea unor întreprinderi

prinderi; datorită amplorii și naturii lor, nu pot fi finanțate integral prin mijloacele existente în fiecare stat membru și suscită interesul comun al mai multor state membre. Creditele B.E.I. se acordă pe o durată de 10–15 ani, cu o perioadă de grație egală cu timpul necesar realizării proiectului până la punerea în funcțiune a obiectivului de investiții.

BANCA EUROPEANĂ PENTRU RECONSTRUCȚIE ȘI DEZVOLTARE, (B.E.R.D.), instituție financiară internațională cu sediul la Londra înființată din inițiativa Franței, prin acordul semnat de către reprezentanții celor 42 de țări acționare fondatoare, la 9 aprilie 1990 la Paris, și care este deschisă accesului tuturor celor interesați de a contribui la stabilizarea economică și politică a democrațiilor est-europene așezate pe principiile economiei de piață. Scopul ei este conjugarea propriului rol asupra infrastructurilor (tip Banca Mondială) cu rolul de bancă de afaceri menită să supravegheze privatizările, fuzionările și achiziționările. Este chemată să intervină în egală măsură pentru sprijinirea noilor obiective publice, destinate dezvoltării, ca și pentru extin-

derea, consolidarea și stimularea sectorului privat în țările din Europa Centrală și de Est, precum și încurajarea investițiilor occidentale în aceste țări. Printre membrii fondatori ai B.E.R.D. este și România. Capitalul inițial al B.E.R.D. este de 10 miliarde ECU (circa 12 miliarde dolari sau circa 70 miliarde franci francezi). Repartizarea lui s-a făcut astfel: 51% din total este deținut de 12 țări membre ale Uniunii Europene; 10% reprezintă participarea S.U.A.; 8,5% este participarea Japoniei; 13,5% dețin împreună țările est-europene. Moneda de lucru este ECU, dar contribuțiile acționarilor pot fi depuse și în dolari SUA sau în yenii japonezi. Împrumuturile acordate de B.E.R.D. sunt în proporție de 40% pentru sectorul public, iar 60% pentru sectorul privat. Împrumuturile se acordă numai țărilor din Europa Centrală și de Est. B.E.R.D. este condusă de un președinte ales de Consiliul guvernatorilor pentru o perioadă de 4 ani. (fr. *Banque Européenne pour Reconstruction et Développement*)

BANCA INTERAMERICANĂ DE DEZVOLTARE (B.I.D.), organism regional de finanțare a dezvoltării înființat în anul 1959 de

19 state ale Organizației Statelor Americane (O.S.A.), la care ulterior au aderat și alte state din zonă și care în anul 1970 a hotărât să admită ca membri și țări ce nu fac parte din O.S.A. B.I.D. îndeplinește un rol important în politica de dezvoltare a Americii Latine; mijloacele ei financiare provin din vărsămintele de capital făcute de țările membre și din împrumuturi. În beneficiul ei S.U.A. a donat un fond special, care servește la acordarea de credite în situații de excepție; de asemenea, mai multe țări care nu fac parte din regiune au pus la dispoziția băncii fonduri care să fie administrate, în condiții preferențiale, în beneficiul unor țări cu situație economică precară.

BANCA INTERNAȚIONALĂ PENTRU RECONSTRUCȚIE ȘI DEZVOLTARE (B.I.R.D.), organism financiar cu vocație universală, înființat pe baza acordurilor încheiate la Conferința monetară și financiară a Națiunilor Unite și Asociate de la Bretton Woods în anul 1945, având caracter interstatal și cu obiectiv principal crearea mecanismelor monetare și financiare necesare unei mai bune cooperări economice între state. A început să funcționeze în anul 1946, fiind concepută ca

organism de tip nou pentru finanțarea investițiilor din țările membre prin acordarea sau garantarea de împrumuturi destinate înlăptuirii de proiecte de reconstrucție și dezvoltare. Practic B.I.R.D. activează însă numai ca agenție de împrumuturi directe, sens în care ea utilizează atât capitalul propriu, cât și (în mare măsură) capitalul împrumutat pe piețele financiare internaționale. La B.I.R.D. pot adera numai statele membre ale F.M.I.; în prezent, acest organism financiar are 143 de membri. Mijloacele bănești ale B.I.R.D. sunt formate din capitalul de participare, alcătuit din cotele de participare ale țărilor membre, și din fonduri atrase de pe piața internațională; mărimea capitalului subscris de fiecare țară membră este stabilită potrivit situației economice și financiare a acelei țări, fiind corelată cu participarea financiară a țării respective la F.M.I. Capitalul băncii este pe acțiuni, fiecare acțiune având o valoare nominală de 100.000 dolari. Structura organizatorică a B.I.R.D. este similară cu aceea a F.M.I.; ea cuprinde ca organe de conducere: Consiliul guvernantilor (în componența căruia intră câte un guvernator numit de fiecare stat membru) și Con-

siliul de administrație (format din 21 de directori executivi). Spre deosebire de F.M.I., la conducerea căruia se află un director general, **B.I.R.D.** are la conducere un președinte; guvernele statelor membre au convenit ca președintele băncii să fie un cetățean al S.U.A., întocmai cum directorul general al F.M.I. este un european. De regulă, împrumuturile acordate de **B.I.R.D.** sunt pe termen lung (de 15-25 ani); acordarea lor se face în scopul realizării unor proiecte bine definite dintr-o țară membră, prezentând garanții sub aspect tehnic și economic. Se cere ca proiectele să aibă caracter prioritar pentru dezvoltarea economică a țării respective, și ca împrumuturile acordate să constituie o sarcină suportabilă pentru economia țării solicitante. Totodată se mai cere ca țara beneficiară să facă dovada că nu poate obține finanțarea din alte surse, în condiții convenabile. În mod obișnuit, împrumutul acordat de **B.I.R.D.** este menit să acopere în parte sau în totalitate cheltuielile valutare ocazionate de realizarea proiectului; cu toate acestea, în anumite cazuri el poate fi utilizat și pentru acoperirea unor cheltuieli în monedă națională. Beneficiază de împrumuturile acordate de

B.I.R.D. țările în curs de dezvoltare, statele dezvoltate având la dispoziție, în caz de nevoie, alte surse convenabile de capital. Scopurile pentru care se acordă asemenea împrumuturi sunt din cele mai diverse: inițial ele erau limitate la realizarea infrastructurii (construcții de șosele, de căi ferate, de porturi, conducte petroliere etc.), precum și la serviciile publice (energie electrică, telecomunicații, sisteme de canalizare și alimentare cu apă etc.); ulterior, însă, **B.I.R.D.** a acordat împrumuturi și cu altă destinație, cum ar fi agricultura, dezvoltarea industrială, educația, urbanizarea, turismul și planificarea familială. Cu prilejul acordării împrumutului, **B.I.R.D.** se documentează, trimițând la fața locului echipe de specialiști pentru a examina proiectul sub multiple aspecte (economic, tehnic, instituțional, comercial, financiar); în armonie cu constatările acelor specialiști, banca solicită oferte internaționale concurențiale din țările membre pentru realizarea construcțiilor și instalațiilor prevăzute de proiect, organizând licitații în acest sens. La licitațiile respective furnizorii locali beneficiază de o marjă de preferință de 15%, pentru toate furniturile, cu excepția lucrărilor de con-

strucție. Împrumuturile se acordă în tranșe și în valutele necesare, fie direct furnizorului, fie beneficiarului lor, furnizarea de capital făcându-se pe măsura apariției nevoilor de plată. **B.I.R.D.** acordă și *împrumuturi pe bază de program*, care sunt destinate să acopere nevoi urgente de valută, cum ar fi bunăoară cele provocate de cataclismele naturale; asemenea împrumuturi urmează să fie folosite pentru nevoile generale de import (de exemplu materii prime, piese de schimb, bunuri de investiții, îngrășăminte etc.), sau pentru finanțarea unor cheltuieli în monedă locală. Rambursarea unor asemenea împrumuturi trebuie făcută în termen scurt (neputând depăși un an). Pentru împrumuturile acordate, **B.I.R.D.** percepe o dobândă a cărei mărime se corelează cu nivelul dobânzilor de pe piață, împrejurare explicabilă prin faptul că cea mai mare parte din fondurile utilizate sunt procurate prin împrumuturile proprii pe care **B.I.R.D.** le contractează prin emisiuni de obligațiuni. Din luna iulie 1976, nivelul dobânzii percepute de **B.I.R.D.** se stabilește periodic în raport cu dobânda medie ponderată pe care a plătit-o în cele 12 luni precedente, la care adaugă

0,5%. **B.I.R.D.** percepe dobândă numai pentru partea din fiecare împrumut care a fost cheltuită de către beneficiar; pentru rest, percepe numai un comision de 0,75% anual. Beneficiul pe care ea îl realizează este reinvestit în operațiile de împrumutare a țărilor în curs de dezvoltare; o parte din el este afectată vărsării la rezerva pentru pierderi din împrumuturi și devalorizări, rezervă ce are caracter pur contabil, deoarece fondurile din care aceasta este constituită sunt practic folosite tot pentru operațiunile de împrumut ale băncii. O altă parte a beneficiilor se transferă ca subvenție la **A.I.D.** pentru a amplifica posibilitățile acestuia de acordare a unor credite în condiții avantajoase. **B.I.R.D.** manifestă preocupări și pe linia coordonării ajutorului pentru dezvoltare; o asemenea coordonare îmbunătățește eficiența ajutorului, accelerând ritmul dezvoltării economice. În cadrul acestor preocupări, ea a inițiat formarea mai multor grupuri constituite din țări exportatoare de capitaluri și instituții financiare internaționale, având ca scop coordonarea fluxului de capitaluri pentru dezvoltare. **B.I.R.D.** întreține contacte cu **O.C.D.E.**, încercând să obțină, pe această cale, o coordonare a

ajutorului pentru dezvoltare. B.I.R.D. colaborează cu băncile regionale de investiții, între care: Banca Interamericană de Dezvoltare, Banca Africană de Dezvoltare, Banca Asiatică de Dezvoltare, Banca de Dezvoltare a Zonei Caraibelor; colaborarea sa, însă, nu se fundează pe aranjamente oficiale de cooperare care să fi fost încheiate cu aceste bănci regionale. B.I.R.D. a înființat două filiale: Asociația Internațională pentru Dezvoltare (A.I.D.) și Corporația Financiară Internațională (C.F.I.).

BANCA REGLEMENTĂRILOR INTERNAȚIONALE (B.R.I.), organism financiar-bancar internațional înființat în anul 1930 prin acordurile Conferinței de la Haga din același an, referitoare la reglementarea definitivă a plății reparațiilor datorate aliaților de către Germania pe baza Tratatului de pace de la Versailles, având în prezent ca obiectiv principal promovarea cooperării dintre băncile centrale ale țărilor membre, prin punerea la dispoziția acestora a unor mijloace suplimentare pentru operațiile financiare internaționale. Constituirea sa a avut loc pe baza propunerilor comisiei de experți condusă de Owen D. Young, cunoscute sub

denumirea de *Planul Young*, fiindu-i încredințată inițial sarcina aplicării acestui plan în calitate de mandatar al guvernelor participante, în sensul încasării și transferării către țările creditoare a sumelor datorate de Germania cu titlu de reparații de pe urma primului război mondial. Ca efect al moratoriului Hoover din anul 1931, Germania a fost însă absolvită de obligațiile prevăzute de Planul Young, astfel încât B.R.I. și-a redefinit obiectivul urmărit inițial, orientându-se în principal spre cooperarea cu băncile centrale. Activitatea ei actuală se concretizează în efectuarea de operații bancare curente, mai cu seamă pentru contul băncilor centrale membre (primiri și constituiri de depozite, acordarea de credite, cumpărări și vânzări de aur și valute etc.). Totodată B.R.I. acordă sprijin acțiunilor de cooperare interbancară, îndeplinește activități de mandatar sau de agent în vederea îndeplinirii operațiilor financiare încredințate de băncile membre, pune în circulație pe piețele de capital vest-europene titluri de credit exprimate în unități de cont E.U.A. (engl. *European Unit of Account*), este îndreptățită să dețină D.S.T. etc. B.R.I. și-a stabilit sediul la Basci

(Elveția); are ca membri 30 de țări europene și extracuropene. Sub aspectul naturii juridice, această bancă este o societate pe acțiuni cu un capital de 1,5 miliarde franci elvețieni aur. La activitățile B.R.I. participă băncile centrale europene, precum și Sistemul Rezervei Federale din S.U.A. Organul său de conducere este Consiliul de administrație alcătuit din 13 membri, dintre care 10 sunt numiți de cele 5 bănci fondatoare (Belgia, Anglia, Franța, Italia și Germania), iar ceilalți 3 de Elveția, Olanda și Suedia. Consiliul desemnează un director general ce are în subordinea sa cele 3 departamente ale băncii: bancar, valutar și economic. România participă la B.R.I. încă din anul 1930, prin Banca Națională.

BANCA ROMÂNĂ DE COMERȚ EXTERIOR (B.R.C.E.), instituție bancară centrală de stat care aplică politica financiar-valutară a României. A fost înființată la 1 iulie 1968 și are ca obiect de activitate operațiuni financiar-bancare cu străinătatea, prin îndeplinirea cărora contribuie la dezvoltarea schimburilor economice internaționale ale țării noastre, la perfecționarea mecanismelor de înfăptuire a acestor schimburi,

dând expresie unor permanente preocupări de creștere continuă a eficienței lor economice. B.R.C.E. îndeplinește și funcția de bancă comercială cu activitate pe plan internațional; ca bancă comercială, ea deține o poziție de prim rang în planul relațiilor internaționale bancare, poziție pe care și-a câștigat-o grație amplitudinii operațiunilor externe la care participă, bonității și creditului de care se bucură pe piețele financiar-valutare. B.R.C.E. își extinde continuu activitatea privind relațiile cu băncile și instituțiile financiare din străinătate; o asemenea extindere se concretizează în încheierea de aranjamente interbancare și în lărgirea rețelei de corespondenți externi, numărul total al băncilor cu care au fost stabilite raporturi de colaborare fiind în continuă creștere. Crește mereu de asemenea și numărul conturilor curente în valută pe numele băncilor străine (conturi *loro*) deschise de B.R.C.E. B.R.C.E. emite frecvent scrisori de garanție bancară privind obligațiile asumate prin contractele de comerț internațional de către agenții economici români. B.R.C.E. îndeplinește un rol important în creditarea importurilor românești: începând cu anul 1978 s-a trecut de

la *creditele vânzător* (credite comerciale), acordate de furnizorii externi agenților economici români de comerț exterior, la *credite cumpărător*, respectiv la credite bancare pe care B.R.C.E. le obține de la băncile străine. Totodată, în scopul sprijinirii pe cale bancară a exporturilor românești B.R.C.E. a încheiat mai multe convenții de credit cu bănci din țări latino-americane, reglementând finanțarea exporturilor noastre de mașini, utilaje, instalații în țările respective. În vederea îndeplinirii sarcinilor ce-i revin, B.R.C.E. a realizat, în cadrul unor acțiuni de cooperare, înființarea mai multor bănci mixte (Banca franco-română, Banca anglo-română, Frankfurt-Bucharest Bank, Banca egipteano-română); totodată și-a înființat reprezentanțe la Roma, Zürich, Frankfurt, New York.

BANCA COMERCIALĂ, bancă specializată în primirea de depuneri la vedere și în acordarea de credite comerciale pe termen scurt. Asemenea bănci funcționează cu precădere în țările cu economie de piață; în Franța ele sunt denumite bănci de depozite (fr. *banques de dépôts*). B.c. joacă un rol determinant în circulația mondială a valorilor materiale; ele au o contribuție importantă

cu privire la mobilizarea creditelor și derularea plăților internaționale. În ce privește derularea plăților internaționale, asemenea bănci emit credite documentare sub formă de acreditive sau scrisori de credit prin care își asumă obligația de a efectua plăți în contul ordonatorului, adică al firmei cliente care a ordonat deschiderea creditului, în condițiile specificate prin documentul de deschidere a creditului; plățile respective se fac prin intermediul unei bănci corespondente, în favoarea beneficiarului de credit (care de regulă este vânzătorul dintr-un contract de vânzare internațională). B.c. execută operații de incaso documentar în numele ordonatorului (vânzătorului); în acest scop, ele transmit documentele spre încasare unei bănci corespondente din țara plătitorului (cumpărătorului). Totodată b.c. urmăresc încasarea sumelor, punând la dispoziția vânzătorului sumele încasate prin creditarea contului acestuia. Aceste bănci execută ordine de plată date de clienți din conturile deschise, respectând condițiile prevăzute în contractul de cont curent. În fine, b.c. emit scrisori de garanție bancară. Îndeplinind toate aceste servicii bancare, b.c. percep comisioane și dobânzi a

căror mărime variază în raport cu riscul asumat și durata perioadei pentru care s-au obligat. Regula generală în ce privește plata este că aceasta se face prin tehnica viramentelor bancare. B.c. contemporane se implică din ce în ce mai mult în marile tranzacții internaționale; ele practică forme complexe de intervenție în activitatea întreprinderilor industriale, între care se înscriu: operațiunile de finanțare a contractelor de *leasing*, *forfaiting* etc. Grație fondurilor imense de care dispun, în prezent b.c. au depășit funcțiile lor inițiale de acordare de credite și de intermediere a plăților pe plan local; ele au devenit veritabile foruri de influențare directă a dezvoltării economice naționale și internaționale. În țările cu economie de piață activează numeroase b.c. care își îndeplinesc funcțiile ce le revin în cadrul comerțului internațional mai mult sau mai puțin pregnant în raport cu: poziția fiecărei țări în circuitul economic internațional și pe piața creditului mondial; regimul juridico-economic al monedei naționale sub aspectul convertibilității și transferului internațional; raporturile lor cu banca centrală și nivelul atins de acțiunile de cooperare financiară internațională. În general,

b.c. prezintă diferențieri de organizare; ele au însă o trăsătură comună, și anume structura organizatorică ierarhizată, grație căreia sfera lor de activitate depășește granițele naționale, prin înființarea de filiale și reprezentanțe în alte țări. S-a creat astfel o puternică rețea bancară având un potențial financiar ridicat și desfășurând un complex de activități diversificate, între care un loc important îl dețin cele cu caracter de finanțare internațională. Marile centre financiare ale lumii moderne sunt situate în punctele geografice în care se desfășoară o intensă activitate comercială internațională: Frankfurt, Hong Kong, Londra, Luxemburg, New York, Paris, Singapore, Tokio, Zürich etc. B.c. din S.U.A. dețin capitalul cel mai important; aici funcționează, alături de Eximbank (organism financiar-bancar cu caracter național), și alte b.c. cu rol important în finanțarea tranzacțiilor internaționale, de exemplu: Bank of America, Chas Manhattan Bank, First National City Bank etc. Aceste bănci și altele asemenea lor, prin creditele de export pe care le acordă (și care dețin ponderea cea mai importantă în structura creditelor acordate de ele) favorizează exporturile americane private prin

mecanisme de credit și de asigurare a acestora. Printre marile b.c. care asigură finanțarea tranzacțiilor economice internaționale în Marea Britanie sunt: Barclays, Midland, Westminster ș.a.; activitatea financiară a acestora se conjugă cu aceea desfășurată de casele de scont, dintre care cele mai importante constituie London Discount Market Association, cu aceea a caselor de acceptare (*accepting houses*) și cu a băncilor străine. Pe piața creditului internațional activează în Europa continentală un mare număr de b.c., printre care: Crédit Suisse Société Générale, Crédit Lyonnais, Deutsche Genossenschaft Bank Frankfurt, Bayerische Landesbank Girozentrale München etc. Alături de Banca de Export-Import (organism financiar cu caracter național), în Japonia activează, pe piața creditului internațional, o serie de alte bănci comerciale ca, de exemplu, Dai-Ichi Kangyio Bank, Mitsubishi Bank, Fuji Bank ș.a. În îndeplinirea funcțiilor ce le revin, băncile comerciale fac multiple operațiuni bancare, execută tehnici financiar-contabile proprii, în schimbul serviciilor prestate încasând de la clienți dobânzi și comisioane.

BANCĂ CORESPONDENT, bancă comercială ce întreține relații de afaceri cu o altă bancă comercială pe bază de corespondență, care comportă comunicarea reciprocă a instrumentelor de control (lista de semnături și cheia de codificare telegrafică). În mod obișnuit, relația de corespondență între două bănci se instituie printr-un acord între acestea prin care sunt convenite modalitățile de lucru, setul de operațiuni, plafoanele de lucru și cele de creditare precum și efectuarea schimbului de informații. Nu este obligatorie constatarea respectivului acord printr-un înscris. El poate fi realizat și printr-o înțelegere verbală care să fie apoi confirmată prin practica uzuală în raporturile dintre băncile interesate. V. și **bancă comercială**.

BANCĂ DE AFACERI, tip de societate financiară reglementată de legislația engleză, profilată în special pe fuzionări, achiziții, operațiuni cu capital de risc și cu noi produse bursiere. (engl. *merchant bank*) V. și **produs bursier**.

BANCRUTĂ, denumire dată infracțiunii constând în gestionarea incorectă de către comerciant a patrimoniului său și al

căruia rezultat este starea de faliment a făptuitorului. Poate fi *simpliciter* dacă săvârșirea sa este materializată în acte de incompetență sau de imprudență (având la bază o culpă) sau *frauduloasă*, care presupune săvârșirea cu intenție a unor acte având ca scop păgubirea creditorilor.

BANQUE FRANÇAISE DU COMMERCE EXTÉRIEUR (B.F.C.E.), organism financiar-bancar național creat în Franța, în anul 1946, cu statut semistatal. Are caracter de bancă comercială specializată în creditarea comerțului internațional, mai exact în finanțarea exporturilor de echipament industrial pe termen mijlociu sau lung.

BAREM, 1. (în raporturile internaționale) Criteriu pe baza căruia se stabilește nivelul contribuției ce trebuie plătită de fiecare țară membră a O.N.U., a instituțiilor sale specializate sau a altor organisme sau conferințe internaționale cu buget propriu pentru acoperirea cheltuielilor financiare necesitate de desfășurarea activității acestora. Elementele pe baza cărora se stabilește **b.** pentru fiecare țară sunt: numărul locuitorilor; venitul național pe locuitor și

capacitatea de plată a respectivei țări. **2.** Tabel cuprinzând rezultatele calculului specifice efectuate pentru stabilirea tarifelor de transport, a unor prețuri, a dobânzilor și a diferitelor taxe.

BARTER, denumire dată formei juridice de realizare a compensațiilor ce se realizează la nivel de ministere, departamente sau firme din țări diferite. Aceste compensații se înfăptuiesc în baza unor acorduri (contracte) convenite între părțile interesate și care în cuprinsul lor conțin: nomenclatorul de bunuri, tipurile de operațiuni comerciale ce urmează a fi decontate prin compensare, unitatea de cont care va fi utilizată pentru evidențierea în contabilitate a livrărilor reciproce. **B.** nu trebuie confundat cu clearingul care se concretizează într-o operație presupunând o compensație globală la nivel interguvernamental. **V.** și **acord de barter.**

BAZĂ, termen ce în tranzacțiile bursiere exprimă diferența dintre prețurile futures curente și prețurile cash curente ale unei mărfi. Atunci când prețurile futures sunt descrise în mod exact prin relația full-carry, **b.** este negativă, deoarece prețurile fu-

tures sunt mai mari decât cele cash. Dacă prețurile futures sunt mai mici decât cele cash **b.** este pozitivă. Când prețul futures este mai mare decât cel cash, dar mai mic decât prețul futures full-carry, **b.** este negativă. De regulă prin prețuri curente se înțelege aici prețurile practicate în luna cea mai apropiată. (engl. *basis*) **V.** și **contango**; **backwardation**; **preț futures** și **preț cash.**

BEAR, termen prin care în engleza americană este denumită persoana care estimează o scădere a cursurilor bursiere.

BEAR MARKET, (piața sub semnul ursului) sintagmă din engleza americană prin care se desemnează o piață bursieră ce se caracterizează printr-o tendință durabilă de scădere a cursurilor.

BENEFICIU, câștig, folos, profit pe care îl obține cineva dintr-o activitate, de pe urma unei situații etc. În cazul societăților comerciale **b.** reprezintă diferența dintre activul și pasivul societății. La societățile pe acțiuni, din **b.** se fac obligatoriu prelevări pentru rezerva legală, iar atunci când s-a hotărât constituirea unei rezerve statutare, și pentru această rezervă. Se disting următoarele feluri de **b.**: a) **b.**

brut, care exprimă excedentul activului asupra pasivului societății comerciale; b) **b. net**, prin care se definește ceea ce rămâne după prelevările din **b. brut** pentru fondurile de rezervă (legală și, când este cazul și statutară), acoperirea cotelor de amortizare și plata cheltuielilor de administrare; **b. net** se împarte asociaților sub formă de dividende; c) **b. real**, care este o varietate a **b. net** specifică situațiilor când societatea realizează **b.** cu intermitențe, anii de **b.** alternând cu ani de deficite, și care se concretizează în ceea ce rămâne după scăderea din **b. brut** al anului de **b. a** cotelor aferente fondurilor de rezervă, a sumelor necesare plății amortismentelor și acoperirii cheltuielilor de administrare a societății, precum și a sumelor reclamate de nevoile întregirii capitalului social, în eventualitatea că acesta a suferit diminuări în anii de deficite; într-o atare situație se va distribui asociaților, sub formă de dividende, **b. real** (iar nu **b. net** propriu-zis al anului de **b. succesiv** anilor de pierderi), aceștia fiind îndreptățiți să primească numai ceea ce excede nevoilor de redresare a activității societății.

BID. 1. Termen în limba engleză prin care se desemnează cel mai mare preț de cumpărare oferit pe

piața bursieră la un moment dat. Este o componentă a cotației bursiere. **2.** Denumire dată prețului oferit pentru cumpărarea unui titlu la bursă ori pe piața *OTC* (*over-the-counter* — piața la ghișeu).

BIG BOARD, (Marea Bursă), sintagmă din engleza americană prin care este denumită bursa de valori de la New York (NYSE).

BILET DE BANCĂ, formă a banilor de credit, fără dobândă și fără termen de plată, având caracter imprescriptibil și fiind pus în circulație de banca de emisiune care a înlocuit banii cu valoare intrinsecă. Emisiunea de *b.b.* constituie monopolul băncii centrale din fiecare stat, deoarece este necesară exercitarea unui control permanent asupra circulației acestora. În România primele *b.b.* au fost emise în anul 1880 de Banca Națională a României. În prezent *b.b.* au devenit forma principală de lichidități, deoarece în toate țările au dispărut din circulație banii cu valoare intrinsecă (monezi de aur și argint), iar banii scripturali (de cont) dețin ponderea covârșitoare din masa monetară din orice țară. Sin. *bancnotă*.

BILET LA ORDIN, titlu de credit în temeiul căruia o persoană numită *emitent* își asumă obligația de a plăti altei persoane numită *beneficiar* (sau la ordinul acesteia) o sumă de bani, la împlinirea scadenței. **B.o.** presupune stabilirea unui raport juridic la care — aidoma unei recunoașteri obișnuite de datorie — participă numai două persoane: emitentul, adică cel ce emite *b.o.*, obligându-se la plată (debitorul) și beneficiarul, adică cel ce urmează să primească plata, sau la ordinul căruia trebuie să se facă plata (creditorul). Prin aceasta, *b. o.* se deosebește de cambie (și ea un titlu la ordin), care comportă un raport juridic complex ce se derulează cu participarea a trei persoane: trăgătorul, trasul, și posesorul titlului. **B. o.** trebuie să îndeplinească, sub sancțiunea nulității, următoarele condiții esențiale: textul să cuprindă denumirea de „bilet la ordin“; promisiunea necondiționată de a plăti o anumită sumă; scadența, deoarece în absența unei asemenea precizări, *b.o.* este „la vedere“; locul unde trebuie să se facă plata, iar în absența indicării acestui loc, plata urmează să se facă la locul emisiunii titlului; indicarea numelui aceluia care, sau la ordinul căruia urmează să primească, respectiv să se facă plata; data și locul emisiunii (în

absența indicării locului emisiunii, se prezumă că titlul a fost semnat la locul menționat lângă numele emitentului); semnătura emitentului. Neimplicând existența unui tras (ca și cambia), b.o. nu necesită o acceptare; atunci când el este însă cu scadență la vedere, trebuie prezentat spre viză emitentului în termenul stabilit de lege sau în termenul fixat de emitent ori de giranți. Refuzul emitentului de a da viza se constată printr-un protest, de la data căruia va curge termenul de la vedere. Cu referire la aval, legea stabilește că dacă nu s-a prevăzut pentru cine acesta a fost prestat, el se consideră că este dat pentru emitent. O varietate a b. o. este *warrantul*, ai cărui semnatori sunt ținuți la plată întocmai ca aceia ai unui astfel de bilet.

BILL OF EXCHANGE, expresie prin care, în terminologia dreptului comercial englez, se desemnează cambia.

BLACK LIST (LISTĂ NEAGRĂ),

1. Document întocmit de autoritățile portuare sau de guvernele unor state și în care sunt înscrise navele suspecte sau indezirabile. Consultarea sa prezintă importanță pentru navlositori, deoarece din cuprinsul lui ei pot descifra gradul de securitate a transporturilor

de mărfuri, pentru export sau import care urmează să fie efectuate. 2. Listele care, în unele state, se întocmesc de către organismele financiare sau de promovare a exporturilor pentru informarea exportatorilor asupra bonității unor clienți externi.

BLOCADĂ ECONOMICĂ, formă a agresiunii economice, concretizată într-un ansamblu de măsuri adoptate împotriva unui stat presupunând întreruperea relațiilor comerciale, financiare, tehnologice etc. Comportă folosirea relațiilor economice ca instrument de presiune politică și de aceea constituie o încălcare flagrantă a normelor de drept internațional. De regulă, b.e. este o consecință inevitabilă a instituirii blocadei militare. Poate avea și caracter legitim dacă este instituită ca măsură colectivă în condițiile prevăzute de Carta O.N.U.

BLOC DE TITLURI, denumire dată unui număr mare de acțiuni sau de obligațiuni deținute sau tranzacționate. Un b.t. în S.U.A. conține cel puțin 10.000 de acțiuni, sau în cazul obligațiilor un număr de titluri a căror valoare însumată să fie de cel puțin 200.000 dolari S.U.A. (engl. *block*).

BLOCVALUTAR, v. zonă valutară.

BLUE-CHIPS, sintagmă ce în terminologia bursieră din S.U.A. desemnează acțiunile emise de anumite firme având o bună reputație datorită performanțelor economico-financiare deosebite pe care le realizează, precum și o situație forte în bursă.

BOICOT, mijloc de constrângere internațională presupunând întreruperea raporturilor economice, a comunicațiilor de orice fel (feroviare, maritime, aeriene, poștale etc.), ruperea relațiilor diplomatice cu un stat sau cu un grup de state, precum și aplicarea altor sancțiuni față de respectivul stat, ori față de respectivele state. Carta O.N.U. reglementează dreptul de a institui b. ca o prerogativă a Consiliului de Securitate. B. poate avea și caracter economic, caz în care se concretizează în refuzul organizat al întreținerii sau promovării oricăror relații economice. B. economic poate fi justificat de cauze de ordin militar, politic, strategic sau de altă natură. Este practicat în anumite cazuri de unele țări și societăți transnaționale urmărind determinarea unui partener să-și revizuiască poziția. B. nu se înscrie în legalitatea internațională.

BONA FIDES PRAESUMITUR,

locuțiune din dreptul roman exprimând principiul că în raporturile juridice obligaționale buna-credință a participanților se prezumă. Acest principiu primește aplicare și în dreptul comercial modern. Astfel, de pildă, în materie cambială, completarea unei cambii în alb, contrar înțelegerii dintre părți, este considerată abuzivă, și ca urmare debitorul cambial care a semnat titlul înainte de completare are dreptul să invoce excepția de completare abuzivă a cambiei contra celui de reacredință (în sensul că a completat titlul cu mențiuni contrare înțelegerii pe care o cunoștea), precum și împotriva aceluia ce a comis o greșeală gravă cu prilejul dobândirii sale (în sensul că a cunoscut în momentul dobândirii cambiei că mențiunile acesteia nu corespund acordului dintre părți). Reauacredință a celor vizați va trebui însă dovedită, deoarece până la proba contrară aceștia sunt prezumați că au lucrat cu bunăcredință.

BONIFICAȚIE, reducere a prețului contractual sau sporirea cantitativă a mărfii obiect al contractului în condițiile menținerii prețului curent acordate de re-

gulă de către vânzător cumpărătorului pentru a compensa o facilitate (precum: plata integrală în numerar, majorarea comenzii, prelungirea raportului contractual etc.) făcută de acesta din urmă (adică de către cumpărător).

BONITATE COMERCIALĂ, sintagmă prin care se desemnează capacitatea unui comerciant (în sens de posibilități economice) de a-și onora obligațiile asumate față de terți prin contracte. În sens restrâns, **b.c.** are aceeași semnificație ca și solvabilitatea. Într-o accepțiune mai largă, **b.c.** dă expresie solvabilității, lichidității și rentabilității unei firme comerciale. Totodată ea exprimă conduita generală a respectivei firme în ce privește respectarea și executarea obligațiilor comerciale asumate față de alți participanți la raporturile comerciale. **B.c.** poate fi constatată și verificată prin utilizarea unor surse directe de informare precum: analiza bilanțului, cercetarea contului de profit și pierderi, consultarea altor documente financiar-contabile și comerciale ale firmei avută în vedere. Constatarea și verificarea **b.c.** poate fi de asemenea făcută și prin utilizarea unor surse indirecte, ca de

pildă: informații obținute de la bănci, de la institute de cercetare a pieței, de la brokerii de informație și de la partenerii de afaceri ai firmei etc. **V.** și **brokeri de informație.**

BONURI DE CASIERIE, titluri de credit cu caracter aparte prin care se exprimă angajamentul unui comerciant (persoană fizică sau persoană juridică) de a plăti la un termen aprioric stabilit suma primită ca împrumut. Poartă înscrise pe titlu mențiunile necesare pentru identificarea debitorului emitent precum: denumirea, forma juridică a societății, sediul, capitalul social al acesteia, numărul de înmatriculare în registrul comerțului, precum și datele esențiale ale ultimului bilanț aprobat. Pot fi la ordin și la purtător. Indiferent de felul lor, ele pot fi gajate. **B.c.** la ordin sunt transmisibile prin gir, înfăptuirea transmiterii comportând înscrierea ordinului de transfer pe verso titlului. Cele la purtător sunt transmisibile prin simpla tradițiune materială a titlului.

BONURI DE TEZAUR, titluri de credit ce încorporează un drept de creanță și care sunt purtătoare de dobânzi și a căror scadență nu va putea depăși finele anului financiar. Sunt emise de către

stat prin Ministerul Finanțelor pe parcursul execuției bugetului atunci când o atare emisiune este necesară, emiterea lor făcându-se cu aprobarea Guvernului. **B.t.** sunt negociabile pe o piață reglementată. Pot fi cumpărate atât de persoane juridice, cât și de persoane fizice. Totalul **b.t.** aflate în circulație nu poate depăși 8% din volumul total al bugetului aprobat. Emiterea **b.t.** poate avea loc numai în primele 10 luni ale anului financiar, iar retragerea lor trebuie să se facă cu începere din luna decembrie urmând a se finaliza până cel mai târziu la expirarea anului financiar în curs. **B.t.** se disting prin următoarele note de specificitate: sunt purtătoare de dobânzi diferențiate în funcție de durata împrumuturilor; sunt negociabile, ceea ce le conferă un grad ridicat de lichiditate. Emiterea **b.t.** se poate face în două moduri și anume: prin subscriere curentă și prin adjudecare la licitație publică. Aceste moduri de emitere aparțin pieței primare a **b.t.** Se practică două tipuri de licitație și anume: cu ofertă competitivă și cu ofertă necompetitivă. Cea dintâi se caracterizează prin faptul că ofertantul cumpărător declară numărul bonurilor pe care dorește să le achiziționeze la prețul stipulat iar vânzarea se reali-

zează la oferta cea mai ridicată. Cea de a doua (necompetitivă) se concretizează în cererea de cumpărare a unei cantități de bonuri de un anumit fel la prețul mediu al tuturor titlurilor oferite spre vânzare în ziua licitației. **B.t.** au și o piață secundară care este bursa de valori unde ele sunt negociate mai înainte de împlinirea scadenței lor, împrejurare ce le demonstrează gradul de lichiditate. V. și **bursă**.

BONUS PATER FAMILIAS, locuțiune latină utilizată pentru a desemna un tip ideal (abstract) mijlociu de bun gospodar, la care trebuie raportată, comparativ, diligența depusă de un debitor în executarea obligațiilor sale (apreciere *in abstracto*). În doctrina și practica dreptului comercial se admite că principiul fundamental ce trebuie să guverneze activitatea administratorilor unei societăți comerciale este că aceștia au îndatorirea de a acționa cât mai bine în interesul societății, adică întocmai ca un **b.p.f.**; de aceea, lor li se acordă toate puterile necesare pentru funcționarea societății, cu restricțiile prevăzute în statut; și tot de aceea, actele producătoare de prejudicii săvârșite de ei sunt susceptibile să le atragă fie răspunderea civilă (după dreptul comun), fie răspunderea penală.

BOOKING NOTE, denumire dată documentului prin care se confirmă rezervarea unui spațiu maritim pe o navă de linie și prin care, totodată, se atestă că există o înțelegere convenită în acest sens de armator (căraș) cu încărcătorul (adică predătorul mărfii). În cuprinsul **b.n.** sunt înscrise mențiuni cu privire la: părțile contractante, porturile de încărcare și descărcare, nava ce urmează să fie utilizată, marfa în cauză și navul. Pe baza **b.n.** se întocmește conosamentul de linie (*liner bill of lading*). Totodată, **b.n.** conferă armatorului posibilitatea să pretindă navul mort, în cazul în care încărcătorul nu a pus marfa la dispoziție spre încărcare la termenul și în cantitatea convenite. Dacă, dimpotrivă, nava întârzie, **b.n.** constituie pentru încărcător temeiul în baza căruia acesta poate solicita despăgubiri de la armator. Unele forme de **b.n.** au fost tipizate, precum modelul standard elaborat de Conferința Maritimă Baltică și Internațională. V. și armator; navlu.

BREVET DE INVENȚIE, expresie prin care se desemnează documentul ce atestă dreptul unei persoane fizice sau juridice asupra unei invenții. Legislațiile naționale ale diverselor state, ca și legislația României, fac distinc-

ție între *brevete de invenții principale* (ce se acordă pentru invenții a căror transpunere în practică este realizabilă independent de alte invenții) și *brevete complementare* (care se acordă pentru invenții ce aduc perfecționări unei invenții principale înregistrate, mărindu-i valoarea tehnico-economică). Raportul de dependență existent între cele două genuri de invenții (principale și complementare) determină ca aplicarea invențiilor complementare să fie condiționată de acordul titularului de brevet referitor la invenția principală. Potrivit legii române, brevetul de invenție asigură protecția invenției la care se referă pe timp de 15 ani; brevetele complementare protejează invențiile respective pe o perioadă de timp egală cu durata de valabilitate aferentă brevetului principal, fără însă a putea fi mai scurtă de 10 ani. Expirarea duratei de valabilitate a brevetului marchează încetarea eficienței juridice a acestuia. Alături de aceasta, legea română mai prevede următoarele cauze în prezența cărora un brevet de invenție poate lua sfârșit: renunțarea titularului la drepturile conferite prin brevet; decăderea titularului din drepturi; anularea brevetului. La expirarea perioadei de valabilitate a

brevetului, invenția intră în domeniul public, putând fi utilizată de oricine, fără a mai fi necesar într-un atare scop acordul fostului titular. În cazul încheierii unor contracte de licență de brevete de invenții, durata acestor contracte nu poate depăși perioada de valabilitate a brevetului la care se referă; pe baza unor asemenea contracte, întreprinderea licențiată dobândește un drept neîngrădit de a folosi nestingherită, fără a cere acordul licențiatorului și fără plata de redevențe, invenția dobândită, după expirarea duratei de valabilitate a brevetului.

BROKER, 1. Termen prin care, în dreptul anglo-american, se desemnează conceptul de agent comercial. Situația **b.** este similară cu aceea a curțierului: el acționează în numele mandantului, fiind un intermediar între acesta și terțul interesat în perfectarea unei anumite tranzacții. Deși reprezentant al mandantului, **b.** nu figurează ca parte în contractul încheiat între acesta și terț, deoarece nu are nici posesia și nici controlul cu privire la mărfurile asupra cărora negociază. Din punct de vedere juridic, perfectarea tranzacției marchează finalizarea rolului **b.**, părți contractante fiind numai

vânzătorul și cumpărătorul. Serviciile prestate de **b.** sunt retribuite printr-o indemnizație procentuală numită **brokerage**. Atribuțiile concrete ale **b.** sunt determinate prin **contractul de agency**. 2. Intermediar pentru valori mobiliare (care potrivit legii române este o persoană juridică) legal autorizat de Comisia Națională a Valorilor Mobiliare să exercite intermedierea de valori mobiliare cu titlu profesional, ca fapt de comerț în contul unor terți. În această accepțiune, **b.** este o societate de bursă care execută ordine de vânzare sau de cumpărare de titluri ale clienților, pe seama acestora, primind în schimb o plată numită comision. 3. Agent de bursă care lucrează ca angajat al unei societăți de brokeraj sau ca independent și care își îndeplinește funcțiile executând ordine în bursă pe seama clienților. V. **intermediar pentru valori mobiliare**.

BROKER CU DISCOUNT, expresie prin care se desemnează societatea de bursă ce asigură clienților exclusiv executarea ordinelor de bursă și care practică pentru serviciile de acest gen niveluri de comision mai reduse. (engl. *discount broker*) V. și **broker**.

**BROKER CU SERVICII COM-
PLETE**, expresie prin care se desemnează societatea de bursă care desfășoară o activitate complexă oferind clienților pe lângă serviciile necesare pentru desfășurarea operațiunilor bursiere (și care comportă înainte de toate executarea ordinelor acestora) și asistență și consulting în probleme de investiții și management financiar. Pentru serviciile prestate, percepe un comision mai ridicat decât cel perceput de brokerii cu discount, împrejurare explicabilă prin caracterul mai complex al acestor servicii. (engl. *full-service broker*). V. și **broker**; **broker** cu discount.

BROKER DE BURSĂ, V. **broker de incintă**.

BROKER DE INCINTĂ, persoană fizică angajată de Bursă, care activează ca agent al firmelor de brokeraj și al altor membri ai acelei burse, în executarea tranzacțiilor *futures*. Se numește astfel deoarece activitatea sa se desfășoară numai în incinta bursei, toate tranzacțiile *futures* consumându-se în respectiva incintă. **B. i.** încheie tranzacții atât în contul clienților, cât și pe cont propriu, ceea ce face ca această practică să fie denumită tran-

zacionare duală. De regulă, **b. i.** sunt specializați în contracte *futures* tranzacționate într-un singur ring sau „*pit*” al sălii de tranzacții (engl. *exchange floor*). V. și **broker**; **broker de introducere**; **contract futures** și **broker de bursă**.

BROKER DE INFORMAȚII, organizație specializată care contra unei taxe cercetează, la cererea și în interesul clienților ei, bazele de date locale și internaționale pentru a obține maximum de informații relevante în cel mai scurt timp posibil despre conjunctura pieții și situația financiară a partenerilor de afaceri. Taxa percepută pentru investigația făcută în baza de date este la un nivel scăzut, ceea ce stimulează și înlesnește accesul persoanelor solicitante, prin intermediul **b. i.** în bazele de date care le interesează. Bazele de date occidentale furnizează: detalii financiare despre partenerii de afaceri; elemente caracteristice ale consumatorilor; liste de nume și adrese pentru promovarea comerțului prin corespondență; date rezultând din studiile privind diferitele piețe; informații despre concurența existentă pe diferite piețe; date statistice cu caracter economic, social și demografic, recente. **B. i.** prin cunoștințele și expe-

riența acumulate în investigarea bazelor de date poate procura oricărui investitor informațiile relevante pentru domeniul în care se dorește a se face investiția. V. și broker.

BROKER DE INTRODUCERE, agent al unei firme (societăți comerciale) de brokeraj, având calitatea de asociat al acelei firme, care solicită sau acceptă ordine pentru contracte *futures*, dar care nu acceptă bani sau alte active pentru tranzacțiile rezultate din aceste ordine (engl. *introducing brokers*). V. și broker; broker de incintă.

BROKER DE TITLURI, expresie prin care în terminologia de bursă din S.U.A. se desemnează angajatul unei societăți de bursă ce are ca însărcinări să țină legătura cu clienții și care primește ordine de la aceștia în vederea executării. Poartă denumirea și de responsabil cu contul. (engl. *stockbroker*; *account executive*). V. și broker.

BROKERAGE, indemnizație procentuală prin care se retribue activitatea desfășurată de broker și care se calculează asupra valorii afacerii negociate în numele și pe seama principalului (mandantului).

BULL, termen prin care în engleza americană este denumită persoana ce estimează o creștere a cursurilor bursiere.

BULL MARKET, (piața sub semnul taurului) sintagmă din engleza americană prin care se desemnează o piață bursieră ce se caracterizează printr-o tendință durabilă de creștere a cursurilor.

BULETIN DE GAJ, expresie prin care se desemnează girul warrantului.

BUNĂ-CREDINȚĂ, 1. Convingerea posesorului că are asupra lucrului posedat un drept de proprietate dobândit în baza unui titlu translativ de proprietate, a cărui nevalabilitate o ignoră. Prin ipoteză, titlul lui nu este valabil, deoarece dacă ar fi valabil, posesorul n-ar fi un simplu posesor, ci un adevărat proprietar. Ignoranța posesorului privitoare la nevalabilitatea titlului său constituie o eroare, iar această eroare reprezintă fundamentul convingerii sale. Este irelevant dacă această eroare este de fapt sau de drept. 2. Cerință legală în domeniul executării contractelor, potrivit căreia părțile contractante trebuie să-și îndeplinească obligațiile asumate astfel încât efectele contractului să corespundă

în cel mai înalt grad voinței lor reale, în concordanță cu legea. 3. Convingerea a persoanei care construiește, plantează sau face alte lucrări pe un teren, că este proprietar al aceluși teren. 4. Convingerea pe care o are, la încheierea căsătoriei, unul dintre soți (sau amândoi) că aceasta este valabilă, ignorând cauza nulității ei. 5. Criteriu de importanță majoră de interpretare a contractelor de comerț internațional. Asemenea contracte se interpretează potrivit principiilor de b.c. și de loialitate care trebuie să existe în relațiile comerciale internaționale. Convenția Națiunilor Unite asupra contractelor de vânzare internațională de mărfuri prevede că pentru interpretarea ei se va ține seama de cerința de a se asigura respectul b.c. în comerțul internațional; regula astfel enunțată este esențială atât pentru interpretarea, cât și pentru executarea contractelor de comerț internațional. Numeroasele legi naționale atribuie b.c. rolul de criteriu de interpretare și de executare a contractelor (Codul civil român, Codul civil german, B.G.B., Codul comercial uniform din S.U.A. etc.); acest criteriu este recunoscut și aplicat pe scară largă în practica internațională comercială. Conținutul b.c. în relațiile comerciale internaționale poate fi diferit de

acela ce este specific acestei noțiuni în dreptul intern. Astfel, se consideră a fi un aspect al b.c. respectarea uzanțelor comerciale statornicite și admise în ramura de activitate de care este legat contractul interpretat. B.c. se exprimă, de asemenea, și prin loialitatea care trebuie să existe în relațiile comerciale internaționale; loialitatea constituie o aplicație a principiului de b.c. în lumea afacerilor comerciale, idee care, spre exemplu, a primit consacrare expresă în Codul Comercial Uniform al S.U.A., în următoarea formulare: „bunacredință a comercianților înseamnă, respectarea în fapt, onestitatea și observarea unui grad rezonabil de loialitate comercială“. Se are în vedere nu orice loialitate, ci numai aceea care *trebuie să existe* în relațiile comerciale internaționale, deoarece această formulă este suficient de cuprinzătoare pentru a permite să se ia în considerare și interesul dezvoltării armonioase a comerțului internațional între țările dezvoltate și țările în curs de dezvoltare, ceea ce ar corespunde principiilor noii ordini economice internaționale.

BURSĂ, 1. Piață specifică țărilor cu economie de piață, pe care se oferă și se desfac, potrivit unei proceduri speciale, valori sau

mărfuri fungibile. Spre deosebire de piețele obișnuite — pe care mărfurile ce se vând și se cumpără sunt prezente (frecvent sub formă de mostre), tranzacțiile încheindu-se în cunoștință de cauză, iar livrările efectuându-se fie direct de la târg, fie prin expedierea mărfurilor de la producători la domiciliul ori sediul cumpărătorului —, **b.** mijlocește schimburile de valori fără ca acestea să fie prezentate de vânzătorii și examinate de cumpărători. Este motivul pentru care valorile susceptibile de negociere la **b.** trebuie să posede anumite însușiri, mai ales aceea de a putea fi determinate prin număr, volum sau greutate, precum și aceea de a putea fi schimbate cu altele de același fel și de aceeași cantitate. Astfel, există, spre exemplu, **b.** de cereale, dar nu poate exista o **b.** de opere de artă sau de antichități. Apariția primelor **b.** datează din evul mediu, primind această denumire după familia venețiană Della Borsa (flam. *van der Burse*), care la finele secolului XIV a înființat la Bruges (Flandra) un local pentru negocierea periodică a diferite valori (mărfuri — aur, argint, platină — și hârtii de valoare). Mai târziu s-a produs separarea **b.** de mărfuri, de **b.** de valori mobiliare. În prezent, principalele **b.** de valori se află la: Londra (Stock Ex-

change), Paris, Milano, Frankfurt, München, New York (două **b.** în Wall Street). 2. Instituție înființată prin lege, în vederea perfectării de tranzacții fără prezentarea, predarea și plata concomitentă a obiectului tranzacției. **B.** are un local propriu, în care îi reunește, cu regularitate, la intervale de timp scurte — de obicei zilnic — pe reprezentanții comerțului și ai băncilor, precum și alte persoane participante la afaceri (agenți de bursă, care potrivit dreptului anglo-american sunt brokeri — cei care lucrează în contul unei firme — sau *jobberi*, numiți astfel cei care lucrează pe cont propriu; potrivit dreptului francez, asemenea agenți se numesc *courtieri*). În funcție de obiectul tranzacțiilor de **b.**, care poate consta în mărfuri, valori mobiliare sau valute și devize, **b.** sunt susceptibile de grupare în trei clase, și anume: **b.** de mărfuri, **b.** de acțiuni și obligații și **b.** valutare sau de devize. Organizarea și funcționarea **b.** se fundează pe un regulament care stabilește: structura organizatorică, felul valorilor care se negociază, modul de recrutare a membrilor și de desfășurare a operațiunilor, inclusiv de stabilire a prețurilor de vânzare-cumpărare (cotația). **B.** stabilește prețul sau cursul valorilor negociate în funcție de mărimea cererii și ofertei:

creșterea cererii determină o creștere corespunzătoare a prețului sau cursului. Prețul sau cursul se publică în lista de prețuri sau cursuri bursiere care se difuzează pe piață. Prețurile sau cursurile nu sunt unice: există prețuri sau cursuri de vânzare ușor superioare celor de cumpărare, prețuri sau cursuri la vedere și la termen, ultimele fiind în principiu superioare celor la vedere.

BURSĂ DE MĂRFURI, instituții

— autonome sau care funcționează pe lângă camerele de comerț — specializate în operațiuni de vânzare-cumpărare privind unele mărfuri de masă (grâu, făină, zahăr, alcool, cafea, bumbac etc.) care nu pot fi prezentate cu ocazia negocierii, ci se află în depozitul vânzătorului sau în depozite publice. Împrejurarea că mărfurile în cauză nu pot fi prezentate face ca negocierile lor să aibă loc pe bază de indicații (cantitate, calitate) și de mostre; operațiile de acest gen sunt întotdeauna „la termen“, iar nu la vedere: ele pot fi reale sau speculative. În cazul în care operațiunile au caracter speculativ se plătește doar diferența dintre prețuri, așa cum se practică și la bursele de valori. Unele vânzări la termen se fac cu „primă“, ceea ce implică, pentru una sau pentru ambele părți, po-

sibilitatea de a reveni asupra tranzacției (de a se dezice), plătind o primă. Spre exemplu, cumpărătorul își rezervă dreptul de a nu ridica marfa, situație în care plătește o sumă dinainte convenită. Uneori se practică revânzarea prin „filieră“, adică printr-un titlu la ordin, reprezentând o anumită cantitate de mărfuri, titlu transmisibil prin gir, care servește la executarea unor vânzări succesive privind aceeași marfă. Într-o atare ipoteză, plata între participanții la operațiune se face prin achitarea diferențelor de preț dintre contractele succesive. Acest titlu „filieră“ nu reprezintă marfa negociabilă în bursă, marfa aflându-se deja în depozite și fiind constatată printr-o recipisă denumită *warrant*; acea recipisă servește la regularizarea concomitentă a unui întreg șir de operațiuni de bursă, până la ultimul dobânditor al titlului, care oprește filiera și care este îndreptățit să ceară de la primul vânzător predarea mărfii. Totodată și vânzătorul are un drept direct față de cel care a oprit filiera, drept având ca obiect plata prețului datorat. Predarea mărfii este condiționată de plata prețului; primind prețul, vânzătorul predă cumpărătorului *recipisa warrant*, pe baza căreia acesta din urmă (adică ultimul cumpărător) poate cere să i se

elibereze marfa din antrepozit (magazin, doc etc.). **B.m.** sunt un indicator util al tendințelor prețurilor mondiale la mărfurile ce intră în profilul lor de activitate; prețul stabilit la principalele burse dă expresie prețului mondial al mărfurilor respective pe piețele din țările cu economie de piață. Sin. *bursă de comerț*.

BURSĂ DE VALORI, instituție (bursă) în cadrul căreia se negociază și se vând valori mobiliare numite *titluri de bursă*. **B. v.** se distinge prin următoarele particularități specifice: a) titlurile se negociază fără a fi aduse în mod real și fără a fi verificate, vânzarea lor făcându-se la fel ca a bunurilor, prin simpla indicare a cantității și calității acestora; b) vânzarea și cumpărarea pot fi făcute numai prin intermediari; titularii titlurilor (vânzători și cumpărători) nu se cunosc; c) deținătorii de titluri cumpără spre a revinde și vând pentru a recumpăra și a câștiga din diferența de preț; ei nu acționează cu intenția de a păstra titlurile cumpărate, ci fac operații de speculă. **B.v.** îndeplinesc totuși un rol important: ele servesc la plasarea și negocierea

de titluri în condiții în care este posibilă aprecierea valorii reale (cursul) în fiecare zi, ceea ce ar prezenta serioase dificultăți în absența unor asemenea instituții; pe de altă parte, relațiile dintre bursele din aceeași țară (sau din țări diferite) contribuie la unificarea, pe cât posibil, a cursurilor valorilor respective. Anumite valori nu se negociază la bursă, și ca urmare nu au cote în bursă; asemenea valori se negociază în afara bursei, dar și în privința lor se formează un curs, realmente practicat și făcut cunoscut ca atare. După trecerea unui anumit interval de timp în prezența anumitor condiții, unele dintre aceste valori pot fi admise în bursă (la cotă), adică pot fi înscrise pe lista de valori negociabile în bursă. Negocierea are loc cu participarea intermediarilor, numiți *agenți de schimb*; aceștia au calitatea de comercianți și exclusivitatea operațiunii de bursă (monopol). Ei fac operații de curtaj și de comision, acționând în schimbul unei remunerații numită curtaj. **B.v.** pot fi burse de acțiuni și obligații și burse de valute și devize.

C

CABOTAJ, termen prin care se desemnează transportul aerian și maritim, de-a lungul coastelor la maximum 100 de mile distanță spre larg. Poate fi național, când transportul se efectuează între porturile aceleiași țări, și internațional, când transportul se desfășoară între porturi aparținând unor țări diferite. Se distinge, de asemenea între micul **c.**, care se realizează între porturile aceleiași țări situat în același bazin maritim (de ex. Constanța-Mangalia; Veneția-Napoli etc.) și marele **c.** care se realizează între porturile aceleiași țări situate în mări sau oceane diferite (ca de pildă: Los Angeles – New-York; Boston – New-Orleans). Până la apariția uniunilor vamale ființa regula potrivit căreia **c.** este navigație maritimă, fluvială și aeriană între porturile și aeroporturile

aflate pe teritoriul național al aceluiași stat. După constituirea uniunilor vamale, **c.** internațional se desfășoară între porturile și aeroporturile aparținând statelor făcând parte din aceeași uniune vamală (cum sunt bunăoară țările Beneluxului.) De regulă **c.** este rezervat navelor și aeronavelor naționale. Navele și aeronavele străine pot efectua transportul numai pe baza unei autorizații speciale, eliberată de autoritățile statului al cărui teritoriu este traversat de acestea. În toate cazurile transportul de marfă prin **c.** necesită un permis eliberat de vama țării în cauză.

C.A.F. (COÛT, ASSURANCE, FRET — COST, ASIGURARE, NAVLU), formulă care, în terminologia franceză, desemnează aceeași specie de vânzare ca și formula C.I.F. (cost, insurance, freight) în terminologia engleză.

CAMBIE, titlu de credit esențialmente girabil, formal și complet, care conține o obligație de plată sau de a face să se plătească fără contraprestație o sumă determinată; în virtutea acestuia, o persoană numită *trăgător* dă mandat (sau ordin) altei persoane, numite *tras*, să execute acea obligație în favoarea unei a treia persoane, numită *beneficiar*, la împlinirea scadenței și în locul menționat. Din punct de vedere economic, *c.* îndeplinește mai multe funcții, și anume:

a) Constituie un procedeu de schimb în materie monetară. A fost concepută cu o atare menire, fiind denumită astfel (*cambio-schimb; lettre de change* — scrisoare de schimb), pentru a i se pune în evidență acest rol. *C.* constată un contract de schimb a cărei realizare ar putea fi schematizată după cum urmează: cel ce are nevoie de o sumă de bani într-o anumită monedă în altă localitate, pe o altă piață sau într-o altă țară obține de la o altă persoană (de regulă un bancher) o scrisoare către corespondentul acestuia aflat în localitatea respectivă, prin care semnatarul scrisorii îi cere să pună la dispoziția aducătorului ei suma de bani prevăzută în scrisoare; în acest mod se înlătură riscul și cheltuielile pe care le-ar fi im-

plicat transportul sumei în numerar, realizându-se schimbul în altă localitate sau țară. Operația este susceptibilă de înfăptuire și invers: cel ce are de primit o sumă de bani într-o altă țară, redactează o scrisoare către debitorul său și o dă unei persoane care are de efectuat o plată în acea țară, și care, în schimb, îi plătește de îndată suma corespunzătoare, urmând ca plătitorul să primească, în baza scrisorii, suma de la destinatarul acesteia, din cealaltă țară.

b) Servește ca instrument de plată. Posesorul mai multor cambii plătibile într-o anumită localitate poate face plăți, dând acele *c.* în loc de numerar, pentru sumele prevăzute în cuprinsul lor. Utilizarea *c.* într-un atare scop s-a impus în virtutea avantajelor pe care le prezintă acest titlu de credit și care sunt următoarele: se transmite simplu și rapid prin gir; conferă certitudinea beneficiarului, de vreme ce a fost acceptată de *tras*; față de beneficiar sunt inopozabile excepțiile pe care *trasul* le-ar fi putut opune purtătorilor succesivi ai titlului; este garantată solidar de giranți.

c) Constituie — cu unele excepții — un instrument de credit. Această funcție este o consecință a faptului că, de

regulă, c. nu se plătește de îndată; excepție fac doar situațiile, mai rar întâlnite, când c. este la vedere. Se utilizează cu un atare rol, de pildă, în materia vânzării comerciale; un producător vinde produsele sale unei persoane (cumpărător), acordându-i pentru plata prețului un termen de câteva luni, pentru ca în perioada respectivă acea persoană să poată revinde mărfurile respective și să obțină astfel sumele necesare achitării prețului; în scopul acoperirii creditului astfel acordat, vânzătorul emite, la momentul perfectării contractului o c. în beneficiul său, asupra cumpărătorului, invitându-l să o plătească la scadență, adică la o dată ce coincide cu expirarea termenului acordat prin contractul respectiv, în vederea achitării prețului. Această c. este susceptibilă de onorare nu numai de către cumpărător: vânzătorul o poate prezenta la o bancă chiar mai înainte de scadență, spre scontare, obținând astfel de la banca respectivă suma ce reprezintă prețul, diminuată însă cu taxa de scont. Uneori c. constată o creanță izvorâtă dintr-o livrare de mărfuri sau dintr-o prestare de servicii, caz în care se numește *efect comercial*; alteori ea este legată *stricto sensu* de ope-

rații financiare sau bancare, necorespunzând unei livrări de mărfuri sau prestări de servicii, ipoteză în care se numește *efect financiar*. C. poate servi și drept garanție acordată, pe această cale, de către un terț unui împrumutător.

De regulă, c. comportă existența unor raporturi juridice anterioare între părți, care constituie sursa unei obligații civile sau comerciale preexistente, concretizată într-o datorie a trasului față de trăgător, ce poate rezulta din: vânzarea de mărfuri, prestarea de servicii, împrumutul unei sume de bani, voința trăgătorului de a deschide credit în beneficiul trasului. În țările cu economie de piață se utilizează uneori și așa-numita c. *de com-plezență*, ce nu presupune pre-existența vreunei obligații între trăgător și tras, semnarea ei de către cel care se obligă la plată dând expresie, în exclusivitate, dorinței acestuia de a face un serviciu persoanei pentru care își dă semnătura. C. este un act solemn și formal; în cazul ei semnificația formalismului nu se exprimă numai prin cerința unui înscris ce să cuprindă obligațiile părților, ci și prin aceea că, uneori, chiar sensul obligațiilor asumate este determinat

de locul unde sunt înscrise mențiunile: pe fața (recto) sau pe spatele (verso) titlului; totodată, sensul obligațiilor respective poate rezulta și din unele semne dispuse în mod diferit (linii trase, simple, orizontale, verticale). Formalismul c. se exprimă deopotrivă prin cerința formei scrise și prin cerința ca înscrisul să cuprindă anumite mențiuni obligatorii, alături de mențiunile facultative. Prin esența sa, c. este un act scris; înscrisul constatator al ei este, de regulă, un înscris sub semnătură privată, dar în anumite situații se impune ca el să îmbrace forma actului autentic, cum este bunăoară cazul în care trăgătorul nu știe carte sau nu poate să semneze. C. poate fi scrisă în orice limbă (indiferent dacă acea limbă este cunoscută de trăgător sau de ceilalți semnatori), cu cerneală sau cu creionul (în întregime sau parțial); în mod obișnuit se utilizează însă formulare cuprinzând părți ale titlului tipărite, scrise cu mașina, perforate etc., ce se completează cu scris de mână; pentru valabilitatea c. se cere însă ca semnătura să fie scrisă de mână. Două reguli — a suficienței și a certitudinii — guvernează conținutul c.: aceste reguli cer ca din mențiunile pe care le

poartă titlul să rezulte toate informațiile necesare (precum suma de plată, identitatea obligațiilor, locul plății, scadența etc.) concretizării obligațiilor cambiale, iar indicațiile din titlu să fie astfel formulate încât să excludă orice incertitudine. Mențiunile obligatorii pe care trebuie să le cuprindă orice titlu de credit (inclusiv c.) dau expresie cerințelor acestor reguli. Asemenea mențiuni sunt:

1) *Denumirea de c.* O atare mențiune trebuie scrisă în limba în care este redactat titlul; orice altă denumire — trată, poliță — nu este admisă. Denumirea de c. poate fi înscrisă distinct pe titlu sau să fie inserată și în textul ordinului, de pildă în formula: „veți plăti pentru această cambie...“.

2) *Ordinul sau mandatul necondiționat de plată a unei sume de bani.* Nu se cere o anumită formă de exprimare a acestui ordin sau mandat; în schimb se cere ca el să fie clar, precis și necondiționat (adică pur și simplu). Caracterul necondiționat al ordinului subzistă și atunci când c. are o indicație a proviziunii și a valorii furnizate. Ordinul trebuie să privească plata unei sume determinate de bani în numerar (exprimată în monedă),

fiind suficient ca suma respectivă să fie arătată în cifre; atunci când este arătată și în cifre și în litere, iar între cele două indicații nu există concordanță să se ia în considerare suma arătată în litere; dacă suma este scrisă de mai multe ori, în cifre sau litere, și există diferențe între cuantumulurile prevăzute în scrierile repetate, se ține seama de cifra cea mai mică.

3) *Numele trasului.* Mențiunea se referă la numele patronimic al unei persoane fizice sau, după caz, la firma sau denumirea unei persoane juridice, care trebuie să plătească și care devine debitor cambial din momentul acceptării. Trăgătorul are libertatea să se indice el însuși ca tras, după cum are libertatea să indice pe c. mai mulți trași, printr-o indicare cumulativă, iar nu alternativă (care să-i permită să aleagă pe oricare dintre aceștia).

4) *Precizarea scadenței.* La data respectivă, c. devine exigibilă. Scadența trebuie să întrunească următoarele cerințe: să fie posibilă (c. cu scadență imposibilă este nulă) și să fie certă și unică (neadmițându-se c. cu scadențe succesive).

5) *Locul de plată.* De regulă, acesta se indică pe fața c., în

colțul stâng sub adresa trasului. Printr-o clauză specială, numită „de domiciliere“, se poate stabili că plata c. urmează să se facă la domiciliul unui terț (de obicei o bancă), fie în localitatea unde se află trasul, fie într-o altă localitate.

6) *Numele beneficiarului sau al primitorului.* Pe această cale se individualizează persoana căreia sau la ordinul căreia urmează a se face plata. Pot fi desemnați — cumulativ sau alternativ — mai mulți beneficiari: când desemnarea este cumulativă, toți beneficiarii trebuie să exercite împreună drepturile izvorâte din titlu; de asemenea, transmiterea prin gir a unei atare c. necesită consimțământul tuturor beneficiarilor și semnătura fiecăruia dintre aceștia. În cazul în care sunt desemnați alternativ mai mulți beneficiari, exercitarea drepturilor decurgând din titlu se poate face de către oricare dintre aceștia, dacă se află în posesia înscrisului; tot astfel, girul este valabil prin semnătura beneficiarului ce deține în posesie titlul. Calitate de beneficiar al c. poate avea însuși trăgătorul; o atare situație apare atunci când c. este trasă la ordinul propriu al acestuia, cu mențiunea: „Veți plăti către mine însumi“ sau „Plătiți la ordinul meu“ etc.

7) *Data și locul emiterii.* De regulă această mențiune se înscrie pe fața titlului în partea stângă sus și cuprinde: ziua, luna și anul emiterii titlului; ea trebuie să fie unică indiferent dacă pe *c.* figurează unul sau mai mulți trăgători. Data înscrisă pe titlu valorează ca dată certă până la proba contrară, fiind opozabilă ca atare tuturor. În ipoteza în care pe titlu nu se menționează locul emiterii lui, operează o prezumție *iuris et de iure*, în sensul căreia locul emisiunii este acela arătat lângă semnătura trăgătorului, iar dacă lângă semnătură nu există vreo indicație de acest gen, *c.* este nulă.

8) *Semnătura trăgătorului.* Se cere ca ea să fie autografică și manuscrisă. Persoanele care nu pot semna trebuie să procedeze fie la emiterea unei *c.* în formă autentică, fie la împuternicirea altor persoane de a da în numele lor o *c.* Semnătura se pune în partea de jos a titlului, sub textul propriu-zis al acestuia; ea trebuie să cuprindă numele și prenumele, ori firma celui care se obligă: în mod obligatoriu, numele de familie trebuie scris în întregime, prenumele putând fi notat și prin inițiale. În cazul în care semnătura trăgătorului nu este legalmente valabilă, acesta

nu poate fi obligat prin ea și ca urmare nici celelalte semnături de pe titlu nu mai pot produce efecte cambiale. Lipsa condițiilor esențiale de formă ale *c.* este sancționată cu nulitatea titlului, care la rândul ei atrage nulitatea tuturor obligațiilor asumate prin titlu, ca, de exemplu, acceptarea, girul, avalul. Alături de mențiunile obligatorii, *c.* poate cuprinde și un set de mențiuni facultative ce au valoarea unor clauze accesorii și care pot fi: a) clauze susceptibile să influențeze obligațiile cambiale, între care: clauza „nu la ordin“ sau „fără gir“ ori „netransmisibil prin gir“ (putând fi exprimată și prin alte formule similare) în prezența căreia beneficiarul nu poate transmite *c.* prin gir, ci numai prin cesiune de drept comun; clauze de negaranție pentru acceptare, prin inserarea cărora trăgătorul se liberează de garanția pentru acceptare, evitând astfel situația de a fi urmărit înainte de scadență în eventualitatea că trasul ar refuza acceptarea *c.*; b) clauze ce nu influențează conținutul obligațiilor cambiale, din grupa cărora fac parte: clauza „după aviz“ sau altă formă similară, prin înscrierea căreia pe *c.*, trăgătorul îl previne pe tras de a nu accepta titlul res-

pectiv și de a nu-l plăti decât după ce va primi înștiințarea sa; clauza „valoarea primită în mărfuri“ sau în „alimente“ ori „în numerar“ care este menită să arate cauza emiterii c. (valoarea primită de trăgător de la tras) sau proviziunea; orice alte asemenea clauze a căror inserare în cuprinsul c. este permisă. Nu este îngăduită inserarea unor clauze care sunt în contradicție cu natura și finalitatea c., cum ar fi spre exemplu prevederea unei condiții de natură să creeze incertitudine în privința drepturilor posesorului titlului. Legea cambială nu reglementează condițiile de fond ale c.; ca urmare, aceste condiții primesc incidența regulilor dreptului comun aplicabile actelor de dispoziție, operațiunile cambiale făcând parte din categoria unor asemenea acte.

CAMBIE DE COMPLEZENTĂ, cambie semnată de o persoană ce nu are față de cel pentru care își dă semnătura vreo obligație civilă sau comercială, rezultând din vânzarea de mărfuri, prestarea de servicii, împrumutul unei sume de bani, voința de a-i deschide credit etc. Persoana care se obligă pe această cale consimte să semneze cambia numai pentru a face un serviciu celui

pentru care semnează acceptând cambia și riscând astfel să fie obligată de a o plăti la scadență. C.c. nu are proviziune (acoperire), iar persoana ce consimte o atare operație se dă drept debitor (debitor aparent) al trăgătorului, în speranța că nu va ajunge în situația să plătească în locul acestuia.

CAMBIE DOMICILIATĂ, cambie ce cuprinde o clauză specială, numită „de domiciliere“, prin care se declară că plata acesteia se va face la domiciliul unui terț (de obicei o bancă) în localitatea unde se află trasul sau în altă localitate.

CAMBIE ÎN ALB, cambie care este emisă fără ca în cuprinsul ei să figureze toate mențiunile obligatorii, cu excepția semnăturii trăgătorului. Omisiunea mențiunilor trebuie să fie voluntară, deliberată; în caz contrar, cambia este nulă. C.a. trebuie să cuprindă în mod necesar semnătura trăgătorului, care-i conferă valoare de titlu, precum și autorizarea dată de trăgător beneficiarului de a completa înscrisul cambial în conformitate cu înțelegerea dintre ei. Completarea se poate face de către beneficiar sau de către un terț care posedă titlul, dreptul de completare

transmițându-se o dată cu titlul; ea trebuie efectuată până la prezentarea cambiei spre plată, iar în caz de refuz de plată, până la dresarea protestului de refuz de plată, dar nu mai târziu de 3 ani de la emiterea cambiei. Completarea c.a. potrivit cerințelor legii are ca efect transformarea acesteia retroactiv, de la data emiterii ei, în cambie regulat întocmită și emisă; completarea tardivă antrenează nulitatea titlului, debitorul cambial putându-se prevala de această excepție împotriva beneficiarului și a giranților care au primit titlul în alb, precum și împotriva acelor care au primit titlul completat, dacă au cunoscut la momentul dobândirii lui tardivitatea completării.

CAMBIE ÎN SUFERINȚĂ, cambia pe care trasul a refuzat să o accepte și cu privire la care nu a fost desemnat un indicat la nevoie.

CAMBIE LA VEDERE, cambie plătitibilă la prezentarea ei debitorului, a cărei scadență coincide cu prezentarea, sau în termenul legal de un an de la prezentare, ori în termenul convențional stabilit de trăgător (care poate fi mai lung sau mai scurt decât termenul legal) sau de către giranți

(aceștia având dreptul să scurteze termenul de un an prevăzut de lege). Sin. *cambie cu scadența la vedere; cambie trasă la vedere.*

CAMBIENEACCEPTABILĂ, cambie în cuprinsul căreia trăgătorul inserează o clauză prin care interzice prezentarea acesteia la acceptare. O asemenea clauză nu poate fi inserată în cambiile domiciliare și nici în cambiile plătitibile la un anumit timp de la vedere. În cambia neacceptabilă, încrederea posesorului are ca temei garanția trăgătorului, care până la scadență poate trimite trasului provizionul, spre a face plata ce altfel ar trebui să o efectueze el.

CAMBIE PROTESTATĂ, cambie în legătură cu care s-a dresat protestul de neacceptare sau de neplată.

CAMERĂ DE COMERȚ, structură organizatorică de tip asociativ constituită ca organizație profesională la nivel național sau regional (județean) pentru a participa la promovarea și dezvoltarea relațiilor economice ale unei țări cu alte țări. În statele cu economie de piață dezvoltată e.c. se înfățișează ca o instituție de drept public, fiind în realitate o asociație care pro-

movează interesele economice ale membrilor săi și totodată reprezintă acele interese în raporturile cu alte instituții similare sau organisme de tip guvernamental ori neguvernamentale. C.c. urmărește ca finalitate asigurarea condițiilor pentru extinderea și amplificarea participării membrilor săi la operațiuni comerciale pe piața internă dar și pe piața externă. În îndeplinirea acestei finalități se axează pe politica economică a guvernului din țara unde funcționează. Realizarea scopurilor urmărite de c.c. se înfăptuiește prin participarea directă a membrilor săi în diverse organisme economice; promovarea inițiativei legislative privind elaborarea unor acte normative pentru stimularea comerțului; întreținerea și dezvoltarea relațiilor cu organisme similare; desfășurarea de acțiuni promoționale. Totodată c.c. inițiază înființarea de burse și supraveghează activitatea acestora; adună informații referitoare la diverse piețe de mărfuri din diferite zone geografice; studiază conjunctura piețelor și fluctuațiile acestora; înregistrează uzanțele comerciale etc. C.c. din anumite țări îndeplinesc și alte atribuții precum: eliberarea de atestate și de documente inte-

resând desfășurarea operațiilor comerciale ; vizarea sau legalizarea a diverse documente; înregistrarea mărcilor de fabrică; acordarea de informații pentru agenții economici; organizarea arbitrajului comercial (național și internațional); executarea altor activități legate de comerțul exterior. Prima c.c. din lume a fost creată în Franța, la Marsilia în anul 1599. În prezent se manifestă tendința de constituire a c.c. bilaterale. Acestea se crează într-o anumită țară cu participarea altei țări și urmăresc ca finalitate promovarea comerțului între țările implicate. **V. Camera de comerț internațională; Camera de Comerț și Industrie a României.**

CAMERA DE COMERȚ INTERNAȚIONALĂ (C.C.I.), structură organizatorică de tip asociativ, cu sediul la Paris, înființată în anul 1920 cu participarea a diferite instituții economice din diferite țări, în baza deciziei Conferinței internaționale a comerțului care a avut loc la Atlantic City, S.U.A. în 1939, urmărind ca finalitate promovarea comerțului dintre țările participante și ameliorarea condițiilor de desfășurare a acestuia. Are ca membri atât

persoane juridice (precum: instituții, asociații corporative, comerciale, industriale, financiare etc.), cât și persoane fizice care manifestă preocupări constante în domeniul economic. Este condusă de un *Consiliu*. Din doi în doi ani se reunește *Congresul* care este format din totalitatea membrilor C.C.I. și are caracterul de adunare generală a camerei. La lucrările congreselor pot fi invitate să trimită reprezentanți și guvernele țărilor participante la C.C.I. În afara *Consiliului* au calitatea de organe de conducere ale camerei și Președintele (care este ales de consiliu înaintea fiecărui congres), *Comitetul executiv* și *Secretariatul general*. Sub egida C.C.I. funcționează două organizații independente, anume Curtea de Arbitraj Comercial Internațional și Juriul Internațional al Practicilor Publicitare, precum și trei organizații internaționale asociate: Consiliul Interamerican al Comerțului și Producției; Biroul Internațional al Containerelor și Organizația Internațională a Patronilor. Organizarea activității C.C.I. vizează cinci domenii distincte și anume: politică economică și financiară; producție, distribuție, publicitate; trans-

porturi și comunicații; probleme juridice și practici comerciale; probleme de ordin general. Este remarcabilă preocuparea C.C.I. pentru standardizarea uzanțelor comerciale internaționale și sunt meritorii rezultatele obținute pe această linie. Dintre uzanțele comerciale internaționale codificate de C.C.I. prezintă o importanță deosebită: regulile INCOTERMS (1990); regulile privind acreditivele (1962); Regulile uniforme pentru garanții contractuale etc. La C.C.I. este afiliată și Camera de Comerț și Industrie a României. V. Camera de Comerț și Industrie a României.

CAMERA DE COMERȚ ȘI INDUSTRIE A ROMÂNIEI (C.C.I.R.), structură organizatorică de tip asociativ cu caracter neguvernamental și autonom, având utilitate publică și urmărind ca scop promovarea comerțului și industriei românești atât pe plan intern, cât și pe plan internațional precum și acordarea de sprijin comercianților autohtoni în raporturile cu autoritățile locale și cu organisme specializate din străinătate. Are ca membri: camerele de comerț și industrie județene (membri colectivi); societăți co-

merciale; regii autonome; alți agenți economici din sfera proprietății de stat, cooperatiste și private. Dobândirea calității de membru are loc la cerere și nu *ope legis*. Pe lângă C.C.I.R. funcționează Curtea de Arbitraj Comercial București și Oficiul Național al Registrului Comerțului. C.C.I.R. este autorizată să desfășoare următoarele activități: întreținerea și dezvoltarea relațiilor cu organizațiile similare, firme, organizații economice și asociații profesionale din străinătate; efectuarea propagandei economice și a reclamei comerciale prin publicații și acțiuni publicitare; organizarea târgului internațional al României și participarea țării la târguri și expoziții în străinătate; protecția drepturilor străine de proprietate industrială în România și a celor românești în străinătate; prestarea de servicii de reprezentare și alte asemenea servicii la cererea firmelor și organizațiilor economice străine în România; executarea controlului calitativ și cantitativ al mărfurilor de export, import și tranzit, la cererea agenților economici interni și externi; documentarea membrilor săi asupra reglementărilor în domeniul

practicii de comerț exterior din diferite țări, precum și a firmelor și produselor acestora; documentarea firmelor străine asupra posibilităților de export, import și cooperare economică și științifică tehnică ale membrilor săi, precum și asupra reglementărilor României în domeniul comerțului exterior; efectuarea de studii și acordarea de informații și consultații privind comerțul românesc, la cererea autorităților centrale de stat; eliberarea certificatelor de origine, a carnetelor pentru emisia temporară a mărfurilor (A.T.A.), vizarea facturilor, procurilor și a altor documente de comerț exterior; certificarea cazurilor de forță majoră, a existenței și obiectului de activitate al societăților comerciale române și altor agenți economici, a semnăturilor persoanelor care le angajează în mod valabil.

CANADIAN AMERICAN COMMERCIAL ARBITRATION COMMISSION (Comisia Americano-Canadiană de Arbitraj Comercial), instituție arbitrală din Canada, în cadrul căreia numirea arbitrilor se face ca și în cadrul Asociației Americane de Arbitraj, și care funcționează asemănător cu aceasta din urmă.

CANAL INTERNAȚIONAL DE DISTRIBUȚIE, denumire generică dată unui sistem de unități, agenții și instituții de comercializare menit să asigure transferul succesiv al proprietății mărfurilor și deplasarea lor fizică pe un anumit itinerar de la producătorul direct la consumatorul nemijlocit pe piața externă. Numărul de verigi pe care marfa îl poate parcurge pentru a ajunge la consumatorul final formează lungimea **c.i.d.** În raport cu lungimea **c.i.d.** pot fi scurte sau lungi; directe (sau fără mijlocitori) și indirecte (sau cu intermediari). **C.i.d.** directe de export și import au ca principale forme organizatorice: compartimentele de export și import subordonate nemijlocit producătorului (care sunt: departamente specializate în țară, sau sucursale în străinătate); societăți comerciale și filiale profilate pe operațiuni de export import; reprezentanțe, depozite în străinătate, magazine de desfacere și expoziții permanente cu desfacere. **C.i.d.** indirecte (sau cu intermediari) cuprind în structura lor organizatorică: intermediari cu sediul în țara exportatoare (precum: agenți ai producătorului, societăți profilate pe operațiuni de export și import, oficii de cumpărare pentru export);

intermediari cu sediul în țara importatoare (agenții de cumpărare, angroșiști, detaiști, distribuitori, reprezentanți ai producătorului și exportatorului).

C. AND F. (COST AND FREIGHT — COST ȘI NAVLU), condiție de livrare reglementată atât de Incoterms 1959, cât și de R.A.F.T.D. 1941, particularizând o varietate a vânzării **C.I.F.** (**C.A.F.**) care se distinge prin aceea că în prețul forfetar al mărfii nu este inclusă și prima de asigurare a mărfii pe timpul transportului. Ca urmare, în acest caz, vânzătorul nu este ținut să-i procure cumpărătorului o poliță de asigurare. Conform R.A.F.T.D. 41, în ipoteza vânzării cu clauza **C. and F.**, ca și în aceea a vânzării cu clauza **C.I.F.**, este necesar ca părțile contractante să fie complet de acord, la data perfectării contractului, cu privire la următoarele aspecte: a) în sarcina cui cade plata spezelor de cântărire și de verificare, precum și a altor cheltuieli diverse; b) cantitatea de marfă ce urmează să fie imbarcată pe fiecare navă, luându-se în considerare posibilitatea cumpărătorului de a face preluarea mărfii la sosire și de a descărca nava cu care aceasta a fost trans-

portată, spre a se încadra în limita răgazului (*free time*) admis în portul de destinație; c) faptul dacă cheltuielile pentru facturile consulare și certificatele de origine cad în sarcina cumpărătorului (așa cum în mod obișnuit sunt interpretate condițiile C. and F. și C.I.F.), fiind debitate separat, sau asemenea cheltuieli sunt incluse de vânzător în prețul mărfii; părțile trebuie să stabilească deci, de la început, dacă aceste cheltuieli constituie o fracțiune din preț sau urmează să fie facturate separat de către cumpărător; d) stabilirea precisă a punctului final de destinație, spre a fi cunoscut cu exactitate de ambele părți (în eventualitatea că nava descarcă într-un alt port decât acela al destinației efective a mărfurilor); e) modul de plată a navlului: de regulă vânzătorul este obligat să plătească anticipat navlul maritim, dar uneori îmbarcările se fac cu navlu dedus (*freight collect*), caz în care valoarea navlului se scade din factura eliberată de vânzător; în absența unui acord prealabil al părților în această privință, pot surveni neînțelegeri ca urmare a fluctuațiilor de valoare, fluctuații de natură să influențeze costul real al transportului, precum și cu referire la

spezele de dobânzi care sunt susceptibile să mărească valoarea scrisorii de credit; în toate cazurile când vânzătorul nu a convenit în prealabil cu cumpărătorul ca îmbarcarea mărfurilor să poată fi făcută cu navlu dedus (*freight collect*), el este obligat să plătească anticipat navlul maritim; f) admiterea de către cumpărător a faptului că nu este îndreptățit să insiste pentru verificarea mărfurilor mai înainte de acceptarea documentelor: cumpărătorului nu-i este îngăduit să refuze primirea documentelor atunci când vânzătorul, procedând cu diligența uzuală, i le-a trimis pe căile normale; g) includerea spezelor de dobânzi la calculul prețului; aceste speze pot fi prevăzute printr-o mențiune distinctă, inserată în cuprinsul contractului C.I.F., numai dacă părțile au convenit anume și în prealabil ca ele să rămână exterioare prețului; h) cu referire la asigurare, în cazul vânzării C.I.F. se cere ca părțile contractante să-și exprime în mod neîndoielnic acordul lor de voință asupra următoarelor aspecte: 1) natura asigurării maritime, în măsura în care această asigurare ar urma să fie o asigurare W.A. (*with average* — cu avarie) sau F.P.A. (*free of*

particular average — fără avarie particulară), precum și orice alte asigurări pentru riscuri speciale care sunt acoperite în anumite operații comerciale specifice sau împotriva cărora cumpărătorul poate să dorească o protecție individuală; fac parte din categoria riscurilor speciale ce trebuie luate în considerare, vânzătorul și cumpărătorul urmând să cadă de acord în privința lor: furtul, sustragerea, scurgerea, spargerea, sudația, contactul cu alte încărcături și alte particularități ale unor operații comerciale deosebite; 2) valoarea asigurată; acordul dintre vânzător și cumpărător în această problemă prezintă importanță practică deoarece mărfurile contribuie la avaria comună pe baza anumitor criterii de evaluare, care diferă de la o categorie de operații comerciale la alta.

CAPACITATE DE TRANSFER, sintagmă ce desemnează posibilitatea unui stat sau a unui resortisant al unui stat de a transforma în valută sumele ce le datorează creditorilor externi și de a le transfera apoi în străinătate C.t. este dependentă de existența și nivelul disponibilităților valutare proprii sau care rezultă din împrumuturi, precum și de existența și larghețea disponibi-

lităților legale care să permită transferul valutei în străinătate. C.t., la rândul ei, condiționează capacitatea de plată cu referire la părțile externe.

CAPACITATE DE TRANSPORT, expresie ce desemnează greutatea sau volumul încărcăturii pe care este susceptibil să o primească un anumit mijloc de transport și să o deplaseze în condiții de securitate deplină la destinația dorită de expeditor. În cazul navelor comerciale c.t. este dată de capacitatea deadweight pentru marfă exprimată în picioare cubice (100 picioare cubice = $2,83 \text{ m}^3$), sau la navele de călători, de numărul de pasageri corespondent numărului de locuri existente la bordul navei. Capacitatea volumetrică a unei nave diferă după cum mărfurile transportate sunt mărfuri generale sau în vrac. În cazul mărfurilor generale capacitatea navei se calculează distinct pe fiecare hambar luându-se în considerare ca elemente de calcul lungimea, lățimea între fețele interioare ale coastelor opuse și înălțimea luată de la pardoseală până la marginea inferioară a traverselor. Capacitatea pentru mărfuri generale este întotdeauna mai mică cu circa 10% decât capacitatea pentru

mărfuri în vrac care include și spațiile dintre coaste și traverse. C.t. la vagoane și autocamioane se exprimă în tonajul pentru mărfuri; ea se exprimă în tone, iar la aeronave de pasageri, în numărul de persoane ce pot fi transportate concomitent.

CAPITAL BANCAR, sintagmă ce desemnează totalitatea resurselor bănești (proprii sau atrase) care se află la dispoziția băncilor și sunt susceptibile de a fi acordate, în calitate de credite purtătoare de dobânzi, agenților economici sau statului.

CAPITAL BĂNESC, sintagmă ce desemnează în mod generic suma de bani în care se concretizează orice capital ce asigură deținătorului obținerea unor venituri. C.b. îndeplinește funcția de mijloc de cumpărare a forței de muncă și a mijloacelor de producție din a căror unire în procesul de producție rezultă profitul.

CAPITAL DE ÎMPRUMUT, sintagmă prin care se desemnează una din sursele de finanțare a activității desfășurate de o societate comercială. C.î. nu este unică sursă de finanțare, deoarece în principal orice societate comercială își finanțează activi-

tatea economică în principal din capitalul ei social și din rezerva socială. De asemenea, o sursă importantă de finanțare este formată din veniturile realizate de societate prin activitatea sa specifică. C.î. este format din împrumuturile contractate de societate pe termen lung (cu scadență de rambursare la împlinirea unui termen mai mare de cinci ani de la contractare), utilizate pentru finanțarea unor obiective strategice ale societății (ca de pildă: crearea de întreprinderi bazate pe noi tehnologii, achiziții, lucrări în participație etc.), împrumuturi obținute pe termen mediu (până la cinci ani — utilizate pentru executarea unor lucrări de modernizare, de dezvoltare productivă sau comercială), împrumuturi pe termen scurt (până la un an) având ca destinație finanțarea fondului de rulment.

CAPITAL DE RISC, denumire generică dată fondurilor bănești investite într-un domeniu nou de producție (de regulă implicând utilizarea unor tehnologii de vârf), sau într-o firmă nouă care dispune de un mare potențial de dezvoltare. Investitorul își asumă riscurile aferente acestui plasament de capital sperând că va obține profituri importan-

te pe termen lung. C.r., reprezintă în ultima perioadă una din principalele modalități de valorificare productivă și comercială (de regulă în întreprinderi mici) a unor descoperiri și invenții legate de progresul înregistrat în realizarea de tehnologii. O variantă a c.r. este achiziția de risc. V. achiziția de risc.

CAPITAL FICTIV, capital concretizat în titluri financiare exprimate în hârtii de valoare — acțiuni, obligațiuni, rente, bonuri de tezaur, ipoteci, etc. — care dau deținătorului titlului dreptul de a-și însuși o parte din profit sub formă de dividende sau de dobânzi. C.f. nefiind un produs al muncii sociale nu are valoare proprie, reală, de sine stătătoare. El este numai *duplicatul de hârtie*, care însoțește capitalul real și probează titlul de proprietate asupra acestuia. Caracterul său fictiv se amplifică ca urmare a decuplării titlurilor de valoare capitalului real prin jocul bursei de valori, la care sunt cotate și negociate titlurile de valoare. O situație care confirmă existența acestui fenomen s-a consumat înaintea crahului bursier din anul 1987, când valoarea de piață a acțiunilor și obligațiunilor a atins parametri

depășind de 2-4 ori valoarea nominală a acestora. Creanțele încorporate în titlurile de valoare, fiind o formă a capitalului de împrumut, continuă să circule și ulterior consumării în activitatea productivă sau de comercializare a fondurilor reprezentate (exprimate) de valoarea nominală a respectivelor titluri. Titlurile aflate în acest stadiu reprezintă un capital iluzoriu, inexistent, având o valoare care fie crește, fie scade în continuare independent de variațiile capitalului real. Prețul c.f. (adică al hârtiilor de valoare prin care acesta se exprimă) se stabilește pe piață la bursele de valori în funcție de capitalizarea venitului pe care îl produc (sub formă de dobânzi, dividende etc.). C.f. se analizează ca o avuție imaginară ce continuă să crească prin efectul ridicării cursului hârtiilor de valoare în raport cu valoarea lor nominală. Tendința de creștere a titlurilor de valoare se manifestă în strânsă legătură cu scăderea ratei reale a dobânzii. O altă împrejurare care determină creșterea c.f. este concretizată în practica anumitor țări de finanțare a deficitelor bugetare și ale balanței de plăți prin emiterea de bonuri de tezaur sau a altor titluri de stat. Scăderea titlurilor de valoare in-

fluențează negativ capacitatea de plată a posesorilor acestora, fără a diminua capitalul real pe care îl reprezintă.

CAPITAL FIERBINTE, denumire metaforică dată fondurilor bănești care se transferă rapid pe plan internațional (de pe o piață pe alta) urmărindu-se ca finalitate o cât mai eficientă valorificare a lor pe termen scurt. Circulația c.f. este ocazionată de diferențele ce apar în rata dobânzii pe piețele monetare din principalele țări cu economie de piață dezvoltată, precum și de evoluțiile piețelor valutare în general, cu considerare specifică la creșterea sau scăderea parității monedelor în care se face plasamentul de fonduri. Operațiunile cu c.f. sunt prin excelență speculative și dacă iau amploare pot antrena importante dezechilibre în sistemul financiar-monetar internațional, având efecte directe asupra lichidităților disponibile.

CAPITAL SOCIAL, sintagmă ce desemnează totalitatea valorilor aporturilor subscrise de asociați, sau în alți termeni, valoarea însumată a acestor aporturi, ce trebuie vărsate în contul societății pentru a servi ca instrument economic la realizarea scopului

în vederea căruia societatea a fost constituită. În principiu stabilirea valorii c.s. este lăsată la libera apreciere a asociaților. La societățile pe acțiuni și la cele în comandită pe acțiuni legea cere un minim de c.s. de un milion de lei, iar la societatea cu răspundere limitată un minim de 100.000 lei. Regula este că fiecare asociat trebuie să contribuie la formarea c.s. cu aportul subscris de el, dar cota de participare a tuturor asociaților nu este necesar să fie egală. Aportul social poate să conștie din numerar, din bunuri în natură sau din drepturi de proprietate industrială. Poate fi aportat orice bun care din punct de vedere economic prezintă o valoare ce poate servi societății la desfășurarea activității sale economice, precum: un fond de comerț, un brevet de invenție, o marcă de fabrică, un drept de concesiune (dacă nu are un caracter strict personal), acțiuni ale altor societăți, un procedeu de fabricație, o promisiune de vânzare, o industrie proprie, un credit personal sau comercial, un teren, etc.

Legea prevede că, în lipsă de stipulație contrară, bunurile aduse ca aport social intră în patrimoniul societății cu titlu de proprietate. În cazul societății

cu răspundere limitată bunurile intră în patrimoniul acesteia pe data constituirii ei. Aportul investitorilor străini poate consta în: numerar, alte bunuri corporale sau incorporale, servicii, diverse cunoștințe sau metode de organizare și conducere (*know-how*). Numerarul constă în valută liber convertibilă, ori chiar în sume în lei realizate în România. Bunurile incorporale pot fi: drepturi de proprietate industrială și intelectuală (brevete, licențe, mărci de fabrică și comerț, drepturi de autor, de traducător sau de editor). Aportul concretizat în bunuri trebuie evaluat pentru a se putea stabili corect valoarea efectivă a c.s., precum și pentru a se determina valoarea contribuției fiecărui asociat la formarea c.s. Regula este că evaluarea o fac chiar asociații. Dacă aceștia nu se pot pune de acord în ceea ce privește stabilirea valorii bunurilor aportate, ca și atunci când societatea este formată dintr-un asociat unic, evaluarea trebuie făcută de către un expert. Totodată, instanța de judecată investită cu soluționarea cererii de autorizare a funcționării societății are deplină libertate de apreciere în ceea ce privește corectitudinea evaluării făcute de către asociații de

comun acord, putând ordona efectuarea unei expertize ori de câte ori consideră că este necesar. În cazul societăților de persoane (societatea în nume colectiv și societatea în comandită simplă) aportul poate consta și în muncă. Pentru societățile cu răspundere limitată legea dispune expres că prestațiile în muncă și creanțele nu pot constitui aport social. Aporturile în creanțe nu sunt admise nici la societățile de capitaluri (societatea pe acțiuni și societatea în comandită pe acțiuni). Nu poate constitui aport social nici numele comercial al unei persoane, deoarece nu are valoare patrimonială. În cazul societății cu răspundere limitată aportul în bunuri nu poate depăși, la momentul constituirii societății, valoric procentul de 60% din valoarea întregului c.s.. Acest plafon nu mai este valabil în cazul majorării c.s. Odată constituit, c.s. devine fix, în sensul că trebuie menținut la aceeași valoare pe toată durata de existență a societății. Legea, clauzele contractului de societate și prevederile statutului conferă c.s. intangibilitatea necesară spre a servi ca o garanție pentru creditorii societății. Deși c.s. reprezintă un element de cer-

titudine și de stabilizare a societății, el poate fi modificat atunci când evenimente excepționale din viața societății sau de conjunctură economică impun această măsură, ca și atunci când o asemenea operațiune devine o condiție a realizării scopului pentru care a fost constituită societatea. Modificarea c.s. are caracter excepțional și ca urmare se poate face doar în baza hotărârii adunării generale extraordinare a asociaților adoptată cu cvorumul prevăzut de lege. O astfel de decizie devine operațională însă numai prin efectul autorizării ei de către instanța judecătorească și după îndeplinirea formalităților de publicitate cerute de lege pentru constituirea societății. Modificarea c.s. se poate realiza prin majorarea sau reducerea valorii acestuia. Majorarea se poate înfăptui prin creștere nominală și prin creștere efectivă. Creșterea nominală a c.s. poate avea loc fie prin reevaluarea patrimoniului social, fie prin trecerea în contul capitalului a rezervelor statutare ale societății. Cât privește creșterea efectivă a c.s. aceasta constă fie în aducerea de noi contribuții bănești sau bunuri în patrimoniul societății de către asociații actuali, fie prin

efectuarea de subscripții de capital de către noi asociați (ceea ce comportă, inevitabil mărirea numărului asociaților). Mai poate fi luată în considerare ca modalitate de creștere efectivă a c.s. și fuziunea prin absorbție a două sau mai multe societăți comerciale, dar numai cu referire la societatea absorbantă care încorporează în propriul ei c.s. și capitalurile societăților absorbite. Reducerea c.s. este admisă numai excepțional și numai cu respectarea riguroasă a unor condiții și formalități prevăzute de lege în scopul protejării intereselor creditorilor, spre a se evita micșorarea gajului general al acestora fără ca ei să-și fi putut exercita dreptul la opozabilitate. Se poate proceda la reducerea c.s. în următoarele situații: a) dacă se constată că pentru realizarea obiectului societății capitalul inițial este prea mare, iar beneficiile obținute de asociați sunt prea mici comparativ cu acesta; b) când se constată că numai o parte din vărsămintele de capital, anume cele efectuate până la o anumită dată calendaristică, sunt suficiente pentru realizarea scopului societății; c) dacă se constată că urmare a unei pierderi mari de capital suferită de societate aso-

ciații nu pot primi beneficii sau pot primi numai beneficii mici, iar prin reducerea c.s. se creează pentru asociați perspectiva obținerii unor beneficii mai mari. Reducerea c.s. poate fi realizată numai în baza hotărârii adunării generale extraordinare a asociaților și devine operațională doar după trecerea a două luni din ziua în care acea hotărâre a fost publicată în Monitorul Oficial. Pentru a fi valabilă hotărârea de reducere a c.s. trebuie să respecte minimul de capital prevăzut de lege pentru tipul de societate în cauză, să precizeze motivele ce legitimează reducerea, precum și procedeele ce va fi utilizat pentru efectuarea reducerii. Reducerea c.s. poate fi nominală sau efectivă. Este nominală când existând o scurgere de capital sau o micșorare a valorii patrimoniului societății pe plan contabil această situație este evidențiată printr-o operațiune specifică pentru a se pune de acord evidența contabilă cu situația patrimonială reală a societății. Reducerea nominală nu prejudiciază pe creditorii sociali deoarece ea nu are ca efect micșorarea gajului general care rămâne în continuare format din aceleași bunuri. În societățile pe acțiuni, reducerea nominală se

face de regulă prin reducerea nominală a valorii fiecărei acțiuni sau prin înlocuirea vechilor acțiuni cu acțiuni noi, de valoare nominală inferioară. Cât privește reducerea efectivă a c.s., aceasta se realizează prin micșorarea voluntară a patrimoniului societății. Ea poate fi făcută prin: restituirea către asociați a unei părți din aportul social subscris; liberarea asociaților de a îndeplini obligația de aport social în privința aporturilor încă neexecutate; liberarea acționarilor de obligația vărsământului integral al capitalului subscris. Reducerea c.s. este dominată de principiul că nici unul dintre ei nu trebuie să-și piardă calitatea de asociat. Legea recunoaște creditorilor societății un drept de opoziție la executarea hotărârii de reducere efectivă a c.s.

CARGOPLAN, document întocmit de comandantul navei împreună cu secundul și cu șeful stivator, indicând modul de repartizare a mărfurilor la bordul navei, pe magazii și partizi. Întocmirea sa se face pe baza listei de încărcare. Operațiunea de stivuire se face ținându-se seama de planul de încărcare preliminar, iar la încheierea acesteia se întocmeș-

te planul de încărcare final ce reflectă repartizarea reală a mărfurilor aflate la bord; din acest plan final un exemplar rămâne agentului din portul de încărcare, două exemplare se predau încărcătorului, un exemplar se păstrează pe navă, iar un alt exemplar se trimite agentului din portul de descărcare.

CARGO-RAPORT (*out-time report of inward cargo*), document care se întocmește pe baza rapoartelor zilnice de descărcare a navei la finalul operațiunilor de descărcare. În cuprinsul c.r. se menționează numele navei, felul mărfurilor descărcate, cantitatea acestora, eventualele lipsuri sau deteriorări constatate. Acest înscris prezintă importanță mai cu seamă în cazul în care destinatarul mărfii ar formula un protest cu referire la cantitatea sau calitatea acesteia.

CARNET T.I.R., document care se completează, la încheierea contractului de transport auto internațional de mărfuri, de către expeditor și transportator, având valabilitate pentru un singur transport și un singur vehicul. Conține foi detașabile de luare în primire și de descărcare, necesare transportului în vederea căruia a fost întocmit. În cu-

prinsul său se înscriu date privind transportul, de exemplu denumirea mărfii, cantitatea, valoarea, numărul coletelor, numele și adresa expeditorului și destinatarului, țara de plecare și de destinație, numărul de înmatriculare al autovehiculului. C. T.I.R. este supus verificării, o dată cu marfa, la birourile vamale (de predare, de tranzit și de destinație) unde i se aplică sigiliile vamale.

CARTA ATLANTICULUI, declarație comună, inițial bilaterală, anglo-americană, redactată în august 1941 și contrasemnată în ianuarie 1942, la Londra de către S.U.A., Marca Britanie și alte 24 de state (între care U.R.S.S. și China). C.A. conține la pct. 4 și 5 referiri la comerțul internațional, stabilitatea economică postbelică, îmbunătățirea condițiilor de muncă și a securității sociale.

CARTEA ALBASTRĂ (CARTE BLEUE), carte bancară introdusă de băncile din Franța, după 1967, care prezenta anumite facilități în ceea ce privește efectuarea plăților către comercianții afiliați. Mecanismul de utilizare a acestei cărți bancare presupunea notarea de către comerciant pe factură a seriei căr-

ții de credit prezentată de client, semnarea facturii, de către client, și compararea acestei semnături cu aceea pusă de către client pe cartea sa de credit. Dacă factura depășea sub acest aspect valoric un anumit plafon, comerciantul verifica „lista neagră” a rău-platnicilor, pentru a constata dacă numărul respectivei cărți de credit nu figurează pe acea listă. După efectuarea acestor verificări comerciantul predă un exemplar din factură băncii, care, pe baza acelei facturi proceda la debitarea contului clientului și la creditarea corespunzătoare a contului comerciantului. Într-o fază ulterioară a perfecționării mecanismului de utilizare a c.a. comercianții s-au dotat cu un aparat de verificare automată, numit impropriu „fier de călcat”. Utilizarea acestui aparat se făcea astfel: cartea de credit, confecționată din masă plastică, numită și carte manuală, se așează pe aparat, iar peste ea se așează, într-o anumită poziție, factura în trei exemplare. Apoi, printr-o mișcare de „dute-vino” similară mișcării specifice în utilizarea fierului de călcat, mențiunile în relief inscripționate pe factură, alături de data și valoarea facturii. Apoi, cele trei exemplare ale facturii sunt semnate de cli-

ent; dintre acestea, un exemplar rămâne la comerciant, altul revine clientului, iar la treilea se trimite la bancă pentru decontare. V. și carte bancară.

CARTE BANCARĂ (DE CREDIT SAU DE DEBIT), înscris constatator al contractului de carte bancară, materializat pe un suport de plastic de formă dreptunghiulară ce cuprinde obligatoriu următoarele mențiuni: (pe recto – față) datele de identificare ale emitentului (precum denumirea, logo-ul, holograma, și codul din 4 cifre), datele de identitate ale titularului (numele și prenumele, numărul contului din 16 cifre), data expirării valabilității titlului (adică a c.b.); (pe verso-spate) semnătura titularului și pista magnetică. Îndeplinește în principal funcția de instrument de plată, dar poate avea și funcții complexe, servind ca instrument de plată, cât și ca instrument de credit, de garanție și de retragere de fonduri. Utilizarea sa în tehnica bancară de plată și de retragere de fonduri comportă recurgerea pe scară largă la procedeele informatice. Pentru întâia oară c.b. au fost introduse în S.U.A., în anul 1920, sub forma cărților imprimabile pe plăcuțe rectangulare din plastic, oferite de comercii-

anți unei clientele selecționate. Acestea erau veritabile cărți de credit, deoarece ofereau posibilitatea amânării plăților până la momentul debitării contului titularului, la ordinul comerciantului, prin virament bancar. Ca urmare a extinderii rapide a procedurii și în alte țări, trei decenii mai târziu (mai exact, după anul 1950) au fost înființate mai multe societăți financiare specializate (ca de pildă, Dinner's Club și American Express) care au pus în circulație cărțile de credit multifuncționale, agregate de importante și vaste rețele de comercianți. Sistemul c.b. a fost adoptat și de numeroase bănci americane și europene care au emis asemenea titluri. Principalele bănci franceze au lansat, după 1967, „Cartea albastră” (carte bleu), care facilita efectuarea de plăți între comercianții afiliați. Ulterior au fost introduse automatele bancare în două variante, anume: distribuitoare automate bancare și ghișee automate, ceea ce a făcut necesară încorporarea în c.b. a unei piste magnetice având următoarele utilități: identificarea contului titularului și a soldului acestui cont; descurajarea oricărei eventuale tendințe de abuz din partea titularului (clientu-

lui), față de ordinatorul băncii. Implementarea procedurilor informatice în activitatea bancară a făcut posibilă instalarea de terminale la comercianți, racordate la ordinatorul băncii, ceea ce a creat importante facilități de natură să permită evitarea deopotrivă a manipulării numerarului, dar și a facturilor pe hârtie. Aceasta a permis înlocuirea clasicei semnături a clientului pe factură cu compunerea de către acesta a codului său secret pe terminalul instalat la sediul sau la domiciliul său. A devenit astfel posibilă efectuarea plăților cu evitarea oricărei deplasări, ceea ce prezintă semnificația unui important pas către banca la domiciliu. Un alt progres în ceea ce privește utilizarea c.b. înregistrat în ultimii ani este introducerea cărților cu microprocesor, denumite și cărți cu memorie. Acest progres permite diversificarea c.b. Cele mai ieftine dintre acestea sunt utilizabile numai pe teritoriul național, iar cele mai scumpe, ca de exemplu cărțile VISA, sunt utilizabile la scară planitară. Progresul tehnic în acest domeniu a produs și un important impact pe plan juridic, convertind cartea de credit într-o carte de plăți sau de debit. Într-adevăr,

grație rapidității cu care se derulează operațiunile, contul titularului este debitat simultan cu utilizarea c.b. Posesorul legitim este identificat pe baza unui cod care i se atribuie, numărul de cod fiind cunoscut numai de către titular și de către ordinatorul băncii. Se anulează astfel principalul avantaj al cărții de credit concretizat în amânarea momentului plății. Dar, cartea de plăți prezintă pentru titularul său un dublu avantaj comparativ cu cecul, anume: simplitatea operațiunii și un cost mai redus al acesteia. Aceste două avantaje sunt evidente pentru bănci, deoarece prelucrarea informatizată a datelor este mai ieftină decât cea clasică, și totodată, banca urmează să încaseze taxa de abonament de la clientul titular al cărții, iar de la comerciant încasează comisionul. Emiterea c.b. poate fi făcută de către bănci: bănci, instituții financiare specializate (precum: American Express, Dinner's Club), întreprinderile furnizoare de mărfuri sau prestatoare de servicii (ca de exemplu societățile de telefoane). C.b. îndeplinește următoarele servicii (ca de exemplu : a) de retragere de fonduri; b) de plată; c) de credit; d) de garanție). Practica bancară a consa-

crat patru nivele de c.b.. O carte de nivel superior subsumează toate funcțiile cărților de nivel inferior. Nivelul I cuprinde cărțile de retragere ; nivelul II vizează cărțile care pe lângă funcția de retragere îndeplinesc și funcția de plată la comercianții afiliați, și care uneori sunt însoțite de credit; nivelul III se referă la cărțile care extind dincolo de frontierele naționale funcțiile cărții de nivel II; nivelul IV cuprinde c.b. de prestigiu, care sunt acompaniate de servicii speciale de asigurare și de asistență. V. și **contract de carte bancară.**

CARTE DE CREDIT CU MEMORIE, V. și carte de credit cu microprocesor; carte bancară.

CARTE DE CREDIT CU MICRO-PROCESOR, carte bancară, având incorporat un microprocesor, grație căruia titularul acesteia transpune pe ea o parte din soldul creditor al contului său bancar (ca într-un „portofel electronic“) pe care, prin utilizarea procedurilor informatice, îl va transfera (parțial sau total), ulterior, pe alți suportți (bunăoară, de genul cartelelor pentru aparate telefonice publice). Sin. **carte de credit cu memorie. V. și carte bancară.**

CARTE „DE SOCIETATE“, varietate de carte bancară de specificul căreia este faptul că emiterea ei se face pe numele unei persoane fizice, iar sumele ce urmează a fi achitate ca urmare a utilizării cărții se vor prelua din contul unei societăți comerciale. Contractul aderent convenit în legătură cu emiterea e.s. conține o clauză prin care se instituie solidaritatea pasivă a titularului cărții și societății plătitoare față de banca emitentă cu referire la sumele datorate acesteia de posesorul cărții. O solidaritate similară este stipulată și atunci când sumele urmează a fi preluate dintr-un cont colectiv având mai mulți titulari. C.s. poartă semnătura titularului, iar comerciantul sau, după caz, prestatorul de servicii, este obligat să verifice semnătura titularului de pe factură prin comparație cu aceea pusă de acesta pe carte. Utilizarea frauduloasă a c.s. antrenează răspunderea titularului ei în cazul în care acesta nu a declarat în timp util pierderea sau furtul cărții. Titularul va fi exonerat de răspundere numai pentru faptele de utilizare frauduloasă a cărții consumate după anunțarea emitentului despre pierderea sau furtul acesteia. Nu este necesar ca anunțarea lui să se

facă în scris, fiind valabilă și suficientă chiar o anunțare telefonică. Emitentul este ținut responsabil pentru plata făcută după ce a fost anunțat, chiar dacă el a primit factura mai înainte să-i fi fost adus la cunoștință faptul pierderii sau furtului cărții. **V. și contract de carte bancară; carte bancară.**

CARTEL, denumire dată uniunii monopoliste formată din mai multe societăți comerciale producătoare de mărfuri de același fel care se înțeleg între ele cu referire la condițiile comune de aprovizionare și desfacere (vizând: calitatea și cantitatea produselor, termenele și prețurile de livrare, piețele de desfacere etc.). Urmărește ca scop dominarea pieței și limitarea concurenței pentru obținerea unor profituri înalte de monopol. Regulile de funcționare ale anumitor c. sunt prinse într-un document oficial, care stabilește sancțiuni împotriva firmelor implicate care nesocotesc aceste reguli. C. determină limitarea producției, creșterea prețurilor și crearea unei situații de monopol în industrie. De aceea în prezent, legislațiile naționale ale țărilor dezvoltate interzic formarea de c. Ultimele c. au funcționat în Germania, în perioada interbelică.

CARTEL BANCAR, varietate de cartel dând expresia monopolului bancar, concretizată în înțelegerea dintre mai multe bănci în vederea stabilirii unor condiții similare vizând operațiunile pe care la desfășoară, precum: rata dobânzii, acordarea de credite, termene de creditare etc. *V. cartel.*

CARTEL INTERNAȚIONAL, varietate de cartel reprezentând o uniune monopolistă formată în aceeași ramură de producție cu participarea unor societăți comerciale din țări diferite. Urmărește ca scop creșterea puterii economice a firmelor implicate în formarea lui și dominarea pieții mondiale de către aceste firme. *V. cartel.*

CARTEL INTERNAȚIONAL AL OȚELULUI, denumire improprie dată unor înțelegeri temporare între anumiți producători din țări dezvoltate cu referire la producerea și comercializarea unor categorii specifice de produse metalurgice. Asemenea înțelegeri au fost realizate bunăoară: între principalii producători japonezi de țevi din oțel în vederea susținerii prețului de export ca urmare a contingentării importurilor la aceste produse de către S.U.A.;

între mai mulți producători vest-europeni în domeniul producției de oțel beton. Până în anul 1986 putea fi considerată ca având caracterul de c.i.o. și asociația EUROFER, deoarece în cadrul acesteia producătorii din țările comunitare au convenit o politică coordonată de reducere și dezafectare a unor capacități de producție în condițiile crizei mondiale a siderurgiei. O astfel de politică a fost inspirată de Planul Davignon de restructurare a siderurgiei comunitare. După anul 1986 EUROFER a acționat în armonie cu Planul Davignon într-un cadru de decizie individuală mult extinsă. *V. cartel.*

CARTEL MARITIM, varietate de cartel constând într-un monopol format din mai multe societăți de navigație. Urmărește ca scop limitarea concurenței și fixarea de tarife unice la transportul maritim. *V. cartel.*

CASĂ DE CLEARING (engl. clearinghouse), *V. casă de compensație.*

CASĂ DE COMPENSAȚIE, expresie prin care se desemnează locul instituționalizat de întâlnire, sub auspiciile băncii centrale, a reprezentanților băncilor comer-

ciale în scopul de a se schimba efectele, și cecurile pe care trebuie să și le prezinte reciproc. Sumele pentru care se angajează aceste operațiuni se compensează. Reglarea soldului rezultat din operațiunile respective se face prin virament într-un cont deschis la banca centrală. C.c. constituie instituții-cheie ale piețelor futures și îndeplinesc două funcții principale: asigură integritatea financiară a tranzacțiilor futures prin garantarea obligațiilor contractuale de către membrii c.c.; oferă posibilitatea compensării (*offset*), ca mijloc juridic preferabil de stingere a obligațiilor izvorâte din contractele futures. Mecanismul de funcționare a c.c. este astfel conceput încât această casă devine partener în toate tranzacțiile futures încheiate în bursa afiliată. C.c. convertesc obligațiile izvorâte din contractele forward (care sunt la termen) care sunt obligații ce se vor naște în viitor.) (engl. *compensation house*; fr. *maison de compensation*) Sin. *casă de clearing*. V. și *contract futures*; *contract forward*; *contracte de opțiuni*.

CASĂ DE CREDIT, denumire generică dată structurilor instituționale similare băncilor co-

merciale, ale căror atribuții principale constau în primirea de sume pe care apoi le fructifică, în principal, prin acordarea de credite. Au acest caracter, de pildă, fondurile mutuale.

CASE DE COMPENSAȚII ALE BĂNCILOR, denumire generică dată organizațiilor create de bănci, de regulă în marile orașe ale lumii, în vederea compensării zilnice a obligațiilor lor bănești reciproce. În c.b., fiecare bancă participantă este reprezentată prin împuterniciții săi. Aceștia întocmesc zilnic lista titlurilor de valoare (cambii, cecuri etc.) și a altor documente ce implică o obligație de plată în sarcina oricărei bănci membre și trimit respectivele liste celorlalți împuterniciți ai băncilor corespondente. Pe baza acelor liste c.b. stabilesc zilnic soldul rezultat pentru ziua respectivă din decontările fiecărei bănci membre cu toate celelalte bănci participante. C.b. îndeplinesc un rol important în ce privește simplificarea plăților, reducerea circulației numerarului și extinderea posibilităților de creditare a băncilor. Prima casă de acest gen a fost creată la Londra, în 1973.

CASH, 1. Termen prin care în raporturile de comerț internațional se desemnează numerarul lichid, disponibilul bănesc. Astfel, în operațiunile de comerț internațional ale României, c. desemnează sumele în valută convertibilă încasate sau plătite în operațiuni directe, cu cedare de de-vize, care sunt opuse celor în clearing, în barter, ori în compensație, etc. **2.** Concept prin care se desemnează operațiunile la disponibil (operațiunile spot). Bunăoară prețul sau cotația c. cotația la disponibil. **V.** preț cash, acord de barter; clearing; compensație.

CASH FLOW, sintagmă din limba engleză care desemnează fluxul bănesc ce rezultă din desfășurarea activității într-o entitate economică, flux pe baza căruia este posibilă evaluarea lichidității, solvabilității și situației economico-financiare a acelei entități. **C. f.** pune în evidență veniturile nete pe o perioadă, venituri la care se adaugă amortizările și plățile din rezerve, adică sumele ce nu generează plăți efective, ci constituie simple operațiuni în evidența contabilă. **C. f.** este utilizat ca și criteriu de evaluare a profitului net și a capacității firmei de a plăti dividende.

CASH ON DELIVERY (C.O.D.), modalitate de plată a prețului practică în transportul aerian internațional de mărfuri, presupunând ca ultimul transportator să încasze de la destinatar taxele de transport, taxele accesorii până la destinație și contravaloarea mărfii, care nu se eliberează decât după achitarea integrală a tuturor acestor sume.

CASH PAYMENT, plată în numerar, făcută cu bani efectivi (bancnote și monede). Are o pondere redusă în operațiunile de comerț internațional. Aici sunt preferate plățile prin virament bancar. **V.** virament bancar.

CAUȚIUNE VAMALĂ, 1. Denumire dată contractului prin care un subiect de drept (persoană fizică sau persoană juridică) garantează față de organele vamale plata taxelor vamale datorate de către o terță persoană, asumându-și obligația de a plăti nemijlocit acele taxe în cazul în care debitorul nu le va achita. **2.** Denumire dată sumei de bani depusă la dispoziția autorității vamale de către o persoană ce datorează taxe vamale și prin care debitorul garantează achitarea acelor taxe.

CAZ FORTUIT, eveniment imprezibil ulterior perfectării contractului de comerț internațional care îl împiedică pe debitor să-și execute prestația asumată exonerându-l de răspundere pentru neexecutarea obligației ce-i incumbă **C. f.** se analizează ca o cauză exoneratoare de răspundere contractuală, dar acest concept prezintă interes și în relațiile extracontractuale. Aici, **c.f.** se concretizează într-un eveniment produs în sfera de activitate generatoare de pagube. În domeniul extracontractual **c.f.** nu constituie cauză exoneratoare de răspundere civilă. Astfel, defectarea forțată a sistemului de direcție al unui autovehicul care produce prejudicierea unei persoane ca urmare a unui accident de circulație nu-l exonerează pe proprietarul celui autovehicul de obligația de a repara prejudiciul respectiv.

CEC, titlu de credit ce cuprinde un ordin *tras* asupra unei bănci de către o persoană numită *trăgător*, care, având fonduri la aceeași bancă, îi ordonă să plătească o sumă de bani altei persoane (purătorului titlului), numită *beneficiar*. **C.**, la fel ca și cambia, presupune un raport juridic complex între trei persoane: trăgător, *tras* și beneficiar; aici însă

trasul poate fi numai o bancă, iar emiterea **c.** presupune în mod necesar existența la *tras* a unei proviziuni (sau acoperiri), adică a unor fonduri suficiente pentru a face față plăților ajunse la scadență. Provițiunea trebuie să fie prealabilă, ea putând proveni dintr-un depozit bancar, o deschidere de credit etc.; ea trebuie să fie certă, lichidă și exigibilă, iar valoarea sa cel puțin egală cu cea a **c.** Totodată se mai cere ca proviziunea să fie disponibilă, adică să nu existe nici un impediment de ordin juridic sau material pentru efectuarea plății. Emisiunea de **c.** se fundează pe o convenție prealabilă intervenită între client și bancă, în virtutea căreia aceasta din urmă îl autorizează pe cel dintâi să emită asupra ei **c.**; obligându-se să onoreze **c.** emise de clientul său, banca își autoatribuie rolul de a face serviciul de casă al acestuia. Convenția poate fi expresă ori tacită; de regulă însă, ea se exprimă printr-o clauză a contractului încheiat de client cu banca plătitoare, contract din care rezultă fondurile ce constituie proviziunea (de exemplu un credit pentru o sumă în numerar). **C.** este supus următoarelor condiții de formă: indicarea obligatorie în textul titlului a denumirii de „**cec**”; precizarea locu-

lui plății; indicarea datei titlului, arătându-se ziua, luna, anul și locul emisiunii; c. la ordin poartă și o indicație referitoare la persoana beneficiarului, iar c. la purtător poartă pe titlu această mențiune; când un c. cuprinde atât indicarea beneficiarului, cât și mențiunea la purtător, poate fi plătit fie beneficiarului desemnat, fie purtătorului titlului. C. nu este supus acceptării; trăgătorul și giranții sunt garanți ai plății și nu ai acceptării. C. este un instrument de plată, și ca urmare este plătitibil la vedere; orice altă indicație privind scadența este considerată ca nescrisă, fiind incompatibilă cu funcția sa de instrument de plată, menit să îndeplinească rolul de monedă și să faciliteze operațiile de virament și compensație. C. poate fi: nominativ, la ordin și la purtător. Modul de transmitere a c. diferă în raport cu natura acestora: a) c. nominativ, cu clauza „nu la ordin“, poate fi transmis numai prin cesiune de drept comun, și nu prin gir sau prin tradiție manuală; b) c. la ordin, indiferent dacă are sau nu înscrisă mențiunea „la ordin“, se transmite prin gir; pentru ca girul să fie însă eficient este necesar să se facă și remiterea materială a titlului; în cazul în

care girul este făcut după protest sau după expirarea termenului de prezentare a c. la plată girul produce numai efectul unei cesiuni ordinare, neimplicând răspunderea girantului și nici autonomia dreptului giratarului (ceea ce se cedează este numai dreptul de regres); c) c. la purtător se transmite prin simpla tradiție a titlului; girul inserat pe titlu nu produce ca efect transformarea acestuia în c. la ordin, ci antrenează doar responsabilitatea girantului în armonie cu normele reglementând regresul. Cel ce pierde un c. (chiar la purtător) poate revendica titlul respectiv numai de la posesorul abuziv (hoțul sau găsitorul titlului), și nu de la terțul posesor de bună-credință. Plata c. necesită prezentarea titlului la plată; termenele în care poate fi prezentat la plată un asemenea titlu sunt foarte scurte. În caz de prezentare a c. peste termenul legal se pierde dreptul la regres împotriva giranților și avaliştilor acestora. După expirarea termenului de prezentare a c. la plată, trăgătorul poate revoca ordinul de plată, iar în cazul în care el nu face uz de această îndreptățire, plata efectuată ulterior expirării termenului respectiv este valabilă. Posesorul titlu-

lui are împotriva trasului numai calea acțiunii oblice (nu și o acțiune directă, cambială sau de drept comun), el acționând în locul trăgătorului, deoarece convenția în temeiul căreia trasului îi revine obligația de plată a c. este opozabilă numai între trăgător și tras; această convenție nu este opozabilă și față de beneficiar care, dobândind titlul, continuă să rămână terț față de raporturile rezultate din convenția încheiată între trăgător și bancă (tras). Înaintea efectuării plății, banca trebuie să facă unele verificări precum: verificarea legitimării posesiunii titlului (în cazul titlurilor la ordin), în care sens ea urmează să stabilească dacă există sau nu un șir neîntrerupt de giruri, ca și constatarea capacității și identității posesorului; verificarea identității posesorului titlului (în cazul titlurilor la purtător); verificarea — prin compararea semnăturii de pe titlu cu cea de pe la bancă la remiterea carnetului de cecuri — împrejurării dacă ordinul de plată provine de la trăgător. La rândul său, clientul titular al carnetului de cecuri este obligat la anumite măsuri de natură să evite riscuri; în acest scop, el trebuie să scrie suma și în litere, să avizeze banca de emiterea c. etc. Posesorul ti-

tlului poate exercita împotriva giranților și eventual a avaliştilor dreptul de regres, atunci când banca (adică trasul) refuză plata c. la prezentarea titlului; în acest scop el trebuie să dreseze protestul chiar pe c., constatând refuzul de plată. Un atare refuz poate fi constatat și printr-o declarație a trasului, scrisă și datată chiar pe titlu. Regresul pentru neplată se poate face pe două căi: fie prin punerea în executare a c. investit cu formula executorie, fie prin promovarea acțiunii de regres și eventual a acțiunii cauzale sau a celei în îmbogățire fără justă cauză. C. fiind dat numai *pro solvendo* (lat.) (ca mijloc de a obține plata din partea trasului), emiterea lui nu stinge definitiv datoria existentă în raportul dintre trăgător și tras; numai plata c. operează stingerea definitivă a acestei datorii. Raportul fundamental supraviețuiește emiterii c., coexistând cu obligația cambială izvorâtă din faptul emiterii c. Emiterea c. fără proviziune nu comportă nulitatea acestuia; lipsa proviziunii îl îndreptățește însă pe posesorul titlului să promoveze o acțiune de regres împotriva trăgătorului, a giranților și a avaliştilor, dar nu și împotriva trasului, acesta din urmă având el însuși dreptul la des-

păgubiri, dacă fapta trăgătorului îl prejudiciază în creditul său. Practica internațională cunoaște următoarele feluri de c.: *c. circular* (*ita. assegno circolare; c. certificat; c. poștal; c. barat; c. de călătorie* (*engl. travellers cheques*)).

CEC BARAT, titlu de credit cu utilizare în practica de comerț internațional, denumit astfel datorită faptului că poartă pe față, de regulă în colțul din stânga de sus, două linii paralele. Poate fi general (în acest caz, între cele două linii nu figurează nici un nume) sau special (când între cele două linii este înscris un nume). În primul caz, c.b. poate fi plătit numai unei bănci sau unui client al acesteia; în cel de-al doilea caz, plata se poate face numai băncii al cărui nume este înscris între linii. În ambele situații, remiterea titlului unei bănci este obligatorie; plata nu se face în numerar, ci un asemenea titlu servește pentru creditarea contului clientului respectiv, îndeplinind astfel rolul de a înlocui moneda fiduciară printr-o monedă scripturală.

CEC CERTIFICAT, titlu de credit utilizat în practica de comerț internațional, denumit astfel datorită faptului că poartă pe față semnătura trasului, acesta

având numai rolul de a certifica existența acoperirii în fonduri bănești și de a bloca acele fonduri în folosul posesorului său, până la expirarea termenului de prescripție. C.c. îi garantează posesorului titlului acoperirea bănească la fel ca un bilet de bancă.

CEC CIRCULAR, titlu de credit utilizat în practica de comerț internațional, care este emis de băncile autorizate în acest scop celor ce au depus suma corespunzătoare. C.c. conține promisiunea necondiționată a băncii emitente de a plăti la vedere suma precizată, posesorului legitim al titlului. De regulă, c.c. nu poate fi la purtător, ci trebuie să poarte indicarea beneficiarului și să aibă menționată în text denumirea de c.c.

CEC LA ORDIN, varietate de cec care se distinge prin aceea că în cuprinsul titlului este indicată, ca beneficiar, o persoană precis determinată. Indicarea beneficiarului conferă cecului calitatea de titlu la ordin, chiar dacă în text nu este scrisă clauza „la ordin“.

CEC LA PURTĂTOR, varietate de cec care, în principiu, se distinge prin aceea că are înscrisă pe titlu mențiunea „la purtător“. Au

acest caracter și: a) cecul pe care se înscriu concomitent numele (sau denumirea) beneficiarului și mențiunea „la purtător“; un atare cec va fi plătit fie beneficiarului, fie purtătorului (în cazul în care acesta este altul decât cel înscris ca beneficiar); b) cecul ce nu cuprinde nici numele (sau denumirea) beneficiarului și nici mențiunea „la purtător“; în legătură cu acest cec operează prezumția potrivit căreia, de vreme ce emitentul nu a indicat pe titlu numele beneficiarului, el a dorit ca plata să se facă purtătorului titlului. C.p. se transmite prin simpla remitere materială a titlului.

CEC NETRANSMISIBIL, cec emis cu mențiunea „netransmisibil“. Un astfel de cec poate fi plătit numai beneficiarului său, ori la cererea acestuia. Totodată, cu suma înscrisă pe titlu poate fi creditat numai contul curent al beneficiarului. Clauza „netransmisibil“ trebuie scrisă pe titlu chiar de către banca-tras la cererea trăgătorului. C.n. poate fi girat pentru încasare numai în favoarea unei bănci în numele beneficiarului, iar respectiva bancă nu-l poate gira mai departe. V. și cec.

CEC NOMINATIV, varietate de cec care se distinge prin aceea că pe titlu figurează numele beneficiarului, fiind totodată înscrisă și clauza „nu la ordin“ sau altă clauză echivalentă. Un asemenea cec nu poate fi transferat decât pe calca și cu efectele cesiunii de drept comun.

CEC PLĂTIBIL ÎN CONT, varietate de cec care se distinge prin aceea că trăgătorul sau posesorul cecului interzice plata în numerar înscriind transversal pe fața acestuia o mențiune de genul: „plătibil în cont“, „numai pentru virament“, sau o altă expresie echivalentă. De specificul c.p.c. este că banca-tras efectuează doar o operațiune scriptică, precum: credit în cont; virament în cont; compensație. O astfel de operațiune (de virament) are semnificația unei plăți. Este interzisă ștergerea ulterioară a mențiunii înscrisă pe fața titlului („plătibil în cont“ sau alta echivalentă), iar dacă s-a efectuat totuși o astfel de ștergere, ea se consideră a nu fi fost făcută. În caz de nerespectare de către banca-trasă a interdicției plății în numerar, aceasta (adică banca) răspunde în limitele valorii cecului. V. și cec.

CEC POȘTAL, titlu de credit la purtător, având utilizare în practica de comerț internațional mai ales pentru localitățile unde nu există sucursale ale băncilor de depozit și pentru care există acoperire la Administrația Poștelor, fiind onorat în baza acestei acoperiri de serviciile bancare ce funcționează în cadrul birourilor de poștă.

CECURI DE CĂLĂTORIE, titluri de credit cu utilizare în comerțul internațional, menite să servească persoanelor ce întreprind călătorii în străinătate sau în țară, ca înlocuitor al banilor, și care se prezintă sub forma unor imprimate ce exprimă în cifre rotunde ordinul dat de bancă agenților ori corespondenților săi de a plăti o sumă (exprimată printr-un număr de semne monetare) la ordinul călătorului, a cărui semnătură se pune pe talonul fiecărui titlu.

CENZOR, persoană fizică având pregătire de specialitate în domeniul financiar contabil care este desemnată prin actul constitutiv al unei societăți comerciale sau prin hotărârea adunării generale a asociaților (ori după caz a acționarilor) pentru a efectua verificări periodice cu privire la documentele și eviden-

țele financiar-contabile ale societății, precum și în ce privește registrele comerciale ale acesteia. Asemenea verificări se efectuează în scopul constatării corectitudinii administratorilor în gestionarea patrimoniului societății și în general în activitatea desfășurată de ei. C. întocmește un act de constatare în care se menționează aspectele negative constatate și se propun măsuri pentru remedierea lor. În ultima vreme au fost constituite societăți comerciale specializate pe activități financiar-contabile, inclusiv de verificare, de expertizare și consultanță în acest domeniu, astfel încât agenții economici interesați pot apela la serviciile acestora pentru a le solicita să îndeplinească atribuțiile c.

CERERE DE ARBITRARE, mijlocul legal prin care un subiect de drept, parte într-un contract comercial internațional, solicită arbitrajului de comerț internațional protejuria drepturilor și intereselor sale legitime, nesocotite de către partenerul lui contractual. Introducerea c.a. operează declanșarea procedurii arbitrale. O asemenea cerere trebuie redactată în scris și să aibă în cuprinsul ei următoarele mențiuni: denumirea și se-

diul persoanei juridice (în cazul unei persoane fizice, numele, domiciliul sau reședința); numele și calitatea celui care angajează sau reprezintă partea în litigiu, anexându-se dovada calității (imputernicirea) și precizându-se adresa unde urmează să se efectueze citarea și orice alte comunicări necesare; obiectul cererii (de pildă, plata unei sume cu titlul de despăgubire pentru prejudiciu cauzat, prin executarea defectuoasă sau neexecutarea unei obligații contractuale etc.), precizarea valorii obiectului, chiar dacă reclamantul nu formulează pretenții bănești. Stabilirea valorii obiectului se face după cum urmează: a) în cazul în care se formulează pretenții bănești, valoarea obiectului este egală cu suma pretinsă de reclamant; b) când se reclamă predarea unor bunuri se ia în considerare valoarea bunurilor respective din momentul introducerii cererii; c) în cazul cererilor în contestare se are în vedere valoarea obiectului raportului juridic din momentul introducerii cererii; d) în fine, atunci când cererea are ca obiect o obligație de a face sau de a nu face, contează valoarea indicată de reclamant. Ori de câte ori c.a. are mai multe capete, valoarea

fiecărui capăt de cerere se stabilește separat, iar valoarea obiectului cererii este determinată luându-se în considerare suma globală a tuturor capetelor de cerere; în raport cu această sumă se fixează taxa de arbitraj. În cazul în care reclamantul omite să stabilească ori stabilește eronat valoarea obiectului c.a., această valoare va fi stabilită de către comisia de arbitraj (din oficiu sau la cererea părâtului), care va ține seama într-un atare scop de toate datele privind obiectul cererii. De asemenea, în cuprinsul c.a., reclamantul trebuie să indice temeiul juridic al competenței comisiei de arbitraj, temei ce se poate concretiza într-o stipulație a contractului dintre părți (o clauză compromisorie), un compromis convenit de părți în vederea soluționării litigiului respectiv sau un acord internațional la care sunt părți țările ai căror resortisanți se află în acel litigiu. Atunci când se invocă drept temei juridic al competenței comisiei de arbitraj o convenție de arbitraj intervenită între împričinați, la c.a. se anexează o copie a acesteia, certificată de reclamant. Dacă se invocă un acord internațional, reclamantul nu are obligația să

facă proba lui, prezumându-se că arbitrul, întocmai ca și judecătorul, îl cunoaște. În cuprinsul c.a., reclamantul trebuie să indice motivele de fapt și temeiul de drept pe care își fundează pretențiile formulate; când el invocă o lege străină, va anexa un extras din acea lege, cuprinzând dispozițiile ce interesează soluționarea litigiului. Reclamantul va arăta probele pe care își sprijină cererea. Când proba se face prin înscrisuri, acestea vor fi enumerate în chiar cuprinsul cererii introductive ori menționate într-o listă separată, atașată la cerere; se vor anexa totodată înscrisurile menționate. Dacă se solicită proba cu martori, se va indica numele și domiciliul acestora. C.a. va mai cuprinde indicarea numelui arbitruului ales (și eventual al supleantului său, dacă reclamantul înțelege să desemneze și un supleant); reclamantul poate solicita ca arbitruul să fie desemnat de către președintele comisiei de arbitraj, după cum el poate solicita ca rezolvarea litigiului să fie făcută de către un arbitru unic, caz în care va desemna persoana ce urmează să îndeplinească acest rol. Din cuprinsul c.a. poate lipsi mențiunea privind numele arbitruului desemnat sau al arbi-

trului unic, atunci când reclamantul nu cunoaște lista de arbitri; în această ipoteză, el are posibilitatea să ceară lista respectivă de la secretariatul comisiei de arbitraj, urmând ca în termen de 15 zile de la primirea ei să comunice numele arbitruului ales (eventual și al supleantului) sau al arbitruului unic pe care îl propune. În fine, c.a. trebuie să fie semnată de către reclamant sau de către cel care-l reprezintă. La c.a. se anexează dovada de plată a taxei arbitrale, taxă al cărui quantum este fixat prin regulament în raport cu valoarea litigiului și este comunicat reclamantului. C.a. se redactează în limba română sau în limba contractului dintre părți, ori în limba în care părțile au purtat corespondență; însoțită de înscrisurile invocate de reclamant, ea se depune în atâtea exemplare câți părți sunt, plus cel puțin un exemplar pentru Curtea de Arbitraj București (căci acesta este organul arbitral căruia îi este adresată și care urmează să o soluționeze). Dacă este cazul, la c.a. se anexează și probe de marfă, mostre, eșantioane etc., făcându-se mențiune în cuprinsul ei despre ele; asistentul arbitral va întocmi un proces-verbal de luare în

custodie a probelor materiale respective. Atunci când din cuprinsul c.a. lipsesc unele dintre mențiunile arătate, reclamantul este invitat să o completeze de îndată; până la completarea cererii, care cel puțin în privința mențiunilor esențiale trebuie efectuată în maximum două luni, litigiul rămâne în nelucrare. În cazul în care completarea este operată în termenul arătat, c.a. se consideră introdusă pe data înregistrării cererii incomplete, respectiv la data prevăzută pe ștampila oficiului poștal de expediere (când acea cerere a fost expediată prin poștă). Atunci când reclamantul nu dă curs invitației privind completarea cererii, dar stăruie ca totuși litigiul să se dezbată, organul arbitral dă o sentință, respectiv o încheiere (când lipsesc condițiile pentru examinarea și soluționarea în fond a litigiului) de închidere a procedurii arbitrale.

CERERE DE OFERTĂ, manifestare unilaterală de voință a unui importator de a achiziționa de pe piața externă (de la un anumit exportator) o marfă. De regulă se constată printr-un înscris sub semnătură privată. În cuprinsul ei trebuie să se precizeze, sortimentul acesteia, preferința importatorului în ceea ce privește

perioada de livrare, condițiile de livrare și modalitatea de transport. Răspunsul dat la c.c.o., dacă este favorabil, se concretizează într-o ofertă fermă.

CERERE RECONVENȚIONALĂ, varietate a cererii de arbitrarie prin care pârâțul dintr-un litigiu arbitral pendent formulează pretenții proprii împotriva reclamantului. Nu este necesar ca aceste pretenții să fie *ex pari causa*, adică legate de cererea reclamantului; ele pot fi și *ex dis-pari causa*, adică fără o contingență directă cu obiectul acțiunii introduse de reclamant. Sub aspect procesual, c.r. are caracter de cerere incidentă; ea nu exprimă apărarea pe care și-o face pârâțul față de pretențiile reclamantului și nici nu se înfățișează ca o excepție de procedură, ci constituie mijlocul procedural prin intermediul căruia pârâțul ridică pretenții proprii față de reclamant. Pârâțul devine astfel și el reclamant, iar demersul său procedural întrunește caracteristicile unei adevărate cereri de arbitrarie; prin introducerea c.r. devine posibilă obligarea reclamantului de către comisia de arbitraj. C.r. apare astfel ca o contraacțiune făcută de pârâț împotriva reclamantului. De cele mai

multe ori ea are drept scop realizarea unei compensații pe calea arbitrajului și împiedicarea obligării pârâtului în măsura cerută de reclamant. Uneori, prin c.r. se poate obține anihilarea totală a pretențiilor reclamantului și obligarea lui exclusivă față de pârât, după cum se poate obține paralizarea completă a acțiunii reclamantului, anulându-se actul juridic pe care el își fundează pretenția. Conform procedurii de soluționare a litigiilor aplicabile la Curtea de Arbitraj București, introducerea c.r. de către pârât este posibilă până la cel mai târziu la închiderea dezbaterilor privind cererea principală. C.r. trebuie să îndeplinească aceleași condiții ca și cererea principală.

CERTIFICAT DE ASIGURARE, înscris emanat de la asigurător pe scama asiguratului în locul poliței de asigurare și care dă expresie contractului de asigurare în liniile esențiale ale conținutului acestuia. Unele legi naționale conferă certificatului de asigurare o semnificație specială: de înscris doveditor al contractului de asigurare, în ipoteza în care printr-un asemenea contract sunt asigurate mai multe obiecte; deși într-o atare ipoteză sunt asigurate mai multe obiec-

te, contractul de asigurare este unic, iar asiguratul are dreptul să ceară confirmarea acestui unic contract printr-un certificat de asigurare, eliberat pentru fiecare din obiectele asigurate.

CERTIFICAT DE CALITATE, document ce atestă parametri calitativi ai mărfii obiect al contractului de comerț internațional, emis de producător și remis importatorului. Confirmă verificarea calității de către producător și corespondența dintre parametri calitativi ai mărfii și documentația tehnică (standard, norma tehnică, caiet de sarcini) pe baza căruia s-a făcut fabricația acesteia (adică a mărfii). C.e., pentru a fi valabil, trebuie să poarte semnătura conducătorului unității productive și al șefului compartimentului de control al acesteia sau semnăturile împuterniciților acestora. În contractele de comerț internațional c.e. are o largă utilizare ca document necesar pentru derularea operațiunilor de încasări și plăți.

CERTIFICAT DE CONTROL AL MĂRFII, document eliberat abilitat, prin care se atestă calitatea unei anumite mărfi, corespondența parametrilor calitativi ai acelei mărfi cu standardele

naționale sau internaționale, cu legislația țării importatorului sau cu clauza contractuală referitoare la calitate.

CERTIFICAT DE GARANȚIE,

document eliberat de fabricant prin care acesta garantează cumpărătorului, pe de o parte, că produsul respectiv întrunește parametrii calitativi conveniți prin contract, iar pe de altă parte, că acel produs va funcționa în bune condițiuni o perioadă de timp prestabilită. În cuprinsul c. g. se specifică denumirea completă a produsului (eventual și seria de fabricație). C. g. poartă semnăturile managerului societății comerciale fabricante și a șefului compartimentului de control sau a persoanelor abilitate de aceștia pentru atare scop. În virtutea c.g. cumpărătorul este îndreptățit să pretindă remedierea defecțiunilor constatate în exploatarea acelui produs și, dacă este cazul, chiar să-l înlocuiască fără plată. Prin contractul de comerț internațional cumpărătorul poate prelua asupra sa cheltuielile de reconstrucție sau de înlocuire a produsului respectiv, convenind cu vânzătorul în compensare o reducere a prețului cu un procent de până la 10% convenabil ambelor părți.

CERTIFICAT DE INSPECȚIE,

document eliberat de un organ competent prin care se atestă că marfa ce formează obiectul contractului a fost inspectată în armonie cu standardele naționale și internaționale, respectându-se legislația în care s-a efectuat și, totodată, clauzele contractului.

CERTIFICAT DE ORIGINE,

document ce atestă proveniența mărfii și care îi este necesar cumpărătorului la vămuirea acesteia pentru a proba faptul că marfa nu provine dintr-o țară de unde, datorită unor diverse motive, țara cumpărătorului nu acceptă importarea mărfii respective. Totodată el îi permite cumpărătorului să beneficieze de reduceri sau scutiri de taxe vamale, în ipoteza existenței între cele două țări (țara exportatorului și țara importatorului) a unor înțelegeri sau convenții în acest sens. Pentru exporturile de mărfuri românești, competența emiterii certificatului de origine aparține Camerei de Comerț și Industrie a României; aceasta eliberează asemenea certificate la cererea societăților comerciale interesate. Unii parteneri străini pretind ca certificatul de origine să fie vizat și de reprezentanțele economice ale țărilor lor în România.

CERTIFICAT DE PĂRȚI SOCIALE, titlu reprezentativ al părților sociale aparținând unui asociat, emis de administratorul (sau, după caz, de administratorii) societății cu răspundere limitată, exprimând părți de interese similare cotelor părți ale coproprietarilor. Servește asociatului pe seama căruia a fost eliberat, ca mijloc de probă a drepturilor sale corespunzătoare părților lui sociale.

CERTIFICAT DE STIVUIRE, document întocmit și eliberat de către un expert oficial, la cererea încărcătorului sau a comandantului de navă, prin care se atestă că mărfurile aflate la bordul acesteia sunt încărcate reglementar. Un asemenea document este necesar navelor care transportă mărfuri generale pentru tranzitarea unor canale, de exemplu Panama, Suez, ale căror administrații cer ca acele nave să posede actul respectiv (engl. *Stowage certificate*; fr. *certificat d'arrimage*; germ. *Stanungstest*).

CERTIFICAT F.C.R. (Forwarding Agents Certificate of Receipt), atestat eliberat de o casă de expediție internațională prin care se confirmă primirea mărfii de

către aceasta pe baza dispoziției irevocabile dată de expeditor fie de a duce marfa la destinatarul nominalizat în document, fie de a o ține la dispoziția acestuia.

CERTIFICAT F.C.T. (Forwarding Agents Certificate of Transport), document eliberat de o casă de expediție internațională prin care aceasta confirmă că a preluat pentru expediere o partidă de marfă clar individualizată pe care urmează să o livreze în conformitate cu instrucțiunile primite de la expeditor. Casa de expediție emitentă este obligată să asigure livrarea mărfii la destinație conformându-se condițiilor înscrise pe acest document. C.F.C.T. este negociabil atunci când poartă mențiunea expresă „la ordin” urmată de numele destinatarului.

CERTIFICAT FITO-SANITAR, document eliberat de organele competente, atestând corespondența mărfii cu parametrii calitativi și că modul de conservare al ei este cel reclamat pentru ca aceasta să poată fi dată în consum.

CESIUNEA ACREDITIVULUI DOCUMENTAR, v. *acreditiv documentar cesionat*.

CESIUNE DE BREVET, mod de transmitere a ansamblului drepturilor susceptibile de transfer cu privire la o invenție aferente unui brevet de invenție care formează obiectul ei. Poate fi realizată numai în perioada de valabilitate a brevetului de invenție. Comportă transmiterea de către cedent, cesionarului, cu titlu oneros sau titlu gratuit (testament, donație) a dreptului de proprietate cu privire la brevetul respectiv, precum și dreptul la acțiunea în contrafacere. O astfel de transmisiune implică atât garanția contra viciilor ascunse, cât și garanția împotriva evicțiunii. C.b. poate să fie integrală (când vizează în totalitate drepturile transferabile implicate de brevetul de invenție) sau parțială (dacă vizează numai în parte acele drepturi). În cazul cesiunii integrale (sau totale) cedentul este îndreptățit să pretindă și să primească prețul integral al cesiunii. În caz de cesiune parțială, cedentul are dreptul să încaseze prețul acesteia, dar și să continue exploatarea brevetului în măsura în care și-a păstrat o parte din prerogativele aferente lui. C.b. poate fi definitivă, ipoteză în care cedentul nu mai poate reintra în viitor în drepturile conferite de brevet, sau temporară, dacă în actul de cesiune se stipulează o clauză că

după trecerea unei perioade de timp prestabilite, cedentul reîntră în prerogativele conferite de brevet.

CHARGES COLLECT (C.C.), modalitate de plată a prețului în transportul aerian internațional de mărfuri — practică mai ales în condițiile de livrare franco aeroport plecare — când marfa se predă destinatarului — presupunând ca taxele de transport și cele accesorii aparente la aeroportul de încărcare, în timpul transportului și la aeroportul de destinație, să se perceapă însumate de la destinatar.

CHARGES PREPAID (C.P.), modalitate de plată a prețului practică în transportul aerian internațional de mărfuri — mai ales în condițiile de livrare franco aeroport destinație — și care se distinge prin aceea că expeditorul achită, la predarea mărfii, taxele de transport și taxele accesorii cunoscute la acel moment, urmând ca celelalte taxe, care vor apare pe parcurs, să fie percepute de la destinatar.

CHARTER-PARTY, V. Contract de navlosire charter-party.

CHESTIUNE PREJUDICIALĂ, problemă juridică ce trebuie re-

zolvată în prealabil soluționării unui litigiu cu care este conexă. În cazul unui litigiu arbitral pot constitui c.p. unele probleme de drept prealabile statuării asupra fondului și care urmează să fie soluționate de către o altă jurisdicție decât cea sesizată cu fondul litigiului; soluția dată în privința unor asemenea probleme se impune cu puterea lucrului judecat. Astfel, interpretarea unui tratat internațional, în măsura în care aceasta privește un interes public, revine guvernului, pe când dacă ea privește un interes privat este de competența instanțelor judiciare, și ca urmare, în materie de arbitraj, este supusă legii procedurii. Tot astfel, interpretarea actelor administrative constituie și ea o c.p.: atunci când se ivește o asemenea problemă în fața arbitrajului, organul de arbitrare va trebui să suspende procedura până când se va pronunța jurisdicția administrativă asupra acestui aspect.

CHICAGO BOARD OF TRADE (C.B.T.), denumire dată bursei de mărfuri din Chicago, S.U.A., bursă cu cel mai mare volum de tranzacții din lume, ea constituind piața etalon pentru cereale. Aici se stabilesc prețurile mondiale la cereale. V. și **bursă de mărfuri**.

C.I.F. (COST, INSURANCE, FREIGHT — COST, ASIGURARE, NAVLU), formulă ce desemnează, potrivit regulilor Incoterms 1953, acea varietate de vânzare care se distinge prin faptul că în prețul mărfii, constând dintr-o sumă forfetară, se cuprind în mod indivizibil prețul mărfii, prima de asigurare și navlul. Vânzarea C.I.F., la fel ca și vânzarea F.O.B., este o vânzare la plecare, implicând obligații reciproce specifice pentru contractanți. Astfel, în ce-l privește pe vânzător, acestuia îi revin următoarele îndatoriri principale: a) să livreze marfa respectând condițiile prevăzute în contract și să predea cumpărătorului toate documentele convenite cu acesta; b) să asigure pentru transportul mărfii, în condiții uzuale și pe cheltuiala sa, o navă maritimă de tip curent (excluzându-se velierele), utilizată pentru transportarea mărfurilor de genul acelor care formează obiectul contractului; să plătească costul navlului pe ruta uzuală, până la portul de destinație convenit, ca și toate spezele de descărcare percepute de societățile de navigație cu linie regulată, în momentul în care sunt expediate mărfurile din portul de încărcare; c) să procure, pe riscul și pe cheltuiala sa,

licențele de export și autorizațiile legale necesare pentru exportul mărfii respective; d) să efectueze încărcarea mărfii la bordul navei, în portul de încărcare, pe cheltuiala sa, la data sau în termenul convenit; atunci când nu a fost fixată o dată sau un termen rezonabil, trebuie să notifice neîntârziat cumpărătorului că mărfurile au fost încărcate la bordul navei; e) să procure, pe cheltuiala sa, o poliță de asigurare maritimă cu caracter transferabil, împotriva riscurilor aferente transportului stipulat în contract; contractarea asigurării transportului trebuie făcută cu asigurători (societăți de asigurare) care se bucură de o bună reputație; în general asigurarea este cea obișnuită, și anume F.P.A. (*free on particular average*), adică aceea care nu implică răspunderea asigurătorului pentru avariile speciale (riscurile speciale); pentru riscuri de război, vânzătorul trebuie să asigure marfa dacă i-o cere cumpărătorul, pe cheltuiala căruia, de altfel, se și contractează o atare asigurare; f) să suporte riscurile mărfurilor până în momentul în care acestea din urmă au trecut efectiv balustrada navei, în portul de încărcare; această obligație revine însă, cel puțin în parte, cumpărătorului,

în ipoteza în care și-a rezervat un termen pentru încărcarea mărfurilor și/sau dreptul de a alege portul de destinație, deoarece într-o atare ipoteză, dacă el (adică cumpărătorul) nu dă din timp instrucțiunile necesare, îi va reveni lui îndatorirea de a suporta toate cheltuielile suplimentare ivite dintr-o atare cauză, precum și riscurile mărfii de la data expirării termenului convenit pentru încărcare, cu condiția ca mărfurile respective să fi fost în prealabil destinate contractului (adică puse deoparte sau individualizate în orice alt mod ca făcând obiectul aceluși contract); g) să predea cumpărătorului neîntârziat un conosament curat și negociabil pentru portul de destinație convenit, ca și factura mărfii încărcate și polița de asigurare; atunci când aceasta din urmă nu a fost încă eliberată în momentul expedierii celorlalte documente, urmează a fi remis un certificat de asigurare susceptibil să ofere purtătorului aceleași drepturi, ca și însăși polița; cât privește conosamentul, acesta trebuie să îndeplinească următoarele cerințe: să se refere la marfa vândută, să fie eliberat în intervalul de timp convenit pentru încărcare, să prevadă, prin andosare ori în alt mod, li-

vrarea mărfurilor la ordinul cumpărătorului sau al reprezentantului indicat de cumpărător, să fie „joc complet“, „la bord“ sau „încărcat“, ori să fie „primit spre încărcare“ andosat în prealabil de societatea de navigație confirmând că mărfurile sunt la bord; h) să procure pe cheltuiala sa ambalajul uzual al mărfii livrate, afară numai dacă uzanțele comerciale prevăd încărcarea acesteia fără ambalaj; i) să achite costul operațiilor de control (privind calitatea, dimensiunile, greutatea, numărul) care sunt necesare în vederea încărcării ei; j) să plătească impozitele și taxele privitoare la marfă, care se percep până în momentul încărcării acesteia; să suporte orice taxe, impozite sau speze referitoare la export, precum și costul tuturor formalităților ce trebuie îndeplinite în vederea exportului; k) să procure, la cererea și pe cheltuiala cumpărătorului, certificatul de origine și factura consulară; l) să dea cumpărătorului concursul necesar în vederea obținerii oricăror documente întocmite în țara unde se face încărcătura și/sau de origine, și care ar servi acestuia pentru importul mărfii în țara de destinație. La rândul său, cumpărătorul are și el mai multe obligații importante, precum: de

a primi documentele care-i sunt prezentate de vânzător (dacă acestea sunt conforme cu contractul) și de a achita prețul stabilit prin contract; de a prelua mărfurile în portul de destinație convenit și de a plăti toate cheltuielile și spezele (mai puțin navlul și asigurarea maritimă) privind marfa transportată pe întregul parcurs până la portul de destinație, precum și cheltuielile de descărcare, inclusiv spezele de alimbare și de cheiaj, cu excepția situației în care asemenea cheltuieli și speze au fost percepute de societatea de navigație o dată cu achitarea navlului, ori au fost incluse în navlu (obligația de a suporta cheltuielile de descărcare, inclusiv spezele de alimbare și de cheiaj revine vânzătorului în cazul vânzării C.I.F. *landed*); de a suporta riscurile mărfii începând cu momentul în care aceasta a fost trecută peste balustrada vasului în portul de încărcare; de a suporta cheltuielile suplimentare ivite ca urmare a faptului că nu a dat din timp instrucțiunile necesare, în cazul în care și-a rezervat un termen pentru încărcarea mărfii și/sau dreptul de a alege portul de destinație, și de a suporta riscurile mărfii de la data expirării termenului convenit pentru încărcare, dacă marfa a fost în

prealabil destinată contractului (fiind pusă deoparte și individualizată într-un mod de natură să indice că ea formează obiectul acelui contract); de a plăti cheltuielile și spezele necesitate de procurarea certificatului de origine și a documentelor consulare; de a achita cheltuielile și spezele ocazionate de obținerea oricăror documente întocmite în țara unde se face încărcarea și/sau de origine, solicitate de el pentru importul mărfii respective în țara de destinație ori, eventual, pentru tranzitarea ei prin altă țară; de a suporta taxele vamale, precum și orice alte taxe ori impozite care se cer plătite în momentul importului sau în legătură cu el; de a procura pe riscul și pe cheltuiala sa licențele de import, ca și autorizațiile necesare prevăzute de legislația țării de destinație ca fiind necesare pentru importarea acelei mărfi. În terminologia R.A.F.T.D. — 1941, C.I.F. primește o semnificație similară: *cost, insurance, freight; named point of destination*, ceea ce exprimă ideea că în prețul cotate de vânzător se include costul mărfii obiect al contractului, asigurarea maritimă și orice cheltuieli de transport până la punctul de destinație. Potrivit regulilor aici cuprinse, vânzătorului îi revin următoarele

le obligații principale: să plătească cheltuielile de transport până la punctul de destinație fixat; să achite taxele de export, precum și alte speze care ar fi datorate la export; să procure și să achite asigurarea maritimă; să procure, în condițiile existente pe piața vânzătorului, asigurarea pentru riscul de război, pe cheltuiala cumpărătorului, cu excepția cazului în care vânzătorul a convenit cu acesta din urmă ca procurarea acoperirii pentru riscul de război să cadă în sarcina lui; să obțină și să expedieze neîntârziat cumpărătorului (ori agentului acestuia) conosamentul curat, până la punctul de destinație stabilit, și tot astfel să procure și să expedieze cumpărătorului polița de asigurare sau certificatul de asigurare negociabil; să ofere, dacă are posibilitatea, un conosament maritim de mărfuri primite pentru încărcare, dar încă neîncărcate (*received-for-shipment ocean bill of lading*), și să răspundă pentru pierderi și/sau daune până în momentul livrării mărfii în custodia transportatorului maritim; să răspundă pentru pierderi și daune până la momentul livrării mărfii la bordul navei, ori de câte ori se cere un conosament maritim de mărfuri încărcate la bord (*on board*

ocean bill of lading); să procure la cererea și pe cheltuiala cumpărătorului orice documente (ca de exemplu, certificate de origine, facturi consulare etc.) a căror întocmire se face în țara de origine sau în aceea de imbarcare, ori în ambele, solicitate de cumpărător pentru importul mărfurilor în țara de destinație, cât și pentru tranzitarea lor prin altă țară. La rândul său, cumpărătorul are, conform R.A.F.T.D.-41, un set de obligații, și anume: să accepte documentele ce-i sunt prezentate de vânzător; să primească mărfurile la sosire, să conducă și să plătească eventualele deplasări subsecvente ale acestora, respectând clauzele și termenele prevăzute în conosament, precum și să plătească cheltuielile aferente sosirii și descărcării mărfii la punctul de destinație stabilit; să plătească asigurarea pentru riscurile de război procurată de el; să răspundă pentru pierderi și/sau daune, vizând mărfurile începând cu momentul și din locul la care au încetat obligațiile vânzătorului; să suporte costul certificatelor de origine, al facturilor consulare, precum și al celorlalte documente întocmite în țara de origine sau în aceea de imbarcare, ori în ambele aceste țări, suscep-

tibile de a fi cerute pentru importul mărfii respective în țara de destinație, ori pentru tranzitarea ei printr-o altă țară. Sin. C.A.F. (*coût, assurance, fret*).

C.I.F. LANDED, specie de vânzare C.I.F. care se distinge prin aceea că la elementele caracteristice unei asemenea vânzări se adaugă costul descărcării mărfurilor în portul de destinație convenit, care se suportă de către vânzător. Cum însă conceptul de „cheltuieli de descărcare“ este susceptibil să cuprindă în sfera sa o mare varietate de cheltuieli greu determinabile la data încheierii contractului, părțile evită, de regulă, să adopte în contractul lor această condiție de livrare, preferând, din spirit de prudență, să adopte o condiție de livrare care să permită o mai precisă determinare a întinderii obligațiilor lor, chiar la momentul încheierii contractului.

CIFRĂ DE AFACERI, sintagmă ce exprimă volumul global al încasărilor din vânzări și prestări de servicii realizate de un agent economic. În terminologia economică de specialitate c.a. mai este numită și vânzări sau venituri totale brute. C.a. constituie un indicator relevant, utilizat frecvent în raporturile de comerț

internațional, pentru a exprima potențialul economic și financiar al unei întreprinderi. C.a. nu conține nici o indicație certă privind bonitatea agentului economic respectiv. În corelație cu alți indicatori economico-financiari, c.a. conferă o imagine completă asupra capacității economice a unei societăți comerciale care participă la raporturile de comerț internațional cu alte firme din străinătate.

CIRCUIT ECONOMIC MONDIAL, expresie prin care se desemnează totalitatea schimburilor economice de valori materiale și rezultate ale creației tehnico-științifice ce au loc între popoare sau între diferite state. Cuprind schimburile internaționale de mărfuri, relațiile valutare-financiare, cooperarea economică și tehnico-științifică, transportul și turismul internațional etc. Circuitul economic mondial are un caracter obiectiv complex, fiind determinat de diviziunea mondială a muncii, de volumul necesităților fiecărei țări aflate în continuă diversificare.

CLAUZA-AUR, stipulație contractuală potrivit căreia plata ar urma să se facă în aur. În dreptul intern al unor țări, c.-a. este pro-

hibită, fiind considerată contrară ordinii publice din acele țări; ca urmare, o asemenea stipulație este nulă. În materia contractelor comerciale internaționale, soluția adoptată a fost diferită. Practica judiciară națională s-a dovedit sensibilă la cerințele vieții afacerilor comerciale internaționale, admitând valabilitatea c.-a. în contractele ce interesează comerțul internațional. Spre exemplu, o atare soluție a fost consacrată în practica franceză prin hotărârile pronunțate într-o speță în care trebuia rezolvată problema dobânzilor unui împrumut emis în Canada, a căror plată era stipulată în aur, ceea ce este prohibit de legea canadiană. Instanța de fond, sesizată, a reținut că pretenția părții potrivit căreia „contractul trebuie să fie în mod necesar atașat la legislația unei anumite țări“ este neîntemeiată, deoarece, „în materie de tranzacție internațională, convențiile din care rezultă o stipulație de plată în aur fac legea părților“. În aceeași speță, Curtea franceză de Casație a decis și ea că, în materie de contracte internaționale, părțile pot conveni, chiar împotriva normelor imperative ale legii interne, asupra stipulării clauzei-aur, o clauză

de valoare-aur în această materie nefiind prohibită, deoarece nu este contrară ordinii publice internaționale. Ca urmare, s-a statuat că legea canadiană care nu permitea o asemenea reglementare a plăților internaționale contravenea ordinii publice internaționale din Franța.

CLAUZA CLIENTULUI CELUI MAI FAVORIZAT, stipulație contractuală în temeiul căreia vânzătorul sau furnizorul de bunuri sau de servicii se obligă să acorde celui alt contractant (cumpărător, beneficiar) cele mai favorabile condiții pe care le-ar acorda eventual altor parteneri cu privire la contracte având același obiect. Domeniul de utilizare a acestei clauze cuprinde: contractele asigurând aprovizionarea, contractele de concesiune, de vânzare, precum și contractele de transfer de tehnologie. Ea urmărește ca scop adaptarea contractelor la cerințele pieței, pentru a se evita crearea, cu referire la unul dintre contractanți, a unei situații dezavantajoase, comparativ cu aceea a terțului concurent. Prin efectul său, din momentul acordării unui terț a unor condiții mai favorabile, aceleași condiții se vor aplica *ex nunc* și celui alt

partener din contractul inițial, și aceasta în mod automat, într-o corectă conduită comercială neputându-se concepe negocieri dacă, în situații legale, vânzătorul a consimțit altui client condiții mai avantajoase. C.c.c.m.f. implică pentru vânzător obligația de a-l anunța pe partenerul său de îndată ce a acordat unui terț condiții mai favorabile, deoarece și partenerul inițial urmează să beneficieze de aceleași condiții. În eventualitatea unor neînțelegeri între părți, decurgând din interpretarea diferită a conceptului de condiții mai favorabile, diferendul este susceptibil de soluționare ca orice alt litigiu izvorât din contract; el va fi deci soluționat pe calea arbitrajului ori de câte ori părțile au optat pentru această cale printr-o clauză compromisorie din contract. E posibil ca acțiunea clauzei să fie limitată în spațiu numai pentru clienții din anumite țări, după cum e posibilă și precizarea că aplicarea ei e condiționată de împrejurarea ca între condițiile comparate să existe un minimum de diferență. C.c.c.m.f. poate îmbrăca și forma unei stipulații pentru altul; este ipoteza în care ea se stipulează în contractul de bază și în beneficiul altor clienți, ce nu sunt părți în acel contract.

Totodată, această clauză poate fi cumulată cu clauza ofertei concurente, ambele în favoarea uneia dintre părți; un asemenea cumul conferă părții vizate posibilitatea unei opțiuni, ea putând beneficia după cum îi convine de oricare dintre cele două clauze. Un exemplu de acest gen ar fi stipulația prin care cumpărătorul cere să beneficieze de condițiile mai favorabile pe care vânzătorul le va acorda unui terț (c.c.e.m.f.), dar în același timp cumpărătorul respectiv solicită vânzătorului și să alinieze contractul la condițiile care i se vor oferi cumpărătorului de către un terț (clauza ofertei concurente). Este admisibil și ca una dintre aceste clauze să fie stipulată în beneficiul unei părți, iar alta în favoarea celeilalte părți.

CLAUZĂ COMPROMISORIE, acordul părților unui contract principal, exprimat printr-o stipulație inserată în cuprinsul aceluși contract sau printr-un înscris separat, de a supune litigiile lor ce s-ar putea ivi în legătură cu executarea sau mai curând cu neexecutarea contractului respectiv, unui anumit arbitraj. C.c. îndeplinește următoarele funcții mai importante: a) produce efecte obligatorii

pentru părți, în sensul că din moment ce a fost semnat contractul cuprinzând o asemenea clauză, ele sunt obligate să respecte sentința ce se va da de către organul de jurisdicție desemnat; prin consecință, abilitarea dată pentru semnarea unui atare contract (atunci când ea este necesară) implică și abilitarea pentru toate efectele pe care c.c. este susceptibilă să le producă, cum ar fi bunăoară, obligația de a plăti despăgubiri pentru neexecutarea contractului dacă arbitrajul va decide astfel etc. b) înlătură competența instanțelor judecătorești ordinare în problema soluționării litigiului (cel puțin până la pronunțarea sentinței arbitrale); c) conferă arbitrilor puteri cu privire la soluționarea litigiului dintre părțile contractante; d) permite organizarea unei proceduri care să conducă, în condițiile de eficiență optimă, la pronunțarea unei sentințe susceptibile de executare forțată. C.c. este un acord anterior oricărui contencios între părțile contractante; prin aceasta se deosebește de compromis, care este tot o convenție de arbitraj, ce privește însă litigii deja existente între părți. De regulă, c.c. are caracterul de act preparatoriu, deși nimic nu se opune ca

în cuprinsul său să se precizeze și numele arbitrilor, ceea ce ar permite arbitrarea contenciosului de îndată ce acesta s-ar ivi. În mod obișnuit, c.c. se inserează în cuprinsul contractului la care se referă; este însă posibil ca părțile să o adauge contractului chiar ulterior perfectării lui, ele având însă această libertate până la ivirea litigiului, deoarece după acest moment orice clauză care ar interveni cu privire la acesta ar constitui un compromis, în măsura în care ar îndeplini condițiile compromisului, adică înscrisul constatator al convenției respective ar conține, pe lângă voința părților de a supune contenciosul lor arbitrajului, și expunerea litigiului (obiect al arbitrării), precum și indicarea numelui arbitrilor; atunci când dintr-o atare clauză lipsește precizarea referitoare la desemnarea arbitrilor, actului respectiv nu i se poate recunoaște nici o valoare de compromis și nici valoare de c.c. În conținutul c.c. se exprimă voința părților statornicind principiul că litigiile lor urmează a fi supuse arbitrajului; această clauză se analizează ca a o formulă generală de prorogare de competență fără desemnarea arbitrilor, motiv pentru care cerințele ce privesc compromisul nu i se

aplică. C.c. având un caracter preparator, părțile care au convenit-o nu se pot adresa arbitrajului în mod direct, doar în temeiul acesteia, ci este necesar ca ele să încheie într-un atare scop un nou acord, numit compromis, care în realitate este un nou contract și va trebui să conțină, spre a fi valabil, obiectul arbitrajului (adică litigiul născut și actual) și numele arbitrilor. În mod obișnuit, actul de compromis cuprinde referiri la c.c. pe care el se fundează; încheind compromisul, părțile au însă libertatea să modifice expres sau tacit condițiile din c.c., sau chiar să renunțe la această clauză. Atunci când c.c. conține elemente suficiente cu privire la arbitrarea dintre părți, rămâne ca prin actul de compromis să se adauge numai două elemente, și anume: obiectul arbitrării (care este litigiul ivit, deschis spre soluționare) și desemnarea arbitrilor. Deși, în mod obișnuit, c.c. se inserează în cuprinsul unui contract, această clauză este, la rândul ei, un contract complet, cu fizionomie proprie și cu obiect specific. C.c. se perfectează mai înainte de orice litigiu; prin intermediul ei, părțile își asumă obligația de a încheia un compromis în momentul ivirii unui atare litigiu.

Încheind c.c., părțile investesc arbitrii cu sarcina de a statua asupra litigiului lor viitor; ele se obligă astfel să renunțe la jurisdicția de drept comun, spre a se supune jurisdicției arbitrale. Această clauză are deci caracter atributiv de competență; încheierea compromisului este mijlocul juridic prin care ea primește practică. Deoarece convenția concretizată în c.c. are ca obiect scoaterea litigiului din competența jurisdicției de drept comun, orice demers care ar sustrage de la arbitraj fondul litigiului și l-ar supune jurisdicției de drept comun ar dobândi semnificația unei încercări unilaterale de desființare a acelei convenții și ar fi inadmisibil. De aceea, dacă o parte refuză să încheie actul de compromis și nu voiește să desemneze arbitrul, se va proceda la numirea lui din oficiu. O atare eventualitate este posibilă mai cu seamă în situațiile în care părțile se adresează pentru arbitraj la instituții sau centre de arbitraj al căror regulament admite o asemenea soluție, iar prin c.c. prevederile regulamentului respectiv (în această problemă) sunt introduse în contract. De regulă, în această situație se utilizează formula: „orice litigii născute

din acest contract vor fi soluționate pe cale de arbitraj de către Curtea de arbitraj... în conformitate cu regulamentul acesteia“. O atare formulă face subînțeleasă ideea că părțile își asumă toate obligațiile prevăzute în regulamentul instituției de arbitraj desemnată, care devin astfel obligații înscrise în contractul lor. Redactarea c.c. trebuie să fie suficient de clară și precisă spre a se evita orice îndoială cu privire la manifestarea de voință a părților de a supune arbitrajului o anumită categorie de litigii ce s-ar ivi între ele referitor la contractul în care se află inserată această clauză. C.c. poate fi redactată și pe un script separat (distinct de contractul principal, dar și în acest caz se poate referi numai la litigii viitoare). Ori de câte ori textul contractului este imprimat (cum este bunăoară, în ipoteza contractării pe bază de condiții generale), iar în cuprinsul său este inserată o clauză atributivă de competență în favoarea unei instanțe oarecare, alături de care în textul manuscris pe contract se introduce o c.c., va prevala, conform regulilor generale de interpretare, aceasta din urmă. Proba c.c. se face, în armonie cu regulile generale din materia comercială, prin orice

mijloace de dovadă, afară numai dacă legea aplicabilă cazului dat nu dispune altfel. Legea română cere expres redactarea în formă scrisă a convenției de arbitraj. Fiind legată de existența unui contract și fiind în funcție de acesta, c.e. există în timp atâta vreme cât durează însuși contractul respectiv. Strânsa legătură dintre contract și clauză face ca cedarea celui dintâi să implice și cedarea din urmă în același mod și cu aceleași forme, în afară de cazul în care c.e. ar fi fost convenită în considerația persoanei (și deci ar avea caracterul unui contract încheiat *intuitu personae*). Cu toate acestea, c.e. nu este o stipulație accesorie contractului în care se află inserată; ea este un alt contract referitor la o procedură menită să permită o judecată asupra contractului principal. Așa fiind, această clauză trebuie să fie considerată independent de contractul în care a fost inserată. Autonomia ei față de contractul principal se manifestă pe mai multe planuri: a) invaliditatea contractului principal nu antrenează *eo ipso* nulitatea c.e.; de aceea, nulitatea contractului principal nu-i împiedică pe arbitrii sesizați să statueze și, înainte de toate, să se pronunțe asupra propriei lor

competențe; b) rezoluția, ca și rezilierea contractului principal, nu are nici o influență asupra c.e.; c) legea aplicabilă c.e. poate fi diferită de cea aplicabilă contractului principal: legea care cărmuiește contractul principal guvernează și fondul cauzei, adică pretențiile părților, câtă vreme legea aplicabilă convenției de arbitraj cărmuiește, în genere, numai procedura arbitrală; d) grație autonomiei c.e., arbitrii au posibilitatea să statueze asupra propriei lor competențe, chiar și atunci când unul dintre contractanți pretinde că este nul contractul principal, în care se află inclusă această lauză. Sin. *clauză de arbitraj; clauză privind soluționarea litigiilor.*

CLAUZA CONȚINÂND GARANȚII DE BUNĂ FUNCȚIONARE, stipulație contractuală prin intermediul căreia părțile contractului comercial internațional (de exporturi complexe) stabilesc termenele de garanție și modalitățile de soluționare a reclamațiilor, precizând totodată și consecințele acestora. Formula clauzei model este următoarea: „1. Vanzătorul garantează că livrările sale specificate în anexa nr. ... împreună cu livrările care sunt sarcina cumpărătorului și sunt specificate în

anexa nr. ... constituie o instalație completă, capabilă să realizeze, în condițiile de exploatare specificate în anexele nr. ... și nr. ... toți parametrii garanțați și se obligă să completeze instalația pe cheltuiala sa, cu toate piesele lipsă și necesare, chiar dacă acestea au fost omise indiferent din care cauză. 2. Vanzătorul garantează pentru o perioadă de luni de la semnarea procesului-verbal de recepție funcționarea normală a instalației și se obligă să remedieze pe cheltuiala sa, prin reparații, înlocuiri de piese defecte, materiale neconforme sau executare defectuoasă sau neconformă, care împiedică funcționarea mecanică normală a instalației și/sau realizarea parametrilor garanțați prevăzuți în anexa nr. ... 3. Dacă recepția instalației este întârziată pentru cauze imputabile exclusiv cumpărătorului, garanția menționată mai sus expiră cel mai târziu în luni de la sfârșitul livrărilor specificate în anexa nr. ... sau luni de la data procesului-verbal de recepție definitivă. 4. Pentru plățile înlocuite sau executate din nou garanția vânzătorului se menține pentru o perioadă de luni cu începere de la punerea în funcțiune a acestor piese, care va fi constatată printr-un proces verbal semnat de delegații celor

două părți și în care se va menționa data punerii în funcțiune. Dacă din cauza acestor defecte se întrerupe funcționarea instalației, perioada de garanție se prelungește în mod automat cu întreaga durată a întreruperii. 5. Cumpărătorul va comunica vânzătorului prin scrisoare recomandată, sau în caz de urgență, prin telegramă, reclamațiile sale întemeiate pe garanțiile prevăzute la art. cel mai târziu 60 de zile după expirarea perioadei de garanție generală. Dacă vânzătorul nu remediază defectele reclamate într-un termen maxim de zile, de la primirea reclamației sau, dacă în cazurile în care aceasta nu poate să fie făcută în zile, el va comunica cumpărătorului, în același termen de zile, măsurile pe care le-a luat pentru a remedia în cel mai scurt timp defectele reclamate; cumpărătorul are facultatea să le remedieze pe cheltuiala și riscul vânzătorului, prin propriile sale mijloace sau prin terți, fără ca obligațiile de garanție asumate de vânzător să se diminueze prin acest fapt. Vanzătorul declară că el deține în mod legal și că poate să dispună de toate drepturile de proprietate industrială — licențe, brevete, secrete de fabricație, know-how — aplicabile instalației care face obiectul contrac-

tului și garantează cumpărătorului pentru orice pretenție a terților privitoare la aceste drepturi“.

CLAUZĂ „COST + FEE“, V. clauză de postcalculare a prețului.

CLAUZA DE CANCELLING, stipulație ce se inserează în contractul de navlosire și prin care se stabilește data până când nava trebuie să sosească în port, în liberă practică, gata pentru încărcare. În ipoteza nedeplinirii acestei condiții, contractul se reziliază de plin drept.

CLAUZĂ DE DOMICILIERE, clauză specială prin care se declară că plata cambiei urmează a se face la domiciliul unui terț (de obicei o bancă), fie în localitatea unde se află trasul, fie în altă localitate. Această clauză s-a impus din considerente de ordin practic, între care comoditatea plății a jucat un rol important.

CLAUZĂ DE EXCLUSIVITATE, stipulație ce uneori se introduce în contractul de reprezentanță, și în virtutea căreia firma exportatoare își asumă obligația să acorde unui singur reprezentant (care în legislațiile unor țări se numește reprezentant general) dreptul de a plasa produsele sale, sau prin care agentul reprezentant se obligă să nu primească

că reprezentanța unor articole similare de alți exportatori. C.e. constituie un mijloc de protejare a intereselor reprezentantului, mai cu seamă în cazul în care el a desfășurat o activitate pentru introducerea unei mărfi pe o anumită piață, punându-l la adăpost de eventualitatea ca roadele strădaniei sale să profite ulterior altui reprezentant; totodată, această clauză comportă unele riscuri pentru exportator. În vederea asigurării respectării c.e., se poate stipula prin contract obligația părții în culpă de a plăti celeilalte părți o penalizare constând într-o sumă apreciabilă; de asemenea, exportatorul poate cere stabilirea prin contract a obligației reprezentantului de realiza (trimestrial sau lunar) un minim de rulaj, sub acțiunea rezilierii contractului de reprezentanță sau a retragerii dreptului de exclusivitate.

CLAUZA DE „FORȚĂ MAJORĂ“, stipulație contractuală având caracterul unui succedaneu sau substitut de clauză de adaptare, atunci când conține prevederea potrivit căreia contractul se suspendă în caz de forță majoră, urmând ca el să continue după perioada de suspendare, în noile condiții, care vor fi negociate între timp. Presupune ca debitorul să aibă o comportare activă față

de evenimentele invocate, avizându-l pe creditor, și totodată, în virtutea principiului colaborării dintre părțile contractante, depunând eforturi pentru readucerea relațiilor contractuale la situația normală, ori cel puțin să se salveze ceva. În practica internațională a fost consacrată și soluția de a încredința arbitrajului aprecierea consecințelor determinate de evenimentele invocate cu titlu de forță majoră, ori de a decide dacă este posibilă adaptarea contractului sau, dimpotrivă, inoportună, urmând ca în acest ultim caz să decidă rezilierea contractului. C.f.m. este frecvent inserată în contractele comerciale internaționale, deși ea este greu de formulat; utilitatea sa este incontestabilă ca mijloc de asigurare a desfășurării normale a raporturilor dintre părțile contractante, în eventualitatea că pe parcursul executării contractului ar surveni împrejurări neprevăzute, de natură să modifice situația avută în vedere de contractanți la încheierea actului juridic. C.f.m. trebuie să prevadă și mijloacele prin care urmează să se facă dovada acestor împrejurări. O asemenea dovadă poate fi certificată de un organ al țării respective (cum ar fi Camera de Comerț, consulul țării parte la contract etc.); certificatul respectiv va constata

faptele, problema interpretării acestora rămânând deschisă atât pentru părți cât și pentru arbitri. Cel mai frecvent, în practică, forța majoră se invocă cu referire la întârzierea în executare a contractelor, dar o atare întârziere, dacă este de lungă durată, poate dobândi pentru cumpărător semnificația de neexecutare. Este motivul pentru care unele clauze stabilesc că întârzierea, dacă depășește o anumită durată (o lună, trei luni etc.), determină rezilierea automată a contractului. Dacă durata este mai scurtă, contractul se suspendă doar, urmând ca el să continue, după perioada de suspendare, în condițiile originare, dacă părțile nu au stabilit altfel.

CLAUZĂ DE GAJ (LIEN CLAUSE), stipulație ce se înseamnă în contractul de navlosire *charter-party* și potrivit căreia armatorul este îndreptățit să refuze predarea mărfii sau a unei părți din aceasta în portul de descărcare până ce primește navlul convenit și alte sume auxiliare aferente transportului respectiv. O atare îndreptățire se fundează pe un drept de gaj al armatorului asupra mărfii transportate, drept ce încetează o dată cu predarea mărfii către destinatar sau agentului acestuia.

CLAUZĂ DE GREVĂ (STRIKE

CLAUSE), stipulație specifică contractului de navlosire *charter-party*, formulată în mod diferit în diversele tipuri ale acestui contract, utilizate în practica transportului maritim internațional. Astfel, în unele *charters* această clauză exprimă ideea potrivit căreia dacă în timpul încărcării sau descărcării navei se declanșează o grevă, o epidemie sau se procedează la concedierea temporară a muncitorilor de către patroni (*lock-out*), nu se consideră timp de stalii perioada de staționare a navei datorată unor asemenea cauze, și ca urmare părțile nu au îndreptățirea să pretindă despăgubiri. În vederea protejării intereselor armatorului, unele *charters* prevăd o perioadă maximă de zile în care acesta trebuie să aștepte încetarea grevei; la expirarea acelei perioade, armatorul este îndreptățit să ceară rezilierea contractului. C.g. formulată în *charter*-ul Gencon creează pentru armator și pentru căpitanul navei, în ipoteza în care vasul a plecat spre portul de încărcare, ori se află în raza acestuia, dreptul de a cere navlositorului să ia în considerare timpul de stalii ca și cum nu s-ar fi întâmplat greva sau epidemia respectivă. Navlositorul trebuie să

răspundă în termen de 24 de ore la o atare cerere; în caz contrar, precum și atunci când răspunsul este negativ, armatorul este îndreptățit să rezilieze contractul de navlosire. Atunci când declanșarea grevei sau epidemiei, ori concedierea temporară a muncitorilor au avut loc în vreme ce nava se afla în drum spre portul de descărcare, sau după acostarea ei în acel port și reluarea lucrului nu se face în cel mult 48 ore, primitorul mărfii are dreptul să rețină nava până la încetarea grevei și terminarea descărcării fiind însă, totodată, obligat să-i plătească armatorului, după expirarea timpului de stalii, 1/2 din *demurrage* (contrastalii); totodată, el are și libertatea ca în termen de 48 de ore de la primirea notificării armatorului privind consecințele grevei să ordone descărcarea navei într-un alt port, plătind navlul întreg. În cazul în care noul port de descărcare spre care a fost îndrumată nava este situat la o depărtare mai mare de 100 mile de portul de destinație inițial, navlul convenit prin contract va fi majorat proporțional cu creșterea distanței avute în vedere de către părți.

CLAUZĂ de „HARDSHIP“, stipulație contractuală făcând parte

din clauzele de adaptare a contractului comercial internațional la noile împrejurări, grație căreia devine posibilă modificarea conținutului contractului atunci când pe parcursul executării sale se produc, fără culpa contractanților, evenimentele ce nu puteau fi prevăzute în momentul stabilirii raportului juridic de obligație, dar care, schimbând substanțial datele și elementele avute în vedere de părți în momentul contractării, creează pentru unul dintre contractanți consecințe mult prea oneroase pentru a fi echitabil ca acesta să le suporte singur. Partea care consideră că se află într-o atare situație trebuie să-i notifice, în scris, într-un anumit termen, celeilalte părți, evenimentul ce a provocat schimbările, precum și măsurile pe care le propune în vederea restabilirii echilibrului contractual. Într-un termen scurt de la primirea notificării, cealaltă parte trebuie să adopte una din următoarele atitudini: să accepte propunerea ce i s-a făcut; să propună o altă soluție pentru remedierea situației create, provocând în acest scop consultarea părților contractante; să respingă propunerea ce i se face, pretextând că pretinsa stare de *hardship* nu întrunește condițiile

prevăzute în contract spre a fi considerată ca atare. În eventualitatea că părțile convin asupra unei consultări, consultarea trebuie să aibă loc într-un anumit termen, socotit de la data primirii notificării făcută de contractantul ce invocă starea de *hardship*. Atunci când realizarea unui acord între părți, în termenul fixat, este cu neputință, fiecare dintre acestea se poate adresa arbitrajului (în condițiile precizate de contract). Arbitrajul, sesizat, poate decide: că nu sunt întrunite condițiile situației de *hardship*, caz în care contractul continuă să-și producă efectele sale normale; că aceste condiții sunt întrunite, ipoteză în care organul arbitral poate hotări și măsurile ce se impun. C.h. a fost elaborată de practica anglo-saxonă și a fost impusă de exigențele afacerilor comerciale internaționale. Ea se distinge de alte clauze stipulate în contractele comerciale internaționale prin următoarele aspecte specifice: a) urmărește ca scop menținerea sau restabilirea echilibrului contractual independent de orice împrejurare de natură să modifice elementele originare pe care s-a întemeiat contractul; se referă la orice modificări grave care ar putea schimba echilibrul contractului

originar, spre deosebire de clauzele de revizuire, cum sunt cele valutare, ce privesc numai modificări bine determinate și circumstanțiate la clauze monetare; b) presupune producerea unor modificări substanțiale determinate de schimbarea elementelor avute în vedere de părți la încheierea contractului; situația de *hardship*, prin caracterul ei grav și deosebit de oneros pentru una din părți, provoacă rezultate și efecte atât de diferite comparativ cu cele avute în vedere de contractanți încât nici nu mai poate fi vorba de același contract; gravitatea acestei situații se apreciază în raport cu impactul pe care ea îl produce asupra echilibrului contractual; c) implică apariția situației de *hardship*, de specificul căreia este caracterul de exterioritate, evenimentele ce o definesc scăpând de sub controlul rezonabil al părților contractante (motiv pentru care nu se putea pretinde părților să le aibă în vedere la momentul perfectării contractului); evenimentele respective sunt neimputabile părții care le invocă, C.h. neavând puterea de a le prevedea și de a le evita și nefiind culpabilă de producerea lor; criteriul de apreciere a comportării părții vizate este unul

obiectiv, și anume: comportarea pe care ar fi avut-o orice om rezonabil aflat în aceeași situație; d) are în vedere caracterul inequitabil al situației create; de aceea readaptarea contractului devine oportună numai în măsura în care poate fi considerat că este contrar echității și loialității comerciale ca rezultatele produse de asemenea schimbări de împrejurări să fie suportate numai de către unul din contractanți, căruia nici măcar nu-i este imputabilă o lipsă de prevedere sau o imprudență; e) exclude orice automatism în căutarea soluției corespunzătoare, spre deosebire de clauzele de menținere a valorii (de exemplu clauza de indexare), conform căroră în prezența anumitor criterii, prețul, ca element al contractului, se adaptează automat, prezumându-se că de vreme ce variația indicelui avută în vedere de părți a atins pragul de revizuire, prețul vechi este caduc, fiind înlocuit automat printr-un alt preț, cert, determinat în raport de escaladarea de la un anumit punct al scării la un alt punct. C.h. este o creație a practicii în încercarea ei de a da satisfacție exigențelor relațiilor comerciale internaționale spre a le facilita. Ea nu primește apli-

care și nici nu-și găsește corespondent în relațiile interne, după cum nu se regăsește în raporturile juridice de drept civil clasic. A primit însă consacrare legală pe planul dreptului comerțului internațional prin Convenția Națiunilor Unite asupra contractelor internaționale de vânzare de mărfuri, încheiată la Viena la 11 aprilie 1980, potrivit căreia: 1) O parte nu este responsabilă de neexecutarea vreuncea din obligațiile sale dacă dovedește că această neexecutare se datorează unui impediment independent de voința sa și că, în mod normal, rațional, nu era de așteptat să-l ia în considerare la momentul încheierii contractului, să-l prevină sau să-i surmonteze consecințele. 2) Dacă neexecutarea de către o parte se datorează neexecutării de către un terț pe care ea l-a însărcinat să execute, în întregime sau parțial, contractul, această parte nu este exonerată de răspundere decât în cazul: a) când ea este exonerată în virtutea dispozițiilor paragrafului precedent; b) când terțul ar fi el însuși exonerat dacă dispozițiile acestuia i-ar fi aplicabile. 3) Exonerarea prevăzută prin prezentul articol produce efect pe timpul duratei impedimen-

tului. 4) Partea care n-a executat trebuie să o avertizeze pe cealaltă parte despre impediment și efectele lui asupra capacității sale de a executa. Dacă avertismentul nu ajunge la destinație într-un termen rezonabil, plecând de la momentul când partea care n-a executat a cunoscut sau ar fi trebuit să cunoască impedimentul, aceasta este obligată la despăgubiri pentru pagubele provocate de această lipsă de recepționare. 5) Dispozițiile prezentului articol nu-i interzic unei părți să exercite drepturile sale, altele decât acelea de a obține despăgubiri, în virtutea prezentei Convenții.

CLAUZĂ DE INDEXARE, stipulație contractuală făcând parte din grupa clauzelor de menținere a valorii contractului și fiind menită să evite dificultățile determinate de variația de prețuri, scop în care prevede legarea sumelor stabilite prin contracte fie de un etalon monetar, fie de unul sau mai multe produse de primă necesitate (exprimate în unitățile de măsură corespunzătoare: un baril de țiței, o tonă de cărbune, un kilowatt/oră etc.). Astfel, în cazul împrumuturilor, indexate, atât capitalurile cât și dobânzile aferente sunt periodic

revalorizate automat în raport cu prețurile care înrăuresc indicele etalon (aur, energie, petrol etc.); în virtutea c.i., înlocuirea operează automat, printr-o escaladare realizată prin salturi de la un anumit punct al scării la altul; efectuarea operației respective nu reclamă nici intervenția părților, nici pe aceea a instanței. Riscurile, derivând din fluctuația prețurilor pe durata relațiilor financiare dintre părțile concurente, urmează să fie repartizate între acestea; într-un atare scop, contractanții au libertatea să stabilească o legătură de unitate de valoare cu unul din următoarele elemente: a) *moneda creditorului*; în această ipoteză creditorul nu-și asumă vreun risc de schimb; situația sa este identică cu aceea în care ar fi încheiat contractul cu un resortisant din țara sa, fără clauză de garanție de valoare; b) *moneda debitorului*: în această ipoteză debitorul este contractantul care își ia asupra lui riscuri valutare; c) *moneda unei țări terțe*: în acest caz, ambele părți suportă riscul financiar decurgând din variația cursului, atât a monedei fiecărui contractant cât și a monedei din țara terță; d) *un denominator comun*

legal internațional al valorilor monetare, adică aurul monetar: situația comportă riscuri pentru fiecare dintre contractanți de a-și vedea moneda variind în raport cu aurul (unitate de cont); e) *dolarul S.U.A.*: împrejurarea comportă riscul ca fiecare contractant să-și vadă moneda fluctuând în raport cu dolarul precum și valoarea acestuia oscilând în raport cu aurul: f) *o clauză mixtă*, concepută astfel încât să poată fi ușor adaptată la exigențele părților contractante. Pentru neutralizarea riscurilor monetare și limitarea riscurilor de pierdere mai pot fi utilizate și alte metode cum ar fi: clauza de opțiune a monedei liberatoare (sau clauza de monede multiple), potrivit căreia exprimarea creanței se face în mai multe monede, pe baza parității din momentul contractării, creditorul având facultatea să aleagă, la scadență, moneda în care va fi plătit (căci toate monedele prevăzute în contract sunt și unități de cont); utilizarea ca mijloc de plată și ca unități de cont a drepturilor speciale de tragere (D.S.T.).

CLAUZĂ DE ÎNGHIET (*ice clause*), stipulație specifică contractului de navlosire *charter-party*, expri-

mând (în linii generale la toate *charter*-ele utilizate în practica transportului maritim internațional), pe de o parte, dreptul armatorului de a rezilia contractul în cazul în care nava nu poate acostă în portul de încărcare datorită înghețului, iar pe de altă parte, facultatea acestuia de a ordona, atunci când după acostarea navei apare pericolul imobilizării ei din cauza înghețurilor, părăsirea portului de către acea navă, cu marfa parțial încărcată la bord, și totodată de a percepe navlul întreg numai pentru marfa transportată. În armonie cu această clauză, atunci când prin *charter* se prevede că marfa urmează să fie încărcată în mai multe porturi, iar unele dintre ele sunt afectate de îngheț, armatorul este îndreptățit să opteze între rezilierea contractului și încărcarea parțială a mărfii. Ori de câte ori acostarea navei în portul de descărcare este împiedicată din cauza înghețului, destinatarul are îndreptățirea fie să rețină nava până la redeschiderea navigației, plătind armatorului contrasaliile convenite, fie să îndrepte nava pentru descărcare într-un alt port; îndreptățirea destinatarului de a exercita această opțiune se epuizează în termen

de 48 de ore de la primirea înștiințării, făcută de armator, despre imposibilitatea acostării navei în port. În cazul în care destinatarul a hotărât să îndrume nava spre descărcare într-un alt port situat la o depărtare mai mare de 100 mile, armatorul urmează să perceapă un navlu majorat, proporțional cu creșterea distanței.

CLAUZĂ DE OPȚIUNE A LOCULUI DE PLATĂ, variantă a clauzei monovalutare care se distinge prin aceea că în virtutea ei creditorul dobândește dreptul de a încasa la scadență valoarea creanței sale calculată pe baza unei valute de cont prestabilită prin contract în locul ales de acesta dintre cele convenite într-un atare scop, iar debitorul își asumă obligația de a satisface opțiunea astfel exprimată plătind în moneda locului ales de creditor. În conținutul c.o.l.p. se consemnează date privind moneda în care se exprimă prețul, precum și localitățile dintre care creditorul poate să aleagă, la scadență, una ca loc de plată. Prin ipoteză, localitățile respective sunt situate în țări diferite și, de aici, consecința că alegând un anumit loc de plată, creditorul alege implicit moneda în care urmează a i se face plata.

Astfel, presupunând că părțile au convenit ca prețul să fie exprimat în dolari S.U.A. și au stabilit ca locuri posibile de plată între care poate alege creditorul Hamburg și Tokio, în cauză vor exista două monede de plată, marca germană și yenul japonez. Alegerea de către creditor a locului de plată va presupune implicit și alegerea monedei de plată ca preț de către care debitor va depinde de paritatea existentă între dolarul american și moneda locală în momentul scadenței. În consecință, dacă prețul contractului este de 10.000 dolari S.U.A., iar paritatea dintre această monedă și yenul japonez este de 1 USD/100 yen, debitorul va trebui să plătească creditorului 1.000.000. yen pentru cazul în care acesta din urmă va alege ca loc de plată Tokio. Dimpotrivă, dacă alegerea creditorului este Hamburg (ca loc de plată) iar paritatea dintre moneda de cont și marca germană este de 1 USD/1,5 DM, datoria debitorului față de acesta (adică față de creditor) este de 15.000 DM. Adaptarea prețului la schimbările valutare nu intervine prin alegerea locului de plată, ci prin raportarea monedei de la locul de plată ales la moneda de cont, ceea ce permite considerarea

clauzei în discuție ca fiind o modalitate a clauzei monovalutare. Și la clauza monovalutară și la c.o.l.p. părțile adoptă o monedă de cont, potențial mai stabilă decât moneda de plată convenită de ele, la care se raportează aceasta din urmă atât la momentul perfectării contractului, cât și la momentul plății. În cazul c.o.l.p. creditorul având libertatea unei opțiuni cu referire la locul de plată (libertate ale cărei limite sunt precis jalonate prin contract, care precizează locurile de plată între care poate alege) implicit dobândește aceeași libertate și cu privire la moneda de plată. Or, în cazul clauzei monovalutare creditorul nu are nici o opțiune de acest fel, fiind obligat să primească plata în moneda convenită de părți într-un atare sens. De vreme ce c.o. l.p. este calificată ca modalitate a clauzei monovalutare, implicit i se recunoaște aceeași finalitate anume: evitarea riscului valutar. Rolul său nu poate fi redus numai la asigurarea pentru creditor a monedei de care acesta are nevoie la momentul plății, deoarece pentru un atare scop nu este necesară stipularea unei clauze contractuale speciale. Pe piața monetară se poate cumpăra și se poate vinde orice mone-

dă liber convertibilă. Deci, chiar dacă la scadența prețului creditorul ar avea nevoie de o altă monedă decât aceea de plată, el și-ar putea procura respectiva monedă de pe piață utilizând în acest scop moneda în care i s-a făcut plata. De vreme ce c.o.l.p. se analizează ca o modalitate a clauzei monovalutare, ea trebuie privită înainte de toate ca un instrument juridic pentru evitarea sau neutralizarea riscului valutar. Aceasta este și rămâne finalitatea sa principală, chiar dacă prin stipulara sa creditorului i se creează și facilitatea de a-și procura direct de la debitor (iar nu de pe piața valutară) moneda de care are nevoie la momentul onorării creanței sale. V. clauză monovalutară.

CLAUZA DE OPȚIUNE A MONEDEI LIBERATORII, stipulație contractuală în virtutea căreia părțile exprimă prețul convenit în două sau mai multe monede de plată având în vedere paritatea existentă între acestea la data contractării și prin care se autoriză creditorul ca la scadență să aleagă între acele monede pe cea liberatorie și să pretindă debitorului să facă plata în moneda astfel aleasă. Mecanismul de funcționare al acestei clauze se prezintă astfel: de regulă, păr-

țile stabilesc ca monede de plată, monede ale căror cursuri înregistrează valori sensibil apropiate. Spre exemplu, între cursurile mărcii germane și al guldenului olandez există o diferență de circa 10% în favoarea celei dintâi, iar între cursurile mărcii germane și ale francului elvețian există o diferență în plus de circa 10% în favoarea acestuia din urmă. Dacă monedele preferate de părți sunt francul elvețian și marca germană, prețul contractual va fi stabilit astfel: 10.000 franci elvețieni sau 11.000 mărci germane. Presupunând că la data plății a intervenit o modificare a cursului de schimb între cele două monede de plată menționate ca urmare a faptului că marca germană a suferit o devalorizare, creditorul va opta pentru francul elvețian ca monedă liberatorie, deoarece cursul acestuia s-a păstrat mai aproape de cel existent la data perfectării contractului și în raport de care s-a stabilit prețul datorat de debitor. Firește, regula menționată (anume ca monedele de plată să aibă cursuri sensibil apropiate) nu este obligatorie pentru părți. Acestea pot desemna ca monede de plată orice monede doresc, indiferent

de paritatea existentă între cursurile lor, la momentul perfectării contractului. Operând în felul arătat, c.o.m.l. se arată ca un instrument juridic eficace de menținere a valorii contractului. Nimic nu se opune ca dreptul de opțiune privind moneda liberatorie să fie stabilit de părți în beneficiul debitorului. De altfel, în practica de încheiere a contractelor de comerț internațional se întâlnesc situații de acest gen. C.o.m.l. dobândește uneori caracter speculativ. Așa se întâmplă atunci când una dintre monedele de plată a înregistrat până la momentul scadenței o creștere de curs prin efectul acțiunii de către statul emitent a unor măsuri economice menite să consolideze propria-i monedă. Într-o atare ipoteză, dacă opțiunea monedei liberatorii aparține creditorului, acesta în mod firesc va prefera moneda al cărei curs a crescut, ceea ce îl va dezavantaja net pe debitor, el va trebui să deconteze o valoare mai mare decât aceea avută în vedere la momentul perfectării contractului, chiar dacă sub acest aspect cantitativ numărul unităților monetare ce formează prețul rămâne neschimbat. Modificând termenii ecuației vom presupune că opțiunea monedei

liberatorii aparține debitorului. În această ipoteză dacă una dintre monedele de plată a suferit între timp o depreciere, debitorul va alege acea monedă pentru decontarea prețului, ceea ce desigur îl va dezavantaja pe creditor. Analiza celor două situații prezente permite concluzia că în funcție de conținutul său c.o.m.l. poate plasa riscul valutar fie în sarcina debitorului (când opțiunea aparține creditorului), fie în sarcina creditorului (dacă opțiunea aparține debitorului).

CLAUZĂ DE POSTCALCULARE

A PREȚULUI, stipulație contractuală având ca finalitate menținerea prețului mărfii (sau a serviciului, ori a lucrării) la parametrii conjuncturii existente pe piață în momentul finalizării executării prestației asumate de debitor. În virtutea acestei clauze creditorul (vânzător, furnizor, prestator de servicii, antreprenor etc.) dobândește dreptul să procedeze la stabilirea prețului, ori la definirea lui (când la perfectarea contractului acesta a fost prevăzut doar estimativ) fie ulterior executării integrale a obligațiilor contractuale, fie la termene intermediare convenite de partenerii contractuali, urmând ca în acest scop să se ia în calcul și

toate modificările factorilor economici de influențare survenite între momentul perfectării contractului și cel al executării lui. În principiu, c.p.p. sunt menite să neutralizeze riscurile neevaluare provenind din modificările posibile ale cheltuielilor materiale (de producție) și ale nivelelor de salarizare a forței de muncă între momentul perfectării contractului și acela al finalizării executării lui. Părțile contractante îi pot da însă și destinația de a preveni riscurile valutare datorate eventualelor diferențe de curs valutar, înregistrate în aceeași perioadă. Dintre clauzele de acest gen, aceea denumită „*cost + fee*” pare să aibă cea mai largă utilizare în practică. Termenul *cost* primește aici semnificația de preț de producție (format din costurile materiilor prime, materialelor, energiei, combustibililor, etc. consumate în procesul de producție), iar termenul *cheltuieli* este utilizat pentru a desemna valoarea manoperei (incluzând salariile, profitul și, în general, orice alte adaosuri la prețul de producție). Contractele în care se stipulează clauza „*cost + fee*” sunt denumite *contracte cu costuri rambursabile*. Clauza „*cost + fee*” ca de altfel toate c.p.p., contractual, prezin-

tă avantaje pentru ambii contractanți. Astfel, furnizorul și antreprenorul care execută lucrarea cu materialele proprii sunt protejați împotriva riscului de preț atât în ceea ce privește costurile acelor materiale, cât și referitor la costul manoperei. Riscul creșterii prețurilor este deplasat pe această cale exclusiv în sarcina beneficiarului contractual (cumpărător, client etc.). Prin efectul clauzei „*cost + fee*” prețul contractual urmează să fie definitivat fie numai la finalizarea întregii prestații, fie pe faze de executare a acesteia, calculându-se secvențial pentru fiecare asemenea fază. Definitivarea va fi realizată de către creditor (furnizor, antreprenor) folosindu-se ca elemente de calcul în acest scop prețurile zilei, ceea ce înseamnă că beneficiarul prestației respective (cumpărătorul, clientul) va plăti, atunci când este cazul, un preț majorat comparativ cu cel estimat stabilit la momentul perfectării contractului. Clauza „*cost + fee*” oferă o anumită protecție și debitorului obligației de plată a prețului contractual. În virtutea ei, acesta (adică debitorul) dobândește, pe de o parte, un drept de verificare a corespondenței dintre consumurile de materiale și manoperă

necesitate de fabricarea produsului sau de executarea lucrării comandate și cele înscrise în situațiile de plată întocmite și prezentate de către creditor (adică de către fabricant ori antreprenor), putând refuza plata sumelor ce în realitate n-au fost cheltuite, iar pe de altă parte poate pretinde partenerului său contractual să execute prestația folosind tehnica zilei, deci să lucreze cu eficiența pe care o implică utilizarea unei asemenea lucrări. Pe această cale sunt descurajate eventualele tendințe ale creditorului prețului contractual de a mări artificial costurile de producție. Totodată el este stipulat să lucreze cu productivitatea dată de utilizarea tehnicii de vârf din domeniul său de activitate.

CLAUZĂ DE RĂZBOI (*war risk clause*), stipulație specifică contractului de navlosire *charter-party*, în temeiul căreia părțile contractante își rezervă dreptul de a rezilia convenția lor atunci când, pe parcursul executării acesteia, se produc anumite fapte de război susceptibile să împiedice îndeplinirea obligațiilor pe care și le-au asumat. Au caracterul unor asemenea fapte următoarele împrejurări: a) implicarea într-un război a țării

sub pavilionul căreia navighează vasul; b) blocarea portului de încărcare sau numai simpla presupunere că acel port este blocat, din cauza unor operații de război desfășurate în zonă, ori ca urmare a unei revoluții sau a unui război civil; c) declararea încărcăturii navei ca fiind contrabandă de război, ca și faptul că acca încărcătură, prin natura și specificul ei, este supusă, în vreun fel oarecare, acțiunilor inamicului. În temeiul c.r. se produc efecte diferite, corespunzător situației concrete în care se află nava și încărcătura la momentul producerii faptelor de război sau luării la cunoștință de către părți a existenței acelor fapte. Astfel, când executarea contractului este periclitată de un fapt de război întâmplat în timp ce nava se află sub operații în portul de încărcare, părțile au libertatea să rezilieze contractul, cu următoarele consecințe: marfa se va descărca și va fi predată expeditorilor pe riscul și pe cheltuielile acestora; armatorul va restitui navlul pe care l-a încasat anticipat. Tot astfel, comandantul navei este în drept să refuze semnarea de conosamente pentru mărfurile ce urmează a fi descărcate într-un port blocat; el poate cere expeditorilor desemnarea unui alt port de des-

cărcare. În cazul blocării portului de descărcare după semnarea conosamentului, ca și atunci când nava a părăsit deja portul de încărcare, sau când portul de descărcare inițial stabilit se află printre porturile în care guvernul a interzis accesul navei respective, armatorul trebuie să descarce marfa în orice alt port prevăzut în *charter-party*, menționat ulterior de navlositor, cu condiția ca acel port să se afle în drumul normal al navei și să fie sigur. Într-o atare ipoteză, armatorul are îndreptățirea de a pretinde și primi navlul cum ar fi descărcat marfa în portul de destinație convenit inițial.

CLAUZĂ DE REVIZUIRE A PREȚULUI, stipulație contractuală făcând parte din grupa clauzelor de menținere a valorii contractului și având menirea să asigure, în condițiile mereu schimbătoare ale pieței mondiale, adaptarea prețului la noile circumstanțe (care sunt caracterizate prin: modificarea prețului la materii prime, petrol, forță de muncă, transporturi etc.). C.r.p. este prevăzută în condițiile generale sau în contractele-tip; ea trebuie să figureze și în contractul concret încheiat pe baza acestor documente. Conținutul său poate fi redat prin formula:

„vanzătorul are dreptul să majoreze prețurile indicate în prezentul contract, în cazul unei măririi a prețului materiilor prime, a tarifelor de transport maritim și terestru și a asigurării, spre a ține seama de condițiile din ziua livrării mărfii“. Prin efectul acestei clauze — efect care se produce automat — prețul inițial urmează să devină caduc în cazul realizării criteriilor prevăzute în contract. Înlocuirea vechiului preț cu un nou preț nu se produce însă automat; în temeiul c.r.p. se deschide calea pentru renegocierea prețului. Ca urmare, este necesar ca o atare clauză să precizeze și modul de calculare a noului preț, precum și faptul dacă orice schimbare, cât de neînsemnată a costurilor, în plus sau în minus, antrenează revizuirea prețului inițial, sau că pentru ca această revizuire să se producă trebuie ca variația să aibă o anumită importanță, exprimată în procente față de costul inițial (toleranță de revizie); formula cuprinsă în Condițiile generale nr. 188 A ale Comisiei Economice O.N.U. pentru Europa prevede și metoda matematică aplicabilă spre a se calcula noul preț. Datorită faptului că uneori variația costurilor se complică din cauza variației parității

monetare, c.r.p. se confundă într-o asemenea situație cu clauza valutară, ceea ce face posibilă prezumția că inserarea uneia dintre aceste clauze o implică și pe cealaltă.

CLAUZĂ LEONIANĂ, stipulație contractuală prin care unul dintre asociați se îndreptățește de a culege totalitatea câștigurilor, sau prin care se stabilește ca unul ori mai mulți asociați să fie absolviți de obligația de a participa la acoperirea pierderilor înregistrate de societatea comercială la care participă. Clauza leoniană se analizează în legătură cu contractul de societate, dar legea nu-i recunoaște valoare juridică, declarând-o nulă. Principiul în materie este că prin contractul de societate nu se poate stipula ca unul sau numai unii dintre asociați să participe la beneficii, iar ceilalți să fie privați de acel drept, după cum nu se poate stipula nici ca pierderile să fie suportate în întregul lor de către o parte dintre asociați, ceilalți fiind exonerati de o atare obligație.

CLAUZĂ MONEDĂ-AUR, varietate a clauzei aur caracterizată prin aceea că prețul este exprimat direct în aur și urmează a fi plătit în monedă de aur. (engl. gold-coin value) V. *clauză aur*.

CLAUZĂ MONOVALUTARĂ, stipulație contractuală făcând parte din grupa clauzelor valutare și care presupune luarea în considerare de către părți a două monede diferite: una de plată și alta de cont. Prin ipoteză cea dintâi (adică moneda de plată) este mai puțin stabilă, mai expusă fluctuației și deprecierei, iar cea de-a doua (adică moneda de cont) este mai puternică, deci mai stabilă, mai puțin fluctuantă. Moneda de plată este acceptată de părți în vederea executării de către debitor a obligației de plată. Acesta (adică debitorul) va face o plată achitând creditorului cantitatea de însemne monetare convenită de părți ca preț în moneda de plată. Moneda de cont este etalonul la care se raportează moneda de plată în raport de care se stabilește la scadență cantitatea de însemne monetare din moneda de plată (între timp depreciată) ce trebuie achitate cu titlu de preț de către debitor creditorului. Așa fiind, moneda de cont devine instrument de exprimare a prețului și totodată de evaluare a prestației pecuniare asumată față de creditor. C.m. este compatibilă și cu exprimarea prețului contractual în aceeași monedă în care se face plata și care, altfel, este și mo-

neda admisă de ele pentru derularea operațiunilor financiare ce țin de executarea contractului. În acest caz părțile stabilesc că prețul trebuie calculat la data plății pe baza cursului unei monede de referință căreia îi atribuie prin excelență rol de monedă de calcul. Astfel, clauza monovalutară dobândește caracterul de clauză de indexare valutară. V. clauză valutară.

CLAUZĂ MULTIVALUTARĂ, V. clauză bazată pe un coș multivalutar convenit de părți; clauză multivalutară bazată pe un coș valutar instituționalizat (sau unitate de cont instituționalizată). Sin. *clauză plurivalutară*.

CLAUZA MULTIVALUTARĂ BAZATĂ PE UN COS VALUTAR CONVENIT DE PĂRȚI, stipulație contractuală făcând parte din clauzele valutare de specificul căreia este stabilirea coșului valutar prin acordul părților. De regulă în cuprinsul acestei clauze se precizează că prețul contractual exprimat în moneda de plată aleasă de părți a fost convenit acceptându-se e. și cursuri de referință cele existente între această monedă și alte câteva monede (frecvent 3-5 monede) din ziua perfectării contractului. Respectivetele cur-

suri de referință urmează a fi raportate la cursurile existente între aceleași monede la data plății și dacă se va constata existența între ele (adică între cursurile care se raportază) a unei diferențe medii (pozitive sau negative) depășind un anumit procent (prestabilit de părți) prețul se va recalcula în mod corespunzător. Alegerea valutilor care se includ în coș se va face de către părți, de comun acord, în funcție de interesele lor, preferându-se acele monede a căror fluctuație este relevantă pentru domeniul de activitate comercială. Prin clauza multivalutară părțile stabilesc, de regulă, și metoda de calcul a modificărilor cursului valutei de plată față de valutele din coș precum și modul cum pot fi operate eventuale modificări în structura și în metodologia de calcul pe parcursul executării contractului. Clauza multivalutară prezintă, în raport cu clauza monovalutară, semnificative avantaje, dar și importante dezavantaje. Astfel, ea conferă o mare stabilitate și constanță valorii contractului. Și e firesc să fie așa deoarece ea comportă posibilitatea compensării, ale monedei de plată față de diversele componente ale coșului valutar și de scădere față

de alte componente ale acestui coș, ceea ce face ca elementele contrare să se neutralizeze, iar valoarea medie să rămână neinfluențată semnificativ prin manifestarea concomitentă a acelor tendințe. Totodată, clauza multivalutară este dezavantajoasă deoarece comportă negocieri adeseori dificile și anevoioase între părți pentru determinarea componentelor coșului valutar și a metodologiei de calcul. Aducerea ei la îndeplinire în momentul plății poate genera complicații de natură tehnică. **V. clauză valutară, clauza monovalutară.**

CLAUZA MULTIVALUTARĂ BAZATĂ PE UN COS VALUTAR INSTITUȚIONALIZAT (sau unitate de cont instituționalizată), varietate a clauzei multivalutare (sau plurivalutare) ce se învederează ca fiind o construcție juridică definită sub aspectul conținutului ei, ca și al modului în care operează de către un organism internațional specializat care stabilește atât valutele ce se includ în coș, cât și metodologia de calcul a modificărilor de curs. Părțile contractante nu au aici un rol sub aceste aspecte. Intervenția organismului internațional specializat în stabilirea conținutului coșului și a modului de determinare a unității de cont pe

baza aceluși conținut instituționalizează respectiva unitate de cont atribuindu-i calitatea de unitate de cont instituționalizată. Această unitate de cont reprezintă în esență bani internaționali. Rațiunile introducerii în practica valutară rezidă în necesitatea sporirii lichidităților statelor și de creare a unor instrumente de evidență și de decontare cu mai mare stabilitate având independență față de evoluția unei anumite economii naționale. Dintre acestea cele mai cunoscute sunt: DST (Drepturi Speciale de Tragere), ECU (European Currency Unit), AMU (Asian Monetary Unit). **V. clauza multivalutară; DST; ECU; AMU.**

CLAUZA NAȚIUNII CELEI MAI FAVORIZATE, prevedere susceptibilă de a fi înscrisă în convențiile internaționale, mai cu seamă în cele bilaterale, în virtutea căreia părțile contractante își acordă reciproc aceleași avantaje și privilegii pe care le-au acordat sau ar putea să le acorde în viitor unui stat terț. Domeniul de incidență al acestei clauze cuprinde relațiile dintre state și privește aspectele indicate în acordurile prin care ea este consfințită: comerț, navigație, situația juridică a persoanelor etc. **C.n.e.m.f.** se practică

în două forme, și anume: a) *forma necondiționată și fără compensare*, care se distinge prin aceea că fiecare parte contractantă își asumă obligația să extindă asupra celeilalte părți contractante toate avantajele, drepturile, înlesnirile, privilegiile acordate sau care ar urma să fie recunoscute unei țări; b) *forma condiționată sau de compensare*, în virtutea căreia avantajele, drepturile, înlesnirile, privilegiile acordate sau care ar urma să fie acordate unei țări vor primi aplicare în privința țării contractante numai în mod condiționat ori în compensare. Această formă a fost practică cu precădere până la mijlocul secolului al XIX-lea; în prezent, forma necondiționată se practică în mod curent, constituind un mijloc eficient pentru favorizarea dezvoltării economice a statelor, ca și a cooperării economice dintre ele. C.n.c.m.f. este inserată în majoritatea acordurilor privind schimburile economice internaționale convenite de România; dând expresie principiului nediscriminării în raporturile dintre părțile contractante, ea constituie una din prevederile importante ale Acordului General pentru Tarife și Comerț (G.A.T.T.).

CLAUZA OFERTEI CONCURRENTE, stipulație contractuală făcând parte din grupa clauzelor de adaptare a contractului comercial internațional la împrejurări noi și presupunând asumarea de către vânzător a obligației de a acorda cumpărătorului aceleași condiții pe care le-ar oferi acestuia din urmă, pentru aceeași marfă, alți furnizori concurenți în materie. În temeiul acestei clauze, cumpărătorul dobândește dreptul de a valorifica față de contractantul său (vânzătorul) oferta mai favorabilă a unui terț asupra obiectului contractului aflat în curs de executare; în fața ofertei astfel prezentate de către cumpărător, vânzătorul are opțiunea a două soluții, și anume: să accepte condițiile ofertei concurente și să alinieze contractul la oferta respectivă (caz în care contractul va continua să se execute în noile condiții) ori să refuze alinierea contractului la oferta terțului (ipoteză în care cumpărătorul este liber să încheie un nou contract, dar de astă dată cu terțul ofertant, contractul inițial fiind, după caz, suspendat sau reziliat). C.o.c. se inserează de regulă în contractele de aprovizionare încheiate pe termen lung; ea dă expresie dorinței cumpărătorului de a se

aproviziona în condițiile mai favorabile și totodată asigură adaptarea prețului mărfii la evoluția pieței. Prezentând acest specific, c.o.c. se apropie de clauzele de revizuire a prețului, de care se deosebește însă prin aceea că etalonul la care se referă este furnizat de oferta concurentă mai avantajoasă, adaptarea prețului nefiind automată, întrucât vânzătorul are facultatea să accepte sau să refuze alinierea la preț din oferta respectivă (iar în raport de această împrejurare, cumpărătorul continuă să rămână legat contractual sau devine liber să contracteze cu terțul ofertant). Dreptul cumpărătorului de a accepta oferta terțului poate fi limitat în timp (de pildă numai pentru aprovizionarea pe timp de un an), ipoteză în care contractul inițial se suspendă pe întreg acest interval de timp. Totodată, părțile au libertatea să stipuleze nu o schimbare automată a contractului, ci numai obligația lor de a renegocia contractul, împrejurare ce apropie c.o.c. de clauza de *hardship*. Caracterul mai favorabil al ofertei terțului se stabilește prin comparație; operațiunea este mai ușoară în cazul în care elementul de diferență este prețul, celelalte elemente fiind identice. Adescori

însă, numai prețul este identic, iar celelalte elemente diferă (diferențierile putându-se prezenta sub aspectul modalităților de plată, al calității, cantității, regularității etc.), sau toate elementele, inclusiv prețul, sunt diferite; în atare ipoteze urmează să se ia în considerare toate clauzele contractului, deoarece numai prin compararea lor se poate constata dacă oferta terțului este favorabilă sau nu. Pentru a-și produce efectele sale de concurență, oferta terțului trebuie comunicată vânzătorului. În vederea comparării contractului inițial cu oferta terțului, părțile pot recurge la serviciile unui terț independent și competent, care să acționeze cu discreție; un asemenea terț ar putea fi, bunăoară, un expert tehnic sau un arbitru. Pe plan procedural, partea ce se prevalcă de oferta concurentă (de exemplu cumpărătorul) trebuie să notifice celeilalte părți decizia sa de a se alinia la oferta concurentă ori de a o refuza pe aceasta și, eventual, dacă înțelege ca vechiul contract, aflat în curs de executare, să fie suspendat sau reziliat. Notificarea trebuie făcută în formă scrisă. De asemenea, este necesar ca să se precizeze anumite termene în legătură cu posibilitatea tri-

miterii notificării (de exemplu că notificarea poate fi făcută numai într-o anumită perioadă a anului sau numai după un anumit timp de la încheierea contractului), determinându-se punctul de plecare al fiecăruia dintre acestea, felul cum curge în zilele nelucrătoare etc. C.o.c. poate fi stipulată în favoarea cumpărătorului, dar și în favoarea vânzătorului; când ea se stipulează pentru vânzător, acesta este îndreptățit să-i ceară cumpărătorului plata prețului pe care vânzătorul l-ar obține în mod efectiv pentru aceeași marfă, de la alți clienți (de exemplu, dacă după derularea contractului între prețul contractului — *selling price* — și prețul net de export — *net export price* — apare un decalaj de mai mult de 5% sau alt procent).

CLAUZA PENALĂ, stipulație contractuală în virtutea căreia debitorul prestației neexecutate sau executată defectuos ori cu întârziere este obligat să plătească creditorului acesteia cu titlu de indemnitate sau de pedeapsă o sumă de bani forfetară ori să îndeplinească o altă prestație convenită de părți pentru a repara prejudiciul încercat de creditor. În contractele de comerț internațional regula este că

prin c.p. se instituie în sarcina debitorului obligația de a plăti o sumă de bani. Această regulă a primit consacrare expresă în sistemul de drept englez. Alte legislații (precum cele din România, Franța, Italia, Spania, Germania) reglementează libertatea părților de a conveni ca repararea prejudiciului încercat prin neexecutarea culpabilă sau prin executarea defectuoasă ori cu întârziere a prestației asumată de debitor să se facă prin obligarea acestuia din urmă la îndeplinirea unei alte prestații. Domeniul de utilizare a c.p. cuprinde o gamă variată de contracte, ca de exemplu: vânzarea comercială internațională, transportul internațional de mărfuri, împrumutul internațional, diverse contracte de prestări de servicii etc. Este posibil ca un contract de comerț internațional să conțină mai multe tipuri de c.p.. Dreptul anglo-american atribuie c.p. prin excelență o funcție reparatorie, declarând nule asemenea clauze dacă ele ar permite stabilirea unor despăgubiri ce depășesc limita rezonabilă. Alte sisteme de drept național, printre care și cel român, recunosc c.p. și o funcție sancționatorie, admitând că o astfel de clauză este valabilă chiar atunci când

conține alături de elementul reparatoriu și un element de sancționare a debitorului. În armonie cu această concepție legislativă, dacă debitorul nu-și execută prestația asumată, ori o execută defectuos sau cu întârziere, creditorul este îndreptățit la daunele prevăzute de c.p. fără a trebui să dovedească existența și mărimea prejudiciului pe care l-a încercat. Aplicarea c.p. este condiționată numai de dovedirea de către creditor a faptului că debitorul nu și-a executat, sau a executat defectuos ori cu întârziere prestația asumată. Stabilind anticipat valoarea despăgubirii datorată de debitor pentru neexecutarea obligației sale, c.p. nu poate fi cumulată cu executarea în natură, afară numai dacă suma de bani rezultând din conținutul clauzei cumulată deci cu executarea în natură atunci când ea instituie numai daune moratorii. Unele sisteme de drept național, precum cele din Spania, Germania, SUA, Argentina, Columbia, permit creditorului să ceară, în prezența anumitor condiții, atât executarea în natură, cât și suma de bani prevăzută de c.p.. În toate legislațiile se admite că obținerea sumei de bani prevăzută în c.p. se poate realiza numai dacă sunt îndeplinite cerințele pentru

acordarea de despăgubiri. C.p. rămâne deci insuficientă atunci când obligația principală este nulă, ca și atunci când debitorul face proba că executarea acestei obligații a fost împiedicată de intervenția unui caz fortuit sau de forță majoră. Unele legislații instituie și condiția suplimentară ca debitorul să fi fost pus în prealabil în întârziere. Această formalitate nu este cerută de legislațiile din țările scandinave (Danemarca, Finlanda, Norvegia și Suedia); conform acelor legislații, cel puțin în cazul vânzării, c.p. devine operantă automat prin efectul neexecutării obligației asumată de debitor. În cazul executării parțiale a obligației principale, organul de jurisdicție poate restrânge efectele c.p. reducând cuantumul penalităților proporțional cu partea care a fost executată din prestația debitorului. În sistemul de Common law organul de jurisdicție poate declara nulă c.p. dar nu are îndreptățirea să reducă cuantumul daunelor interese stabilite prin c.p. la un nivel rezonabil. Adaptarea contractului pe baza clauzei de impreviziune influențează și efectele c.p. ori de câte ori acele efecte au fost corelate cu valoarea prestației ce formează obiectul obligației prin-

cipale. **C.p.** este compatibilă și cu obligațiile de confidențialitate și cu obligațiile de nonconurență. În contractele comerciale internaționale. **c.p.** are, în toate cazurile, o natură convențională; această clauză primește aici o largă aplicare, contribuind la simplificarea substanțială a răspunderii contractuale. Ea reprezintă anumite particularități specifice în cadrul contractelor de exporturi complexe, corespunzător aspectelor particulare pe care le poate înfățișa neexecutarea sau întârzieră executării contractului de către una din părți. Astfel, în cazul întârzierii plăților, partea în culpă este obligată la plata de dobânzi; întârzierea în executarea lucrărilor de construcții-montaj și neatingerea parametrilor specificați în contract comportă plata de penalități distincte, în raport cu natura operației. În ipoteza contractelor globale sau cu predare la cheie, contractanții au libertatea fie să stabilească separat termenele și penalizările în raport cu prețul din părțile lucrărilor întârziate, fie pur și simplu să folosească numai data finală fixată pentru îndeplinirea lucrărilor și să aplice penalitățile calculate în raport cu prețul global al contractului, din momentul în care furnizorul

general n-a reușit să respecte termenul de executare a contractului. Totodată, părțile au facultatea și de a combina cele două soluții, stabilind prin **c.p.** că în cazul în care anumite lucrări parțiale sau livrări rămân restante, iar împrejurarea nu afectează data îndeplinirii globale a obligațiilor asumate prin contract, penalitățile plătite pentru rămânerea în restanță vor fi restituite furnizorului general, cu condiția ca termenul final să fie respectat; o asemenea soluție este compatibilă mai ales cu specificul contractelor având ca obiect construirea de mari ansambluri industriale.

CLAUZĂ PLURIVALUTARĂ, V. clauză multivalutară bazată pe un coș multivalutar convenit de părți; clauză multivalutară bazată pe un coș valutar instituționalizat (sau unitate de cont instituționalizată). Sin. *clauză multivalutară*.

CLAUZA PRIMULUI REFUZ, stipulație contractuală făcând parte din grupa clauzelor de adaptare a contractului la noile împrejurări, în temeiul căreia unul dintre contractanți se obligă față de celălalt contractant de a-i propune să realizeze împreună, în viitor, o anumită opera-

ție cu preferință față de orice alt client, iar în cazul unui refuz al beneficiarului ofertei, cealaltă parte este liberă să trateze cu oricare alt client. Prin ipoteză, această clauză privește o operație viitoare, încă nedeterminată; în eventualitatea că se va decide cândva în viitor îndeplinirea operației respective, beneficiarul ofertei are opțiunea de a participa la operația respectivă cu preferința față de orice alt client sau de a respinge oferta ce i-a fost adresată: în cazul unui refuz din partea sa (primul refuz), ofertantul este liber să contracteze acea operație cu orice alt client. C.p.r., deși implică o opțiune în favoarea unui beneficiar, se deosebește totuși de opțiunea pe care o implică o promisiune de contract. Într-adevăr, promisiunea de contract ce conține o opțiune în favoarea uneia dintre părți este, ca natură, un contract unilateral, concretizat în asumarea de către una din părți a obligației de a încheia un anumit contract de îndată ce cealaltă parte își va manifesta voința într-un atare sens; cel față de care a fost asumată o atare obligație, la rândul-i, nu se obligă cu nimic, fiind doar beneficiarul unei opțiuni de care este liber să se folosească sau nu. În eventuali-

tatea că el s-a decis să pună în valoare opțiunea respectivă, atunci contractul este încheiat. C.p.r. se deosebește și de clauza ofertei concurente prin aceea că în timp ce ea presupune o preferință pentru o operație nouă, aceasta din urmă (adică oferta concurentă) permite alinierea unui contract în curs de executare la condițiile ofertei mai favorabile primite din partea unui terț; cu toate acestea, cele două clauze pot fi utilizate cumulativ. C.p.r. se deosebește și de clauza clientului celui mai favorizat, prin aceea că în timp ce ea oferă beneficiarului o opțiune pentru o operație nouă, viitoare și eventuală, aceasta din urmă (adică, clauza clientului celui mai favorizat) are ca scop modificarea unui contract în curs de executare prin referire la condițiile mai favorabile apărute în relațiile uneia dintre părțile contractante și un terț. C.p.r. poate îmbrăca diferite forme: astfel, după primul refuz al partenerului contractual, cel care este liber să trateze cu un terț solicită terțului oferte, dar nu le poate accepta decât după ce-i propune partenerului său inițial o contractare în condițiile noi ale ofertelor respective, fiind liber să contracteze cu terțul numai după refuzul beneficiarului

c.p.r. (deci după un alt refuz); uneori se stipulează că în cazul unui refuz al beneficiarului **c.p.r.**, se va putea contracta cu terțul numai după trecerea unui anumit termen, când opțiunea intră în acțiune. (engl. *first refusal clause*).

CLAUZA PRIVIND CADUCITATEA DOCUMENTELOR PREPARATORII, stipulație contractuală prin care părțile declară caduce, de îndată ce a fost semnat de ele contractul, toate documentele preparatorii ale acestuia. De regulă, o asemenea clauză se inserează în cuprinsul contractelor comerciale de mare importanță, care, prin complexitatea, valoarea și durata lor, comportă negocieri prealabile, cu schimbare de documente, încheierea de procese-verbale sau alte acte preparatorii. Inserarea în contract a **c.c.d.p.** nu este însă de natură să anuleze valoarea de fapt a documentelor preparatorii, acestea putând servi ca mijloace pentru interpretarea voinței reale a părților (*lettres d'intention*), atunci când va fi cazul.

CLAUZĂ PRIVIND CHELTUIELILE CU PLĂȚILE INTERNAȚIONALE, stipulație contractuală exprimând înțelegerea

dintre părțile contractului comercial internațional participante la plățile internaționale cu privire la modul de repartizare între ele a comisioanelor bancare. Costul serviciilor bancare prestate pe seama părților contractului comercial internațional participante la plățile internaționale, fie în calitate de beneficiar, se suportă de către acestea, în armonie cu două principii aplicabile în materie: a) de regulă, părțile contractului comercial internațional stabilesc prin **c.c.p.i.** modul în care băncile urmează să solicite plata comisioanelor bancare de la exportator sau de la importator. Această regulă primește aplicare însă numai condiționat de împrejurarea ca în cuprinsul clauzei respective să se arate expres proporțiile în care fiecare contractant este îndatorat să suporte costurile bancare; pe de altă parte, mai este necesar și ca partea ce se adresează unei bănci, solicitându-i un anumit serviciu, să încunoștințeze acea bancă asupra înțelegerii convenite cu cealaltă parte și să-i dea instrucțiuni precise despre felul cum urmează să se perceapă spezele și comisioanele bancare. b) Atunci când din cuprinsul contractului comercial inter-

național lipsește o c.c.p.i., ca atunci când banca nu primește instrucțiuni clare în această materie, urmează ca băncile să aplice din oficiu regula potrivit căreia plata serviciilor bancare se face de către contractantul care l-a solicitat. În practica operațiunilor bancare s-a statornicit uzanța conform căreia lipsa unor instrucțiuni contrare date băncilor presupune lipsa unei înțelegeri exprese între părți cu privire la plata serviciilor bancare și ca urmare se subînțelege că acestea (adică părțile) sunt de acord cu aplicarea automată a regulii în discuție.

CLAUZA PRIVIND DETERMINAREA DREPTULUI APLICABIL, stipulație contractuală (cunoscută și sub denumirea de *pactum de lege utenda*) prin care părțile își manifestă voința lor comună de a supune, chiar în momentul încheierii contractului, raporturile juridice dintre ele unui anumit sistem de drept, ce devine astfel dreptul aplicabil (*lex causae*) cu privire la contractul lor, pentru soluționarea unui eventual contencios ce s-ar ivi pe parcursul derulării acelor raporturi. Alegerea dreptului aplicabil (*electio iuris*) se definește ca o măsură de previzibilitate caracteristică contrac-

telor; ea se fundează pe legea autonomiei contractului, în temeiul căreia părțile contractante au libertatea să hotărască o asemenea măsură în scopul evitării incertitudinilor datorate conflictelor de legi (în sensul că nu se poate ști mai dinainte care lege va primi aplicare în caz de litigiu). C.d.d.a. prezintă o deosebită importanță, deoarece sistemul de drept al unui anumit stat astfel determinat este cel în temeiul căruia urmează să se soluționeze eventualele litigii ce se vor ivi referitor la contractul respectiv. Ori de câte ori România este parte la o convenție internațională conținând o lege uniformă în materie ale cărei prevederi au caracter dispozitiv, această clauză este necesară numai în măsura în care contractanții doresc să deroge de la regulile stabilite prin acele prevederi.

CLAUZA PRIVIND INTRAREA ÎN VIGOAREA CONTRACTULUI, stipulație contractuală prin care părțile contractante determină momentul de când contractul perfectat de ele dobândește eficiență juridică. O asemenea stipulație este necesară deoarece contractele economice internaționale prezentând interes pentru economia națională a statelor sunt

supuse, de regulă, unor condiții suplimentare de validitate, concretizate în cerința obținerii de către contractanți a unor autorizații, aprobări etc. Aceasta face ca de obicei în contract să se stipuleze că intrarea lui în vigoare se produce numai din momentul obținerii celei din urmă dintre autorizațiile cerute cu privire la contractul respectiv. Uneori însăși legea conține o atare dispoziție, dar această împrejurare nu face superfluă inserarea în cuprinsul contractului a unei c.i.v.c. O asemenea clauză apare cu atât mai necesară cu cât părțile au libertatea să condiționeze intrarea în vigoare a contractului și de îndeplinirea altor cerințe, cum ar fi: efectuarea unui acout, oferirea unor garanții bancare etc. C.i.v.c. prezintă importanță deoarece partea contractantă care începe executarea contractului fără a fi obținut autorizațiile necesare sau fără să fi fost îndeplinite alte cerințe de care era condiționată intrarea lui în vigoare acționează pe riscul său.

CLAUZA PRIVIND RECEPȚIA ÎN EXPORTURILE COMPLEXE, stipulație făcând parte din conținutul contractului comercial internațional de exporturi complexe prin care contractanții

stabilesc modul de verificare al îndeplinirii calitative și cantitative de către furnizor a obligațiilor asumate în ce privește livrarea instalațiilor (echipamente, materiale, aparate și instrumente de măsură și control etc.), precum și dacă funcționarea acestora se încadrează în parametrii tehnico-economici auți în vedere de către părți, cu ocazia perfectării contractului lor. Îndeplinirea acestei operații prezintă importanță deosebită, deoarece în funcție de rezultatele ei contractul urmează să se considere executat sau nu; ca urmare, se fac decontările finale ori se întârzie efectuarea lor. Clauza model de acest gen se exprimă prin formula: „1. Montajul este terminat când toate echipamentele necesare funcționării normale a instalației au fost montate și funcționarea lor corectă a fost stabilită pentru fiecare echipament ca și pentru instalație în întregul său prin probe în gol. Sfârșitul montajului va fi constatat printr-un proces-verbal semnat de cele două părți. 2. Înaintea semnării procesului-verbal constatând sfârșitul montajului se va proceda la verificarea echipamentelor și materialelor livrate de vânzător pentru a se constata: a) dacă

vânzătorul a livrat toate echipamentele și materialele prevăzute în anexa nr.; b) dacă aceste echipamente și materiale sunt conforme cu cele prevăzute la anexa nr.; c) dacă aparatele de măsură și control corespund din punctul de vedere al preciziei necesare unei funcționări corecte a instalației și normelor legale din România. Această verificare va fi făcută de organizațiile metrologice din țara cumpărătorului cu participarea vânzătorului; d) dacă echipamentele funcționează corect, ceea ce va fi stabilit prin probe de funcționare în gol.

3. Verificările prevăzute la pct. a, b și d de mai sus vor fi făcute de delegații celor două părți, care vor stabili și semna un proces-verbal constatând eventualele lipsuri, defecte sau defecțiuni. Un exemplar al acestui proces-verbal va fi trimis vânzătorului. Acesta va completa toate lipsurile și va elimina toate defectele și neconformitățile constatate fără întârziere și pe cheltuiala sa.

4. Recepția instalației va avea loc după terminarea montajului și ca urmare a următoarelor probe: a) probe tehnologice care au drept scop punerea la punct a instalației în vederea probei de recepție; b) proba de recepție prin care să se stabilească dacă, în condițiile de exploatare pre-

văzute la anexa nr. instalația realizează parametrii contractului garanțai. Probele prevăzute la punctele a și b de mai sus trebuie să fie efectuate într-un termen de ... luni, după terminarea montajului și în conformitate cu prevederile din anexa nr. și nr. În timpul acestor probe vânzătorul: va verifica funcționarea fiecărui echipament ca și a instalației în întregul său; va remedia sau va pune să se remedieze toate defectele constatate în scopul de a asigura succesul probei de recepție; va face măsurări orientative pentru punerea la punct a instalației; va face probe de recepție. Dacă în timpul acestei perioade vânzătorul consideră că instalația este pusă la punct pentru executarea cu succes a probei de recepție el va înștiința pe cumpărător în scris cu ... zile înaintea datei la care trebuie să înceapă proba de recepție. În această înștiințare vânzătorul va indica numele delegaților săi, pentru această probă.

5. Dacă pentru cauze imputabile vânzătorului proba de recepție nu poate să fie executată cu succes în timpul acestei perioade i se va acorda în condițiile prevăzute în art. ... un termen suplimentar ... pentru a elimina defectele și pentru a repeta proba de recepție. Dacă la

expirarea acestui termen suplimentar proba de recepție nu a fost executată cu succes se vor aplica dispozițiile art. 6. Proba de recepție va fi efectuată în condițiile de exploatare a instalației prevăzute în anexele nr. și nr. și va avea o durată de zile consecutive. Dacă în cursul acestei perioade se realizează toți parametrii garanțați conform anexei nr. se va semna un proces-verbal de recepție de către delegații celor două părți, în termen de 5 zile de la sfârșitul probei. Dacă proba nu poate să fie efectuată cu succes se va semna un proces-verbal cu delegații celor două părți, în termen de 5 zile de la data constatării insuccesului probei, menționându-se cauzele sale și rezultatele obținute. În acest caz, vânzătorul este obligat să elimine sau să facă să se elimine cauzele constatate în cel mai scurt timp posibil și să repete proba în condițiile și termenele prevăzute în art.... 7. În cazul în care recepția nu a avut loc în termenul prevăzut în contract (anexa nr....) din culpa exclusivă a cumpărătorului, vânzătorul rămâne obligat ca în termen de luni de la ultima livrare efectivă conform anexei nr..... sau de la terminarea montajului, la cererea cumpărătorului și de în-

dată ce acesta a eliminat cauzele care împiedicau recepția să dovedească în condițiile prezentului contract că instalația realizează parametrii garanțați prevăzuți în anexa nr....“.

CLAUZA SUSPENSIVĂ A INTRĂRII ÎN VIGOARE SAU A EXECUTĂRII CONTRACTULUI, stipulație contractuală exprimând acordul părților contractului comercial internațional de a suspenda executarea obligațiilor asumate de unul dintre contractanți, sau de către ambii contractanți, până la îndeplinirea condiției anume precizate în cuprinsul unei asemenea stipulații. Așa, bunăoară, într-un contract de vânzare-cumpărare se stabilește pe seama cumpărătorului îndatorirea de a plăti vânzătorului un avans, ori de a deschide creditul documentar până la împlinirea unui anumit termen, prevăzându-se totodată că obligația vânzătorului de a livra marfa este suspendată până la îndeplinirea acelei îndatoriri; îndeplinirea cu întârziere a îndatoririi respective îl îndreptățește pe vânzător să adopte una din următoarele atitudini: să întârzie, la rândul său, îndeplinirea obligației de livrare a mărfii corespunzător perioadei de în-

târziere a îndeplinirii obligației cumpărătorului; să ceară rezilierea contractului. Curtea de Arbitraj București a decis (prin Hotărârea nr. 59/1973) că are de asemenea caracterul unei condiții suspensive de executare a contractului și clauza prin care cumpărătorul își rezervă dreptul de a confirma specificațiile tehnice prezentate de vânzător. Cât privește suspendarea intrării în vigoare a contractului, aceasta poate fi produsă, spre exemplu, printr-o clauză în temeiul căreia o parte semnează contractul sub condiția ratificării lui de către anumite foruri sau a obținerii unor autorizații.

CLAUZĂ VALOARE-AUR, varietate a clauzei aur de specificul căreia este exprimarea prețului convenit prin contract într-o valută, aurul fiind luat ca etalon al valorii acelei valute. (engl. *gold-value clause*). V. **clauză aur**.

CLAUZĂ VALUTARĂ, stipulație contractuală făcând parte din grupa clauzelor de menținere a valorii contractului și urmărind ca scop protejarea părților dintr-un contract comercial internațional împotriva riscului aferent parității monedei de plată în raport cu moneda de

cont, aleasă de comun acord de către contractanți. C.v. permite reajustarea parității monetare aleasă prin contract, ori de câte ori aceasta ar oscila în sus sau în jos, în perioada de timp dintre momentul perfectării contractului și acela al executării lui. Această clauză poate fi exprimată prin formula: „în momentul unei variații a parității monetare oficiale, sau în lipsa unei parități oficiale a cursului de schimb a monedei de plată (de facturare) în ziua executării contractului, prețurile vor fi reajustate așa încât să fie dedus procentajul de creștere sau să fie inclus procentajul de scădere intervenit“. Rolul c.v. este de a corecta dezechilibrul care ar rezulta pentru una dintre părți, ca efect al modificării parității monetare. Ca orice clauză de menținere a valorii contractului, c.v. nu este îndestulător de eficientă pentru a înlătura toate dificultățile cu care sunt confruntate contractele comerciale pe termen lung: pe de o parte asemenea clauze se referă numai la prestațiile exprimate în monedă, adică la obligațiile cumpărătorului, acoperind astfel numai riscurile monetare și lăsând neacoperite celelalte riscuri ce, în contractele pe termen lung, pot afecta

prestajia oricăreia dintre părți; pe de altă parte, datorită automatismului lor, acestor clauze le lipsește suplețea, motiv pentru care, de regulă, sunt evitate de părți, contractanții fiind tentați să caute alte mijloace sau metode, mai sigure, pentru realizarea aceluiași scop; în fine, în perioadele de inflație accentuată, diferitele state adoptă măsuri restrictive cu referire la asemenea clauze inserate în contractele cu obligații reciproce și cu executare succesivă. Sin. *clauză de variație a schimbului*.

CLAUZE DE ADAPTARE A CONTRACTULUI LA NOILE ÎMPREJURĂRI, stipulații contractuale ce vizează întreg ansamblul contractual fiind de natură să conducă la reșezarea monetară, cât și la alte drepturi și obligații generate de contract pe seama părților, precum: cele privind cantitatea și calitatea mărfii, condițiile de livrare a mărfii, cele de plată etc. Se includ în această grupă clauzele: ofertei concurente, clientului cel mai favorizat, de hardship, precum și cele de protecție a concurenței. Alături de acestea mai pot fi luate în considerare și clauzele de ajustare cantitativă și de forță majoră.

CLAUZE DE ASIGURARE ÎMPOTRIVA RISCURILOR VALUTARE, stipulații contractuale ce urmăresc ca finalitate menținerea valorii contractului de comerț internațional. Fac parte din această grupă: clauza aur, clauzele de consolidare valutară, clauza de opțiune a monedei liberatorii, clauza de opțiune a locului de plată, etc. Sin. *clauze de variație a schimbului*.

CLAUZE DE ASIGURARE ÎMPOTRIVA UNOR RISCURI NEVALUTARE AVÂND PRIORITYAR NATURĂ ECONOMICĂ, stipulații contractuale având ca finalitate evitarea, sau după caz, neutralizarea riscurilor nevalu-tare de natură prioritar economică. Au acest caracter: clauza de revizuire a prețului sau de indexare nemonetară, clauzele de post calculare a prețului, precum și clauzele ofertei concurente, a clientului cel mai favorizat, de impreviziune sau de hardship, cele preventive cu referire la efectele diferitelor măsuri de protecție a concurenței etc.

CLAUZE DE MENȚINERE A PUTERII DE CUMPĂRARE A MONEDEI DE PLATĂ, stipulații contractuale care fac parte din grupa clauzelor de menți-

nera a valorii contractului și care sunt menite să prezeve valoarea corelației existentă la momentul perfectării contractului între cuantumul obligației pecuniare a uneia din părți și prețul real al bunurilor și serviciilor pe o anumită piață. Au acest caracter: clauzele de revizuire a prețului și cele de post calculare a prețului. **V. clauze de menținere a valorii contractului.**

CLAUZE DE MENȚINERE A VALORII CONTRACTULUI, stipulații contractuale ce vizează prin excelență prestația monetară și parametrii săi inițiali. Asigură menținerea valorii contractului în ansamblul său căci prestația monetară reprezintă reperul esențial pentru determinarea acelei valori. Face parte din această grupă: clauza aur, clauzele valutare, clauza de opțiune a monedei liberatorii, clauza de revizuire a prețului, clauza de post calculare a prețului. În funcție de natura riscurilor ce trebuie evitate, c.m.v.c. pot fi clasificate în: a) clauze pur monetare și b) clauze de menținere a puterii de cumpărare a monedei de plată. **V. clauze pur monetare; clauze de menținere a puterii de cumpărare.**

CLAUZE DE VARIAȚIE A SCHIMBULUI, V. clauze de asigurare împotriva riscurilor valutare.

CLAUZE NECESARE, stipulații contractuale ce au caracter esențial pentru clarificarea raportului obligațional ca realitate juridică, pentru definirea naturii juridice a contractului său economic. Asemenea clauze privesc identitatea părților și a reprezentanților lor autorizați (atunci când este cazul), conținutul economic al operațiunii comerciale realizată prin contract, unele aspecte referitoare la executarea acestuia, dreptul ce-i este aplicabil și jurisdicția competentă să soluționeze eventualele diferende dintre partenerii contractuali. În afara c.n. se includ atât stipulații contractuale în absența cărora contractul nu ar putea exista ca act juridic valabil perfectat (cum sunt de exemplu cele referitoare la identificarea părților sau a reprezentanților lor, ori cele vizând obiectul contractului), cât și clauze prin care se configurează realitatea economică creată prin contract și, totodată se precizează mijloacele juridice considerate de părți ca fiind necesare pentru protejarea și conservarea acestei realități.

Ultimele sunt clauze prin care se exprimă conținutul economic al tranzacției materializată pe plan juridic prin contract. Omiterea unora dintre ele (precum a celor ce vizează condițiile de ambalare a mărfii, ori a celor care se referă la calitatea mărfii etc.) nu duce la ineficiența contractului pe plan juridic, dar este de natură să creeze anumite dificultăți și confuzii în ceea ce privește executarea obligațiilor izvorâte din contract și să creeze incertitudini cu referire la existența și întinderea lor.

CLAUZE PUR MONETARE, stipulații contractuale făcând parte din grupa clauzelor de menținere a valorii contractului și care vizează evitarea riscurilor ce decurg din fluctuația valorii de schimb a monedei de plată față de moneda de referință. Au acest caracter: clauza aur, clauzele valutare, clauza de opțiune a monedei liberatorii și clauza de opțiune a locului de plată. V. **clauze de menținere a valorii contractului**.

CLEARING, termen prin care se desemnează sistemul de decontare bazat pe compensarea globală, centralizată a tuturor creanțelor și angajamentelor unei țări față de o altă țară. Pre-

supune concentrarea plăților, în scopul lichidării lor, la o bancă centrală sau la o altă instituție financiară anume desemnată de către fiecare din țările ce au încheiat un acord privind decontarea pe această cale, astfel încât exportatorii dintr-o țară semnatară a acordului respectiv să fie plătiți în moneda lor națională din sumele corespunzătoare vărsate de importatorii aceleiași țări pentru plata produselor importate din țara în care s-a făcut exportul (cu condiția egalității valorilor de import și de export între țările care au încheiat acel acord). Prin efectul acordului de c. se înfăptuiește o compensare globală a datoriilor izvorâte din livrările de mărfuri și prestările de servicii, compensare ce nu comportă vreun transfer de valută. În funcție de numărul țărilor între care operează compensația globală, c. poate fi: bilateral (dacă această compensație operează numai în raporturile dintre două țări) sau multilateral (când ea operează în relațiile dintre mai multe țări). În toate cazurile însă, operațiile de c. se fundează pe un acord interguvernamental, care cuprinde, printre altele, următoarele mențiuni: data intrării în vigoare a acordului și durata lui de valabilitate; organul care se

ocupă în fiecare din țările sem-natate cu efectuarea c.; moneda convențională în care urmează să fie exprimate operațiile de încasări și plăți; plățile admise să fie efectuate prin c. (plăți comerciale, cheltuieli accesorii, plăți necomerciale). C. este guvernat de principiul echivalenței prestațiilor: compensația este de neconceput, în absența unui echilibru între încasări și plăți. Funcționarea c. prezintă aspecte specifice după cum el este bilateral sau multilateral: a) c. bilateral funcționează astfel: în fiecare din cele două țări semnatare ale acordului de c. se înființează câte un oficiu de c.; ambele oficii deschid câte un cont de c. pe numele oficiului din țara parteneră. La oficiul de c. din țara lor, importatorii depun, în monedă națională, sumele datorate, iar exportatorii din aceeași țară primesc de la oficiul respectiv, de asemenea în monedă națională, dacă nu s-a convenit altfel, sumele care li se cuvin. Practic, deci, utilizarea c. are finalmente drept consecință că importatorii îi plătesc pe exportatorii din aceeași țară în moneda lor națională; grație principiului echivalenței se formează, la oficiul de c., prin depunerile importatorilor, o sumă globală suficientă pentru plata

tuturor sumelor convenite exportatorilor. Datorită faptului că nu există în permanență simetrie între sumele depuse de importatori și cele convenite exportatorilor, apare curent situația ca disponibilul din contul de c. să fie temporar neîndestulător pentru plata exporturilor efectuate. Într-o atare ipoteză, oficiul respectiv îi plătește pe exportatori acordând un credit interoficii, denumit credit tehnic (sau, într-un termen de circulație internațională, *swing*); creditul astfel acordat se lichidează în momentul când disponibilul din fondul acumulat între timp devine îndestulător pentru onorarea tuturor cheltuielilor. Este necesar ca acordul de c. să conțină precizări privind modalitatea și termenul de acoperire a eventualului sold activ, care poate să apară la sfârșitul anului în contul de c. al unui partener (*sold final*) atunci când, datorită neefectuării unor importuri sau depășirii exporturilor, contul de c. nu se încheie echilibrat; soldul respectiv poate fi acoperit de către celălalt partener, prin livrări suplimentare de mărfuri, prin export de capital sau printr-un credit obișnuit. b) C. multilateral se distinge prin aceea că este menit să evite dificultățile decurgând

din necesitatea lichidării soldurilor finale. Acest cliring permite compensarea deficitului care s-ar crea în țara *A* față de țara *B*, prin excedentul țării *A* față de țara *B* ori față de orice altă țară semnatară a acordului de *c*. Primul acord de *c*. multilateral a fost semnat la 18 noiembrie 1947 de către Belgia, Franța, Italia, Luxemburg și Olanda. Perfectarea acestui acord a fost precedată de adoptarea de către Comitetul acordurilor de plăți întrunit la Paris în 1947 a deciziei privind organizarea unui sistem de *c*. multilateral, ca primă etapă spre convertibilitate. Ulterior, sistemul de *c*. multilateral a fost generalizat în toate țările care beneficiau de Planul Marshall. Administrarea *c*. multilateral a fost încredințată Băncii Reglementelor Internaționale. Acest sistem se derula în două faze, și anume: compensarea propriuzisă („perfectă”) pentru schimburile echivalente și efectuarea unor plăți de către o țară în favoarea altei țări, utilizând moneda unei terțe țări (plăți triunghiulare); această situație făcea necesară dobândirea de către una sau mai multe monede naționale a caracterului transferabil. Ca urmare a eforturilor

depuse de O.E.C.E. (Organizația Europeană de Colaborare Economică), în anul 1950 a luat ființă Uniunea Europeană de Plăți (U.E.P.) care, pe timpul funcționării sale (adică până în anul 1958, când monedele principalelor state vest-europene au trecut la convertibilitate) a asigurat cumpărările și transferabilitatea monedelor din Europa occidentală. *C*. prezintă dezavantajul rigidității, desfășurarea sa normală fiind condiționată de posibilitățile de compensare existente. Pentru depășirea dificultăților generate de acest dezavantaj au fost imaginat și perfecționate unele servicii comerciale, precum operațiunile de switch. *V*. switch.

COD ANTIDUMPING, *V*. dumping.

COD COMERCIAL, lege comercială cu vocație de generală aplicare la raporturile juridice de fapte de comerț. Consacră principiile generale care guvernează desfășurarea și exercitarea comerțului pe teritoriul național. Dobândește vocație de aplicare și la raporturile de comerț internațional în acele cazuri în care legea țării care l-a

elaborat este desemnată de părți sau de normele conflictuale incidente date ca *lex contractus*. C.e. român a fost elaborat în anul 1887 și a fost modificat și completat în timp prin mai multe legi succesive, dar niciodată nu a fost abrogat. Reglementările pe care le conține sunt susceptibile de a fi grupate în două categorii și anume: a) unele dintre ele sunt în realitate norme juridice civile care au fost incluse în conținutul său deoarece redactorii codului civil adoptat mai devreme le-au omis din conținutul acestuia (așa cum bunăoară regulile generale ce reglementează determinarea momentului și locul încheierii contractului între absenți) b) alte dispoziții normative formează o grupare de norme specifice comerțului și corespund nevoilor de celeritate, credit și securitate pe care le implică normala desfășurare a acestuia (așa sunt normele referitoare la obligațiile comerciale). Gruparea de norme juridice civile cuprinse în c.e. se aplică tuturor raporturilor cu caracter patrimonial fondate pe egalitatea juridică a părților, în măsura în care acestea nu au primit reglementări specifice prin legi comerciale ordinare. Gruparea de norme juridice comerciale

conținute de c.e. primește aplicare cu precădere la raporturile comerciale interne, dar și la cele internaționale (pentru cazurile când legea română este competentă să guverneze raportul concret avut în vedere).

COFINANȚARE, denumire dată operațiunii de finanțare în comun a investițiilor realizate de două sau mai multe firme și bănci comerciale în țări terțe, în cadrul unor programe de cooperare economică internațională. C. este făcută pe scară largă de către Banca Mondială și alte instituții publice sau private de creditare a exportului sau a unor proiecte de investiții de regulă din țări cu nivel de dezvoltare mai scăzut. În funcție de modul de realizare c. poate fi: a) *mixtă*, care presupune stabilirea unei liste unice de bunuri și de servicii ce sunt finanțate în comun de către creditori; b) *paralelă*, care se distinge prin aceea că Banca Mondială și creditorii asociați finanțează fiecare în parte bunuri și servicii diferite în cadrul unui proiect unic. Participarea Băncii Mondiale la operațiuni de c. reprezintă pentru creditorii asociați, grație condițiilor pe care aceasta le solicită, o garanție suplimentară a solvabilității beneficiarului.

COLABORARE ECONOMICĂ INTERNAȚIONALĂ,

formă prin care se realizează principiul conlucrării în viața economică internațională. Se realizează în planuri, la dimensiuni și în direcții diverse beneficiind de un cadru politico-juridic specific format dintr-o multitudine de documente politice bi- sau multilaterale precum și din instrumente juridice adecvate. Un rol major în promovarea și dezvoltarea relațiilor de colaborare îl au statele ca titulare de suveranitate. C.e.i. urmărește ca finalitate consolidarea și perfecționarea relațiilor economice interstatale pentru promovarea și valorificarea relațiilor economice internaționale. Arealul c.e.i. cuprinde ansamblul raporturilor economice dintre state. C.e.i. poate fi *globală*, care cuprinde totalitatea formelor, mecanismelor și mijloacelor ce vizează antrenarea statelor suverane la soluționarea problemelor de interes general pentru întreaga omenire (ca de pildă: lichidarea subdezvoltării, problematica finanțelor internaționale și a comerțului internațional, aspecte vizând energia, materiile prime, ocrotirea mediului înconjurător, etc.); *regională*, care implică ansamblul domeniilor de relații intersta-

tale dintre țările situate într-o anumită zonă geografică (precum: producție, servicii, comerț internațional, sectorul financiar-bancar etc.); *sud-sud*, se distinge prin aceea că se concretizează într-un ansamblu de acțiuni concertate, fondate pe principiul „autonomiei colective”, ce are ca finalitate realizarea unui sistem de relații stabile între țările mai puțin dezvoltate pentru valorificarea superioară a potențialului lor economic; *nord-sud*, care se înfăptuiește între țările dezvoltate și cele mai puțin dezvoltate și necesită așezarea relațiilor dintre aceste state pe principiile egalității și echității.

COMANDĂ EXTERNĂ, denumire dată ordinului scris de livrare a mărfurilor adresat fie partenerului extern, la import fie de către acesta din urmă furnizorului, în caz de export, prin care se cere livrarea unei cantități de marfă precizându-se totodată condițiile unei asemenea livrări. În cazul în care c.e. conține toate clauzele esențiale ale unui contract de vânzare-comercială internațională, poate înlocui contractul însuși cu condiția ca să fie urmat de executare necondiționată. Atunci când c.e. este emisă pentru executarea unui contract de

vânzare-cumpărare prealabil, trebuie să existe o concordanță deplină între condițiile impuse și clauzele contractuale. C.e. poate modifica sau completa unele clauze ale contractului de vânzare internațională dacă pe baza ei se realizează un acord de voință liber exprimat al contractanților.

COMERCIALIZARE, activitate de valorificare a bunurilor și serviciilor desfășurată de comercianți (persoane fizice sau persoane juridice) pe piața internă și pe piețele externe. Este stadiul final al procesului de producție și are ca obiect, conform legislației române, numai bunurile care se află în circuitul civil. În condițiile amplificării și adâncirii concurenței dintre producătorii și comercianții din diverse state, c. devine din ce în ce mai complexă pe piețele externe. Contractul de comerț internațional în diversele sale specii, constituie principalul instrument juridic de înfăptuire a c. Prezintă o mare importanță în acest sens și diferitele moduri de cercetare a pieței și de promovare a exporturilor (precum: publicitate, reclamă, participare la târguri și expoziții internaționale etc.). C. pe piețele externe se realizează prin canale de distri-

buție și rețele de distribuție specifice. Ea nu se încheie odată cu livrarea mărfii. Un rol important îl au activitățile post-vânzare. C. pe piețele externe este susținută printr-un set de activități conexe (precum: transporturi, asigurări, depozitare, acordare de asistență tehnică și service post-vânzare, credite și facilități de plată etc.) menite să asigure pătrunderea, menținerea și amplificarea prezenței pe aceste piețe. Creșterea eficienței economice a exporturilor este într-o anumită măsură condiționată de crearea și dezvoltarea de rețele proprii de c. pe piețele externe. V. și canal de distribuție; rețea de comercializare.

COMERCIANT, termen prin care în raporturile de comerț internațional se desemnează persoana fizică sau persoana juridică ce săvârșește, în nume propriu, în baza specializării sale, fapte de comerț conținând în structura lor elemente de extraneitate.

COMERȚ CU SERVICII NON-FACTOR, V. comerț invizibil.

COMERȚ GENERAL, denumire prin care se desemnează principiul general de înregistrare în statistica vamală, conform căruia orice marfă ce trece frontiera

destat este obiect al activității de comerț internațional. În armonie cu acest principiu, importul vizează toate intrările de mărfuri menite să servească fie consumului productiv, fie consumului final. Intră în categoria mărfurilor importate inclusiv acele mărfuri care rămân sub controlul vamal în vederea depozitării sau a prelucrării. Exportul cuprinde în egală măsură mărfurile din producția indigenă, și mărfurile reexportate, indiferent dacă acestea din urmă au fost sau nu supuse vreunei transformări sau prelucrări pe teritoriul național. Fac excepție de la regula obligativității înregistrării, mărfurile aflate în tranzit, cele destinate uzului misiunilor diplomatice (sau consulare) și personalului acestora, ca și acelea care se află asupra turiștilor (în bagaje) dacă sunt destinate consumului propriu sau al familiei.

COMERȚ INTERNAȚIONAL, mijloc esențial de realizare a circuitului mondial de valori și de cunoștințe, care se concretizează în ansamblul operațiunilor și activităților având ca obiect schimbul de produse și servicii la scară planetară. În armonie cu criteriile stabilite prin Conven-

ția de la Bruxelles din 1950, mărfurile obiect al c.i. au fost clasificate pe baza a două criterii după cum urmează: conform criteriului ce are în vedere originea mărfii se disting: mărfuri de origine minerală, vegetală, animală; potrivit criteriului ce vizează gradul de prelucrare a mărfii se disting: materii prime, semifabricate, produse finite. Evoluția structurii c.i. se caracterizează prin permanenta și rapidă îmbogățire a nomenclatorului de produse comercializate pe piața mondială. Totodată se înregistrează o schimbare continuă a structurii acesteia care este concomitentă cu reducerea duratei medii de viață a produselor aflate în circuitul comercial internațional. În scopul urmăririi modificărilor din structura c.i. se recurge fie la clasificarea pe două grupe de produse (anume produse de bază — neprelucrate sau cu grad scăzut de prelucrare și produse manufacturate: prelucrate industrial — finite și semifinite), fie la clasificarea pe șase grupe de produse, anume: alimentare, materii prime, combustibili, produse chimice, mașini, utilaje și mijloace de transport și alte produse manufacturate. Structura c.i. reflectă

accentuarea caracterului industrial al economiei mondiale. În comerțul exterior al țărilor dezvoltate predomină produsele manufacturate; pe piețele internaționale raporturile de forțe se stabilesc în principal în favoarea furnizorilor de produse manufacturate. Sistemul instituțional al c.i. (*Organizația Mondială a Comerțului*) este menit să asigure perfecționarea cadrului de desfășurare a schimburilor internaționale, în condițiile existenței unei mari diversități de politici comerciale naționale preponderent protecționiste. V. **Organizația Mondială a Comerțului; politici comerciale.**

COMERȚ INVIZIBIL, denumire generică dată comerțului internațional cu servicii ce cuprinde în arealul său toate tranzacțiile comerciale care nu au ca obiect schimbul de mărfuri corporale și nici transferul de capitaluri. C.i. cuprinde orice prestări de servicii convenite între participanții la comerțul internațional prin realizarea cărora se produc încasări și plăți în valută, ca de pildă: transporturile internaționale (de mărfuri și de persoane); asigurarea și reasigurarea internațională; telecomunicațiile; serviciile efectuate în porturile și pe aeroporturile internațio-

nale; turismul internațional; remunerarea serviciilor pe baza relațiilor contractuale pentru forța de muncă angajată; locația de filme; întreținerea reprezentanțelor economice, diplomatice, consulare și militare străine și a personalului acestora. Aceste servicii sunt denumite, în practica Fondului Monetar Internațional, *servicii non-factor*, deoarece ele nu reprezintă factori ai producției de mărfuri sau servicii. În unele țări c.i. deține o pondere importantă în balanța de plăți externe, ritmul lui de creștere în ultimele decenii fiind superior celui înregistrat de comerțul cu mărfuri. Sin. *comerț cu servicii non-factor*. V. și **servicii factor**.

COMERȚ SEMI SPECIAL, sistem de înregistrare uzitat în statistica vamală de către unele țări, care presupune înregistrarea mărfurilor ce trec frontiera de stat, cu excepția tuturor reexporturilor, inclusiv valoarea semifabricatelor și a subansamblelor importate și integrate în produsele naționale exportate. V. **comerț special; comerț general**.

COMERȚ SPECIAL, sintagmă ce exprimă sistemul de înregistrare uzitat în statistica vamală, în armonie cu care mărfurile ce trec

frontiera vamală constituie obiect al raporturilor juridice de comerț internațional. Potrivit c.s. loturile de produse vămuite care sunt destinate consumului intern (productiv și final) se subsumează conceptului de import. Conform c.s. exportul cuprinde numai mărfurile autohtone sau indigenizate (adică acelea care au fost importate pentru necesitățile pieței interne, dar ulterior au fost reorientate spre export). Nu se subsumează noțiunii de c.s. mărfurile străine care au fost importate și păstrate sub control vamal, iar ulterior au fost reexportate direct din magazinele vămii. V. și comerț semispecial; comerț general.

COMISAR DE AVARIE, persoană împuternicită de asigurator să constate și să consemneze paguba în certificatul de avarie întocmit la cererea acestuia (adică a asiguratorului). De regulă, în cuprinsul polițelor de asigurare se înscrie și o listă a c.a. Asiguratul poate recurge și la serviciile altor experți (sau laboratoare) pentru a constata și evalua paguba, dar numai cu asentimentul asiguratorului. Răspunderea asiguratorului fiind determinată de condițiile poliței de asigurare și de alte re-

glementări legale, constatările c.a. nu sunt de natură să o antreneze automat. V. și avarie.

COMISIA ECONOMICĂ A O.N.U. PENTRU AFRICA (C.E.A.), organism internațional înființat în anul 1958, având sediul la Addis Abeba și ca obiectiv principal promovarea dezvoltării economice a țărilor africane, întărirea legăturilor economice dintre ele, precum și amplificarea relațiilor de cooperare economică a acestora cu celelalte țări ale lumii. Din alcătuirea sa fac parte 50 de state membre, la care se adaugă alte trei țări, cu statut de membru asociat (Anglia, Franța și Namibia). C.E.A. a făcut numeroase recomandări privind dezvoltarea cooperării dintre statele membre, prin crearea de grupări economice subregionale, și a adoptat mai multe rezoluții cu referire la aplicarea prevederilor Programului de acțiune pentru instaurarea unei noi ordini economice internaționale, realizarea planului african de aplicare a științei și tehnicii pentru dezvoltare, încurajarea investițiilor, a industrializării, stimularea prelucrării materiilor prime în regiune etc.

COMISIA ECONOMICĂ A O.N.U.

PENTRU AMERICA LATINĂ (E.C.L.A.), organism înființat în anul 1948 ca for internațional de studii și inițiative pentru cooperare regională și subregională, precum și pentru îmbunătățirea structurală a activităților de cercetare în statistică, comerț, planificare. Are 34 de țări membre, sediul fiindu-i stabilit la Santiago de Chile. Urmărește ca obiectiv stimularea activității economice și sociale, precum și cooperarea dintre statele regiunii.

COMISIA ECONOMICĂ A O.N.U.

PENTRU ASIA DE VEST (E.C.W.A.), organism constituit în anul 1974, având sediul la Beirut și fiind format din 14 membri, alte 14 țări (între care și România), precum și Fondul Arab pentru Dezvoltare Economică și Socială participând la activitatea sa ca membri cu drept de vot consultativ. Urmărește ca obiectiv principal desfășurarea de acțiuni sistematice pentru ridicarea nivelului activității economice și strângerea legăturilor economice ale țărilor din zonă, atât între ele cât și cu celelalte țări în curs de dezvoltare.

COMISIA ECONOMICĂ A O.N.U.

PENTRU ASIA ȘI PACIFIC (E.S.C.A.P.), organism internațional, înființat în 1947, având sediul la Bangkok și ca obiectiv principal dezvoltarea economică a țărilor asiatice și întărirea legăturilor dintre acestea și celelalte țări ale lumii. Are ca membri 35 de state; se reunește anual, în sesiune plenară, și își desfășoară activitatea prin intermediul grupelor de lucru, comitetelor, subcomitetelor, precum și al conferințelor specializate; sub egida sa se elaborează studii și se acordă asistență tehnică țărilor membre, în diverse domenii, cum sunt: dezvoltarea și planificarea în industrie, agricultură, materii prime, resurse de energie și apă, comerț, finanțe, transporturi, știință și tehnologie.

COMISIA ECONOMICĂ A O.N.U.

PENTRU EUROPA (C.E.E./O.N.U.), organism internațional, înființat în anul 1947 și având ca obiectiv promovarea și dezvoltarea relațiilor economice dintre țările membre, precum și dintre acestea și celelalte state ale lumii, abolirea restricțiilor, discriminărilor și a altor bariere ce stânjenesc cooperarea și desfășurarea normală a comerțului în zonă, precum și încurajarea

tendințelor spre destindere și consolidarea unui climat de securitate și înțelegere pe continentul european. Sediul ei se află la Geneva, iar la activitățile sale participă toate țările din Europa, precum și S.U.A. și Canada. Principalul organ de lucru al C.E.E./O.N.U. este sesiunea plenară, care se reunește anual sau ori de câte ori apare o asemenea nevoie. Alături de acesta funcționează mai multe organe subsidiare, dintre care cele mai importante sunt: comitetele pentru produse agricole, cărbune, energie electrică, locuințe, construcții și sistematizare, lemn, industria chimică, gaze naturale, transporturi interioare, oțel, dezvoltarea comerțului, pentru problemele apelor, precum și conferința statisticienilor europeni, consilierii guvernelor C.E.E./O.N.U. pentru știință și tehnică, pentru mediul înconjurător și consilierii economiei guvernamentale. Pe agenda de lucru a Comisiei figurează, ca probleme prioritare: dezvoltarea comerțului, cooperarea industrială, știința și tehnologia, planificarea pe termen lung, mediul înconjurător. Sub egida C.E.E./O.N.U. au fost perfectate o serie de convenții și aranjamente internaționale, de exemplu: Convenția asupra arbitra-

jului comercial, Convenția T.I.R. (pentru transportul internațional rutier de mărfuri), Protocolul, Ghidul pentru redactarea contractelor privind standardizarea calității fructelor și legumelor, Ghidul pentru redactarea contractelor privind transferul de know-how în industria mecanică etc. Totodată, Comisia a elaborat o serie de condiții generale de livrare. România are o participare activă la activitățile C.E.E./O.N.U., contribuind la realizarea obiectivelor acesteia.

COMISIA NAȚIUNILOR UNITE PENTRU DREPTUL COMERCIAL INTERNAȚIONAL (U.N. C.I.T.R.A.L.), organ al Adunării generale a O.N.U., având ca obiectiv principal inițierea de demersuri și desfășurarea de activități concrete pentru armonizarea și unificarea progresivă a dreptului comerțului internațional. A fost creată la 17 decembrie 1966 și are sediul la Viena. Îndeplinește următoarele funcții mai importante: elaborarea de proiecte de convenții internaționale, de proiecte de legi uniforme (sau tip) pentru unificarea reglementărilor legale incidente asupra raporturilor de comerț internațional; promovarea și încuraja-

rea codificării și acceptării cât mai largi a regulilor, uzanțelor și practicilor din domeniul comerțului internațional, precum și a termenilor specifici acestui domeniu; identificarea de mijloace menite să asigure interpretarea și aplicarea uniformă a convențiilor internaționale și a reglementărilor legale adoptate în cadrul U.N.C.I.T.R.A.L.; strângerea și difuzarea de informații cu referire la legislațiile naționale și evoluția doctrinelor; promovarea și păstrarea unei strânse colaborări cu U.N.C.T.A.D.; coordonarea și îndrumarea activității organismelor ce studiază și realizează armonizarea și unificarea dreptului comercial internațional. U.N.C.I.T.R.A.L. își desfășoară activitatea pe grupe de lucru constituite pe principalele domenii: practici în materia contractelor internaționale; plăți internaționale; noua ordine economică internațională. Acordă asistență de specialitate, organizează cursuri de perfecționare și editează anual publicația U.N.C.I.T.R.A.L. *Yearbook*. U.N.C.I.T.R.A.L. este compusă din reprezentanți a 35 de state aleși pe o perioadă de 6 ani de către Adunarea Generală a O.N.U.. În fiecare an se orga-

nizează sesiuni ale comisiei, alternativ, la New York și Viena. În perioada 1966-1976 a fost reprezentată în U.N.C.I.T.R.A.L. și România.

COMISIE DE ARBITRAJ, 1.

Denumire dată, de regulă, arbitrajului instituționalizat care funcționează pe lângă Camera de Comerț și Industrie din fiecare țară. Competența sa, ca organ de jurisdicție, poate fi generală sau specializată pe litigii izvorâte din comerțul cu anumite produse. 2. Denumire dată la noi arbitrajului care funcționează sub egida Camerelor Județene de Comerț și Industrie. V. Curtea de Arbitraj Comercial Internațional București.

COMISIE DE CONCILIERE. V. conciliere.

COMISION, 1. Sumă de bani pe care este îndreptățit să o pretindă cel care intermediază o operațiune comercială — și care de regulă se numește comisionar — de la cel în folosul căruia se face intermedierea (și care se numește comitent) ca preț al serviciului astfel prestat. C. care se referă la operațiuni cu mărfuri sau servicii (altele decât serviciile bancare) se numește c.

comercial. Acest tip de c. se calculează ca sumă forfetară sau prin aplicarea unui procent asupra valorii operației intermediare. Mai mulți factori sunt luați în considerare la stabilirea cuantumului c. Dintre aceștia cei mai importanți sunt: tipul mărfii (la mărfurile fungibile c. este mai mic, de regulă maxim 0,5% din valoarea contractului, în timp ce la mașini și utilaje este mai ridicat); gradul de organizare al pieței (când piața e foarte bine organizată, c. este mai mic); reputația mărcii de fabrică (în cazul unor firme bine cotate pe piață, mărfurile se vând mai ușor); complexitatea serviciilor prestate de intermediar (ca de pildă, participarea lui la reclamă, organizarea reparațiilor în garanție) etc. 2. Sumă de bani percepută de băncile comerciale pentru serviciile prestate clienților lor (precum: efectuarea de plăți, mobilizarea creditelor, furnizarea de informații etc.). Acest tip de c. este numit c. bancar. De regulă el diferă în funcție de tipul operațiunii îndeplinite, precum și de la o bancă la alta. 3. Sumă de bani percepută de un organism financiar care a acordat un credit unui anumit beneficiar, pentru partea din acel credit care nu este încă utilizată

de acesta. Acest tip de c. a fost numit c. de angajament. El se calculează prin aplicarea unui procent prestabilit asupra valorii părții din creditul acordat rămasă neutilizată de beneficiar (în mod obișnuit 0,5%). V. și comision bancar.

COMISION BANCAR, remunerație percepută de bancă pentru serviciile prestate în favoarea clientului său. Ca natură juridică, c.b. constituie modalitatea de remunerare a diverselor servicii efectuate de o bancă pentru clientul său; el dă deci expresie unei obligații de a face. Prin aceasta, c.b. se deosebește esențial de dobânda bancară., care prin natura sa dă expresie unei obligații de a da. Constituind plata serviciilor prestate, c.b. se legitimează mai cu seamă în acele situații în care conturile sunt deschise pentru o activitate comercială sau industrială, adică atunci când operațiunile de creditare și de debitare sunt multiple, îmbrăcând forme diferite: depuneri în numerar, negocieri de titluri, încasări de redevențe, plăți diverse ș.a. C.b. se stabilesc sub formă de procent: mărimea procentului respectiv diferă în funcție de natura operațiunilor efectuate de bancă. În cazul c.b. perceput pe

baza unui contract de credit se distinge: comision pentru confirmarea creditului și comision pentru serviciile prestate în legătură cu utilizarea creditului. Cel dintâi se percepe atunci când creditul acordat nu a fost utilizat numai parțial de către beneficiar. Comisionul de neutilizare se calculează în procente anuale în raport cu suma neutilizată și cu perioada de timp în care s-a consumat faptul neutilizării. El se poate exprima și într-o sumă forfetară. Când privește comisionul pentru operațiile băncii referitoare la utilizarea creditului, acesta se poate prezenta în trei variante, și anume: a) *comision de mișcare* (care se calculează pe baza valorii totale a remiterilor), precum și *comision pentru cea mai ridicată descoperire lunară sau trimestrială*; ambele aceste comisioane sunt aplicabile în cazul contractelor de deschidere de credit în cont curent; b) *comision pentru încasarea titlurilor de credit scontate*; c) *comision pentru serviciile de casierie pe care le implică utilizarea creditului*. V. și contract credit; contract de deschidere de credit.

COMISION COMERCIAL, V. comision.

COMISION DE ANGAJAMENT, V. comision.

COMIS PENTRU COMERȚ, salariat al comerciantului abilitat să vândă mărfuri în detaliu în locul unde se exercită comerțul reprezentantului. Este în fapt vânzătorul din magazinul comerciantului; el are puterea să-l reprezinte pe acesta, dar numai în incinta stabilimentului comercial, încheind acte de vânzare în numele și pe seama reprezentantului. C.c., la fel ca și prepusul, primește o remunerație sub formă de salariu, putând fi cointerestat și prin acordarea unei sume suplimentare, calculată procentual la cifra de afaceri realizată prin vânzarea mărfurilor ce i-au fost încredințate. Sin. *comis pentru vânzare*.

COMIS-VOIAJOR, salariat al unei firme comerciale, împuternicit de aceasta să desfășoare anumite activități în afara sediului stabilimentului comercial, chiar în alte localități, concretizate în culegerea de comenzi, căutarea de clientelă sau chiar în încheierea de afaceri în numele și pe seama întreprinderii reprezentate, semnând actele respective cu numele comerciantului reprezentat. C.v. alcătuiesc o importantă grupă de auxiliari de

comerț dependenți ai comercianților, fiind utilizați mai cu seamă în scopul câștigării de cliență nouă sau de intensificare a relațiilor cu vechea cliență. Aceștia au putere să acționeze ca veritabili reprezentanți ai firmei, încheind acte de comerț în numele și pe seama comerciantului reprezentat; ei se pot însă comporta și ca simpli agenți fără putere de reprezentare, ipoteză în care rolul lor se reduce la colectarea ofertelor a căror finalizare rămâne la latitudinea reprezentatului. C.v. este remunerat pentru activitatea sa fie cu un salariu (adică cu o remunerație fixă), fie cu o retribuție procentuală, fie cu un salariu suplimentar cu un procent de cointeresare raportat la cifra de afaceri. În fapt, c.v. se comportă ca un agent de comerț; el însă săvârșește intermedierea ca auxiliar de comerț dependent, spre deosebire de acesta din urmă, care este un intermediar independent ce săvârșește intermedierea cu titlu de profesie, întemeindu-se pe un contract comercial încheiat cu reprezentantul.

COMISIONAR, intermediar (persoană fizică sau persoană juridică) care se obligă față de comitent (persoană fizică sau

persoană juridică) să încheie anumite acte juridice în nume propriu dar pe contul acestuia, primind pentru serviciul astfel prestat o remunerație numită comision. **V. contract internațional de comision; comitent; comision.**

COMITENT, persoană fizică sau persoană juridică ce încheie un contract internațional de comision cu un intermediar numit comisionar (care de asemenea poate fi persoană fizică sau persoană juridică), acesta din urmă asumându-și obligația de a încheia anumite acte juridice în nume propriu, dar pe contul celui dintâi. **V. contract internațional de comision; comisionar; comision.**

COMITETUL CREDITORILOR, organ de aplicare a procedurii de reorganizare și lichidare judiciară. Este desemnat de judecătorul sindic în cadrul primei ședințe a adunărilor creditorilor, dintre creditorii chirografari sau cu creanțe garantate parțial, fiind format din 3-5 membri care sunt nominalizați dintre acei care s-au oferit voluntar. **C.c.** acordă asistență judecătorului sindic la cererea acestuia. Poate cere tribunalului atunci când nu a fost propus de către debitor și nu a fost admis

un plan de reorganizare, ridicarea dreptului debitorului de a-și conduce activitatea. Totodată c.e. poate fi autorizat de către tribunal să introducă acțiuni pentru anularea unor transferuri cu caracter patrimonial (făcute de debitor în fraudă creditorilor) atunci când astfel de acțiuni nu au fost introduse de judecătorul sindic. V. și adunarea creditorilor.

COMMERCIAL ENGINEERING,

formă de *engineering* având ca obiect o gamă de operații atotcuprinzătoare, de la activități de concepție până la activități operaționale. Cunoaște o răspândire foarte largă în practica americană și cuprinde: prestări de servicii, executări de lucrări, cumpărări, adică operații a căror realizare se face prin mijloace juridice diferite. Scopul c.e. este în esență realizarea unui proiect industrial și de investiții la un preț cât mai convenabil, într-un termen cât mai scurt, cu eficiența cea mai ridicată.

COMMONWEALTH, organizație internațională de tip guvernamental, constituită inițial în 1917 cu participarea Marii Britanii, Canadei, Australiei, Noii Zeelande, Africii de Sud și statului Terra Nova, dar care, din

1947, în baza unei hotărâri a Camerei Comunelor, prin care s-a decis admiterea în asociație a tuturor teritoriilor care au aparținut imperiului, a devenit C. multilaterală. Are sediul la Londra și cuprinde alături de Marea Britanie și Irlanda de Nord un mare număr de stat suverane, foste colonii și dominioane ale Imperiului Britanic, precum și teritorii dependente ale acestuia. Numărului membrilor C. este de 50, dintre care 25 sunt republici cu statut obișnuit, 7 monarhii, o republică având statut special (anume Nauru) și 16 sate ce au *de jure* ca șef al statului pe regiunea Marii Britanii, reprezentantă de guvernator general, dar care în realitate sunt din C. mai fac parte și un număr de 70 teritorii dependente având o populație de circa 10 milioane locuitori. Structurile organizatorice ale C. sunt: a) *Conferința șefilor de state și guverne*. Se întrunește o dată la doi ani; b) *Secretariatul*. Este condus de un secretar general.

COMPANIE, V. societate comercială.

COMPANIE OFFSHORE, societate comercială înregistrată într-un stat a cărui legislație fiscală fie nu instituie impozite pe ac-

tivități comerciale, fie instituie impozite foarte mici pe veniturile realizate din asemenea activități, cu condiția ca respectiva societate să nu săvârșească fapte de comerț pe teritoriul statului respectiv. Asemenea sistem legislativ a fost denumit paradis fiscal. Scopul înființării e.o. este de a evita impozitarea profitului obținut prin activitatea economică desfășurată sau de supune acel profit unei fiscalități deosebit de avantajoase pentru plătitorul de impozit. Legislația din paradisul fiscal permite asociațiilor să-și însușească întregul profit cu titlu de dividende care la rândul lor (adică dividendele) nu sunt nici ele impozabile. C.o. este societate comercială cu răspundere limitată Are personalitate juridică și beneficiază de dreptul de a exercita orice fel de activitate permisă de lege fără a fi necesară precizarea scopului urmărit în actele de înregistrare. Numai două activități comerciale — anume, cele desfășurate de bănci și cele specifice asigurărilor de orice fel — necesită pentru înfăptuirea lor aprobare specială. Sin. *societate comercială offshore*. V. și paradis fiscal.

COMPANIE TRANSNAȚIONALĂ, V. societăți transnaționale (sau multinaționale).

COMPENSAREA MULTILATERALĂ INTERBANCARĂ, modalitate de calcul al obligațiilor și creanțelor ficcărei societăți bancare față de toate celelalte societăți bancare participante la operațiunile de compensare, modalitate pe care o presupune efectuarea decontării pe bază netă. Obiectul c.m.i. îl constituie plățile interbancare fără numerar pe suport hârtie care au o valoare mai mică de 10 milioane lei exclusiv denumite și plăți interbancare de mică valoare. Plățile interbancare efectuate cu ecouri, indiferent de valoarea lor, sunt introduse în mod obligatoriu în c.m.i.. Societățile bancare pot introduce și pot accepta în/din c.m.i. următoarele instrumente de plată pe suport hârtie: ordinul de plată și cecul barat.

COMPENSAȚIE, mod de stingere a două sau mai multe obligații reciproce până la concurența celei mai mici dintre ele. În cazul în care cele două obligații sunt egale ca valoare, ele se sting în întregime. În raporturile de comerț internațional domeniul c. cuprinde operațiunile comerciale externe prin care se înfăptuiește un schimb valoric egal de mărfuri sau de servicii între parteneri de afaceri din țări diferite. În virtutea c. un import

este plătit printr-un export echivalent ca valoare. Pe această cale se evită dezechilibrele în balanțele comerciale externe și creșterea datoriei externe. Înfiptuirea *c.* devine posibilă între țări între care au fost convenite acorduri de clearing. Este însă posibil ca ea să funcționeze și în cazul operațiunilor comerciale în valută liber convertibilă. Operațiunile în contrapartidă comportă stingerea obligațiilor reciproce (între două sau mai multe sau țări) prin echilibrarea reciprocă a operațiunilor de import-export cu mărfuri. Atunci când pentru o parte a schimburilor comerciale se utilizează moneda, tranzacțiile comerciale internaționale respective sunt denumite operațiuni paralele. *C.* poate fi *simplă* — care se realizează între două firme din țări diferite ce își livrează reciproc mărfurile convenite de valoare egală; *bilaterală lărgită* — care presupune participarea mai multor parteneri din două țări și de specificul căreia este înfiptuirea compensării livrărilor reciproce la nivelul celor două țări și al tuturor partenerilor implicați; *triumghiulară (în lanț)* — caracterizată prin participarea unor parteneri din trei sau mai multe țări și prin aceea că livrarea și

decontarea mărfurilor se face în circuitul închis cuprinse în *c.*; *multiplă (elastică)* care se distinge prin aceea că fața de *c.* triumghiulară conferă posibilitatea antrenării în operațiune și a altor parteneri în circuitul ei asigurându-se astfel lărgirea posibilităților de schimb și de realizare mai rapidă a consensului ce urmează a fi livrate; *globală* — ce se înfiptuiește pe baza unor acorduri comerciale între state și cuprinde schimburile reciproce și echivalente de mărfuri și servicii, urmând ca plata să se efectueze, de regulă, prin clearing. *C.* se utilizează frecvent în raporturile de comerț internațional ca instrument de echilibrare a schimburilor dintre parteneri și totodată de prevenire a riscului valutar. *V. clearing.*

COMPETENȚA MATERIALĂ A CURȚII DE ARBITRAJ BUCUREȘTI, vocația C.A.B. de a soluționa litigiile izvorâte din operațiunile de comerț exterior și cooperare economică internațională. Prezintă următoarele trăsături distinctiv: a) are caracter specializat, în sensul că acest organ arbitral își desfășoară activitatea în limitele determinate prin regulamentul său de organizare și funcționare; ea este totuși cuprinzătoare, având

ca obiect marea majoritate a operațiunilor de comerț exterior și cooperare economică internațională; b) are caracter inderogabil, fiind configurată prin norme imperative; părțile nu o pot nesocoti, iar C.A.B. este îndreptățită și totodată obligată să-și verifice în fiecare litigiu propria sa competență; c) se bazează în principiu pe o convenție arbitrală, și ca urmare se definește prin caracterul voluntar al abilitării ce i se conferă de părți în scopul soluționării litigiului lor; cu toate acestea c.m.a C.A.B. se poate funda uneori și pe dispoziții imperative din convenții internaționale; d) se caracterizează prin accesibilitate, ceea ce înseamnă că posibilitatea de a recurge la jurisdicția C.A.B. nu este rezervată numai unei anumite categorii de împričinați; nu prezintă relevanță dacă pârâtul sau reclamantul au sau nu calitatea de membri ai Camerei de Comerț și Industrie București; în principiu (respectând limitele specializării), orice subiect de drept, indiferent de naționalitate, poate supune spre soluționarea C.A.B. un litigiu dintre acelea ce intră în competența materială a acestui organ arbitral, dacă abilitarea de a rezolva acel litigiu decurge dintr-o convenție arbitrală sau dintr-un

acord internațional; e) are caracter exclusiv, în sensul că îndreptățirea C.A.B. de a soluționa un anumit litigiu exclude, pentru acel litigiu, competența instanțelor de drept comun. În principal, c.m.a C.A.B. cuprinde litigiile cu caracter internațional: din această categorie fac parte litigiile de comerț exterior propriu-zis; cele izvorâte din raporturi de colaborare și cooperare economică și tehnico-științifică cu partenerii din alte țări; cele izvorâte din alte asemenea raporturi juridice.

COMPETENȚA TRIBUNALULUI ARBITRAL, aptitudine recunoscută completului de arbitri (și, după caz, arbitrului unic) de a soluționa un anumit litigiu. Tribunalul arbitral (respectiv arbitru unic) este competent să se pronunțe asupra întregului litigiu cu a cărei soluționare a fost investit, luând în considerare toate aspectele acestuia; regula este că „judecătorul acțiunii este și judecătorul excepțiunii“, ceea ce înseamnă că arbitrajul trebuie să se pronunțe asupra tuturor mijloacelor de apărare ale pârâtului, adică atât asupra apărărilor propriu-zise formulate în concluzii (scrise sau orale), cât și asupra apărărilor prezentate sub formă de in-

cidente sau excepții de procedură invocate pe parcursul dezbatărilor. Termenul excepții desemnează aici excepțiile propriu-zise, precum și alte mijloace de apărare (inclusiv acelea care ar necesita rezolvarea unei chestiuni prealabile ce este de competența altui organ de jurisdicție decât acela investit cu soluționarea cererii principale). Fac excepție de la această regulă chestiunile prejudiciale, deoarece acestea trebuie rezolvate definitiv și cu putere de lucru judecat, pentru toate litigiile în care sunt evocate, conform regulii: „penalul ține în loc civilul“, în temeiul căreia judecata civilă se suspendă până la rezolvarea definitivă a pricinii penale; prin simetrie, și arbitrul trebuie să suspende statuarea asupra litigiului până când instanța competentă de drept comun va statua cu putere de lucru judecat asupra chestiunii penale. Cu toate acestea, arbitrii vor putea proceda la arbitrarea litigiului ignorând chestiunea prejudicială, în cazul în care instanța de drept comun care trebuie să o judece se află în altă țară, deoarece efectele imperative ale legii de procedură se opresc la frontiera țării respective. Puterea lucrului judecat în penal are influențe în afara țării

arbitrajului numai sub aspectul executării sentinței în țara unde lucrul a fost judecat în penal. Numai după judecarea definitivă în penal se va putea constata dacă între sentința civilă pronunțată de arbitraj și cea penală există contrariedade: ori de câte ori sentința arbitrală contravine ordinii publice, ea nu va putea produce efecte în țara în care s-a dat sentința în penal. Atunci când însă nu există contrariedade între cele două hotărâri (sentința arbitrală și cea penală), și ca urmare sentința arbitrală nu este contrară ordinii publice, această sentință va putea fi executată și în țara forului penal. Situația este similară și în cazul în care o anumită chestiune prealabilă ține de competența altor organe jurisdicționale, cum sunt, spre exemplu, chestiunile de natură administrativă. Cât privește cererile incidentale sau incidentele de procedură, acestea cuprind (în sens larg) orice contestație grefată pe cererea principală și care este susceptibilă să suspende cursul judecării ori să modifice soluția. În acest sens sunt incidentele și excepțiile și chiar chestiunile prejudiciale ori prealabile. Incidentele propriu-zise (de exemplu cele referitoare la probe, competență, compunerea in-

stanței, incompatibilitatea sau recuzarea unui arbitru, perimarea cererii etc.) nu aduc modificări fondului dezbaterii; ele privesc procedura de judecată, suspendarea sau stingerea acesteia. Arbitrajul sesizat cu cererea principală este competent să statueze și asupra cererilor incidente (de felul celor arătate). Unele incidente însă (precum: cererile adiționale, reconvenționale, intervențiile etc.) aduc modificări fondului dezbaterii, extinzând sau restrângând sfera litigiului; cererile adiționale ce nu sunt accesorii ale cererii principale, ca și cele reconvenționale (dacă nu au fost incluse în convenția de arbitraj), pot forma obiectul arbitrajului numai dacă există un nou acord al părților în acest sens. Excepții precum: conexitatea, litispendența, excepția lucrului judecat etc., făcând parte din procedură, sunt supuse legii de procedură și ca urmare rezolvarea lor ține de competența arbitrului sesizat cu cererea principală.

COMPLET DE ARBITRI (sau arbitraj), organ colegial ce poate fi constituit în cadrul Curții de Arbitraj Comercial Internațional București în vederea soluționării unui litigiu cu care a fost investită această instanță. De

regulă este format din doi arbitri și un supraarbitru, aleși de către părți sau, după caz, desemnați, cu respectarea procedurii legale, de către președintele Curții de Arbitraj București. Completul de arbitri este prezidat de supraarbitru, care participă la toate ședințele împreună cu ambii arbitri și se pronunță în comun cu aceștia cu privire la orice chestiuni de fapt și de drept, inclusiv în problema conținutului hotărârii finale. Constituirea completului de arbitri nu este obligatorie în orice litigiu; litigiile pot fi rezolvate de către Curtea de Arbitraj București și printr-un arbitru unic, dacă părțile hotărăsc astfel.

COMPROMIS, convenție în temeiul căreia părțile stabilesc ca litigiul ivit între ele să nu fie supus jurisdicției ordinare, ci unui arbitraj, specificând și condițiile în care va statua arbitrajul astfel desemnat. C. trebuie să îndeplinească următoarele condiții: a) Să se refere la un litigiu existent, deci actual (iar nu la unul eventual), menționat ca atare în actul de c. Atunci când părțile au în vedere un litigiu care încă nu s-a declanșat, acordul lor privind arbitrajul aceluia litigiu nu este un c., ci o clauză compromisorie.

Părțile pot încheia însă un c. valabil în cazul în care s-a produs faptul litigios, deoarece un atare fapt este susceptibil să genereze ulterior un litigiu. Existența unui litigiu este de esența contractului de c.; inexistența litigiului semnifică lipsa de obiect a c. și este sancționată cu nulitatea actului de c., precum și a sentinței care ar fi dată în aceste condiții. Arbitrii pot statua numai asupra cererii cu care au fost sesizați: dacă ei se pronunță cu privire la un litigiu inexistent, înseamnă că statuează *ultra petita*, cu toate consecințele aferente unei asemenea statuări. Competența arbitrilor privind cererile ce constituie accesorii ale cererii principale este aceeași ca pentru cererea principală (*accessorium sequitur principalem*); într-o astfel de situație se află cererile incidente. Cererile adiționale sunt luate în considerare numai în măsura în care obiectul lor se află cuprins în actul de c., sau când constituie accesorii indispensabile ale cererii principale (de exemplu, dobânzile); în celelalte situații, pentru ca asemenea cereri să poată fi supuse arbitrajului, este necesar un nou acord între părți. Cererea reconvențională are în raport cu actul de c. o situație aparte: ea poate fi menționată în

compromis ca unul din obiectele acestuia, deoarece un c. poate avea mai multe obiecte; dacă nu este prevăzută în actul de c., poate fi primită de către arbitri numai în cazul în care ia înfățișarea unei apărări față de cererea principală (cum este, bunăoară, ipoteza în care cererea reconvențională tinde la o compensare legală sau judiciară). b) Să exprime voința părților ca litigiul respectiv să fie supus spre soluționare arbitrajului. Se cere ca acordul părților să fie exprimat cu suficientă claritate, încât să nu lase vreo îndoielă asupra faptului că arbitrii sunt investiți cu puterea de a judeca: exprimarea clară este necesară spre a nu permite interpretarea că acordul părților privește un alt contract (tranzacție, expertiză), și nu un c., convenție de arbitraj. c) În cuprinsul c., părțile să desemneze arbitrul (arbitrii) ce urmează să statueze asupra contenciosului lor. Desemnarea arbitrilor trebuie făcută prin arătarea numelui lor, sau în orice alt mod de natură să creeze certitudine în privința identității persoanei desemnate (cum ar fi, bunăoară, desemnarea ca arbitru a președintelui Curții de arbitraj, caz în care se subînțelege că părțile au indicat ca arbi-

tru persoana ce va avea această calitate în momentul când urmează să aibă loc arbitrajul). Nedeseemnarea arbitrilor prin actul de c. antrenează nulitatea actului respectiv; părțile au însă facultatea să înlăture acest viciu și să acopere nulitatea datorată lui, desemnând ulterior arbitru sau arbitrii. d) Actul de c. trebuie să conțină precizările necesare cu privire la organizarea arbitrajului asupra căreia părțile au convenit, precum și la procedura de arbitrare (ori de câte ori este vorba de un arbitraj *ad hoc*). Părțile fixează și termenul înăuntrul căruia urmează să aibă loc arbitrajul; acest termen este supus regulilor de drept comun în ce privește calculul său, dar el poate fi prorogat, expres sau tacit, de către părți. Este, de pildă, o prorogare tacită prezentarea părților litigante în fața arbitrului, după expirarea termenului fixat pentru îndeplinirea procedurii de arbitraj. Termenul poate fi suspendat ori de câte ori există o chestiune prejudicială. Este posibil ca în cuprinsul c. să se insereze o clauză prin care arbitrii să fie îndreptățiți a statua *ex aequo et bono*. Expirarea termenului fixat de părți pentru înfăptuirea arbitrajului nu influențează situația de drept a acestora, existentă în momentul

împlinirii termenului. Astfel, dacă în actul de c. s-a consemnat o recunoaștere sau o mărturisire a uneia din părți, acestea rămân câștigate cauzei, putând fi opuse ulterior de către cealaltă parte celui care le-a făcut. În ipoteza în care actul de c. este nul, rămân valabile toate acele prevederi ale lui ce sunt independente de cauza ce a provocat nulitatea (și care poate fi, spre exemplu, omisiunea de expunere a litigiului obiect al arbitrajului, omisiunea de desemnare a arbitrilor etc.). C. este un acord de voință; ca urmare, el produce efectele unui contract, cum sunt, bunăoară, cele privind opozabilitatea între părți și inopozabilitatea față de terți; de asemenea, actul de c. poate fi atacat prin acțiunea în simulație, atunci când a fost încheiat de către un debitor, în fraudă creditorilor săi, ori prin acțiunea pauliană, când sunt îndeplinite condițiile acesteia. C. este totodată un act juridic, producând efecte specifice, între care: întreruperea prescripției acțiunii cu referire la care el s-a perfectat, suspendarea primării unei proceduri declanșate între aceleași părți, pentru aceeași cauză, împiedicarea părților de a supune același litigiu unei alte jurisdicții. Proba actului de c. se face prin orice mijloace, fiind

vorba de un act pur consensual. Inexistența c. poate fi invocată în forme diferite; de regulă, ca se constată prin inserarea sesizării părții interesate în procesul-verbal sau în încheierea dată de arbitri. Participarea părților la procedura de arbitraj, ca și achiesarea lor la sentința arbitrală (făcută fie expres, fie tacit, în acest din urmă caz prin executarea sentinței) acoperă lipsa actului de c. redactat în scris.

COMUNITATEA AFRICII DE EST (C.E.A.), organism economic internațional având caracter regional și ca obiectiv principal reglementarea și consolidarea relațiilor industriale, comerciale și de altă natură dintre țările membre, asigurarea dezvoltării accelerate și echilibrate a statelor respective. A luat ființă în anul 1967 și are ca membri: Kenya, Tanzania, Uganda; și-a stabilit sediul la Arusha. Prin activitatea sa, în armonie cu prevederile tratatului de cooperare pe care se fundează, C.E.A. tinde la crearea unui sistem comun de tarife vamale și de taxe de consum, înlăturarea obstacolelor din calea comerțului între țările membre, realizarea unei politici agrare comune pe termen lung, punerea de acord a politicii

valutare, coordonarea politicii economice, a transporturilor; de asemenea tratatul menționat prevede înființarea unei bănci de dezvoltare est-africană etc.

COMUNITATEA ECONOMICĂ A AFRICII DE VEST (C.E.A.O.), organism economic internațional cu caracter regional, având sediul la Ouagadougou și ca obiectiv principal realizarea unei uniuni economice între statele membre. A început să funcționeze în anul 1974, fiind format din Coasta de Fildeș, Mali, Mauritania, Niger, Senegal și Volta Superioară; alături de statele membre, la activitățile sale participă și Benin și Togo, în calitate de observatori. Statele membre au convenit ca materiile prime comercializate între ele să fie scutite de taxe; totodată, în comerțul interregional, produsele industriale prelucrate sunt supuse unui sistem preferențial de taxe.

COMUNITATEA ECONOMICĂ A STATELOR DIN AFRICA DE VEST (E.C.O.W.A.S.), organism economic internațional cu caracter regional, care a luat ființă în anul 1975 și are ca obiectiv principal fundarea unei uniuni economice între cele 16 state membre din alcătuirea sa. Tra-

tatul prin care a fost înființată prevede, printre altele: suprimarea reciprocă și progresivă a taxelor vamale, ca și a altor taxe echivalente între statele membre; aplicarea unui tarif vamal și a unei politici comerciale comune față de terți; înlăturarea obstacolelor ce stânjesc libera circulație a persoanelor, bunurilor, serviciilor și capitalurilor; armonizarea serviciilor agricole; promovarea unor proiecte comunitare în domeniul financiar și monetar, ca și în cel al transporturilor; constituirea unui fond comunitar de cooperare, compensare dezvoltare. E.C.O. W.A.S. are sediul la Lagos.

COMUNITATEA ECONOMICĂ EUROPEANĂ (C.E.E.), grupare economică închisă, constituită de statele membre ale C.E.C.O. (Belgia, Franța, Germania, Italia, Luxemburg și Olanda) prin Tratatul de la Roma din 25 martie 1957, urmărind ca obiective principale: eliminarea taxelor vamale și a restricțiilor cantitative în comerțul dintre statele membre; instituirea unui tarif vamal comun și a unei politici comerciale comune față de țările terțe; libera circulație a forței de muncă, serviciilor și capitalurilor; instituirea unei politici comune în domeniul

agriculturii, transportului, energeticii; asigurarea liberei concurențe în cadrul comunității; coordonarea politicilor economice ale statelor membre etc. Ulterior, la C.E.E. au mai aderat: Anglia, Danemarca, Irlanda, Grecia, Spania și Portugalia. Tratatul de la Roma reglementează două statute deosebite pentru membrii C.E.E.: a) unul privind-i pe membrii cu drepturi depline: conform prevederilor acestui tratat, pe lângă cei 6 membri originali ai Comunității, pot adera la aceasta și alte state europene, cu consimțământul unanim al fondatorilor; b) altul vizându-i pe membrii asociați: un atare statut a fost acordat în anul 1958 celor 18 state foste colonii franceze din Africa, precum și Kenyei, Tanzaniei și Ugandei, din anul 1971; totodată au dobândit statutul de membri asociați și unele state europene, anume: Grecia (începând din anul 1962 și până în anul 1980 inclusiv), Turcia (din anul 1964) și Malta (din anul 1971). C.E.E. a convenit acorduri preferențiale cu mai multe state: Maroc și Tunisia (1969); Spania și Israel (1971); Cipru, Egipt și Liban (1972) și un acord nepreferențial cu Iugoslavia, în anul 1973. În anul 1975 a perfectat

Convenția de la Lomé cu 46 de state în curs de dezvoltare din Africa, Marea Caraibelor, precum și din Pacific; prin această convenție au fost stabilite măsuri concrete de colaborare și cooperare economică în domeniul schimburilor comerciale. În structura C.E.E. funcționează următoarele organe: 1) *Comisia executivă*: este formată din nouă membri aleși pe o perioadă de 4 ani; ea are rolul să urmărească îndeplinirea prevederilor tratatelor consimțite de organizație, ca și a măsurilor adoptate de instituțiile comunitare, să elaboreze reglementări pentru aplicarea deciziilor Consiliului ministerial și să asigure realizarea uniformă în toate statele membre a politicilor convenite în Consiliu; 2) *Consiliul ministerial*; în componența sa intră câte un reprezentant la nivel de ministru din partea fiecărui stat membru; acest organ adoptă deciziile majore în problemele de politică economică curentă; 3) *Parlamentul comunitar (european)*: el are rol consultativ cu referire la problemele pe care Comisia executivă le supune spre aprobare Consiliului ministerial; 4) *Curtea de justiție*: aceasta este chemată să decidă dacă actele Consiliului ministerial,

ale Comisiei executive sau ale altor organe sunt compatibile cu tratatele comunitare. De asemenea, în structura C.E.E. funcționează: Comitetul economic și social și Comitetul monetar (ambele având natura de organe consultative); Banca Europeană de Investiții, Fondul Social European, Fondul Agricol European etc. În anul 1967 a fost încheiat la Paris un tratat de fuziune, prin efectul căruia au fuzionat C.E.C.O. și Euroatomul, convenindu-se ca acestea să aibă organe de conducere comune cu cele ale C.E.E. România a convenit cu C.E.E. mai multe acorduri pentru reglementarea cadrului juridic al schimburilor comerciale reciproce, și anume: Acordul privind crearea comisiei mixte, Acordul privind comerțul cu produse industriale, Acordul privind comerțul cu produse textile, Aranjamentul privind exportul românesc de produse siderurgice în C.E.E. etc.; ca țară în curs de dezvoltare, ea beneficiază de preferințele vamale generalizate, aplicate de C.E.E. la importul unor produse industriale și agricole. Prin semnarea Tratatului de la Maastricht de către miniștrii de externe și finanțe ai celor 12

state ale C.E.E., la 7 februarie 1992, s-a decis transformarea Comunității în Uniunea Europeană. România a încheiat Acordul European de asociere la Uniunea Europeană care a intrat în vigoare la 1 februarie 1995. Sin. *Piața Comună*.

COMUNITATEA EUROPEANĂ A CĂRBUNELUI ȘI OȚELULUI (C.E.C.O.); organizație monopolistă având caracter suprastatal, constituită de Belgia, Franța, Germania, Italia, Luxemburg și Olanda prin tratatul de la Paris din 18 aprilie 1951, în scopul creării unei piețe comune a cărbunelui și oțelului, repartizării judicioase a producției și creșterii productivității muncii. Tratatul de constituire a intrat în vigoare în anul 1952; prin efectul aplicării prevederilor sale (până în anul 1954), au fost înlăturate treptat contingentările, taxele vamale și celelalte restricții; totodată, țările membre au instituit controlul practicilor restrictive în comerțul reciproc cu cărbune și produse siderurgice, iar în anul 1958 au convenit asupra unor taxe vamale comune în schimburile comerciale cu asemenea produse. Conducerea C.E.C.O. este asigurată de Înalta Auto-

ritate, care este organul suprem; competența sa este foarte extinsă, vizând o sferă largă de probleme, cum ar fi: aprobarea de carteli și concerne, reglementarea producției, stabilirea prețurilor, acordarea de credite, problema salariilor etc. Prin efectul tratatului de fuziune perfectat în anul 1967 la Paris, organele de conducere ale C.E.C.O. (Adunarea, Consiliul ministerial, Curtea de justiție) s-au contopit cu cele ale Comunității Economice Europene și cu cele ale Euratomului.

COMUNITATEA EUROPEANĂ A ENERGIEI ATOMICE (EURATOM), organizație internațională înființată de Belgia, Franța, Germania, Italia, Luxemburg și Olanda la 25 martie 1957, concomitent cu Piața comună, dar printr-un tratat încheiat la Roma, distinct de acela care stă la baza acesteia din urmă, în scopul constituirii unei piețe comune pentru materiale și produse nucleare nemilitare aparținând statelor membre, al coordonării cercetărilor științifice și dezvoltării industriei nucleare, al aprovizionării cu materiale fisibile. Are caracter suprastatal, fiindu-i recunoscut un drept de control referitor

la activitatea statelor membre în domeniul său de activitate, precum și asupra personalului și înțirinderilor de profil. Structura sa organizatorică este identică cu aceea a Comunității Economice Europene, ca și principiile pe baza cărora funcționează. În cadrul Euratomului funcționează, din anul 1961, un centru de informare și documentare, cuprinzând și un centru comun de pregătire a proiectelor de construcție a centralelor atomoelectrice.

CONCEDENT, persoană fizică sau juridică care, în temeiul unui contract de concesiune comercială își asumă, față de un comerciant independent (care în acel contract are calitatea de concesionar), obligația de a-l aproviziona cu anumite mărfuri produse de ea, urmând ca acesta din urmă să le comercializeze în nume și pe cont propriu.

CONCESIONAR, comerciant independent care, prin efectul unui contract de concesiune comercială, dobândește dreptul de a fi aprovizionat cu anumite mărfuri ale unui producător, ce în contractul respectiv are calitatea de concedent, mărfuri pe care le comercializează în nume și pe cont propriu.

CONCESIUNE COMERCIALĂ, V. contract de concesiune comercială (exclusivă).

CONCILIERE, mijloc de soluționare a neînțelegerilor ivite între statele părți la un tratat sau între participanții la un contract de comerț internațional. Se realizează prin comisia de c. care este un organ convenit de parteneri în acest scop și care este format din reprezentanții acestora. De regulă comisia de conciliere se constituie printr-o clauză contractuală sau printr-o convenție ulterioară perfectării contractului, fiind menită să încerce rezolvarea diferendelor ivite între părți după perfectarea contractului, fie în legătură cu interpretarea acestuia, fie cu referire la executarea lui. C. se situează între soluționarea diferendelor pe cale amiabilă de către părți și rezolvarea acestora pe calea jurisdicției arbitrale. Ea reprezintă un mijloc de soluționare a neînțelegerilor dintre părți extrajurisdicțională. Efectuarea c. presupune: reprezentarea părților în comisia de c. (în principiu, la paritate); stabilirea atribuțiilor acesteia; precizarea modului cum ea adoptă deciziile (practica a validat aici unanimitatea); precizarea intervalului de timp în care comisia poate fi

sesizată cu îndeplinirea concilierii; determinarea forței juridice a hotărârilor adoptate de comisie.

CONCURENȚĂ, trăsătură esențială a economiei de piață, concretizată în comportamentul specific al participanților la raporturile comerciale în condițiile liberei inițiative, ce dă expresie unei veritabile competiții în care aceștia se angajează, pentru valorificarea potrivit legii cererii și ofertei, a mărfurilor și serviciilor. C. înseamnă rivalitate economică între industriași, prestatori de servicii, comercianți, bancheri care sunt animați de dorința de a atrage de partea lor clientela oferind consumatorilor mărfuri de calitate bună; la prețuri mai convenabile, și în general condiții de contractare mai favorabile. Reușita lor în această confruntare se materializează în obținerea unor profituri din ce în ce mai mari. Dar c. înseamnă confruntare onestă, loială, ceea ce implică utilizarea unor mijloace legitime, legalmente admise pentru atragerea clientelei și valorificarea cât mai eficientă a mărfii și serviciilor oferite. Grație c. devine posibil ca în economia mondială și în economiile naționale în general să se producă

numai ceea ce este necesar, numai ce este dorit și cerut de către consumatori, la costuri scăzute și la parametri calitativi ridicați. C. este benefică atât pentru producători, care în condițiile concurențiale obțin profituri mari, cât și pentru consumatori, care în astfel de condiții își pot procura bunurile și serviciile la prețuri convenabile. Sub presiunea c. agenții comerciali producători sunt nevoiți să reducă costurile, să implementeze noi tehnologii de producție, să perfecționeze activitatea managerială, să îmbunătățească calitatea produselor, să diversifice oferta de mărfuri și servicii etc. În țările dezvoltate din punct de vedere economic s-au impus servicii de situații concurențiale, și anume: c. perfectă; c. imperfectă; c. monopolistă. c. perfectă (numită și pură) este liberă de orice intervenție monopolistă. Ea presupune un raport de piață în care toți producătorii (vânzătorii) sunt capabili să-și vândă întreaga producție la prețul pieței pe care nu-l pot influența decisiv. În virtutea aceluiași raport consumatorii (cumpărătorii) pot cumpăra ceea ce le este necesar și ceea ce doresc la prețul pieții, pe care de asemenea nu-l pot modifica după bunul lor plac. C.

perfectă are ca premise: *atomicitatea* participanților (număr mare de agenți economici, de putere concurențială egală sau apropiată, ceea ce face ca nici unul dintre ei să nu poată influența în favoarea sa producția și prețurile); *omogenitatea* produselor (împrejurare grație căreia consumatorilor le este aproape indiferent de la cine cumpără marfa sau serviciul dorite); *accesibilitatea* în ramură (ceea ce implică liberul acces pe piețe al noilor producători și consumatori); *fluiditatea* (adică adaptarea ofertei la cerere și invers, fără piedici monopoliste); *transparența* totală a informațiilor privind piața; *mobilitatea* factorilor de producție. C. *monopolistă* se distinge prin aceea că unul dintre producători (vânzători), respectiv unii consumatori (cumpărători) dictează propriile lor condiții în raporturile cu partenerii de piață. De specificul monopolului este confruntarea dintre un singur producător cu un număr mare de consumatori (cumpărători). Se mai disting forme de manifestare a acestui tip de c.: *duopolul* (adică situația în care doi producători pun pe piață mărfuri pentru o multitudine de consumatori); *oligopolul* (situație ce exprimă raportul dintre un

mic număr de producători și un număr mare de consumatori); *monopsonul* (situație care se distinge prin aceea că pe piață se confruntă un singur consumator cu un număr mare de producători); *duopson* (comportă existența a doi consumatori care concurează cererea); *oligopsonul* (presupune un număr restrâns de consumatori care concurează cererea); *monopolul bilateral* (confruntarea pe piață între un singur producător și un singur consumator). Formațiunile monopoliste, indiferent de tipul lor, manifestă tendința de a orienta în funcție de ceea ce ele produc și de ceea ce le este mai avantajos, ignorând tendințele obiective și raționalitatea economică rezultate din raportul dintre cerere și ofertă. C. *imperfectă* dă expresie situației de piață care se distinge prin aceea că există posibilitatea ca agenții economici (producători sau consumatori) să influențeze prin acțiuni unilaterale conjunctura dintre cerere și ofertă, ca și mărimile prețurilor. Ea se analizează deci ca fiind o c. perfectă având cel puțin una din premise încălcată. C. *imperfectă* se manifestă în prezența unora din condițiile ce urmează: să existe fie puțini vânzători și mulți cumpărători sau mulți

vânzători și puțini cumpărători; produsele să fie diferențiate real sau doar imaginar; să existe condiții pentru ca anumiți agenți economici să exercite un control efectiv asupra prețurilor; să apară dificultăți în ceea ce privește intrarea de noi producători în diferite ramuri și sectoare; să se semnaleze rivalități vizibile în relația cu publicul cu referire la calitatea produselor și să se înfăptuiască pe diferite căi frustrarea consumatorului etc. C. imperfectă cunoaște mai multe modalități de desfășurare, dintre care mai frecvent întâlnite sunt: promovarea de către firme, cu ajutorul statului, a unor politici specifice de vânzare; exacerbația falselor diferențe între diferite categorii de produse realizată printr-o publicitate agresivă; acordarea de prime distribuitorilor, folosirea unor slogane persuasive de vânzare etc. Pe plan legislativ, statele adoptă reglementări menite să asigure condiții normale de desfășurare a c. și de prevenire a manifestării tendințelor monopoliste în economie.

CONCURENȚĂ IMPERFECTĂ,

V. concurență.

CONCURENȚĂ MONOPOLISTĂ,

V. concurență.

CONCURENȚĂ NELOIALĂ, 1.

Orice fapt sau act contrar uzanțelor cinstite în activitatea comercială sau industrială. 2. Activități sau demersuri cu scop de competiție, săvârșite cu rea-credință de către o firmă, susceptibile de a crea confuzie între mărfurile proprii și cele produse de alte firme sau care sunt de natură să discrediteze o altă firmă concurentă. Prin Convenția de la Paris din 1883 privind proprietatea industrială se instituie în sarcina țărilor Uniunii obligația de a asigura naționalilor statelor protecția efectivă împotriva c.n. Potrivit textului acestei Convenții (cum a fost revizuit la Haga în 1925) se consideră act de c.n. orice act de concurență contrar uzanțelor cinstite în materie industrială sau comercială. În mod deosebit se cere prohibirea ca acte de c.n. a următoarelor fapte juridice: a) toate faptele de natură să creeze confuzie pe orice căi cu întreprinderea, produsele sau activitatea industrială ori comercială a unui concurent; b) afirmațiile false făcute în exercitarea comerțului, care sunt susceptibile să discrediteze întreprinderea, produsele sau activitatea industrială ori comercială a unui concurent; c) indicațiile sau afirmațiile prin utilizarea cărora în

exercitarea comerțului este posibilă inducerea publicului în eroare cu referire la natura, modul de fabricare, caracteristicile, aptitudinea pentru întrebuințare, sau la cantitatea mărfurilor. C.n. presupune încălcarea de către comerciant a obligației de a folosi în exercitarea comerțului său, ca și în desfășurarea activităților industriale numai procedee corecte, oneste. Prin efectul acestei încălcări se perturbă jocul liber al concurenței și sunt afectate interesele participanților la raporturile juridice comerciale. Legea română privind combaterea concurenței neloiale (11/1991) se referă la fapte de c.n. care constituie *contravenții*, între care: oferirea serviciilor de către salariatul exclusiv al unui comerciant unui concurent ori acceptarea unei asemenea oferte; dezvăluirea de către salariatul unui comerciant a unor date secrete privind activitatea acestuia, către un concurent; încheierea de contracte avantajoase pentru client, cu condiția ca acesta să aducă alți clienți, sau încheierea de contracte prin care cumpărătorul ar urma să primească un premiu, depinzând exclusiv de o tragere la sorți sau hazard; comunicarea sau răspândirea în public de

către un comerciant de afirmații asupra întreprinderii sale sau activității acesteia, menite să inducă în eroare și să-i creeze o situație de favoare în dauna unor concurenți; comunicarea sau răspândirea, de către un comerciant, de afirmații mincinoase asupra unui concurent sau mărfurilor sale, afirmații de natură să dăuneze bunului mers al întreprinderii; oferirea, promiterea sau acordarea — mijlocit sau nemijlocit — de daruri ori alte avantaje salariatului unui comerciant sau reprezentanților acestuia, pentru ca prin purtare neloială să poată afla procedeele sale industriale, pentru a cunoaște sau folosi clientela sa, ori pentru a obține orice alt folos pentru sine ori pentru altă persoană în dauna unui concurent; deturnarea clientelei unui comerciant prin folosirea legăturilor stabilite cu această clientelă în cadrul funcției deținute anterior la acel comerciant; concedierea unor salariați ai unui comerciant, în scopul înființării unei societăți concurente care să capteze clienții acelui comerciant sau angajarea salariaților unui comerciant în scopul dezorganizării activității sale. Potrivit aceleiași legi, fapte de c.n. care constituie infracțiuni

ne sunt: întrebuițarea unei firme, unei embleme, unor desemnări speciale sau a unor ambalaje de natură a produce confuzie cu cele folosite legitim de alt comerciant; producerea în orice mod, importul, exportul, depozitarea, punerea în vânzare sau vânzarea unor mărfuri purtând mențiuni false privind brevetele de invenții, originea și caracteristicile mărfurilor, precum și cu privire la numele producătorului sau comerciantului, în scopul de a induce în eroare pe ceilalți comercianți și beneficiari.

CONCURENȚĂ PERFECTĂ (sau pură), V. concurență.

CONDIȚII DE ASIGURARE, denumire generică dată clauzelor specifice ale contractului (poliței) de asigurare prin care se reglementează răspunderea părților, mai cu seamă în ce-l privește pe asigurator, pentru averile generate de realizarea riscurilor asigurate. În general prin c.a. se urmărește protejarea intereselor asiguratului care se înfățișează în diverse grade în funcție de felul asigurării și de obiectul asigurării. Corespunzător gradului de protecție acordat asiguratului, în practica internațională se disting urmă-

toarele c.a. mai importante: a) *condiții fără răspundere pentru avaria particulară* (F.P.A.): comportă obligația asiguratorului de a-l despăgubi pe asigurat numai pentru daunele de avarie totală a întregii încărcături sau a unei părți a acesteia, ca și pentru daunele de avarie particulară (dacă acestea sunt cauzate de: incendiu, trăsnet, eșuare, răsturnare, scufundare, naufragiu, împotmolire, ciocnirea sau contactul cu alte mijloace de transport, cu obiecte fixe sau plutitoare (inclusiv gheață), prăbușirea podurilor sau a altor obiecte de construcții, dispariția mijlocului de transport cu care este expedită încărcătura); de asemenea, în armonie cu condițiile F.P.A. sunt acoperite pierderile, cheltuielile și contribuțiile plătite de asigurați în caz de avarie comună, ca și orice alte cheltuieli rezonabile necesare pentru salvarea bunurilor asigurate, sau care au fost făcute pentru prevenirea unui pericol imediat, reducerea consecințelor unei avarii și de stabilire a întinderii acestora, părțile putând, prin acordul lor de voință, să modifice ori să completeze aceste condiții; b) *condiții cu răspundere pentru avaria particulară* (W.P.A.): comportă obligația asiguratorului de a acoperi dau-

nele decurgând din avaria totală sau parțială a încărcăturii generate prin intervenția unor cauze suplimentare celor specifice condițiilor F.P.A. (precum: avarierea mărfii prin contactul cu apa de mare; accidente produse cu ocazia operațiunilor de încărcare, descărcare sau stivuire a mărfii ori în timpul alimentării cu combustibil a mijlocului de transport; avariile suferite de marfă ca urmare a defectării instalațiilor); c) *condiții cu răspundere pentru toate riscurile* (A.R), de specificul cărora este obligația asigurătorului cu cea mai largă cuprindere privind acoperirea oricăror avarii suferite de marfă indiferent de cauza care le-a produs.

CONDIȚII DE LIVRARE CONFORM UZANTELOR STANDARDIZATE (INCOTERMS, RAFTD), reguli consacrate prin uzanțe comerciale internaționale standardizate, prin care se determină momentul și locul transferului de la vânzător la cumpărător a riscurilor și cheltuielilor implicate de livrarea de mărfuri. Există două categorii de asemenea uzanțe și anume: INCOTERMS, care au fost publicate sub forma unei culegeri sistematizate de Camera de Comerț Internațională din Paris

într-o formă inițială în anul 1936 și apoi revizuite în anii 1953, 1967, 1980, 1990, și RAFTD, sistematizate de aceeași Cameră de Comerț Internațională și publicate în anul 1941. Regulile INCOTERMS reglementează de principiu obligațiile părților de a suporta cheltuielile privind livrarea (paritatea la livrare), și momentul și locul transmiterii riscurilor (îndeplinirea livrării) precizând totodată ce activități trebuie să desfășoare fiecare partener contractual în vederea transferării efective a mărfurilor de la vânzător la cumpărător. Ele nu reglementează pe cale expresă regulile privitoare la transmiterea dreptului de proprietate asupra mărfii de la vânzător la cumpărător, lăsând o deplină libertate de decizie părților în acest sens; dacă părțile nu uzează de această libertate și omit să reglementeze prin clauzele contractuale cum operează transferul proprietății, o atare problemă intră sub incidența lui *lex contractus*. INCOTERMS reglementează un număr de condiții de livrare clasificate astfel: *EXW* – *Ex works*, (Franco fabrică); *FCA* – *Free Carrier* (Franco transportator); *FAS* – *Free Alongside Ship* (Franco de-a lungul vasului); *FOB* – *Free on Board* (Franco bord); *CFR*

– *Cost and Freight* (Cost și navlu); *CIF* – *Cost, Insurance and Freight* (Cost, asigurare și navlu); *CPT* – *Carriage Paid To* (Transport plătit până la); *CIP* – *Carriage and Insurance Paid To* (Transport și asigurare plătite până la); *DAF* – *Delivered At Frontier* (Franco frontieră); *DES* – *Delivered Ex Ship* (Franco navă descărcat); *DEQ* – *Delivered Ex Quay* (Franco chei); *DDU* – *Delivered Duty Unpaid* (Franco destinație nevămuț); *DDP* – *Delivered Duty Paid* (Franco destinație vămuț). Prin c. l. INCOTERMS se determină întinderea obligației vânzătorului privind procurarea documentelor, asigurarea mijloacelor de transport, plata unor taxe, asigurarea etc. Domeniul de aplicare a regulilor INCOTERMS este zona europeană. În relațiile comerciale internaționale ale SUA se utilizează prioritar regulile RAFTD care sunt următoarele: *Ex ... Point of Origin ... ex Factory, ex Mill, ex Mine, ex Plantation, ex Warehouse* (franco de la punctul de origine... fabrică, moară, mină, plantație, depozit); *FOB-named inland carrier at named inland point of departure* (franco la bord ... căraș intern nominalizat la punct de plecare intern nominalizat); *FAS-free along-*

side-FAS Vessel-named port of shipment (franco de-a lungul vasului – port de încărcare nominalizat); *FOB Vessel-named port of shipment* (franco la bordul vasului – port de încărcare nominalizat); *C and F-named port of destination* (cost și navlu urmat de denumirea punctului de destinație); *CIF-named port of destination* (cost, asigurare, navlu urmat de denumirea portului de destinație) *FOB-named inland point in country of importation* (franco la bord — denumirea portului din țara de destinație); *Ex Dock-named port of importation* (franco de la doc-port de destinație nominalizat). Și aceste condiții de livrare pot fi adaptate și completate prin acordul părților contractante, în funcție de specificul mărfii și al livrării. V. și INCOTERMS și RAFTD.

CONFERINȚA NAȚIUNILOR UNITE PENTRU COMERȚ ȘI DEZVOLTARE (U.N.C.T.A. D.), organ specializat, permanent al Adunării Generale O.N.U., constituit în anul 1964, având sediul la Geneva și un birou de legătură la New York, iar ca obiectiv principal ameliorarea situației țărilor în curs de dezvoltare în comerțul internațional și în economia mondială, reducerea

și eliminarea decalajelor care le separă de țările dezvoltate. Este chemat să definească principiile ce trebuie să guverneze relațiile și politicile comerciale ale statelor și să contribuie la identificarea mijloacelor de protejare a lor în practică. Are ca organ suprem Conferința; aceasta se reunește în sesiuni plene o dată la patru ani. Conferința are ca organ permanent Consiliul pentru comerț și dezvoltare, în subordinea căruia funcționează comisii permanente pentru: produse de bază, produse manufacturate, transporturi maritime, invizibile, ca și pentru finanțare legată de comerț, transferul de tehnologie și cooperarea economică între țările în curs de dezvoltare, precum și un comitet special pentru preferințe, în competența căruia a fost dată organizarea funcționării sistemului de preferințe vamale generalizate în favoarea țărilor în curs de dezvoltare. În structura organizatorică a U.N.C.T.A.D. mai funcționează secretariatul Conferinței, care este condus de un secretar general numit de către Secretarul General al O.N.U. și confirmat de Adunarea Generală. Principalele atribuții ale secretariatului sunt legate de: pregătirea de studii analitice și

date statistice necesare lucrărilor sesiunii, pregătirea, în ajutorul expertizelor, a unor rapoarte specializate, menținerea de contacte de lucru cu autoritățile competente dintr-o serie de state, în scopul facilitării lucrărilor sesiunii etc. România este membră a U.N.C.T.A.D. încă de la înființarea acestui organism internațional; ea a contribuit la transpunerea în viață a obiectivelor acestuia, manifestând inițiative, printre altele: la elaborarea principiilor fundamentale ale acordurilor economice și comerciale vizând efectuarea de lucrări de echipamente industriale pe credit rambursabil prin cote-părți din producția realizată; la formarea de personal tehnic specializat în domeniul promovării exporturilor țărilor în curs de dezvoltare etc. În calitate sa de membră a Grupului „celor 77“, țara noastră a participat, cu începere din anul 1976, la elaborarea și promovarea inițiativelor țărilor în curs de dezvoltare. Sub egida U.N.C.T.A.D. a fost convenit Sistemul generalizat de preferințe (S.G.P.) în favoarea țărilor în curs de dezvoltare, precum și alte acorduri, între care: aprobarea Ansamblului de principii și reguli echitabile, convenite la

nivel multilateral, pentru controlul practicilor comerciale restrictive; negocierea Fondului comun pentru produsele de bază destinat finanțării stocurilor regulatorii din cadrul acordurilor internaționale pe produse și a unor măsuri pentru întărirea sectorului produselor de bază în țările în curs de dezvoltare; adoptarea Codului de conduită pentru conferințele maritime de linie și a Convenției privind transporturile multimodale etc.

CONFIRMARE DE COMANDĂ, document cuprinzând date referitoare la denumirea mărfii, cantitatea, calitatea, termenul de livrare, cumpărătorul, ambalajul, marcarea etc. (conform condițiilor cuprinse în contractul de comerț internațional), trimis de exportator, care prin ipoteză este un intermediar, producătorului mărfii ce urmează a fi exportată, avizându-l să pregătească marfa în vederea livrării. Acest document care poate îmbrăca forma unei comunicări prin scrisoare obișnuită, telex, fax este c.e. internă. În cazul în care un astfel de document este trimis de către importator exportatorului suntem în prezența c. e. externe. Atât c.e. internă, cât și cea externă au conținut similar.

CONFLICT DE JURISDICȚII, denumire dată situației în care două sau mai multe organe de jurisdicție, din state diferite, se declară competente, în baza legilor naționale în vigoare, de a soluționa același litigiu, ca și situației în care organe de jurisdicție din țări diferite invocând legi în vigoare se declară necompetente de a soluționa un anumit litigiu. În primul caz este un c.j. pozitiv, iar în cel de-al doilea caz este un c.j. negativ. Atunci când c.j. se ivește fie între instanțe judecătorești, fie între tribunale arbitrale internaționale, rezolvarea sa urmează a fi făcută de către fiecare dintre ele potrivit reglementărilor proprii referitoare la competența internațională. Dacă c.j. se naște între o instanță judecătorească și un tribunal arbitral internațional, rezolvarea sa va fi făcută în armonie cu convenția de arbitraj existentă între părți, cu condiția ca aceasta să fi fost valabil încheiată.

CONFLICT DE LEGI, situație creată de raportul juridic cu aderențe internaționale și caracterizată prin aceea că, datorită prezenței unor elemente de internaționalitate în structura acestuia, primesc concomitent vocație de aplicare în privința

de mai multe legi aparținând unor sisteme juridice naționale diferite. Existența oricărui e.i. face necesară determinarea, dintre legile naționale în prezență, a aceleia care este normal competentă să reglementeze raportul juridic dat. Această operațiune, care finalmente semnifică soluționarea e.i. comportă aplicarea *normelor conflictuale* ale forului (instanță judecătorească sau tribunal arbitral) investit cu rezolvarea litigiului respectiv. Soluționarea e.i. ivite în legătură cu raporturile juridice de comerț internațional se înfăptuiește prioritar prin aplicarea unor norme conflictuale care s-au impus în acest domeniu, precum: *lex voluntatis*; *lex loci executionis*; *lex rei sitae*. Există și norme de drept conflictual uniform precum cele instituite prin: Convenția pentru soluționarea unor conflicte de legi în materie de cambie și bilete la ordin, Geneva, 1930; Convenția pentru soluționarea unor conflicte de legi în materie de cecuri, Geneva 1931 etc. V. și **normă conflictuală**; **normă uniformă**.

CONJUNCTURĂ ECONOMICĂ INTERNAȚIONALĂ, denumire generică dată ansamblului fenomenelor și factorilor a căror

acțiune se exercită la nivelul economiei mondiale, la nivelul economiilor naționale, la nivelul economiei naționale a unui grup de țări sau a unei singure țări, pe anumite piețe de mărfuri sau de servicii, într-o singură perioadă de timp determinată, influențând și totodată exprimând sectorial sau global procesele economice și tendințele de evoluție ale acestora. Dintre indicatorii utilizați pentru analiza e.e. i. menționăm ca fiind mai importanți: producția (industrială și agricolă); volumul și structura investițiilor; volumul și structura stocurilor existente; volumul și structura consumului public și a celui privat; creditul, prețurile și situația monedei (cu specială considerare asupra evoluției cursurilor valutare); volumul, structura și dinamica schimburilor comerciale externe; situația concurenței pe piețele interne și pe piețele internaționale; gradul de ocupare a forței de muncă etc. Prezintă interes în ce privește formarea și evoluția e. e. i. politicile economice comerciale, precum și măsurile administrative adoptate de către guvernele țărilor luate în considerare în analiza efectuată. Totodată este necesar să se aibă în vedere și efectele po-

tențiale ale acestor politici și măsuri în planul relațiilor economice internaționale. Cunoașterea și cercetarea *c. e. i.* este necesară pentru o corectă apreciere a posibilităților de import și de export, precum și pentru corecta stabilire a condițiilor generale și specifice la care urmează să se alinieze acele operații.

CONOSAMENT, 1. Înscris formal utilizat în transportul de mărfuri pe apă, prin care se constată (dovedește) încărcarea unei mărfi la bordul unei nave sau primirea de către căpitanul navei ori de către armator (societate de navigație) a mărfii specificate în vederea transportării ei la destinație în schimbul unei taxe numită navlu. **2.** Contract de transport conținând enunțurile mai importante ce sunt specifice unui asemenea act juridic și îndeplinind un rol multiplu: atestă încărcarea mărfii, constituie o garanție de executare a contractului de vânzare și permite cumpărătorului să ia în primire marfa la sosirea vasului. Regulele și uzanțele Camerei de Comerț Internațional — art. 14-22 — stabilesc că, pentru a fi valabil, *c.* trebuie să cuprindă următoarele elemente: a) denumirea și adresa încărcătorului, care, de regulă, este exportato-

rul (vanzătorul, beneficiarul plății prin acreditiv); banca este îndreptățită să ceară ca beneficiarul plății să figureze în *c.* ca încărcător; b) denumirea și naționalitatea (pavilionul sub care circulă nava); se cere ca aceste elemente de identificare a navei — sau cel puțin pavilionul ei — înscrise în *c.* să apară identic și în acreditiv; c) numele căpitanului navei; acest nume trebuie să apară în corpul *c.* suficient de clar și complet, pentru identificarea exactă a căpitanului navei, deoarece el (căpitanul) semnează *c.* și răspunde pentru transportarea mărfii; d) indicarea obligatorie a portului de încărcare, în cazul în care vânzarea s-a făcut *FOB*; menționarea portului de încărcare se face de regulă și în cazul vânzării *CIF*, deși importanța sa este mai redusă decât la vânzarea *FOB*; e) mențiunea „*on board*“ (la bord), prin care se confirmă că marfa a fost încărcată efectiv la bordul navei; f) portul de destinație, care în *c.* și în acreditiv trebuie să fie unul și același; dacă el este diferit, banca poate refuza onorarea acreditivului; g) destinatarul mărfii, care poate fi cumpărătorul ei sau o bancă; poate fi destinatar (în afară de cumpărător) banca ce a acordat un credit documentar acestuia;

h) indicarea felului, a calității și cantității mărfii ce face obiectul c.; descrierea trebuie făcută în aceeași limbă și în aceeași termeni ca în acreditiv; i) indicarea părții obligate să achite navlul; de regulă, achitarea o face cumpărătorul (*freight payable at destination*); j) o mențiune privind numărul de exemplare originale (*negociabile*) în care a fost emis c.; numai asemenea exemplare au valoarea unui titlu de proprietate, nu și copiile (*nenegociabile*), care constituie simple instrumente de evidență pentru încărcător, armator și căpitanul navei); când există mai multe exemplare originale, numai unul dintre acestea va fi prezentat de către destinatar căpitanului navei, în portul de destinație, în vederea ridicării mărfii, celelalte exemplare urmând să fie retrase din circulație; k) precizarea datei; se cere ca data să se încadreze în termenul de valabilitate a acreditivului și să fie de natură a atesta lipsa unei întârzieri în prezentarea setului de documente (inclusiv a c.) la plată, întârziere care, dacă ar exista, ar putea provoca daune cumpărătorului; l) semnătura căpitanului navei sau a armatorului. C. se poate negocia sau gaja la fel ca marfa, el constituind un titlu reprezentativ al mărfii. C., dacă

este curat (*clean*), permite cumpărătorului (destinatarului) să cunoască, încă mai înainte de sosirea vasului, starea mărfii și a ambalajului; el nu este clar ori de câte ori conține mențiuni ce atestă starea defectuoasă a mărfii și a ambalajului, arătând neîndeplinirea observațiilor vânzătorului. C. este transmisibil prin gir; transmiterea lui semnifică transmiterea dreptului asupra mărfii transportate. Dacă este redactat „primit spre încărcare“ (deci nu *on board*), c. este acceptabil numai cu condiția să fie adnotat de către compania de navigație, în sensul că marfa a fost ulterior încărcată.

CONSIGNAȚIE, V. contract de consignație.

CONSILIU DE ADMINISTRAȚIE, organ de conducere și administrație al unei societăți comerciale pe acțiuni desemnat fie de către fondatori, fie în actul constitutiv, fie de către adunarea generală a acționarilor. În principiu membrii c.a. sunt persoane fizice, dar este posibil să dobândească această calitate chiar și o persoană juridică. Numărul membrilor c.a. este determinat prin actul constitutiv al respectivei societăți comerciale cu respectarea dispozițiilor

legale incidente; la fel și durata mandatului acestora. Actele c.a., în măsura în care sunt efectuate în limitele obiectului de activitate al societății, angajează pe plan juridic însăși societatea comercială respectivă. C.a. este condus de președinte (care este și managerul general) ajutat în îndeplinirea atribuțiilor ce-i revin de unul sau mai mulți vicepreședinți împreună cu care asigură conducerea operativă a societății. C.a. este un organ colectiv de conducere. Pentru deciziile luate răspunde atât organul colectiv, cât și fiecare membru din alcătuirea acestuia. Adunarea generală a acționarilor are dreptul să adopte măsuri de sancționare împotriva membrilor c.a. care nu-și îndeplinesc sau își îndeplinesc defectuos atribuțiile și competențele.

CONSILIUL ECONOMIC ȘI SOCIAL AL O.N.U. (E.C.O. S.O.C.), organism internațional ce funcționează sub autoritatea Adunării Generale a O.N.U., fiind investit cu atribuțiile de a conduce și coordona activitatea economică și socială a O.N.U. și a instituțiilor sale specializate. Din alcătuirea sa fac parte 54 membri, aleși de Adunarea Generală, prin sistemul rotației. Se

întreține în sesiuni de două ori pe an, precum și ori de câte ori este necesar. Are în structura sa organizatorică comitete, comisii, grupuri *ad hoc* și alte organisme subsidiare, alcătuite din specialiști și experți. Activitatea pe care o desfășoară îmbrățișează o multitudine de aspecte între care: analiza situației și tendințelor economice mondiale; elaborarea de materiale și date statistice; mobilizarea sistemului O.N.U. la îndeplinirea obiectivelor fixate de a se realiza în *Deceniile O.N.U.*; stimularea aplicării științei și tehnicii pentru dezvoltare etc. România a fost aleasă membră a E.C.O. S.O.C. în perioadele: 1965-1967; 1974-1976; 1978-1980; ea a inițiat proiecte de rezoluții în problemele de interes general și a participat activ la dezbaterile unor asemenea probleme, contribuind astfel la întărirea prestigiului și autorității Consiliului.

CONSORTIU, formă de asociere între bănci sau alte instituții financiare (precum cel de credit, case de depuneri etc.), iar uneori societăți comerciale (cu sau fără personalitate juridică) realizată în scopul cooperării pentru în-

deplinirea anumitor activități sau operațiuni determinate. C. pot fi: a) c. de emisiune; b) c. bancar internațional. V. și **consorțiu de emisiune; consorțiu bancar internațional.**

CONSORȚIU BANCAR INTERNAȚIONAL, varietate de consorțiu concretizată în înțelegerea convenită între bănci din diverse țări privind realizarea și înfăptuirea unor operațiuni de finanțare a anumitor proiecte sau operațiuni economice determinate, precum: construirea unor obiective de investiții, efectuarea anumitor operațiuni de comerț internațional; acordarea de credite financiare, îndeplinirea unor operațiuni de cooperare economică și tehnico-științifică internațională, etc. Constituirea c. b. i. este determinată, în mod obișnuit, de existența unei cereri de credite de mari proporții necesitate de desfășurarea normală a operațiunilor economico-financiare, pe care nu o poate satisface o singură bancă sau o singură instituție financiară. De regulă, c. b. i. se înființează pe europiețe cu finalitatea de a mobiliza și de acorda eurocredite. Sin. *sindicat de bănci*. V. și **consorțiu; consorțiu de emisiuni.**

CONSORȚIU DE EMISIUNE, varietate de consorțiu care se distinge prin aceea că urmărește ca obiectiv (finalitate) plasarea pe piață, pe bază de subscripție publică, a acțiunilor emise de o societate comercială pe acțiuni sau în comandită pe acțiuni, aflată în curs de înființare, ori plasarea pe piață a obligațiunilor emise de o astfel de societate sau de stat, ori de bănci internaționale etc. Fiecare membru al c.e. acționează pentru sine chiar dacă rolul de coordonator este asumat de unul dintre ei (ca de pildă o bancă). Este posibil ca organizarea c.e. să se facă și sub forma unei societăți în participație. În acest caz banca ce garantează consorțiul (sau sindicatul) tratează cu instituția sau societatea emitentă a acțiunilor sau obligațiunilor, urmând ca membrii acesteia să-și repartizeze între ei beneficiile și, respectiv, pierderile rezultate din operațiunile de plasare pe piață a titularilor, conform clauzelor stipulate în actul constitutiv al sindicatului. Sin. *sindicat de emisiune*. V și **consorțiu.**

CONSULTING, V. **contract comercial de consulting-engineering.**

CONSULTING-ENGINEERING, activitate complexă implicând

îndeplinirea unei diversități de operații: prestări de servicii de natură intelectuală (transmitere de idei, concepții, planuri, schițe etc.), executări de lucrări (cuprinzând realizări de instalații și punerea lor în funcțiune), furnizări de materiale necesare executării acestor lucrări și de construcții-montaje etc. Inițial s-a conturat în fapt ca o activitate specifică de concepție, studiu și coordonare, care cuprinde: studii preliminare (*preliminary engineering*), concepția și realizarea planurilor, a schițelor detaliate ale unui proiect pentru o instalație industrială, adică un întreg ansamblu de prestații cu caracter intelectual (furnizarea de idei și concepții având la bază un studiu general și amănunțit al unui proiect); toate acestea au caracterul unor operații prealabile sau concomitente realizării unei lucrări, operații ce rămân însă distincte și separabile de executarea lucrării respective. Progresul rapid al tehnicii și nevoile crescând care au legitimat achiziționarea pe scară din ce în ce mai largă de licențe, brevete, know-how etc. au determinat extinderea obiectului de activitate al întreprinderilor de *engineering* (transformate prin forța împrejurărilor în

mari societăți), acestea trecând la însăși executarea lucrărilor industriale. A apărut astfel necesitatea ca asemenea întreprinderi să stabilească raporturi contractuale cu deținătorii de invenții (care în mod obișnuit sunt tot mari întreprinderi), în scopul unor cercetări și perfecționări ale procedurilor de producție. În condițiile existenței unor legături ferme și de lungă durată între autorii invențiilor și societatea de c.e. (condiții ce asigură, pe de o parte, o mai bună păstrare a secretului, grație continuității relațiilor contractuale, iar pe de altă parte, distribuirea între autorul invenției și societatea de *engineering* a răspunderilor privind garantarea eficienței), societățile de *engineering* îi revine îndatorirea de a lua măsuri pentru aprovizionarea cu echipamentul necesar, să efectueze controlul și să supravegheze executarea lucrării, să intervină pe parcursul acesteia spre a înlătura inconvenientele survenite etc. Se trece astfel, în mod necesar, de la c.e. la *commercial engineering*. Activitatea de c. e. comportă, pe parcursul derulării ei (de la conturarea concepției până la punerea în funcțiune a unei instalații industriale) executarea mai mul-

tor seturi de prestații, și anume: întocmirea de studii pentru fundamentarea tehnico-economică, aprecierea oportunității și posibilităților de realizare, stabilirea amplasamentelor, asigurarea resurselor energetice și de materii prime, a căilor de comunicație și a celor de acces, a forței de muncă, alegerea procesului tehnologic, întocmirea unor studii de piață, organizarea obiectivului industrial sub toate aspectele sale etc.; întocmirea unor studii și lucrări de proiectare preliminară, proiecte generale, proiecte și desene de execuție a planurilor și proiectelor etc.; întocmirea caietelor de sarcini și a listelor pentru furnizarea materialelor și echipamentelor, analiza ofertelor primite și lansarea comenzilor, încheierea contractelor cu furnizorii antreprenori etc.; coordonarea, conducerea și supravegherea lucrărilor de construcții-montaj, a furnizărilor de echipamente, instruirea personalului, efectuarea de încercări, de recepții etc. Înfăptuirea acestor operații de *engineering* se produce în două faze: a) *faza de studii*: în această fază se întocmesc studii preliminară sau pre-studii (*preliminary engineering*), elaborarea concepției și realizarea planurilor și a schițelor de

detaliu ale unei instalații industriale; toate aceste operații comportă efectuarea de cercetări pe baza cărora se întocmește un proiect; b) *faza de execuție*: operațiile specifice acestei faze sunt: lansarea comenzilor, procurarea materialelor, montaj, construcții, recepții, punerea în funcțiune etc. În funcție de natura prestațiilor la care se obligă întreprinderea de *engineering*, activitatea se poate înfățișa ca : *engineering* economic; *engineering* de proiectare; *engineering* industrial. Ca urmare a specializării, s-a produs dezvoltarea unor activități de *engineering* în diverse domenii, ca, de exemplu: *chemical engineering*, *electrical engineering*, *military engineering*, *naval engineering*, *commercial engineering* etc. Activitatea de c.e. prezintă o importanță economică deosebită: se estimează că cel puțin trei pătrimi din totalul investițiilor industriale făcute în marile țări occidentale (inclusiv Japonia) se realizează prin intermediul societăților de *engineering* care își extind activitățile dincolo de frontierele naționale ale statelor pe teritoriile cărora și-au stabilit sediile principale. Asemenea societăți au în structura sau în subordinea lor birouri de studii tehnice (organizate

sub formă de unități sau filiale ale societății, ori sub formă de participare la capital, concretizată în subscrierea de către societatea de *engineering* a unei părți din capitalul organizațiilor sub care se prezintă birourile de studii tehnice). De regulă, între societățile de *engineering* și întreprinderile producătoare se stabilesc raporturi contractuale în virtutea cărora cele dintâi îndeplinesc pe seama acestora din urmă serviciul de „*avant-vente*”, contribuind astfel la pătrunderea pe diferite piețe a utilajelor produse de întreprinderile respective pentru beneficiarii prestațiilor ingineresti. Uneori, întreprinderea de *engineering* își asumă, în raporturile contractuale, rolul de furnizor general, în această calitate revenindu-i îndatorirea ca, pe lângă activitatea de *engineering*, să îndeplinească și pe aceea de furnizor al mașinilor și utilajelor necesare realizării lucrării industriale, precum și a procurării licențelor de fabricație, pe care le obține de la întreprinderile producătoare (adică de la subfurnizori) ori de la institutele de proiectări (adică de la subproiectanți). Cadrul juridic al activității de *engineering* îl formează contractul de c.e.

CONT BANCAR, 1. Pe planul tehnicii contabile, *tablou* înfățișând creanțele și datoriile reciproce a două persoane care se numesc corespondenți; instrument contabil pentru constatarea operațiilor și exprimarea rezultatului acestora (creanță sau datorie) prin cifre. Principalele operații bancare (depozitul bancar și viramentul), al căror obiect este o creanță sau o datorie în bani, se materializează prin înscrierea lor într-un cont deschis în prealabil clientului în cauză de către bancă. Fiecare operație în cont se traduce printr-un articol de cont, care în funcție de calitatea clientului de creditor sau de debitor în raport cu banca, este articol de credit (în prima ipoteză) sau articol de debit (în cea de a doua ipoteză); articolul de cont contribuie la formarea unui nou sold provizoriu, indicând în orice moment poziția de creditor sau de debitor pe care o are clientul respectiv. **2.** Pe plan juridic, *contract* cu privire la reglementarea creanțelor și datoriilor susceptibile să se nască între părți, care se numesc corespondenți; convenție privind modul de executare a unor operațiuni juridice. **C.b.** îndeplinește un dublu rol: de instrument de reglementare a

creanțelor și datoriiilor reciproce ale părților și de instrument de garanție prin compensația ce are loc între articolele de credit și cele de debit (compensație in-erentă contului). Grație acestei împrejurări, el dobândește o importanță majoră în condițiile comerțului internațional contemporan: transferul efectiv de devize dintr-o țară în alta este înlocuit în prezent pe scară largă prin operațiuni de transferare a valorilor vizate dintr-un cont în altul, pe calea viramentului; rezultatul operațiilor de încasare, chiar atunci când la încasare se transmit efectiv instrumente de plată (cambii, bilete la ordin, cecuri), se finalizează, de regulă, prin înregistrarea lor în conturile reciproce ale băncilor corespondente, bănci care, la rândul lor, debitează sau creditează conturile clienților lor cu plățile și încasările efectuate în numele acestora. Pe plan juridic, soldul contului are o dublă semnificație, și anume: pe de o parte, el reprezintă o situație matematică privind evidența la zi, în cifre absolute, a creanțelor și datoriiilor, iar pe de altă parte, el constituie proba relațiilor economice așa cum acestea se desfășurează ca urmare a operațiunilor efectuate reciproc până la momentul respectiv. Continua diversificare a activității comerciale a de-

terminat crearea de c.b. de o mare varietate sub aspectul regimului juridic ce le este aplicabil. Unele dintre acestea reflectă raporturile economico-juridice ale băncilor cu clienții lor sau cu corespondenții lor bancari din alte țări. Asemenea c.b. se deschid în baza contractului de cont convenit între bancă și client. De regulă, în țările cu economie de piață clauzele unui asemenea contract sunt prestabilite prin condiții generale adoptate de asociații bancare naționale sau de mari grupări bancare. Inițial, c.b. se alimentează (potrivit naturii lui) prin depuneri în numerar, ca și prin credite acordate de bănci; debitările și creditările conturilor efectuate pe parcursul funcționării acestora se realizează în mod obișnuit prin tehnica viramentelor, rămânând totodată deschisă și posibilitatea unor depuneri în numerar, a remiterilor de devize, de titluri de credit etc. Marile bănci comerciale au o rețea extinsă de corespondenți în străinătate, precum și importante fonduri bănești, ceea ce face ca ele să aibă un rol primordial în derularea operațiunilor de comerț internațional. În vederea îndeplinirii acestui rol, băncile partenere perfectează o convenție de corespondent, definind unele probleme de politică

bancară și stabilind totodată anumite aspecte referitoare la conturile care se deschid reciproc, între care: modul de acoperire a conturilor reciproce (depozite de devize, titluri de credit, transferuri, credite acordate etc.); schimbul listelor cu specimene de semnături autorizate să angajeze banca; cheia telex sau telegrafică ce urmează să fie utilizată. În vederea realizării operațiunilor interbancare, fiecare bancă deschide pentru corespondenții ei din străinătate două rânduri de conturi: conturi curente *externe nostro*, în care se înregistrează toate ordinele date unor bănci corespondente din străinătate, și conturi curente *externe loro*, în care se înregistrează ordinele primite și executate de bancă în contul băncilor corespondente. Pe plan juridic, contabilizarea prin două conturi separate a serviciilor bancare pe care și le fac reciproc două bănci comerciale corespondente produce efecte importante vizând mai ales situația în care una dintre băncile respective intră în stare de faliment. Astfel, în armonie cu principiul necompensării de drept a soldurilor celor două conturi, aplicat curent în practica internațională, atunci când una din bănci se află în stare de faliment, banca corespondentă are obligația să aducă în

întregime soldul debitor la masa credală, urmând ca soldul său creditor să fie onorat în proporția stabilită pentru toți creditorii. Soluția se fundează și pe ideea că falimentul uneia din părțile contractului de cont curent suprimă operațiunile de compensație ca urmare a desființării de drept a conturilor curente. Funcționarea c.b. necesită utilizarea unităților de cont ca instrumente de ținere a evidenței și de efectuare a decontării finale. Ca urmare a fluctuației exagerate a monedelor occidentale, determinată de inflație și de dezvoltarea inegală a țărilor, în ultima vreme a apărut necesitatea utilizării unor unități de cont stabile, care să faciliteze cuantificarea realității valorice a operațiilor și tranzacțiilor economice. În aceste condiții, au fost create o serie de asemenea unități de cont, ca, de exemplu: Euro, A.M.U., Dinarul arab, I.U.V. etc.

CONT DE DEPOZIT, cont consecutiv unui contract de depozit, intervenit între bancă și clientul acesteia. Are scopul să înregistreze operațiile de casă care măresc sau diminuează depozitul inițial. Asmenea conturi se deschid de către bănci pe seama clienților lor necomercianți. C.d. este, ca natură, o convenție

de reglementare a creanțelor; spre deosebire de contul curent, el nu comportă însă nici un mecanism de garanție. În consecință, o creanță poate intra în acest cont numai dacă este susceptibilă de plată, fiind certă, lichidă și exigibilă.

CONT NOSTRO, denumire dată conturilor deschise Băncii Române de Comerț Exterior de către băncile corespondent din străinătate, conturi în care se reflectă disponibilitățile valutare externe la băncile în cauză.

CONT VOSTRO, denumire dată conturilor băncilor comerciale externe deschise la Banca Română de Comerț Exterior.

CONTAINER, utilaj având dimensiuni standard, re folosibil și fiind destinat formării unei unități distincte de încărcătură, susceptibil de manipulare și transbordare cu mijloace tehnice specifice. C. sunt supuse testării și aprobării în armonie cu prevederile Convenției pentru Containere Sigure (la care a aderat și România în anul 1975). Ele trebuie să poarte permanent o placă tip intitulată CSC SAFETY APPROVAL pe care sunt înscrise caracteristicile acestora. V. și containerizare.

CONTAINERIZARE, tehnologie modernă de expediție și transport al mărfurilor bazată pe utilizarea containerelor. Transporturile containerizate prezintă avantajul unui plus de siguranță în ce privește păstrarea integrității mărfurilor în timpul transportului de la furnizor la beneficiar. Totodată ele permit utilizarea mijloacelor moderne de manipulare în operațiunile de încărcare-descărcare a mărfii. România a aderat la Convenția vamală relativă la containere din 1974, Convenția pentru Containere Sigure din 1975 și la Convenția T.I.R. Ca urmare, expedițiile de mărfuri containerizate pot circula atât pe teritoriul României, cât și pe teritoriul altor țări sub acoperirea unui sigiliu vamal de la încărcarea containerelor în mijlocul de transport utilizat până la descărcarea acestora la locul de destinație. Efectuarea expediției internaționale de mărfuri containerizate are loc pe baza unui contract unic de transport (expediție) și chiar presupune utilizarea mai multor mijloace de transport (în sistem de transport multimodal). Convenția Internațională cu privire la Transporturile de Mărfuri adoptată în mai 1980 sub egida U.N.C.T.A.D. conține reglementări menite să faciliteze și să stimuleze transporturile containerizate. V. și container.

CONTANGO, termen prin care în operațiunile bursiere se desemnează situația când diferența dintre prețurile futures și cele cash este determinată numai de factorul *cost-of-carry*. Această diferență se determină pe piața uzual și de aceea se folosește sintagma piață contango cu aceeași semnificație. Dacă se are în vedere și coordonata temporală se constată că o asemenea piață este caracterizată situației în care prețurile futures crește progresiv concomitent cu creșterea timpului rămas până la expirarea contractului futures. Sin. *piață contango*. V. și **preț futures**; **preț cash**; **cost-of-carry**; **backwardation**.

CONTESTAȚIE LA TITLU, mijloc procedural utilizat pentru lămurirea înțeleșului, întinderii sau aplicării unei hotărâri arbitrale pronunțate de Curtea de Arbitraj București. Are caracter de cerere incidentă la executarea hotărârii arbitrale și poate fi formulată în tot timpul cât executarea acesteia este legal posibilă, adică în limita termenului de prescripției de 3 ani a dreptului de a cere măsuri de urmărire silită. Curgerea termenului începe de la data pronunțării hotărârii arbitrale atacate. Competența de a soluționa e. la

t. revine Curții de Arbitraj București ori de câte ori, printr-o asemenea cerere, se urmărește lămurirea semnificației unei hotărâri emanate de la acest organ de jurisdicție.

CONTINGENT DE MĂRFURI, limită cantitativă sau valorică, exprimată în unități fizice sau valorice instituită de autoritățile guvernamentale din diverse țări pentru a determina măsura în care este admis importul sau exportul anumitor specii de mărfuri. Este un instrument de politică comercială menit să realizeze restrângerea cantitativă a schimburilor de mărfuri în cadrul comerțului internațional. În ceea ce privește exportul, c.m. este mai rar utilizat având ca motivație fie caracterul limitat al disponibilităților de mărfuri, fie rațiuni de ordin strategic, fie în fine existența unor situații favorabile. În schimb, c.m. este frecvent utilizat cu referire la import, fiind motivat aici de necesitatea protecției economiei naționale față de concurența străină. Ca măsură protecționistă, c.m. se poate înfățișa sub două forme, și anume: a) **C.m. globale**: se distinge prin aceea că dă expresie limitei superioare fixate pentru înfăptuirea operațiunilor de import pe o perioadă

prestabilită (uzual un an calendaristic) fără a se deosebi între țările exportatoare de mărfuri, deci fără a se ține seama de proveniența mărfii; b) **C.m.** bilaterale: de specificul cărora este stabilirea unor limite maxime admise la import pentru mărfurile din fiecare țară (sau grup de țări). De regulă, **c.m.** sunt înscrise în listele anexe la protocoalele sau acordurile comerciale bilaterale. Ele sunt susceptibile de revizuire anuală atunci când acele protocoale sau acorduri sunt convenite pe termen mediu sau lung. Practica de comerț internațional la scară planetară demonstrează că în toate țările, indiferent de gradul lor de dezvoltare economică, este utilizat **c.m.**, ori de câte ori agenții economici interni sunt concuși pe propria piață de produsele agenților economici străini cu înalt grad de competitivitate.

CONTINGENTARE, denumire dată politicii comerciale de plafonare cantitativă sau valorică a importului sau exportului unei anumite mărfi sau unui grup de mărfuri pe o durată de timp determinată (uzual de un an). Plafioanele instituite pentru mărfurile supuse c. se numesc contingente de mărfuri. C. dă expresie intervenției statului în economie în scopul protecției mărfu-

rilor indigene față de mărfurile străine (în cazul importului) sau al apărării consumatorilor contra pericolului de secătuire a pieței interne, prin exportarea necontrolată, exagerat dimensionată a mărfurilor deficitare pe piața internă. În anumite cazuri, măsurile de c. au caracter discriminatoriu, aplicarea lor în raporturile cu parteneri din diferite țări, făcându-se fie selectiv, fie disproporționat, după criteriile economice și/sau politico-militare.

CONTRA-ACREDITIV DOCUMENTAR, V. acreditiv documentar subsidiar.

CONTRACAMBIE, cambie la vedere trasă de posesorul unei cambii protestate pentru suma de regres asupra trăgătorului sau asupra altuia dintre obligații de regres, pentru a evita întârzierile ocazionate de promovarea unei acțiuni judiciare.

CONTRACT ADERENT, contract bancar convenit între banca emitentă a unei cărți bancare și o persoană fizică (client) care devine titulara acelei cărți, dobândind astfel un set de facilități cu referire la modul de plată a prețului pentru marfa ce o va cumpăra în viitor de la anumiți comercianți sau pentru serviciile ce îi vor fi prestate de către

diverși prestatori de servicii. În cuprinsul **c. a.** sunt menționate avantajele pe care le are posesorul cărții bancare în virtutea acesteia, precum și condițiile în care el urmează să ramburseze emitentului sumele plătite în beneficiul său. Totodată, este menționată și autorizarea dată de titular emitentului de a prelua din contul lui bancar sumele ce i se cuvin. Nu este necesar ca acoperirea bancară să existe în momentul utilizării cărții de credit. Este suficient ca acesta să fie plătit de către titular până la data convenită cu banca în acest sens, ca de plidă, până la data când comerciantul prezintă emitentului spre onorare factura. Plata făcută de titular prin carte bancară lipsită de acoperire nu constituie fapt penal. În schimb, este încredințată ca infracțiune utilizarea de către titular a cărții, după ce acesta fusese înștiințat de emitent că i-a fost retrasă cartea. **C. a.** încetează prin acordul părților și prin efectul morții titularului cărții bancare. **V. și contract de carte bancară; contract furnizor; carte de societate.**

CONTRACT COMERCIAL DE „CONSULTING-ENGINEERING”, contractul prin care o parte, numită *prestator*, se obligă față

de cealaltă parte, numită *client*, ca în schimbul unui preț să presteze, în beneficiul acesteia, o activitate de *consulting-engineering* (constând în acordarea consultațiilor tehnice de specialitate, asigurarea asistenței tehnice privind realizarea unui anumit obiectiv industrial, social etc.). Constituie mijlocul juridic adecvat servind investitorului pentru asigurarea consultației și asistenței unor specialiști cu o vastă experiență, necesare pentru realizarea unor mari ansambluri industriale cu parametri funcționali de maximă eficiență economică. În raport cu împrejurările, părțile acestui contract (considerat în accepțiunea sa cea mai largă) pot fi: clientul sau cumpărătorul instalației; furnizorul echipamentelor; furnizorul licențelor (brevete) sau a *know-how*-ului; antreprenorul care efectuează construcțiile civile (cu excepția cazului în care clientul construiește cu mijloace proprii construcțiile civile). Uneori, clientul este secondat de un inginer consilier, care acționează fie în calitate de angajat permanent al acestuia, fie în baza unui contract de *engineering*. **C.c.c.-e.**, are ca obiect o operație concretizată fie într-un import de instalații complexe, fie într-un export de asemenea insta-

lații. Implantarea unui obiectiv de acest gen într-o anumită țară comportă îndeplinirea mai multor operații, ea, de exemplu: efectuarea de studii preliminare și elaborarea planurilor; asigurarea materiilor prime și a utilităților (care de regulă cade în sarcina clientului); construcții civile (care adeseori se realizează tot de către client); livrarea echipamentelor, utilajelor, materialelor, a pieselor de schimb, a aparatelor de măsură și control; livrarea procedurii tehnologice, licențelor (brevetelor *know-how*), documentației tehnice etc.; asigurarea asistenței tehnice de către furnizor pentru montaj și punerea în funcțiune a instalației, probe, recepție; asigurarea, eventual, a asistenței cu privire la marketing. Toate aceste operații se traduc pe plan juridic printr-un număr de obligații foarte diferite, ce revin părților contractante, fiind o creație a voinței lor și o expresie a intereselor lor. În principal, c.e.e.-e., generează obligații de mijloace, spre deosebire de contractul de *commercial-engineering*, care generează de regulă (mai ales în ipoteza unei lucrări predate „la cheie”) obligații de rezultat. Drepturile și obligațiile ce alcătuiesc conținutul c.e.e.-e., prezintă aspecte specifice, cores-

punzător diversității sub care ele se înfățișează pentru fiecare contractant. a) Prestatorului (societății de *engineering*) îi revin o multitudine de obligații: prestări de servicii, executări de lucrări, furnizări de materiale, de licențe, brevete *know-how*, îndatorirea de a păstra secretul asupra operațiilor realizate și a rezultatelor obținute, asupra informațiilor primite de la beneficiar etc. Una din importantele obligații ce-i revin este aceea de a efectua studii variate (de la cel de bază până la cele de detaliu) ale instalației, care se completează cu furnizarea planurilor detaliate ale specificațiilor de materiale, respectând indicațiile clientului; acesta din urmă își poate rezerva dreptul de a supraveghea îndeaproape efectuarea studiului și de a interveni la nevoie, spre a impune respectarea unor norme specifice instalației pe care o dorește. În raport cu rolul ce-l are prestatorul de *engineering* (care se poate concretiza în conducerea realizării întregii instalații industriale sau numai în prestarea asistenței tehnice, în coordonarea activității diferiților antreprenori ce lucrează la construcția obiectivului industrial ori în verificarea lucrărilor de montaj) se determină și răspunderea

acestui; tot astfel, se determină răspunderea lui și în ce privește punerea în funcțiune a instalației industriale; el își poate limita rolul numai la a da indicații clientului pentru punerea în mișcare a instalației, după cum își poate asuma obligația de a garanta demarajul instalației. O altă obligație importantă a prestatorului de *engineering* este aceea de a procura clientului o anumită documentație, planurile operației de ansamblu și planuri parțiale privind studiile, lucrările de montaj, planuri de execuție etc. Obligațiile prestatorului de *engineering* au termene de executare chiar pentru faza de *consulting-engineering*, fiind prevăzute penalități pentru cazul nerespectării lor. b) Clientul, care este beneficiarul lucrării, are și el mai multe obligații. Principala dintre acestea este plata prețului, în modul convenit prin contract. Prețul poate fi stabilit fie în raport cu întreaga lucrare, fie diferențiat în raport cu natura prestațiilor; el poate fi: forfetar, procentual în raport cu valoarea investiției, determinată la momentul încheierii contractului, ori în funcție de cheltuielile justificate și onorariile sau alte remunerații convenite după sistemul în regie, în raport cu timpul consumat și

alte asemenea criterii. Totodată, clientul este dator să suporte și diversele cheltuieli implicate de executarea lucrărilor și eventuala lor adaptare la cerințe ivite pe parcursul realizării obiectivului contractat. Prin convenția părților se stabilește moneda în care urmează să se facă plata, precum și moneda de cont. Uneori clientului îi revine și îndatorirea de a presta anumite servicii sau de a furniza anumite bunuri, cum ar fi terenul pe care urmează să se clădească instalația industrială, localuri pentru birouri, energie electrică; de asemenea, el trebuie să procure eventualele autorizații administrative. Prin contract, părțile pot să convină ca întreprinderea de *engineering* să acorde clientului dreptul de a folosi studiile sale și după finalizarea lucrării, spre a le utiliza pentru modificarea, întreținerea, repararea, extinderea, reconstruirea instalației, pentru a construi o altă instalație nouă (pe baza aceluiași studii) etc.; dacă această întreprindere a adus *know-how*-ul (ca de altfel orice organizație ce aduce *know-how*), ea are obligația să ofere clientului asistență, spre a se apăra împotriva acțiunii unui terț, în caz de contrafacere. Atunci când prestația de *know-how* este îndeplinită de

către un terț, întreprinderea de *engineering* are obligația să acorde asistență clientului în vederea obținerii acordului terțului pentru utilizarea drepturilor acestuia la construcția sau exploatarea instalației și pentru vânzarea produselor fabricate prin utilizarea instalației clientului; totodată, organizația de *engineering* poate fi obligată să obțină de la furnizori atestări și garanții în sensul că materialele furnizate nu contravin brevetelor existente. C.c.c.-e. conține stipulații privind garanțiile, penalitățile și eventual condițiile în care părțile pot solicita desființarea sa, ori în care ele pot cere daune-interese compensatorii. Garanțiile privesc completările ce trebuie sau care pot fi aduse echipamentului pentru a asigura buna funcționare a instalației pe o perioadă de timp determinată, astfel ca ea să atingă parametrii conveniți; totodată se stipulează garanția (pentru perioada de timp respectivă) pentru defecțiuni de concepție și de execuție, precum și garanții menite să-l pună la adăpost pe client împotriva eventualelor pretenții formulate de terți cu privire la utilizarea tehnologiei etc. În majoritatea c.c.c.-e., cauzele exoneratoare de răspundere

sunt desemnate atât printr-o formulă generală (spre pildă „evenimente independente de voința părților, imprevizibile, insurmontabile, inevitabile“, formulă consacrată și în sistemul nostru de drept), cât și prin enumerarea cazurilor specifice și mai frecvente ce produc efectul exonerator de responsabilitate (aceasta fiind metoda adoptată în dreptul anglo-american). Cât privește penalitățile, acestea pot fi stipulate pentru întârzierea în livrările de echipamente, de materiale, a documentației sau a depășirii termenului stabilit pentru executarea prestației principale (decalarea în timp a recepției instalației); ele sunt limitate sub aspectul cuantumului, dar și în ce privește timpul, căci, după scurgerea unui anumit interval de timp poate fi cerută rezilierea contractului. Practica internațională a limitat întinderea răspunderii pentru neexecutarea contractului, restrângând sfera daunelor-interese compensatorii numai la daunele directe pe care partea căreia i se cer era în măsură să le prevadă la încheierea contractului; soluția este echitabilă, deoarece în eventualitatea că furnizorul ar fi obligat să plătească și daunele indirecte, s-ar putea ca valoarea integrală

a despăgubirii să depășească de mai multe ori prețul contractului, fapt de natură să paralizeze tranzacțiile în acest domeniu. Amplasarea răspunderii prestatorului de *engineering* variază în funcție de complexitatea obligațiilor asumate de către acesta: astfel, în cazul în care el a îndeplinit rolul de coordonator general al tuturor lucrărilor, răspunderea sa privește atât concepția lucrării, cât și construcțiile, calitatea și randamentul utilajelor (dacă procurarea lor s-a făcut la propunerea organizației de *engineering*); în schimb, atunci când prestatorul de *engineering* s-a obligat numai la prestarea de servicii și executarea de lucrări pe baza unor licențe, brevete, documente și alte date și elemente puse la dispoziția sa de către client, el răspunde doar pentru consecințele legate de modul de îndeplinire a prestațiilor la care s-a obligat. C.c.c.-e., în forma sa cea mai complexă, se caracterizează prin permanenta colaborare între creditor și debitor, concretizată în schimbul de informații, de date și de alte elemente susceptibile să influențeze concepția generală a lucrării, și executarea acesteia, punerea în funcțiune a instalației; în temeiul principiului colaborării părților, contractantul care invocă neexecutarea

contractului are îndatorirea să depună toate diligențele necesare în vederea micsorării pagubelor suferite, deoarece, în caz contrar, celălalt contractant are dreptul să ceară diminuarea corespunzătoare a despăgubirii. De regulă, c.c. c.-e. conține și o clauză de arbitraj, existând tendința ca părțile să supună eventualele litigii unui arbitraj *ex aequo et bono*, soluție explicabilă prin specificul activității de *engineering* și prin complexitatea operațiilor pe care această activitate le implică. De asemenea, în cuprinsul contractului se inserează și o clauză specială privind obligația părților de a păstra secretul o anumită perioadă de timp și după terminarea lucrării. C.c.c.-e. este o creație a practicii, fiind cărmuit de uzanțele conturate în forma unor contracte-tip, condiții generale, ori care s-au impus prin repetarea aceluiași tip de contract reglementând același tip de relații. În armonie cu organizarea activității de comerț exterior din România, c.c. c.-e. poate face parte integrantă dintr-un contract de exporturi complexe sau poate fi încheiat pentru o acțiune limitată fie la o activitate de *consulting*, fie la o activitate de *engineering*, sau pentru ambele aceste activități.

CONTRACT COMERCIAL DE

GAJ, contract real, accesoriu și unilateral, în virtutea căruia una din părți îi remite celeilalte părți un bun mobil (corporal sau necorporal), spre a garanta plata unei datorii. În mod obișnuit, creditorul gajist intră în posesia bunului gajat; lui îi revine obligația să-l conserve și să-l restituie de îndată ce debitorul și-a onorat datoria. Totodată, creditorul gajist are îndreptățirea să se îndestuleze cu precădere din valoarea bunului gajat, în ipoteza în care debitorul nu-și plătește voluntar datoria. O formă particulară a e.c.g. este *warrantul*. Girul warrantului conferă giratarului un drept de gaj asupra mărfurilor aflate în depozit.

CONTRACT COMERCIAL INTERNAȚIONAL DE EXPORTURI COMPLEXE, contractul având ca obiect realizarea unei operații de exporturi complexe. Subsumează o multitudine de operații juridice comerciale, și anume: vânzare internațională, construcții-montaj, service și asistență tehnică, transfer de licențe și *know-how*, *consulting-engineering*; cu toate acestea el nu reprezintă o simplă juxtaponere a operațiilor arătate, ci reprezintă o entitate juridică distinctă, de sine stătătoare,

constituită prin întrepătrunderea lor, care reclamă o reglementare legală adecvată. C.e.i.e.e. poate fi încheiat în diferite moduri; sub acest aspect, în practică se disting mai multe tipuri de contracte: a) *Contracte separate*: este ipoteza în care clientul încheie contracte distincte pentru fiecare din prestațiile ce concurează la realizarea instalației complexe; asemenea prestații sunt: furnizarea de utilaje, tehnologii, transferul de brevete și *know-how*, lucrări de construcții-montaj, de service. Răspunderea pentru îndeplinirea prestațiilor implicate de pluralitatea de contracte se distribuie între toți contractanții, fiecare dintre aceștia fiind ținut responsabil în limitele contractului separat încheiat. Clientul realizează obiectivul economic proiectat prin conlucrarea mai multor executanți, fiecare dintre ei responsabil numai pentru prestația contractată separat de ceilalți și totodată susceptibil de a fi urmărit numai în legătură cu acea prestație. Această formă de contractare este dezavantajoasă deoarece contractele separate fiind contracte comerciale internaționale, urmează ca fiecare dintre ele să i se aplice, în tăcerea părților, legea determinată în armonie cu normele con-

flictuale ale forului, iar o atare lege nu va fi aceeași pentru toate contractele, ci diferită pentru fiecare dintre ele, ceea ce este de natură să creeze incertitudini pentru client. b) *Contractul unic*: presupune încheierea unui contract între client și executantul prestației preponderente (furnizor sau constructor) care se obligă la realizarea tuturor serviciilor și lucrărilor implicate de instalația complexă dorită de client. Această formă de contractare este avantajoasă pentru beneficiar, acesta având de urmărit în legătură cu executarea contractului numai un singur contractant (pe furnizor sau pe constructor), cărui îi incumbă răspunderea generală pentru executarea tuturor obligațiilor asumate prin contract, inclusiv pentru modul de îndeplinire a subprestațiilor. Fiind conceput și perfectat ca o unitate juridică, contractul unic comportă aplicarea unui regim juridic unitar. Uneori, contractul unic se încheie de către beneficiar cu un consorțiu format prin asocierea furnizorului cu constructorul; într-o atare situație, consorțiul astfel format este ținut responsabil pentru executarea obligațiilor asumate față de beneficiar. Această modalitate de încheiere a c.c.i.e.c. poate fi luată în con-

siderare de către părți numai în măsura în care legislațiile naționale permit constituirea unor societăți între furnizor și constructor (care de cele mai multe ori sunt de naționalități diferite). c) *Contractele la cheie* („*clef en main sau turn-key*”): sub această formă se încheie c.c.i.e.c. având ca obiect realizarea de către furnizor a unor mari ansambluri industriale; furnizorul se obligă să predea asemenea ansambluri în stare de funcționare conform stipulațiilor contractuale, iar beneficiarul își asumă obligația să plătească un preț forfetar prestabilit. Furnizorul general — care în mod obișnuit încheie cu beneficiarul și unele convenții suplimentare privind asigurarea asistenței tehnice în perioada inițială de funcționare a obiectivului industrial, pregătirea personalului de servire etc. — este ținut responsabil pentru executarea contractului. C.c.i.e.c. primește incidența regulilor consfințite prin instrumentele internaționale elaborate în cadrul eforturilor depuse pentru uniformizarea și unificarea normelor de drept, ca și a uzanțelor, de către Comisia Economică O.N.U. pentru Europa, care sunt: Condițiile generale pentru furnizarea și montajul uzinelor și

mașinilor de import și export nr. 574 A; Condițiile generale pentru furnizarea uzinelor și mașinilor la export nr. 188; Condițiile generale de livrare nr. 188 A pentru furnizarea de uzine și mașini de import și export; Condițiile generale pentru montaj în străinătate a materialului de echipament nr. 574 D; Articole adiționale pentru supravegherea montajului în străinătate a materialelor de echipament nr. 188 B și 574 B; Ghidul pentru redactarea contractelor privind realizarea de ansambluri industriale. Normele uniforme de drept material cuprinse în condițiile generale elaborate de C.E.E.—O.N.U., aplicabile operațiilor de exporturi complexe, (respectiv furnizării de instalații complexe și montării unor asemenea instalații) sunt obligatorii numai în măsura în care au fost acceptate de către părți în temeiul principiului *lex voluntatis*. Reglementând în detaliu încheierea și executarea contractului de exporturi complexe, Condițiile generale C.E.E.—O.N.U. indică totodată legea competentă să guverneze acest contract, consacrand expres, într-un atare sens, principiul *lex voluntatis*. Aceleași condiții generale conțin și norme conflic-

tuale ce urmează a fi luate în considerare în ipoteza în care părțile nu desemnează ele însele legea aplicabilă contractului lor. Astfel, Condițiile generale 574 A și 188 A, precum și Condițiile generale 188 consacră soluția ce are în vedere supunerea contractului legii în vigoare în țara constructorului, respectiv a furnizorului, făcând aplicarea principiului obligației caracteristice. Pe de altă parte, Condițiile generale 574 D stabilesc ca *lex contractus* legea țării unde se efectuează construcția sau montajul, ținând seama de faptul că în acea țară există o multitudine de reglementări imperative, restrictive uneori, în această materie. De altfel, chiar în regimul condițiilor generale care adoptă ca soluție conflictuală legea țării constructorului sau, după caz, a furnizorului, această lege primește aplicare numai în limitele fixate prin normele de aplicare imediată din dreptul material existent în țara construcției. Părțile c.e.i.e.e. au libertatea să decidă aplicarea în cazuri concrete a stipulațiilor inserate în unele contracte tip elaborate de furnizori sau constructori specializați. Asupra cauzelor ce trebuie inserate în contract, ele (adică părțile) se pot orienta și după Ghidul pentru redactarea

contractelor privind realizarea de ansambluri industriale, elaborat de C.E.E.—O.N.U.

CONTRACT COMERCIAL INTERNAȚIONAL DE KNOW-HOW, contractul în virtutea căruia una dintre părți, numită *furnizor*, transmite celeilalte părți, numită *beneficiar*, în schimbul unei redevențe, cunoștințele tehnice nebrevetabile sau brevetabile, dar nebrevetate, ce-i sunt necesare pentru fabricarea, funcționarea, întreținerea ori comercializarea unor mărfuri sau pentru elaborarea și punerea în fabricație a unor tehnici sau procedee. Are ca obiect transmiterea unui *know-how* (adică a cunoștințelor tehnice) de către furnizor și plata prețului de către beneficiar. Cât privește *know-how*-ul, el implică, pe lângă cunoștințele tehnice, și abilitatea, precum și experiența obținută prin aplicarea cunoștințelor respective; anumite elemente ale lui (destul de numeroase) au un suport material, constituit din obiecte, elemente tehnice sau instrucțiuni, în timp ce alte elemente sunt inseparabil legate de persoana specialistului (cum este, bunăoară, abilitatea tehnică). Tuturor elementelor *know-how*-ului (dintre

care unele sunt brevetabile, dar pentru anumite motive nu au fost brevetate, iar altele nu sunt susceptibile de a fi brevetate) li se asigură de către posesor o protecție de fapt prin păstrarea secretului. Prețul, ca parte integrantă a obiectului *c.e.i.k.-h.*, concretizat în redevențele ce trebuie să le plătească beneficiarul către furnizor, se stabilește pe baza mai multor criterii, de exemplu: gradul de noutate al cunoștințelor transmise, care se apreciază prin referire la momentul în care acestea sunt procurate și utilizate; gradul de complexitate al cunoștințelor comunicate; calitatea mărfurilor produse prin aplicarea cunoștințelor tehnice transmise; promptitudinea cu care se efectuează transmiterea perfecționărilor continue, importanța ramurii de activitate industrială sau comercială de care aparțin cunoștințele respective și în care ele urmează a fi folosite; termenul convenit de părți pentru asimilarea acelor cunoștințe. Obiectul contractului, sub ambele sale aspecte (al cunoștințelor și al redevențelor), se determină în detaliu prin clauzele contractuale; precizarea detaliilor lui prezintă importanță majoră pentru executarea con-

tractului în condițiile securității juridice și de eficiență economică, financiară și valutară. Secretul pe care îl divulgă furnizorul (în calitatea sa de ofertant) beneficiarului potențial pentru a-l cointeresa pe acesta la încheierea contractului se bucură de protecție juridică, practica comercială internațională instituind două mijloace juridice menite să contracareze riscurile divulgării lui de către destinatarul ofertei. Astfel, acesta din urmă trebuie să-și asume un angajament unilateral prin care să se oblighe la păstrarea ca strict confidențiale a informațiilor primite; asumarea unui atare angajament urmează a se face anterior începerii negocierilor pentru încheierea contractului, iar nerespectarea obligației pe care el o implică generează o acțiune civilă în vederea reparării daunelor pricinuite furnizorului de know-how, atât ca urmare a valorificării cunoștințelor obținute în cursul tratativelor de către beneficiarul virtual, el însuși, cât și prin dezvăluirea lor față de terțe persoane. Întrucât realitățile vieții au demonstrat ineficiența acestui mijloc juridic, practica comercială actuală a imaginat un alt mijloc juridic destinat să servească aceleași finalități. În special în cazul

operațiilor de transfer de tehnologii de importanță deosebită, încheierea unor asemenea contracte este precedată de o convenție *ad hoc* prealabilă, denumită *contract de opțiune*, prin care ofertantul de *know-how* se obligă să comunice destinatarului ofertei sale o parte din informațiile ce dorește să le transfere, iar acesta din urmă își asumă obligația să le trateze ca strict confidențiale, să nu le divulge și să nu le exploateze decât după încheierea contractului propriu-zis. C.c.i.k.-h. are caracter sinalagmatic, generând obligații pentru ambii contractanți. În temeiul său, furnizorul de *know-how* îi revin următoarele obligații: a) Să comunice beneficiarului toate cunoștințele tehnice stabilite prin contract și să-i asigure utilizarea completă a lor. În temeiul acestei obligații, furnizorul are îndatorirea să predea beneficiarului documentele, materialele și instrucțiunile ce conțin cunoștințele tehnice și arată modul lor de utilizare; totodată, el este ținut să asigure pentru beneficiar asistența tehnică necesară pe durata de timp stipulată; acordarea de asistență tehnică se poate concretiza în trimiterea de specialiști pentru a lucra în întreprinderea beneficiarului, ca și în primirea unor

tehnicieni ai beneficiarului spre a lucra în întreprinderea furnizorului pentru a-și perfecționa calificarea, astfel încât să dobândească pricepera necesară pentru exploatarea completă și eficientă a *know-how*-ului. b) Să asigure exploatarea cunoștințelor tehnice transmise pe întreaga durată a contractului. În eventualitatea dobândirii ulterioare de către furnizor a unui brevet pentru cunoștințele transmise prin contractul de *know-how* acesta nu poate opune beneficiarului brevetul respectiv. Dacă asupra cunoștințelor transmise de furnizor dobândește brevet o terță persoană, beneficiarul *know-how*-ului are facultatea ca, după caz, să sisteze plata redevențelor, să solicite reducerea lor sau să ceară rezilierea contractului. c) Să păstreze față de terți — în ipoteza în care contractul are caracter exclusiv — secretul cunoștințelor tehnice transmise beneficiarului pe toată durata valabilității contractului, iar atunci când părțile convin, și după expirarea acestuia, pe o perioadă rezonabilă, a cărei întindere se apreciază în raport cu împrejurările. **C.e.i.k.-h.** generează în sarcina beneficiarului de *know-how* următoarele obligații: 1) Să exploateze integral

cunoștințele tehnice primite de la furnizor și să plătească redevențele convenite. Exploatarea acestor cunoștințe trebuie să aibă caracter serios, să fie efectivă și leală. 2) Să păstreze secretul cunoștințelor primite de la furnizor, indiferent dacă contractul de *know-how* are caracter exclusiv sau nu; îndeplinirea acestei îndatoriri se referă la întreaga durată a contractului, dar este posibil ca părțile să o extindă și dincolo de momentul expirării duratei respective, stipulând îndatorirea beneficiarului de a păstra secretul și după încetarea contractului, pe o perioadă rezonabilă. Beneficiarul are însă îndreptățirea să comunice cunoștințele tehnice primite de la furnizor filialelor sau furnizorilor săi, dar numai în limitele impuse de executarea obligațiilor asumate de aceștia față de el (adică față de beneficiarul de *know-how*). 3) Să asigure — în ipoteza în care furnizorul îi conferă dreptul de a aplica pe mărfurile fabricate sub licență marca sa — păstrarea calității mărfurilor produse și comercializate de furnizor. Fiind un contract de colaborare între părți, **c.e.i.k.-h.** conține în mod obișnuit și obligația asumată de părți de a-și face mutual cunoscute îmbunătățirile orică-

roră dintre elementele ce țin de obiectul contractului, pe parcursul executării acestuia; în lipsa unei stipulații contrare, comunicările privind perfecționarea se fac gratuit. Din momentul expirării duratei contractului, foștii contractanți (furnizorul de *know-how* și beneficiarul) sunt liberi să exploateze gratuit și fără nici o limitare cunoștințele ce formaseră obiectul aceluși contract, precum și ameliorările asupra cărora s-au încunostințat reciproc pe parcursul executării acestuia. Marile întreprinderi monopoliste furnizoare de tehnologie inserează, de regulă, în cuprinsul c.e.i.k.-h., unele clauze abuzive, prin care impun celeilalte părți contractele (cu poziție economică inferioară) anumite restricții privind exploatarea *know-how*-ului de către beneficiar; asemenea clauze contravin exigențelor bunei-credințe și lealității ce trebuie să domine relațiile economice internaționale. Au caracter abuziv orice clauze prin efectul cărora beneficiarii de *know-how* sunt împiedicați să utilizeze complet cunoștințele transmise de furnizori, precum: limitarea producției, a vânzării, a prețului, a publicității, a distribuției, a comercializării sau a

exportului, ori a angajării de persoane; interzicerea exploatarei libere a cunoștințelor transmise după expirarea contractului; modificarea, întreruperea sau limitarea activității de cercetare și dezvoltare a beneficiarului; condiționarea transferului de *know-how* de alte operații comerciale; stipularea plății de redevențe după ce *know-how*-ul și-a pierdut valoarea prin divulgarea de către furnizor. C.e.i.k.-h. primește incidența principiului *lex voluntatis*, fiind totodată supus și acțiunii normelor conflictuale generale din domeniul contractelor. În tăcerea părților, el este guvernat de legea sediului furnizorului de *know-how*, acesta fiind contractantul cărui îi incumbă prestația caracteristică; atunci când circumstanțele concrete ale raportului juridic obligațional — caracterizate prin obligația reciprocă a părților de a-și comunica una alteia perfecționările cunoștințelor științifice — fac dificilă determinarea contractantului ce execută prestația caracteristică, urmează să fie aplicată legea țării care, prin prisma tuturor factorilor relevanți, se înfățișează ca având cele mai strânse legături cu contractul.

CONTRACT COMERCIAL INTERNAȚIONAL DE SERVICE ȘI ÎNTREȚINERE,

contract conex unui contract de export având ca obiect organizarea și efectuarea unor operații de întreținere, reparații, instruirea personalului din țara importatorului în executarea unor asemenea operații, asigurarea pieselor de schimb etc. Se practică două categorii de contracte de aceste gen în domeniul exportului de tehnologie, și anume: *a*) Contractele încheiate între producătorul (vânzătorul) dintr-o țară și importatorul (cumpărătorul, clientul) dintr-o altă țară, în scopul întreținerii și reparării fabricilor, uzinelor, avioanelor sau altor echipamente industriale de înaltă tehnicitate; încheierea unor asemenea contracte, în această ipoteză, se legitimează prin faptul că importatorul nu dispune el însuși de tehnicienii calificați care-i sunt necesari pentru îndeplinirea operațiilor respective. În virtutea unor asemenea contracte producătorul se obligă față de cumpărător să asigure în permanență serviciile tehnicienilor săi specializați în operații de reparare și întreținere a instalațiilor și utilajelor cu grad ridicat de tehnicitate, să păstreze aparatele de testare în stare de bună funcționare, să execute lucrările curente de

întreținere preventivă, să asigure continuu stocurile necesare de piese de schimb, să efectueze instruirea personalului cumpărătorului în tehnicile de service și întreținere. Contractele din această grupă sunt privite, în genere, ca elemente componente ale unui contract comercial internațional complex; ele nu au primit încă, deci, reglementări proprii distincte de cele existente în materia contractului complex (după caz fie o vânzare, fie o antrepriză) pe care îl întregesc. *b*) Contractele care se încheie între o întreprindere specializată pe executarea operațiilor de întreținere și reparare a echipamentelor industriale sau aparatelor de înaltă tehnicitate și vânzătorul unor produse tehnice de folosință îndelungată, destinate consumatorilor individuali (cum ar fi autoturisme, televizoare, frigider etc.). De regulă, legislațiile naționale conțin reglementări de detaliu privind contractele de acest gen.

CONTRACT DE ADEZIUNE, contractul ale cărui clauze sunt stabilite exclusiv de către una dintre părți, cealaltă parte neavând putința de a le discuta și negocia, ci numai facultatea de a adera la contract, acceptându-l ca atare, sau de a refuza contrac-

taea. Este o instituție juridică a cărei conturare s-a produs o dată cu dezvoltarea capitalismului monopolist și ca o consecință directă a acestuia. S-a dovedit a fi un instrument de intensificare a exploatării, reprezentând pentru partea mai puternică economică mijlocul „legal” de a-și impune voința sa celeilalte părți contractante, nevoită să adere „benevol” la un contract ce, deși prezenta pentru ea serioase dezavantaje materiale, îi era necesar pentru satisfacerea unor nevoi importante, care pe altă cale nu puteau fi satisfăcute. C.a. se practică uneori, și în comerțul internațional, constituind însă un serios obstacol în calea exercitării libertății contractuale în relațiile economice internaționale. Legislația și practica jurisdicțională din diverse țări au statornicit anumite mijloace juridice menite să ocrotească partea ce, datorită poziției sale economice inferioare, este constrânsă la încheierea unor asemenea contracte. În raporturile dintre comercianți — care sunt considerați profesioniști — aceste mijloace nu pot primi însă aplicare; s-a admis că pentru ei clauzele de rigoare deosebită constituie o problemă de costuri, riscurile putând fi acoperite prin polițe de asigurare. Comercianții be-

neficiază de protecția legii numai în limitele intereselor fundamentale, care legitimează prohibirea clauzelor de nerespabilitate pentru neexecutarea intenționată a contractului, pentru fraudă sau pentru neglijență gravă. O serie de legi adoptate relativ recent în unele țări (Marea Britanie, Israel, Germania) stabilesc expres că normele de protecție a părții cu poziție economică inferioară nu primesc aplicare în raporturile comerciale internaționale. Chiar în legislațiile și practica organelor de jurisdicție din unele țări cu economie de piață se manifestă tendința de îngrădire a efectului limitativ pe care c.a. îl produc cu referire la libertatea contractuală în comerțul internațional. Astfel, Codul comercial uniform american — lege cu vocație și în privința raporturilor de comerț internațional — sancționează abuzul contractual prin conceptul de *unconscionable contract*. Adoptarea unor norme de drept material uniform care să reglementeze controlul jurisdicțional de c.a. în scopul eliminării practicilor abuzive existente în comerțul internațional constituie o cerință majoră, o condiție necesară a așezării raporturilor obligatoriale de comerț internațional pe principii de echitate și justiție.

CONTRACT DE AGENT (SAU DE AGENTURĂ), contract de intermediere ce se încheie între o persoană, numită *representat*, și o altă persoană, numită *representant*, sau *agent* și în temeiul căruia acesta din urmă își asumă obligația ca, în schimbul unui comision, să trateze afaceri comerciale în numele și pe seama celui dintâi. C.a. implică întotdeauna o reprezentare perfectă: agentul, care este în toate cazurile un comerciant independent și săvârșește intermedierea cu titlu de profesie, încheie acte juridice în numele și pe seama reprezentatului. Agentul prestează serviciile de reprezentare în schimbul unei remunerații ce constă într-o sumă procentuală calculată la cifra de afaceri realizată în contul reprezentatului. El are un drept de retenție asupra bunurilor primite de la reprezentat sau pentru acesta, în scopul îndeplinirii mandatului încredințat; dreptul respectiv se păstrează în ființă până la momentul în care reprezentatul achită comisionul și-l despăgubește pe agent pentru cheltuielile făcute cu reprezentarea. C.a. se distinge de alte contracte de intermediere prin două trăsături specifice, și anume: comportă stabilirea unei relații de reprezentare între reprezentat și

agent pe o durată mai îndelungată; conține în cuprinsul său clauza de exclusivitate teritorială, pe baza căreia se conferă agentului monopolul pentru încheierea afacerilor comerciale ale reprezentatului pe un anumit teritoriu, lansarea în cuprinsul său a clauzei de exclusivitate, precum și faptul că încheierea lui se face pe durată de timp mai mare și, adeseori, chiar pe durată nedeterminată sunt împrejurări ce limitează considerabil posibilitatea reprezentatului de a revoca *ad nutum* (adică unilateral) acest contract: revocarea contractului fără motiv legitim de către reprezentat este inadmisibilă; ea este admisibilă numai cu condiția ca reprezentatul să facă dovada culpei agentului. Instrucțiunile privind modalitatea aprobării contractelor de reprezentanță și de acordare a dreptului de desfășurare a mărfurilor exportate pe o piață sau mai multe piețe externe aplicabile în practica română de comerț exterior precizează că acordarea exclusivității prin contractele de reprezentanță nu este admisă decât în mod cu totul excepțional și numai pe timp și spațiu cât mai limitate, pentru cazuri speciale, în care condiția exclusivității nu poate fi evitată, sau când inte-

rețele noastre comerciale deosebite o cer. Se consacră astfel caracterul de excepție al clauzelor de exclusivitate și de durată îndelungată sau de durată nedeterminată a e.a. Acest contract prezintă interes pentru ambele părți, în practica comercială internațională: din punctul de vedere al reprezentatului, serviciile prestate de agent sunt deosebit de utile, deoarece acesta din urmă, fiind interesat în obținerea unei remunerații cât mai mari, va depune strădaniile necesare pentru realizarea unei cifre de afaceri cât mai ridicate, scop în care se va preocupa de prospectarea, controlul și supravegherea pieței de desfacere. Totodată agentul profesionist este în măsură să faciliteze realizarea afacerilor reprezentatului grație cunoștințelor sale privind piața din zona lui teritorială de activitate, preferințele clientelei, uzanțele locale, legislația în vigoare etc.; cât privește interesul suscitât de acest contract pentru agent, el decurge din faptul că remunerația obținută de el constituie sursa lui de câștig. Agentul nu se găsește în relații de subordonare față de reprezentat; constatarea privește situația sa în general, inclusiv ipoteza în care el se comportă ca un comis-voiajor, colectând

pentru reprezentat comenzi ce le trimite spre apreciere acestuia din urmă, care va încheia operația juridică direct cu terțul. Atunci când contractanții (reprezentatul și agentul) își au sediul (firma individuală) pe teritorii statale distincte, e.a. are caracter internațional. În asemenea situații, problemele de capacitate referitoare la ambii contractanți sunt reglementate de legea personală, respectiv de legea națională; fondul și efectele contractului primesc incidența legii desemnate de părți în temeiul principiului *lex voluntatis*. Practica jurisdicțională din diferite țări oscilează, în ipoteza că părțile n-au ales legea aplicabilă, între soluția supunerii e.a. legii locului de executare a mandatului primit de agent și soluția supunerii acestui contract legii în vigoare la sediul agentului, care nu concordă obligatoriu cu *lex loci executionis*. Sin. *contract de reprezentanță*.

CONTRACT DE ASIGURARE CARGO, varietate a contractului internațional de asigurare, care se distinge prin aceea că are ca obiect încărcăturile (adică mărfurile) aflate în curs de transport internațional (import-export), încheindu-se pen-

tru valoarea acelor încărcături, inclusiv cheltuielile aferente transporturilor, precum și pentru un beneficiu distinct ce, de regulă, nu depășește 10%. În cazul mărfurilor de export pot fi incluse în asigurare, cu observarea reglementărilor vamale existente în țara de destinație, și taxele vamale, ori de câte ori aceste taxe trebuie plătite, chiar dacă cu ocazia transportului s-a produs avarierea sau pierderea mărfurilor respective. Specificul c.a. CARGO se oglindește în conținutul clauzelor susceptibile convenite de părți. În practica internațională se utilizează următoarele asemenea clauze:

1) *Clauza F.P.A. (free from particular average — fără avarie particulară)*: presupune asumarea de către asigurator a obligației de a plăti despăgubiri asiguratului pentru daunele suferite de acesta prin efectul cazurilor de avariere comună, ca și a acelor de avariere particulară, atunci când respectivele daune sunt provocate de una din următoarele cauze: incendiu, trăsnet, explozie, eșuare, răsturnare, scufundare, naufragiu, împotmolire, ciocnirea sau contactul cu alte nave, cu avioane, cu obiecte fixe sau plutitoare (inclusiv gheața), precum și cu orice alte mijloace de transport, prăbuși-

rea podurilor sau a altor construcții, dispariția navei, avionului sau oricărui alt mijloc de transport prin care este expediată încărcătura. Totodată, asiguratorul își poate asuma obligația să acorde despăgubiri pentru cheltuielile și contribuțiile la avaria comună, pentru cheltuielile rezonabile efectuate în vederea salvării bunurilor asigurate, pentru prevenirea unui pericol iminent ori pentru diminuarea unei pierderi sau avarii, pentru cheltuielile de constatare a pierderii sau avariei; se cere însă ca, în cazurile în care se fac asemenea cheltuieli, paguba însăși să fie supusă despăgubirii potrivit condițiilor de asigurare. Asigurarea F.P.A. poate fi extinsă, la cererea asiguratului (și dacă o asemenea posibilitate a fost prevăzută în mod special) în schimbul plății de către acesta a unei prime suplimentare și pentru acoperirea daunelor cauzate de aruncarea în apă sau luarea de valuri a bunurilor transportate pe punte sau pe nave fără punte, precum și pentru acoperirea pierderilor cauzate prin jaf, furt și nelivrare. Avaria particulară este supusă despăgubirii numai atunci când proveniența ei se datorește uneia din cauzele enumerate: daunele provocate de

alte cauze (cum ar fi: pătrunderea apei în hambarele navei pe timp de furtună, inundarea hambarelor navei ca urmare a defectării conductelor acesteia, lovirea mărfurilor între ele etc.) nu sunt susceptibile de reparare prin efectul asigurării *CARGO*. Daunele provocate prin furt, jaf sau prin nelivrarea de către expeditor urmează să fie despăgubite, în cazul mărfurilor transportate sub formă de lingouri, țevi, bare etc., numai cu condiția ca, în documentul de transport, acele mărfuri să fi fost specificate pe număr de bucăți, iar la descărcare lipsurile să fie constatate tot pe număr de bucăți, împreună cu transportul. În cazul condiției *F.P.A.*, daunele se plătesc fără franșiză: asigurătorul nu are obligația să plătească despăgubiri pentru lipsurile normale și nici pentru diferențele de greutate rezultate din diferențele de cântar. 2) *Clauza W.P.A. (with particular average — cu avarie particulară)*: asigurătorul își asumă obligația să-l despăgubească pe asigurat pentru pagubele suferite în împrejurările specifice condiției *F.P.A.*, ca și pentru stricăciunea parțială datorată realizării următoarelor riscuri în perioada la care se referă asigurarea: incendiu, trăsnet, explozie, dezastre

elementare, eșuare, răsturnare, scufundare, naufragiu, împotmolire a navei, ciocnirea sau contactul cu nave, avioane sau alte mijloace de transport, cu obiecte fixe sau plutitoare (inclusiv gheață), precum și alte accidente ale oricăror mijloace de transport; prăbușirea podurilor sau altor construcții; avarierea prin apa de mare; dispariția navei, avionului sau oricărui alt mijloc de transport prin care este expediată încărcătura; accidente la încărcarea, stivuirea și descărcarea încărcăturii sau în timpul alimentării navei cu combustibil. Asigurarea contractată în condiția *W.P.A.* poate fi extinsă, în schimbul unei prime suplimentare, la cererea asiguratului, dacă prin contract s-a stipulat o atare posibilitate, cu privire la următoarele riscuri: furt, jaf și nelivrare; ruginirea și oxidarea; spargerea; îndoirea; scurgerea ordinară a lichidelor din recipiente; risipirea sau împrăștierea; ruperea ambalajelor; asudarea și aburirea navei; umezirea prin umiditatea atmosferică sau udarea cu apă dulce; incingerea; contaminarea ca urmare a contactului cu alte încărcături; aruncarea în apă și luarea de valuri a bunurilor transportate pe punte sau pe nave fără punte; alterarea în con-

tact cu aerul. 3) *Clauza A. R. (all risks — toate riscurile)*: asiguratorul se obligă să-l despăgubească pe asigurat pentru eventualitatea realizării oricărui risc ce ar putea afecta încărcătura în intervalul de timp la care se referă asigurarea, mai puțin riscurile expres excluse. Astfel, o atare obligație nu privește acoperirea pierderilor sau a daunelor decurgând din avarii cauzate de: operații sau măsuri de război de orice fel, precum și consecințele acestora, avarii și distrugerii provocate de mine, torpile, bombe și alte mașini de război, piraterie, ca și capturarea, sechestrarea, rechiziționarea, reținerea sau distrugerea încărcăturii din ordinul autorităților civile sau militare; *lock-out*, acțiuni dușmănoase; mușcătură și fermentare, cu excepția cazurilor când pierderea sau avarierea s-ar datora unui risc asigurat; combustie spontană (autoaprindere), incendiu sau explozie provocate la mărfuri predispușe combustiei spontane, în afara cazurilor datorate unui risc asigurat; viciul propriu, viermi, rozătoare și insecte, cu excepția cazurilor în care pierderea sau avaria s-ar datora unui risc asigurat; natura mărfurilor susceptibile să provoace uscarea, strângerea, pier-

derea firească a greutății, mai puțin în cazurile când pierderea sau avaria s-ar datora unui risc asigurat; influențe directe sau indirecte ale exploziei atomice, ale radiațiilor sau ale infectării radioactive, ca urmare a folosirii energiei atomice sau a materialelor fisibile; intenția sau neglijența contractantului asigurării sau asiguratului ori ale reprezentanților acestora; piraterie; încălcarea regulilor privind exportul, importul sau tranzitul, prevăzute în regulamentele pentru transportul bunurilor, precum și încălcarea normelor de securitate; lipsa sau defecțiunile ambalajului necesar și urmările acestora, încălcarea și stivuirea necorespunzătoare și neglijență, dacă contractantul asigurării este răspunzător de aceasta; scăderea prețurilor și orice alte pierderi indirecte ale asiguratului, de exemplu pierderile din diferențele de curs; pierderea dobânzilor, pierderile în legătură cu perspectivele pieței; cheltuieli de carantină, chiar dacă acestea se datoresc întârzierilor transportului; cheltuieli suplimentare de navlu pentru transportul pe apele interioare, provocate de pericolele navigației de iarnă sau altele asemenea, chiar dacă sunt repartizate în avarie comună. Asi-

gurătorul este îndreptăţit să refuze plata despăgubirii, în cazul producerii daunei, numai dacă dovedeşte că paguba respectivă a fost provocată de una din cauzele excluse în mod expres de condiţia de asigurare pe baza căreia s-a contractat.

CONTRACT DE ASIGURARE

CASCO, varietate a contractului internaţional de asigurare având ca obiect navele comerciale, navele de pescuit oceanic sau navele auxiliare ce deserveşc porturile (remorchere, macarale plutitoare, şalupe, şleपुरi etc.), aflate în proprietatea societăţilor de navigaţie, ca şi navele primite spre folosinţă, păstrare, remorcare sau cu titlu de închiriere, încheindu-se pentru pagubele cauzate bunurilor asigurate de accidentele, întâmplările şi pericolele navigaţiei şi exploatării acestor bunuri. La perfectarea lui se ia în considerare valoarea bunurilor asigurate (navă, maşini, instalaţii sau alte părţi componente), putând fi incluse şi navlul sau cheltuielile prilejuite de exploatarea navelor. Prin contract pot fi stipulate următoarele condiţii de asigurare: 1) *W.P.A. (with particular average)* sau *W.A. (with average)* — cu răspundere pentru pierdere şi avarii: asigu-

rătorul se obligă să plătească despăgubiri pentru daunele cauzate de pierderea totală a navei (efectivă sau constructivă), pierderea unor obiecte făcând parte din inventarul fix al navei, ca şi de avariile datorate incendiului, trăsnetului, furtunii, uraganului şi altor calamităţi ale naturii, de naufragiu, eşuare, ciocnire cu altă navă sau cu alt obiectiv fix ori plutitor (inclusiv bloc de gheaţă), accidente în timpul încărcării, stivuirii şi descărcării mărfii sau în timpul alimentării navei cu combustibili, de explozie la bordul navei sau în afara ei, rupere sau desprindere a axelor, defecte ascunse sau uzură a corpului navei, a maşinilor (motoarelor) sau a celorlalte părţi componente ale navei, de neglijenţa sau eroarea comandantului, a altor membri ai echipajului ori a pilotului, precum şi de dispariţia navei, avariile pricinuite acesteia (adică navei) de măsurile de salvare, avariile provocate de navă instalaţiilor portuare sau altor nave, obiecte sau bunuri, în afară de încărcătura navei asigurate. Asigurătorului îi revine totodată obligaţia să acorde despăgubiri şi pentru: contribuţia navei la avaria comună; remuneraţia de salvare, chiar dacă nava salvatoare aparţine asiguratului; sumele pe

care asiguratul le negociază sau este obligat să le plătească cu titlu de despăgubiri și cheltuieli de judecată ca urmare a ciocnirii cu alte nave, instalații portuare ori alte obiecte sau bunuri; cheltuieli necesare și economice făcute în vederea salvării și conservării navei; pentru aducerea acesteia într-un port de refugiu sau la locul de efectuare a reparațiilor, ori pentru micșorarea pagubei produse, stabilirea cauzelor și a cuantumului acesteia, precum și alte cheltuieli similare ca urmare a unei pagube cuprinse în asigurare; cheltuielile de judecată, arbitraj și altele asemenea făcute de asigurat cu acordul asigurătorului în scopul respingerii sau reducerii pretențiilor formulate de terți față de asigurat, ori în vederea punerii în valoare a pretențiilor formulate de asigurător față de terți. Acordarea despăgubirii pentru avariile suferite de navă este condiționată de împrejurarea ca aceasta să depășească franșiza nereductibilă fixată, în aceste condiții, în raport de valoarea asigurată a navei. În cazul contribuției la avaria comună, ca și atunci când producerea pagubei se datorește: coliziunii, eșuării, exploziei, incendiului la bordul navei, naufragiului, ciocnirii cu instalații portuare, obiecte sau

bunuri, franșiza nu se aplică. 2) *F.P.A. (free from particular average)* — fără răspundere pentru avarii, cu excepția cazurilor de naufragiu, eșuare, incendiu sau explozie pe bord și ciocnire; asigurătorul își asumă obligația să despăgubească limitativ pierderea totală a navei, ca și stricăciunile cauzate de evenimente deosebite în timpul călătoriei, precum naufragiu, eșuare, incendiu, coliziune sau abordaj, explozii, dispariția navei, pagube admise în caz de avarie comună, răspunderea față de terți în ipoteza abordajului și a coliziunii, precum și cheltuielile raționale de salvare sau pentru micșorarea pagubei. 3) *T.L.S. (Total Loss of the Ship)* — cu răspundere numai pentru pierderea totală a navei, inclusiv cheltuielile de salvare; obligația asigurătorului se restrânge la acordarea de despăgubiri numai pentru pagubele generate prin pierderea totală sau dispariția navei, precum și de cheltuielile necesare și rezonabile pentru salvarea navei (fiind irelevant rezultatul acestora).

CONTRACT DE CARTE BANCARĂ, contract bancar complex presupunând un mecanism de plată ce are la bază două premise contractuale și anume:

contractul aderent, încheiat între consumator și emitentul cărții de credit și contractul furnizor încheiat între emitent și comerciantul care acceptă să fie plătit prin acest procedeu. Ambele contracte-premisă sunt veritabile contracte de adeziune, ale căror clauze sunt prestabilite de emitentul cărții de credit, astfel încât atât comerciantul cât și consumatorul au numai opțiunea între acceptarea lor necondiționată sau neacceptarea lor.

C.e. b. presupune interpunerea cărții bancare între comerciant sau, după caz prestatorul de servicii și consumator (beneficiar). Grație acestei interpuneri, consumatorul (beneficiarul) nu mai plătește comerciantului sau prestatorului de servicii în numerar și nici prin cec, ci îi prezintă cartea de credit (carte bancară) și semnează factura emisă de acesta pe care apoi comerciantul sau prestatorul de servicii o trimite emitentului acelei cărți care pe această bază îi va face plata. Apoi emitentul cărții se adresează băncii consumatorului (beneficiarului) cerându-i să debiteze contul clientului său cu suma respectivă. Semnarea de către consumator (beneficiar) a facturii emise de comerciant sau de prestatorul de servicii are sem-

nificația unui ordin de plată dat emitentului cărții de credit de a face plata către comerciant (sau prestatorul de servicii). Comerciantul are obligația să verifice identitatea consumatorului, valabilitatea cărții de credit pentru a constata dacă aceasta nu este perimată, furată sau pierdută, precum și conformitatea semnăturii existentă pe respectiva carte cu semnătura de pe factură. În cazul în care el omite să efectueze asemenea verificări, își asumă implicit răspunderea privind suportarea prețului mărfii sau al prestației exercitate. Emitentul are obligația să țină seama de anunțarea de către consumator a pierderii sau furtului cărții de credit, precum și să verifice existența semnăturii pe factură și conformitatea acesteia pusă pe c.e.b. Atunci când emitentul nu efectuează aceste verificări și plătește o factură neregulat întocmită, el suportă însuși riscul prețului mărfii sau al serviciului prestat. Uneori este posibilă comunicarea ordinului de plată chiar prin telefon. Așa este bunăoară ipoteza cumpărătorilor prin corespondență, cu referire la care este suficient ca titularul cărții bancare să comunice telefonic emitentului numărul cărții sale și datele privind factura comerciantului,

sau să-l autorizeze pe emitent să onoreze factura prezentată de comerciant fără semnătura sa. Tot astfel, comerciantul poate să-și autorizeze banca la care are deschis contul să debiteze acel cont cu suma refuzată sau contestată în scris de consumatorul titular al cărții bancare, fără a institui un termen de decădere pentru contestare. Ordinul de plată dat de titularul cărții bancare emitentului acesteia este irevocabil. De aici consecința că, ulterior emiterii lui, titularul nu poate invoca față de emitent excepțiile vizând raportul juridic dintre el (adică titular) și comerciant, excepțiile opozabile comerciantului nefiind opozabile emitentului. Executarea de către emitent a ordinului de plată nu poate fi împiedicată de împrejurarea că soldul contului bancar al titularului cărții nu acoperă valoarea facturii, deoarece emitentul și-a asumat, prin contractul furnizor, obligația să onoreze ordinul de plată în limitele unui anumit plafon valoric. Situația este însă alta în cazul cărților bancare cu micro-procesor, deoarece acestea fac posibilă plata numai în limita soldului contului bancar al titularului cărții. **V. și carte bancară, contract bancar, contract furnizor.**

CONTRACT DE COFFRE-FORT, varietate a contractului de depozit bancar care se distinge prin aceea că banca pune la dispoziția clientului său un seif, asumându-și totodată obligația de a supraveghea și de a lua toate măsurile necesare pentru a asigura păstrarea bunurilor sau a valorilor mobiliare ce ar fi plasate de client în acel seif. Ca natură juridică, c.e.-f. este sensibil similar contractului de locație, banca putând fi considerată locator de bunuri; el este însă și mai apropiat de contractul de depozit, deși banca, în calitatea sa de depozitară, nu primește, nu recepționează bunurile depuse în seif și nu știe nimic despre ele, întrucât cheia de la seiful respectiv o are numai clientul.

CONTRACT DE COMERȚ INTERNAȚIONAL, act juridic de comerț internațional constând în acordul de voință încheiat între doi sau mai mulți participanți la comerțul internațional (persoane juridice sau persoane fizice din diferite țări) în scopul de a crea, modifica sau stinge raporturi juridice de comerț internațional. Constituie una dintre cele mai importante instituții juridice ale dreptului comercial internațional, îndepli-

nind totodată rolul de instrument juridic principal pentru înfăptuirea schimburilor economice și comerciale internaționale. Conform legislației României sunt c.e.i.: contractele de vânzare-cumpărare, cele de cooperare în producție, executare de lucrări, depozit, mandat și reprezentare comercială, acordarea de asistență tehnică, întreținere de mașini, utilaje și instalații, transport și expediții, constituire de societăți mixte, transfer de tehnologie, asigurări, turism și altele, practicate în relațiile internaționale. Sfera acestui concept cuprinde orice contract comercial încheiat în raporturile cu străinătatea sau pe piețele externe. C.e.i. se distinge de celelalte categorii de contracte prin două elemente definitorii, și anume: *comercialitatea*, în sensul că, potrivit legii, acesta este un act de comerț prin care se stabilesc raporturi juridice comerciale și din care izvorăsc obligații comerciale; *internaționalitatea*, în sensul că are cel puțin un element de extraneitate, ceea ce face ca în privința lui să primească aplicare legi aparținând unor sisteme juridice din țări diferite. Ambele aceste elemente sunt cerute de lege cumulativ, pentru ca un contract să poată fi calificat c.e.i.

Este motivul pentru care contractele încheiate cu ocazia introducerii sau scoaterii din țară prin colete sau de către călători, în condițiile legii, a unor bunuri de uz personal sau familial nu sunt c.e.i., deși prezintă elemente de extraneitate; unor asemenea contracte le lipsește caracterul comercial. Încheierea c.e.i. comportă realizarea acordului de voință între părțile contractante. Atunci când părțile sau reprezentanții lor sunt de față iar consimțământul lor este concomitent, contractul se formează în chiar momentul întâlnirii celor două manifestări de voință. În cazul în care părțile (sau reprezentanții lor) nu sunt de față — este ipoteza cea mai frecvent întâlnită în comerțul internațional — manifestările de voință ale acestora se produc succesiv, iar determinarea momentului și locului încheierii contractului se face diferit, în dreptul comparat, în funcție de concepția adoptată în această privință de sistemele juridice naționale. Astfel, legislațiile care au consacrat sistemul emisiunii sau al declarațiunii stabilesc că încheierea contractului se produce în momentul în care voința destinatarului ofertei a fost manifestată, adică declarată, deoarece în acel moment

voința respectivă s-a întâlnit cu voința ofertantului. În schimb, legislațiile care consacră sistemul recepției sau informației admit că încheierea contractului are loc în momentul când acceptarea emisă de către destinatar a ajuns la cunoștința ofertantului, deoarece perfectarea contractului presupune nu numai coexistența celor două voințe, dar și concursul lor efectiv. Codul comercial român prevede că formarea contractului are loc în momentul în care acceptarea ajunge la cunoștința ofertantului. Soluția a fost admisă constant și în practica Curții de Arbitraj Comercial Internațional București. Condițiile de fond, mai puțin capacitatea părților și efectele obligaționale ale c.e.i. sunt supuse legii desemnate de către părțile contractante. În absența desemnării de către părți a legii contractului, Curtea de Arbitraj București a statuat că determinarea acelei legi urmează să se facă constant de către organul arbitral, în funcție de elementele ce ar putea să indice voința tacită a contractanților, cum ar fi locul încheierii contractului sau, în subsidiar, locul executării lui. În aplicarea acestei teze, Curtea de Arbitraj București a mai statuat că voința implicită a părților a

fost de a supune raporturile lor juridice legii române în următoarele situații: a) locul de încheiere a contractului a fost situat în țară, stabilindu-se că tot aici se va executa și obligația de livrare a mărfii, iar părțile au ales prin clauză arbitrală competența Curții de Arbitraj Comercial Internațional București; b) locul de încheiere a contractului a fost situat în țară, iar părțile au ales prin clauza de arbitraj competența Curții de Arbitraj Comercial Internațional București; c) deși încheierea contractului s-a făcut într-un alt stat, locul executării obligației de livrare a mărfii a fost stabilit în România (C.I.F. sau F.O.B. Constanța, frontiera română), iar părțile au acceptat să supună, prin clauza compromisorie, litigiul Curții de Arbitraj Comercial Internațional București. Același arbitraj a mai dat următoarele rezolvări problemei legii aplicabile contractului: 1) în absența unei manifestări explicite de voință a părților urmează a primi aplicare legea străină ca lege a locului de încheiere a contractului, atunci când obligațiile asumate de părți s-au executat în România; 2) în contractele sinalagmatice, când se pune problema aplicării principiului *lex loci executionis*,

iar organul arbitral are de ales între locul de executare a obligațiilor una din părți și locul de îndeplinire a obligațiilor celeilalte părți, sunt luate în considerare cu prioritate obligațiile caracterizante pentru tipul de contract dat: în acest context s-a decis că cerințele de fond și efectele contractului de mandat sunt supuse, dacă părțile nu au hotărât nimic într-un atare sens, legii locului unde mandatarul își exercită împuternicirea: de asemenea, s-a mai decis că cerințele de fond și efectele contractului de asigurare sunt supuse, în tăcerea părților, legii statului unde se află sediul întreprinderii de asigurare; în fine s-a mai decis că cerințele de fond și efectele contractului de vânzare-cumpărare internațională sunt supuse, dacă părțile nu au convenit altfel, legii țării unde se execută obligațiile vânzătorului, iar nu legii țării în care se îndeplinesc obligațiile cumpărătorului. La c.e.i. participă ca părți persoane juridice sau persoane fizice din diferite țări. Sub aspectul profilului de activitate, unitățile cu activitate de comerț exterior sunt specializate pe grupe de produse, aceluiași întreprinderi revinându-le, ca regulă generală, atât exportul cât și importul produselor care intră în nomencla-

torul lor. Datorită concentrării continue de capital ce are loc în ultima vreme, comerciantul persoană fizică ocupă un loc tot mai nesemnificativ în comerțul internațional; ponderea covârșitoare o dețin societățile comerciale, și în special cele cu răspundere limitată și pe acțiuni. De regulă, c.e.i. se încheie în formă scrisă (indiferent de locul perfectării lor, în țară sau în străinătate). Pe această cale se precizează mai bine elementele contractului și limita exactă dintre negocierile precontractuale și obligațiile contractuale propriu-zise, înscrise în contract; totodată se facilitează o urmărire precisă a modului cum se execută obligațiile asumate. Forma scrisă este necesară atât pentru contractul inițial, cât și pentru orice modificare ulterioară adusă acestuia. Ea este o condiție esențială care afectează însăși validitatea contractului. De aceea, c.e.i. încheiate de către firme românești cu parteneri comerciali din străinătate nu li se aplică regula conflictuală *locus regit actum*, potrivit căreia forma exterioară a actelor este supusă legilor țării unde se face actul. Cerința formei scrise a acestor contracte constituie o excepție de la regula menționată. Fiind o necesitate neces-

tată, forma scrisă a c.e.i. a fost instituită și pe calea uzanțelor și a contractelor tip.

CONTRACT DE CONCESIUNE (EXCLUSIVĂ), contract

comercial cu funcții apropiate de intermediere, prin efectul căruia un comerciant independent, numit *concesionar*, dobândește dreptul de a fi aprovizionat cu anumite mărfuri ale unui producător, numit *concedent*, pe care le comercializează în nume și în cont propriu. Constituie o formă de intermediere imperfectă și cunoaște o largă răspândire. C.e.e. se distinge prin următoarele trăsături specifice:

a) Are ca obiect mărfuri determinate pe care concedentul se obligă să le vândă exclusiv concesionarului, acesta din urmă activând pe un anumit teritoriu determinat prin contract; la rândul său, concesionarul își asumă obligația de a comercializa mărfurile respective pe raza teritoriului stabilit prin contract și totodată de a nu cumpăra mărfuri similare de la un alt producător. În vederea asigurării unei eficiențe sporite activității de comercializare prin concesiune exclusivă, părțile pot conveni inserarea în contract a unei stipulații conținând obligația concesionarului de a comercializa

mărfuri de o valoare care să depășească un anumit plafon, precum și îndatoririle acestuia de a deține un anumit stoc de piese de schimb, de a-și organiza activitatea de comercializare într-un anumit stil (experimentat și verificat sub aspectul rezultatelor), de a face publicitate locală. **b)** Asigură concesionarului posibilitatea să activeze în calitate de comerciant independent (în nume și pe cont propriu), cumpărând mărfurile și apoi revânzându-le clientelei locale pe care acesta și-o formează. Prin aceasta, c.e.e. se deosebește de contractul de reprezentanță, deoarece reprezentantul nu cumpără și nu revinde pe contul său, ci îndeplinește ~~acte~~ de comerț în numele și pe seama reprezentantului; apoi în cazul concesiunii reprezentarea lipsește, în timp ce aceasta constituie de regulă unul din elementele contractului de reprezentanță. **c)** În temeiul său, concesionarul realizează un beneficiu care reprezintă diferența dintre prețul de cumpărare și cel de vânzare, iar nu un comision specific celorlalte forme de intermediere (mandat, comision, consignatie). **d)** Se încheie pe durată scurtă, de regulă pe timp de un an, dar în funcție de rezultate

poate fi reinnoit. Refuzul de reinnoire a contractului nu este însă susceptibil să legitimizeze solicitarea de daune-interese (afară numai dacă el îmbracă forma abuzului de drept). În ipoteza în care contractul nu se reinnoiește, concesionarul, care încetează să mai fie legat de concedent, poate prelua o altă concesiune pentru aceleași mărfuri, utilizând mijloacele și rețeaua comercială creată. C.e.e. este avantajos pentru ambii contractanți: prin efectul său, concedentul își mărește volumul vânzărilor, pătrunde pe noi piețe fără a-și investi fondurile într-o rețea proprie de comercializare, iar ca urmare a cumpărării mărfurilor de către concesionar crește viteza de rotație a fondurilor circulante; pe de altă parte, concesionarul, beneficiind de marca de fabrică a concedentului (care de regulă e notorie), își asigură monopolul în privința comercializării mărfurilor respective pe raza teritorială stabilită în condiții de evitare a concurenței altor firme și, totodată, este avantajat prin caracterul ritmic al aprovizionării la care se obligă concedentul, precum și prin condițiile mai favorabile de credit oferite de acesta din urmă, condiții pe care nu le-ar putea obține de la alți

producători. Concesiunea poate îmbrăca și alte forme decât aceea de exclusivitate: în practică se utilizează e.e.e. cu clauză de exclusivitate a aprovizionării numai de la un anumit producător, concesionarul beneficiind de credite fără dobândă și de alte avantaje acordate de concedent; în aceste cazuri concedentul are facultatea de a încheia concesiuni și cu alți concesionari care își desfășoară activitatea în aceeași zonă teritorială: totodată pot fi încheiate contracte de concesiune cu clauza de exclusivitate de vânzare, prin efectul cărora concesionarul deține monopolul comercializării unor mărfuri produse de către concedent, dar are libertatea să se aprovizioneze și din alte surse.

CONTRACT DE CONSIGNAȚIE, varietate a contractului de comision în temeiul căreia o persoană, numit *consignant*, încredințează altei persoane, numită *consignatar*, anumite bunuri mobile spre a fi vândute la un anumit preț, într-un termen determinat, plătindu-i pentru această activitate o sumă stabilită sub formă de cotă procentuală sub prețul vânzării, numită *comision*. Raporturile dintre părțile acestui contract sunt guvernate de regulile privitoare la

mandat, în măsura în care nu primește incidența unor dispoziții legale speciale. În raporturile de comerț internațional, e.c. se practică pe scară destul de largă, deoarece adeseori condițiile pieței reclamă ca mai cu seamă comisionarul din țara importatoare să aibă la dispoziție un stoc din mărfurile cu a căror vânzare a fost însărcinat; el devine astfel consignatar, iar comitentul care-i pune la dispoziție mărfurile, consignant (V. contract de concesiune comercială exclusivă). Crearea de depozite de consignatie accelerează desfacerea mărfurilor, întrucât comisionarii consignatari din țara importatoare au o rețea proprie de desfacere. Legislațiile comerciale din diverse țări reglementează e.c. ca mijloc juridic pentru protejarea intereselor consignantului; în general, se garantează dreptul de proprietate al acestuia asupra mărfurilor expediate consignatarului, până în momentul vânzării lor, iar după aceea un drept de creanță asupra contravalorii acelor mărfuri. Prin stipulațiile inserate în cuprinsul e.c. se stabilesc: valoarea și sortimentul mărfurilor, modul de comercializare a lor, iar în raport cu vânzările efectuate, comisionul. Ca măsură de precauție merită să prevină pier-

derile, consignantul își rezervă adeseori dreptul de proprietate asupra mărfurilor predate consignatarului chiar dincolo de momentul vânzării lor, până la încasarea și depunerea sumelor în contul său.

CONTRACT DE CONT CURENT, contract în temeiul căruia doi subiecți de drept, de regulă o bancă și o întreprindere industrială sau comercială, care se află în relații constante de afaceri, convin expres sau tacit să-și supună creanțele și datoriile lor unui mecanism de reglementare presupunând fuziunea instantanee a acestora într-un sold. Prin efectul e.c.c. creanțele și datoriile se transformă în articole de debit și de credit, pierzându-și individualitatea; ca urmare, numai soldul acestora devine exigibil la momentul considerat. Situația părților de creditor sau de debitor se definește prin prisma acestui sold, care pune astfel în actualitate dreptul unuia dintre ele de a pretinde de la cealaltă îndeplinirea unei prestații, drept ce pe întreaga durată a contului avea doar caracter virtual. Pe plan juridic, contul curent dobândește existență prin convenția părților (prin care a fost constituit), în vreme ce pe plan contabil existența sa de-

vine o realitate prin efectuarea primei depuneri. C.e.e. este reglementat, în legislația noastră, prin dispozițiile Codului comercial (art. 370-373); în alte țări, de exemplu Italia, Turcia, Grecia etc., conturile bancare și în special contul curent sunt reglementate prin dispozițiile codurilor civile; există și țări, între care Franța, Marea Britanie, S.U.A., țările scandinave, Belgia, Luxemburg, Spania, Brazilia, ce au lăsat pe seama practicii organelor de jurisdicție și doctrinei sarcina definirii regimului juridic al conturilor, inclusiv al contului curent. Două sunt elementele pe care se fundează existența contului curent, și anume: a) *Acordul părților* (expres sau tacit) de a lucra în cont curent; este elementul internațional concretizat în voința juridică ce dă naștere c.e.e. b) *Remiterile reciproce*: acesta este elementul obiectiv prin care se manifestă și se validează existența contului curent. Termenul remitere semnifică aici orice valoare intrată în cont grație căreia se naște o creanță a uneia din părți împotriva celeilalte; remiterea desemnează astfel chiar creanța menită să fie plătită în cont. Funcționarea contului curent comportă îndeplinirea de către părți a două operații

simetrice, și anume: pe de o parte creditorul înscrie la creditul său valoarea creanței (ce reprezintă corespondentul valorii pe care a transmis-o celeilalte părți și a cărei transmitere a determinat nașterea creanței), iar pe de altă parte, cel care primește valoarea sau obiectul în schimbul unui preț îndeplinește aceeași operație la debitul său. Pot constitui remiteri în cont (adică pot intra în cont) numai creanțele ce întrunesc condițiile în prezența cărora devin susceptibile de plată; de asemenea, se mai cere în acest scop ca originea creanței să fie convențională, neputând intra în cont creanțele cu origine delictuală; în fine, mai este necesar și ca creanțele să fie legate de activitatea economică prevăzută a părților. Prin efectul c.e.e., orice creanță ce intră în cadrul afecțării generale la acest cont intră automat în cont, nefiind necesară în acest scop vreo inscripție. C.e.e. pune în mișcare un dublu mecanism, și anume: a) Un mecanism de reglementare simplificată și instantanee a creanțelor, prin fuziunea lor într-un sold exigibil de îndată. Intrarea în cont a creanțelor valorează plată, cu condiția ca acestea să fie certe, lichide și exigibile. b) Un mecanism de garanție de-

curgând din fuziunea creanțelor într-un singur sold și afectarea lor la acest cont: articolele din cont (debit și credit) se garantează reciproc în sensul că creanțele dintr-un articol servese drept garanție a datoriilor din celălalt articol. Împrejurarea poate primi și semnificația unui drept de retenție general și reciproc, având ca obiect totalitatea creanțelor existente între părți. Intrarea unei creanțe în două mecanisme se face în mod diferit; în mecanismul de garanție ea se produce automat din chiar momentul nașterii creanței respective; în schimb, în mecanismul de reglementare aceasta are loc doar în momentul în care creanța îndeplinește condițiile care o fac susceptibilă de plată (adică de când devine certă, lichidă și exigibilă). În cazul în care pe numele unei persoane se deschid mai multe conturi, fiecare dintre ele este independent; într-o atare situație, toate operațiile se efectuează în funcție de poziția fiecărui cont, între aceste conturi neoperând compensația, calculul dobânzii și nici calculul agio. Părțile au libertatea să decidă de comun acord ca unul dintre conturi să fie afectat în garanția altui cont, precum și să încheie o convenție de compensație între conturi. Unul din

efectele c.e.e. este novația pe care aceasta o produce: remiterea în cont stinge creanța cu toate acțiunile și excepțiile și cu toate garanțiile; creanța veche se transformă într-un articol de cont (operație contabilă). De pildă, o creanță civilă înscrisă într-un cont curent printr-un articol de cont se transformă într-o valoare certă ce se înregistrează în soldul aceluși cont; o cambie cumpărată de o casă de *forfaiting*, cu mențiunea „fără regres“, a cărei valoare a fost înscrisă în contul curent deschis pe numele vânzătorului, își modifică natura juridică, valoarea intrând în soldul la zi prin efectul compensației, fără a mai putea fi invocate prevederile dreptului cambial, în raporturile dintre părțile c.e.e.; tot astfel, cu referire la creanța prețului oricărui vânzător, vânzătorul pierde atât privilegiul vânzătorului, cât și acțiunea în rezoluție pentru neplata prețului, ori de câte ori părțile nu au convenit astfel. Transformarea creanței vechi într-un articol nu comportă crearea propriu-zisă a unei noi creanțe; ea antrenează doar următoarele consecințe: a) dacă trece într-un cont comercial, creanța își pierde caracterul civil; b) calificarea primară a creanței este modificată (de

exemplu, creanța izvorâtă dintr-un mandat ori dintr-un depozit, ca și sumele încasate, nu pot genera abuz de încredere); c) în eventualitatea unui litigiu privitor la un articol de cont, competența este determinată de cont, în întregul său. Contul este indivizibil, în sensul că toate creanțele înscrise în cont își pierd individualitatea, spre a se contopi într-un singur fond, cu un regim juridic propriu. Până la încheierea contului nu există nici creanță și nici datorie, ci numai articole de credit și debit; ca urmare, nici una din părți nu este creditoare sau debitoare a celeilalte și nu poate urmări soldul provizoriu. Soldul în sarcina uneia din părți se determină prin balanța finală, iar până la efectuarea acesteia, calitatea de creditor, ca și aceea de debitor, este suspendată. C.e.c. încetează în următoarele împrejurări: la împlinirea termenului pentru care a fost încheiat (în cazul în care el a fost convenit pe o durată de timp determinată); prin voința unilaterală a oricăruia dintre corespondenți (atunci când a fost încheiat pe o durată de timp nedeterminată); când survine moartea, incapacitatea, falimentul, reglementarea judiciară, lichidarea bunurilor (sau alte proceduri asemănătoare), dizol-

vare (atunci când este vorba de o persoană juridică) etc. Încheierea c.e.c. ca urmare a intervenției uneia din aceste ultime împrejurări (moartea, incapacitatea etc.) este o consecință a caracterului *intuitu personae* a acestui contract. Ulterior încheierii contului curent, nu mai poate fi înscris în cuprinsul său nici un articol de cont; la încheierea contului, balanța articolelor de credit și debit arată soldul, a cărui creanță este lichidă și exigibilă. Sin. *cont curent bancar*.

CONTRACT DE CREDIT, contract bancar prin care o bancă, sau o instituție financiară similară își asumă obligația față de o anumită persoană (fizică sau juridică) să pună la dispoziția acesteia, în schimbul unei remunerații percepută cu titlu de dobândă și comision, fonduri bănești pe o durată de timp determinată, într-un quantum determinat, ori, în interesul acelei persoane își asumă un angajament bănesc prin aval, sau prin scrisoare de garanție. C. c. sunt susceptibile de multiple clasificări. Astfel după durata de rambursare se disting c. de c.: *pe termen scurt* (până la 12 luni); *pe termen mediu* (între 1 și 5 ani); *pe termen lung* (peste 5 ani).

După destinația creditului se face distincție între: *credite pentru îndeplinirea unei operațiuni determinate* (precum cumpărarea unui autoturism sau a unei linii tehnologice) și *credite pentru acoperirea unor nevoi cu caracter general; credite pentru finanțarea unor posturi ale bilanțului* care pot fi: credite pentru finanțarea investițiilor (pe termen mediu sau lung) și/sau credite pentru finanțarea operațiilor de casierie (pe termen scurt); *credite specifice*, precum: creditul pentru consum, cel pentru comerț exterior etc. În raport cu caracterul mobilizabil al creditului sunt: *credite mobilizabile* (ca de pildă, creditul prin scont) și *credite nemobilizabile* (cum este bunăoară, deschiderea de credit). În funcție de tehnicile juridice utilizate se face distincție între: *deschiderea de credit; creditarea prin transferul unei creanțe* (ca de exemplu scontul cambiei); *creditele prin semnătură* (ca de pildă: avalul, acceptarea cambiei, scrisoarea de garanție). Remunerația la care este îndreptățită banca are întotdeauna două componente și anume: dobânda, care se calculează la suma acordată, pentru perioada stabilită și comisionul bancar. Remunerația diferă în raport de tipul

creditului. Ea se cuvine băncii chiar dacă clientul nu uzează de credit ca și atunci când îl utilizează numai parțial, deoarece banca și-a îndeplinit obligația contractualmente asumată de a pune la dispoziția clientului, cu titlu de credit, suma prevăzută în e.c., renunțând astfel la posibilitatea de a obține un profit prin fructificarea ei într-un alt mod. V. și **comision bancar**.

CONTRACT DE CREDIT PENTRU CONSUM, contract bancar în virtutea căruia banca acordă clientului său un credit fie pentru achiziționarea de către acesta a unui bun mobil sau în vederea finanțării unor servicii ori a suportării unor sarcini financiare ocazionale (precum nunțile și funeraliile), fie cu destinația cumpărării sau construirii de locuințe sau reședințe secundare. În funcție de obiectul său creditul pentru consum poate fi mobil (când are ca scop procurarea de către client a unui bun mobil sau finanțarea unor servicii ori suportarea unor sarcini financiare ocazionale) sau imobil (când este destinat cumpărării sau construirii unei locuințe ori reședințe secundare). Cât privește creditul mobil, acesta poate fi acordat sub

forma unui împrumut personal (fără a fi condiționat de o anumită destinație) sau sub forma creditării unor operațiuni juridico-economice precis determinate (precum: achiziționarea unui anumit bun de folosință îndelungată; realizarea unei operațiuni de leasing; contractarea unor prestări de servicii cu plata în rate sau la termen. Sub aspectul tehnicii bancare utilizate împrumutul personal se poate prezenta fie sub forma deschiderii unui credit (rambursabil într-o singură tranșă sau reînnoibil în sistem revolving), fie sub forma acceptării poziției debitoare a contului clientului (descoperire) în limitele plafonului de creditare consimțit. Majoritatea deschiderilor de credit permanent sunt asociate cu cărți bancare (sau de credit). Cât privește creditul imobiliar, domeniul de referință este creditul destinat cumpărării, construirii sau reparațiilor de locuințe. Atât în cazul creditului imobiliar, cât și cazul creditului imobiliar, contractul de credit este dublat, după caz, de un contract de vânzare sau de un contract de prestări de servicii.

CONTRACT DE DEPORT, V. contract de report.

CONTRACT DE DEPOZIT BANCAR, contractul în virtutea căruia o persoană (fizică sau juridică) remite o sumă de bani sau alte bunuri mobile de valoare spre păstrare unei bănci ce se obligă să i le restituie la cerere, în condițiile convenite. Poate avea ca obiect și titluri, pe care clientul le remite băncii cu obligația pentru aceasta de a le conserva, sau cu obligația de a le conserva și gira, formându-se astfel un depozit de titluri. În acest din urmă caz (când depozitarul se obligă să conserve, dar și să gireze titlurile) **e.d.b.** se dublează cu un contract de mandat; practic este însă posibil ca acestor două contracte să li se adauge și o gestiune de afaceri, care survine atunci când banca, gestionând titlurile primite spre păstrare, acționează fără acordul clientului ei. **C.d.b.** se înfățișează, în raport cu dispozițiile Codului civil, ca un depozit ne-regulat: banca devine proprietară a fondurilor, fiind obligată să restituie numai echivalentul; totodată el se analizează și ca un împrumut de consumație, considerându-se că remițând sumele sau alte bunuri de valoare băncii, clientul o împrumută pe aceasta. O varietate a **e.d.b.** este contractul de *coffre-fort*.

CONTRACT DE DEPOZIT DE TITLURI, contract bancar în virtutea căruia clientul unei bănci predă acesteia în depozit titluri de credit sau alte titluri, iar depozitarea se obligă să le păstreze și să le restituie la cererea deponentului. Atunci când c. d. t. are ca obiect titluri de credit, obligația asumată de banca depozitară privind păstrarea acestora poate fi dublată de o obligație ce revine, de asemenea, acesteia, de a gira titlurile respective conform dispoziției clientului. Această obligație suplimentară a băncii care prezintă totodată semnificația unei prerogative, decurge dintr-un contract de mandat intervenit între bancă și client. V. și contract de cont de depozit de fonduri în bancă.

CONTRACT DE DESCHIDERE DE CREDIT, contract bancar prin efectul căruia banca își asumă obligația să pună la dispoziția clientului său pentru o perioadă de timp (determinată sau nedeterminată) un anumit credit de care acesta, în calitate de beneficiar, poate uza încasând fondurile respective, fie trăgând o cambie sau un cec asupra acelei bănci. Perfectarea c.d.c. nu implică nici predarea efectivă a fondurilor aferente creditului acordat și nici transferul unui drept având ca obiect

acest fonduri. În mod obișnuit destinația fondurilor este prevăzută în c.d.c. iar deschiderea de credit se efectuează în cont curent. Într-o atare ipoteză contractul de cont curent devine un accesoriu al c.d.c. Acest din urmă contract comportă avantaje atât pentru clientul beneficiar, cât și pentru bancă. În cel privește pe client, avantajul se concretizează în reînnoirea permanentă a creditului; remiterile făcute de client cu titlu de rambursare contribuie la menținerea integrală a plafonului creditului deschis (linia de credit). Când privește banca, aceasta este avantajată prin garanția pe care o oferă remiterile făcute de client, precum și prin celelalte garanții ale creditului deschis. C. d. c., se deosebește de contractul de cont curent sub următoarele aspecte: a) caracterul obligatoriu al remiterilor băncii către client: banca este obligată să remită clientului sumele convenite la termenele prestabilite; în cazul contractului de cont curent remiterile între părți sunt facultative dacă nu există clauză expresă contrară; b) existența, chiar din momentul perfectării contractului, a unui creditor: calitatea de creditor revine băncii care o păstrează până la rambursarea integrală a creditului și

a dobânzilor lor aferente lui; în cazul contractului de cont curent nu există nici debitor nici creditor până la momentul încheierii contului aceasta datorită reciprocității creditului; c) obligația clientului de a restitui dintr-o dată în întregime suma ce i-a fost acordată cu titlu de credit bancar: restituirea trebuie să se facă la termenul prestabilit, clientul neputând face restituiri parțiale fără acordul băncii și neputând licita noi avansuri; în cazul contractului de cont curent există numai remiteri reciproce, iar nu și plăți; d) clientul se află în situația de debitor al băncii din momentul primirii creditului până la data rambursării lui integrale; în cazul contractului de cont curent numai la încheierea contului se știe cine este creditor și cine este debitor. Atunci când se încheie un contract de cont curent în vederea desfășurării operațiunilor aferente unui c.d.e. clientul băncii are un alt statut juridic decât cel ce beneficiază de o deschidere de credit simplă. Astfel, el poate face plăți parțiale, este îndreptățit să ceară noi avansuri cu condiția ca totalul sumelor primite de client să nu depășească suma prevăzută în c.d.e. Într-o altă ipoteză, contractul de cont curent devine un accesoriu al

c.d.e. și ca urmare reciprocitatea creditelor caracteristică primului contract dispare. În cazul coexistenței celor două contracte, posibilitatea înființării și validării unei popriri în mâinile băncii la cererea creditorilor clientului se restrânge la soldul stabilit prin încheierea contului. Creditorii clientului pot urmări pe cale silită numai acest sold. Situația era alta dacă ar fi existat numai c.d.e. simplă, deoarece în acest caz creditorii clientului ar fi avut îndreptățirea să poprească în mâinile băncii întreaga sumă acordată de aceasta ca și credit, în măsura în care nu a fost încasată de client. Totodată, coexistența celor două contracte determină anumite consecințe și în planul executării c.d.e., în sensul că banca nu poate întrerupe eliberările de sume la concurența valorii creditului acordat prevalându-se de faptul că clientul nu a efectuat rambursări. În fine, dobânzile se capitalizează numai prin efectul contractului de cont curent iar nu și prin efectul contractului de deschidere de credit în cont curent. Numai în cazul în care în convenția părților s-a stipulat o clauză expresă privind capitalizarea dobânzilor, dobânda stabilită la creditul acordat de bancă este susceptibilă de capitalizare. C.d.e. este

un contract unilateral, deoarece prin efectul său numai banca se obligă — aceasta își asumă obligația să acorde creditul —, iar nu și clientul beneficiar, care nu-și asumă obligația de a uza de creditul respectiv. În practica contractuală se stipulează însă un comision datorat de client băncii pentru neutilizarea totală sau parțială a creditului. Acest comision se acordă în ideea reparării prejudiciului suferit de bancă prin faptul că ținând fondurile la dispoziția clientului beneficiar nu le-a putut fructifica într-un alt mod. În cazul în care deschiderea de credit se face în cont curent, contractul de cont curent fiind bilateral, prin rigoșeu și e.d.c. devine bilateral, clientul având obligația de a face prin cont toate operațiunile legate de utilizarea și rambursarea creditului. Cesiunea creditului poate fi făcută de client numai cu acordul băncii. Încetarea e.d.c. are loc: la expirarea duratei pentru care a fost convenit; din inițiativa unuia din părți prin reziliere (caz în care este necesar și un termen de preaviz); banca poate rezilia contractul în cazurile prevăzute de lege. C.d.c. se distinge de creditul comercial prin aceea că banca își asumă obligația să țină la dispoziția beneficiarului fon-

durile bănești independent de orice altă operațiune comercială între aceleași părți. De aceea, acest contract constituie o entitate juridică distinctă comparativ cu împrumuturile acordate de comercianți între ei, ca și în raport cu creditul acordat, uneori, de către banca cumpărătorului în ce privește prețul (integral sau parțial) datorat de acesta pentru mărfurile livrate, un astfel de contract fiind o vânzare cu termen. V. și **contract de cont curent; credit comercial.**

CONTRACT DE FORFAITING, mijloc de mobilizare a creditelor pe termen scurt și mediu, concretizat, în esență, într-o operație de scont de titluri de credit, în special de cambii emise pe baza unui export. Negocierea titlurilor de credit și în special a cambiiilor și a biletelor la ordin constituie o operație larg răspândită, servind la finanțarea afacerilor comerciale. Firmele comerciale, industriale etc. sunt creditate de către instituțiile bancare cărora le prezintă spre scontare cambii; creditul de scont acordat acelor firme are o valoare egală cu valoarea cambiiilor, din care se scade taxa scontului, calculată luându-se în considerare valoarea nominală a cambiiilor în funcție de perioada aferentă intervalului de timp

de la scontare și până la scadența acestora. Băncile comerciale acordă creditul de scont în raport cu particularitățile pieței naționale de credit. Creditul de scont face posibilă finanțarea în mod curent a firmelor care prezintă cambii la scontare, rezultate din tranzacții comerciale externe; prin acordarea lui, banca comercială în cauză facilitează firmei comerciale beneficiare procurarea disponibilităților monetare ce-i sunt necesare, împrejurare ce echivalează cu operații curente de trezorerie. Băncile comerciale își pot întregi lichiditățile rescontând cambiiile la banca centrală. În esență, forma de finanțare despre care este vorba comportă două operații distincte: a) *scontarea*, prin efectul căreia beneficiarul transmite o cambie către o terță persoană (de regulă, o bancă) în vederea încasării contravalorii ei mai înainte de scadență; suma înscrisă pe titlu, diminuată cu taxa scontului, precum și cu comisionul perceput de bancă pentru acoperirea riscurilor aferente unor astfel de operații, este încasată pe această cale de către beneficiarul cambiei; b) *rescontarea*, prin efectul căreia o cambie deținută de o bancă comercială ca urmare a scontării ei se transferă unei

bănci centrale, în schimbul unei taxe de rescont (sau taxă oficială a scontului) care, de regulă, este fixată în armonie cu cerințele politico-economice ale statului respectiv. Mobilizarea creditelor prin utilizarea scontului în forma lui clasică prezintă anumite inconveniente pentru exportatorii deținători de cambii, sub aspectul realizării operației în sine (inconveniente concretizate în tergiversarea operațiilor de scontare pentru diverse verificări, menținerea căii de regres împotriva girantului etc.); prin tehnici financiar-bancare moderne, urmărind înlăturarea acestor inconveniente, este asigurată însă o formă nouă de transmitere a titlurilor de credit originare din operațiile de export-import cunoscute sub denumirea de *forfeiting*. În vederea îndeplinirii unor atare operații au fost înființate instituții financiare specializate, precum: „Finanz A. G. Zürich” (instituție afiliată „Creditului elvețian”). De regulă, operațiile de forfeitare sunt practicate de vânzătorii de credit din contractele comerciale internaționale, deoarece pe această cale ei își pot încasa înaintea scadenței contravaloarea mărfurilor exportate. Instituțiile bancare specializate în operații de forfeitare plă-

tese pentru titlurile de credit cumpărate o sumă mai mică decât aceea care se plătește în cazul scontărilor obișnuite făcute prin mobilizarea clasică a creditului la export; suma respectivă se stabilește în raport cu durata creditului (în cazul cambiilor la termen), cu moneda în care sunt exprimate cambiile, precum și în funcție de bonitatea debitorului și a țării sale, de măsura în care cambia este avalizată sau garantată, de bonitatea avalistului ori garantului etc. Forfetarea facilitează transformarea vânzărilor pe credit în vânzări *cash*, în cazul exportatorilor pe credit posesori ai unor cambii acceptate de cumpărător, ca și în al acelor care dețin creanțe certe sub altă formă. Împrejurarea îi conferă certe avantaje, printre care: ameliorarea balanței proprii de plăți, ceea ce se exprimă prin îmbunătățirea lichidității patrimoniale; evitarea pierderilor ce ar putea decurge din schimbările ratei dobânzii, deprecierea valutei etc. Alături de aceste avantaje, forfețarea prezintă și un important dezavantaj, ce constă în costul ridicat al acestei forme de finanțare și care, la rândul lui, se explică prin asumarea riscurilor de către insituția de forfeiting. Fiind interesate în promo-

varea operațiilor de *forfeiting*, instituțiile financiare specializate acordă exportatorilor diverse facilități, precum: suprimarea dreptului de recurs împotriva lor, prin efectul completării, andosării cu formula „fără recurs“ (*without recourse; sans recours; ohne Regress* sau *ohne Obligo; senza ricorso*), ceea ce face ca exportatorul să fie ținut responsabil numai pentru viciile mărfii livrate și pentru consituirea corectă a titlului, celelalte riscuri revenind în totalitate forfețarului. Forfețarea cambiilor internaționale se face, de regulă, utilizându-se clauza efectivă conform căreia cambiile respective pot fi forfețate numai cu condiția imperativă ca cumpărătorul să fi preluat efectiv marfa livrată, confirmând calitatea lor și obligația fermă de plată. În practica internațională sunt observate următoarele reguli ce guvernează operațiile de *forfeiting* sub aspectul asigurării împotriva riscurilor: *a)* asigurarea împotriva riscului debitorului: se cere ca debitorul să fie de prim rang; datoria lui trebuie să fie acoperită de un avalist sau de o bancă garantată din țara debitorului; *b)* asigurarea împotriva riscului transferului se află în grija forfețarului; în acest sens îi revine îndatorirea să determine

dacă țara debitorului este în măsură să-și îndeplinească angajamentele viitoare și să aibă la dispoziția sa valorile de schimb necesare; c) asigurarea împotriva riscului valutei: pentru prevenirea acestui risc, de regulă, instituțiile financiare specializate achiziționează numai titluri de credit în valutele ce le conferă posibilitatea de refinanțare; se preferă, în principal, ca valuta să fie exprimată în dolarul S.U.A., marca vest-germană și francul elvețian etc. Cheltuielile de forfetare sunt dependente de mai mulți factori, printre care: riscul debitorului, cel al transferului din țara debitorului, dobânda pieței valutare, diverse comisioane.

CONTRACT DE FRANCHISING, contract comercial cu funcții apropiate de intermediere, reglementat în dreptul anglo-american, având ca obiect acordarea de către un comerciant-producător, numit *franchiser*, a dreptului de a vinde anumite bunuri sau de a presta anumite servicii și de a beneficia de un sistem de relații care cuprinde marca, renumele, *know-how*-ul și asistența, unui alt comerciant (persoană fizică sau juridică), numit *franchisee*, în schimbul unui preț ce constă într-o sumă

de bani inițială și o redevență periodică numită *franchise free*. Acest contract corespunde concesiunii comerciale reglementate de dreptul continental. El cunoaște o răspândire deosebit de largă în S.U.A., deși forma de comercializare căreia îi dă expresie juridică a apărut și s-a dezvoltat numai cu câteva decenii în urmă, atunci când legislația nord-americană a interzis distribuția mărfurilor (automobilelor) de către însuși producătorul lor, impunând ca distribuția să fie făcută de o altă firmă. Ca urmare, vânzarea către consumatorul direct a trebuit să fie concesionată unor societăți comerciale specializate în desfăcere; o atare concesiune formează obiectul c.f. Multe firme, printre care: Coca-Cola, Pepsi-Cola, Rexall (articole de bucătărie), Tapeware (ambalaje din plastic), Howard Johnson și Hilton (hoteluri, moteluri) etc., își datorează dezvoltarea rapidă practicării acestei forme de comercializare. Domeniile în care *franchising*-ul a cunoscut o dezvoltare spectaculoasă sunt: vânzarea de automobile, alimentația publică și industria de turism și hotelieră. Expansiunea lui s-a realizat sub diferite forme: vânzări, subantrepriză de fabricație și prestări de servicii,

prin utilizarea mărcilor de fabrică și de comerț reputeate sau notorii. În temeiul c.f., *franchiser-ul* își asumă următoarele obligații mai importante: să acorde partenerului asistență în domeniile pregătirii profesionale, instalării, conducerii etc.; să se îngrijească de publicitatea produsului sau serviciului respectiv, scutindu-l pe *franchisee* de cheltuielile de publicitate; să stabilească și să asigure sortimentul mărfurilor sau serviciilor; să asigure aprovizionarea ritmică, constituirea stocurilor, completarea colecțiilor, modelelor. Alături de aceste obligații îi revin și anumite drepturi. Astfel, el este îndreptățit să primească de la *franchisee*, pentru acordarea dreptului de comercializare și a asistenței: taxa de intrare (remunerarea firmei „mamă” pentru acordarea dreptului de a folosi marca și sistemul de lucru al acesteia) și o redevență stabilită în procente sau ca o cotă fixă din desfacerile realizate de *franchisee*. La rândul său, *franchisee*, deși comerciant independent, își asumă prin contractul încheiat următoarele obligații: să respecte regulile și politicile stabilite de *franchiser*, renunțând astfel, oarecum, la independența sa; să respecte cu strictețe condițiile

prevăzute în contract, cu referire la desfacerea produselor sau la prestarea serviciilor; să respecte zona teritorială în care activează, potrivit convenției; să facă investițiile necesare de mijloace materiale și bănești pentru punerea în aplicare a formulei sale de lucru; să acorde *franchiser-ului* dreptul de control privind respectarea strictă a metodelor, tehnicilor de comercializare sau de prestare de servicii, precum și cu referire la calitatea publicității făcute pe plan local; să realizeze cifra de afaceri stabilită, în caz contrar fiind penalizat. Prin intermediul c.f. se realizează o unitate economică simplă între întreprinderi de producție și întreprinderi specializate prin excelență în vânzarea exclusivă a mărfurilor fabricate de cele dintâi, prin utilizarea procedurilor de comercializare și prestare de servicii ale acestora; o asemenea unitate economică implică, pe de o parte, concentrarea capitalului, iar pe de altă parte, prelungirea actului creator al producătorului până la comercializarea finală a produsului. *Franchiser-ul* desfășoară o activitate și acordă o asistență complexă, în vederea promovării vânzărilor pe care le realizează *franchisee-ul*: ea cuprinde

acordarea de credite (în faza inițială), precum și de asistență pentru însușirea tehnicilor de comercializare sau de prestare a serviciilor, asigurând: pregătirea personalului în faza inițială; continuarea pregătirii prin desemnarea unui consilier care va lucra la început alături de *franchisee*; acordarea de asistență în probleme de conducere, promovare, marketing (în faza de organizare-dotare). În scopul înlesnirii vânzării mărfurilor, *franchiser*-ul întocmește un catalog al produselor și serviciilor, care cuprinde date privind prețurile de vânzare cu amănuntul, respectiv ale fiecărei categorii de servicii. C.f. a primit, în ultima vreme, utilizare pe scară extinsă și în Europa, având perspective de lărgire a sferei de utilizare și în domeniul comerțului internațional. Împrejuraarea se explică prin avantajele pe care el le prezintă ca modalitate de comercializare a produselor și serviciilor. Aceste avantaje sunt: asigură atragerea folosirii reciproce de către parteneri a resurselor lor; conferă *franchiser*-ului posibilitatea de a crea un sistem de comercializare a produselor sau serviciilor lui de dimensiuni mai mari decât i-ar permite mijloacele sale proprii; permite acestuia să-și ex-

tindă activitatea printr-o rețea mai densă, evitând risipirea mijloacelor materiale și totodată realizând creșterea reputației „mărcii” sale; comportă importante economii pentru *franchiser*, făcând posibilă eliminarea unor cheltuieli (privind: plata de salarii, chiria și întreținerea localului, publicitatea regională etc.); pentru *franchisee*, creează posibilitatea de a beneficia de reputația firmei „mamă”, asigurându-i prin aceasta o clientelă certă și totodată expansiunea operațiunilor; acesta beneficiază de extinderea operațiunilor sale comerciale în timp scurt, cu o investiție minimă; el are asigurată, sub marca *franchiser*-ului, exclusivitatea operațiunilor în zona respectivă; implică pentru *franchisee* facultatea de a folosi brevete sau procedee tehnologice și asistență tehnică furnizate de *franchiser*; pentru firma „mamă” comportă îndatorirea de a acorda sprijin în obținerea de credite, pregătirea și formarea personalului, procurarea unor mijloace; determină anihilarea concurenței prin exclusivitate teritorială; asigură pentru *franchisee* păstrarea independenței mijloacelor și acțiunilor, acesta fiind un executant cu anumite drepturi de decizie. Reușita operațiunilor de *franchising*

reclamă unele condiții, și anume: produsele și serviciile ce formează obiectul acestei operații să aibă o anumită originalitate; piața să fie potențial mare; *franchisee* să nu aibă o poziție inferioară firmelor concurente.

CONTRACT DE ÎNCHIRIERE A

UNUI SEIF, varietate a contractului de locațiune convenit între bancă și client, în virtutea căruia cea dintâi (adică banca) se obligă să pună la dispoziția acestuia din urmă (adică clientului) spre utilizare casete prevăzute cu închizători speciale spre a păstra sub pază documente și obiecte de preț primind în schimb o chirie ce se stabilește în raport cu dimensiunile seifului. Prin specificul său acest contract nu corespunde în totalitate locațiunii reglementate prin normele dreptului comun. Astfel în cazul c.î.s. locatarul nu are libera folosință a bunului închiriat, ci accesul său la acest bun este posibil numai cu concursul băncii (adică a locatorului). Pe de altă parte aici locatorul pe lângă obligația de a pune la dispoziția locatarului, mai are și îndatorirea de a asigura paza seifului. Deși, prin conținutul său economic c.î.s. este asemănător cu contractul de depozit, în ambele cazuri fiind vorba despre păs-

trarea și conservarea unui lucru, totuși această similitudine nu se extinde până la identitate deoarece banca nu poate fi considerată detentorul obiectelor închise în seif, ea neștiind ce conține, sau dacă conține ceva seiful închiriat clientului. Este motivul pentru care, ca natură juridică c.î.s. este un veritabil contract de pază construit pe fondul unui raport juridic de locațiune, împrejurare ce-i conferă un caracter complex. Prin efectul c.î.s. băncii îi revin următoarele obligații: să asigure securitatea seifului; să asigure locatarului acestuia accesul la seif în armonie cu prevederile cuprinse în regulamentul băncii. Ca natură, obligația de pază a băncii este obligația de rezultat și în consecință, banca răspunde pentru deteriorarea sau furtul obiectelor depozitate în măsura în care aceste împrejurări nu s-au consumat în circumstanțele specifice cazului de forță majoră, iar clientul locatar a probat, prin orice mijloace de dovadă prezența în seif a obiectelor pentru care solicită despăgubirea. Pe de altă parte, clientului locatar îi revin următoarele obligații: să respecte regulile de utilizare a seifului stabilite de bancă și să plătească chiria prevăzută în contract. Este interzisă

depozitarea în seif a bunurilor perisabile, ca și a bunurilor periculoase (care pot produce emanație sau explozie). Autoritățile legale competente au dreptul de-a sigila seiful pentru motive temeinic justificate. Într-o atare situație, banca este obligată să-l înștiințeze de îndată pe client. Creditorii clientului locatar pot obține blocarea seifului prin înființarea unui sechestrul asigurator. În acest caz de neplată a chiriei, banca poate interzice clientului accesul la seif. Chiriașul este îndreptățit să dea procură unui sau mai multor mandatar pentru acces la seif. Sunt considerate abuzive clauzele contractuale prin care: un document desemnat de client este declarat opozabil acestuia; sunt create obligații în sarcina clientului locatar fără a fi precizate obligațiile băncii locatoare sau elemente esențiale ale contractului, ca de pildă: cuantumul chiriei, durata contractului sau seiful închiriat; se admite libertatea băncii de a modifica unilateral contractul în cursul executării acestuia; este exonerată banca de orice răspundere în caz de efracție a seifului; este limitată întinderea obligației băncii la repararea prejudiciului suferit de client prin efracția seifului fără a se admite clien-

tului majorarea primei băncii în vederea acoperirii integrale a riscului; se limitează răspunderea băncii pentru culpa gravă a acesteia în producerea sinistrului; se creează pentru bancă dreptul să deschidă și să vândă bunurile păstrate acolo în caz de neplată a chiriei, fără ca aceasta (adică banca) să recurgă la procedura executării silite. Seiful are două chei, dintre care una se predă clientului, iar alta este păstrată de bancă. La fiecare deschidere a seifului, clientul trebuie să semneze carnetul de vizită format din file cu matcă. Clauzele c.ă.s. sunt prestabilite de bancă, clientul neputându-le negocia. Pe verso contractului sunt înscrise prevederi din regulamentul băncii cu referire de numerar cu titlu de garanție pentru acoperirea eventualelor cheltuieli de reparare a stricăciunilor pricinuite prin pierderea cheii și forțarea ușii de acces.

CONTRACT DE INTERMEDIERE A CĂLĂTORIEI TURISTICE, specie a contractului internațional de turism reglementat prin Convenția internațională privind contractul de turism, adoptată în primăvara anului 1970 la Conferința diplomatică de la Bruxelles, și care se distinge prin aceea că o persoa-

nă juridică (o agenție specializată) numită *intermediar de turism*, se angajează să procure altui subiect de drept, în schimbul unui preț, fie un contract de organizare turistică, fie una sau mai multe prestații izolate, permițând realizarea unui voiaj sau a unui sejur oarecare. Calitatea de intermediar de turism a agenției trebuie să fie menționată pe documentul de voiaj constatator al contractului; intermediarul de turism răspunde doar pentru faptele personale săvârșite în această calitate, nu și pentru executarea necorespunzătoare sau neexecutarea prestațiilor furnizorilor de servicii cu care a contractat pentru turist.

CONTRACT DE LEASE-BACK, varietate a contractului de *leasing* exprimând pe plan juridic operația complexă în cadrul căreia calitățile de vânzător și utilizator se reunește în aceeași persoană, ce contractează cu stabilimentul de credit. Spre deosebire de operația de *leasing* propriu-zisă, care se derulează cu participarea a trei subiecți de drept distincți — vânzătorul, utilizatorul și finanțatorul (cumpărător) — de astă dată se leagă un singur raport juridic între doi subiecți de drept: *utilizatorul* (care întrunește și calita-

tea de vânzător) și *stabilimentul de credit*. C.I. exprimă raportul juridic dintre utilizator și finanțator având ca obiect un bun din patrimoniul celui dintâi și se concretizează în procurarea de fonduri de către utilizator, pe care le garantează cu proprietatea asupra unui bun din propriul său patrimoniu. Interesul economic al acestei operații complexe este creditul prin vânzarea bunului său; utilizatorul își procură fondurile necesare pe care urmează să le restituie eșalonat, sub formă de rate ale chiriei, iar la expirarea contractului de închiriere va plăti restul din preț, redobândindu-și bunul. În fapt, calitatea de cumpărător revine finanțatorului, care achiziționează de la utilizator un bun al acestuia (o instalație industrială, un utilaj etc.), cu obligația de a-l închiria utilizatorului și a i-l revinde la finele perioadei de locație la un preț rezidual. Pe această cale, utilizatorul obține fondurile necesare continuării comerțului său, fonduri a căror restituire o va face în rate lunare de chirie, urmând ca la expirarea locațiunii să-și redobândească bunul plătiind un preț rezidual. C.I. nu este deci un instrument juridic destinat să asigure furnizarea de echipament industrial pentru

utilizator, ci este menit să servească la procurarea, în beneficiul acestuia din urmă, a unor fonduri bănești lichide pe care utilizatorul să le întrebuințeze pentru activitatea sa comercială, fonduri pe care le garantează prin constituirea dreptului de proprietate asupra unui bun din patrimoniul său în favoarea finanțatorului. Pe plan juridic, c.l. se înfățișează ca o operație complexă, cuprinzând: un contract de vânzare-cumpărare încheiat între utilizatorul-vânzător și finanțatorul-cumpărător; un contract de locație intervenit între finanțatorul proprietar al bunului, în calitate de locator, și utilizator, în calitate de locatar; o promisiune unilaterală de vânzare în sarcina finanțatorului. C.l. a fost conceput ca tehnică de creditare pe termen lung atât pentru bunuri mobile de valoare ridicată, cât și pentru bunuri imobile; el a primit o largă utilizare mai cu seamă în acest din urmă domeniu, constituind un mijloc de obținere de credite pe termen lung. C.l. îndeplinește astfel funcția de împrumut ipotecar, deoarece proprietatea dobândită de cumpărător (finanțator) reprezintă, într-un anumit fel, echivalentul dreptului real al unui creditor ipotecar. Acest contract se bu-

cură de importante facilități fiscale, cum ar fi: exonerarea de orice taxă asupra vânzării, dacă instituția financiară creditoare închiriază de îndată bunul fostului proprietar etc. Practicarea c.l. în materie mobilă a primit răspândire mai ales cu referire la bunuri utilizate în domeniile informaticii, electronicii etc., adică în ce privește bunuri mobile de foarte mare valoare.

CONTRACT DE LEASING, 1.

Operație complexă practică în comerțul internațional care, prin specificul ei, se înfățișează ca tehnică modernă de creditare pe termen lung, de tip particular. 2. Operație juridică triunghiulară prin care o persoană (de regulă o societate comercială specializată pe acest profil) cumpără un bun spre a-l închiria ulterior altei persoane, numită utilizator, (ce în mod obișnuit este tot o întreprindere) care la finele contractului de locație are facultatea să exercite o opțiune între trei posibilități, și anume: de a continua raportul juridic de locație, de a rezilia contractul respectiv ori de a cumpăra bunul ce-i fusese închiriat, plătind un preț convenit astfel încât, cel puțin în parte, să se țină seama de vărsămintele efectuate cu titlu de chirie, adică de amor-

tizarea bunului pe o atare cale, deci de valoarea lui reziduală. Această operație comportă următoarele elemente: *a*) cumpărarea unor bunuri de către o societate specializată (societate de *leasing*), care devine proprietara lor, dobândindu-le însă numai în vederea închirierii lor imediate; *b*) punerea bunurilor respective, prin efectul unui contract de locație, la dispoziția unei persoane spre a le utiliza în schimbul unei chirii; *c*) recunoașterea pe seama utilizatorului a facultății de a cumpăra — la expirarea contractului — toate bunurile închiriate sau o parte dintre ele, plătind un preț stabilit în așa fel încât să reflecte, cel puțin parțial, vărsămintele efectuate cu titlu de chirie. Operația de *leasing* comportă în derularea ei participarea a trei subiecți de drept, și anume: *vânzătorul lucrului* (care poate fi și un furnizor, un constructor ori un fabricant al lucrului respectiv); *cumpărătorul* (acesta fiind în fapt finanțatorul afacerii, furnizând banii necesari pentru cumpărarea aceluși bun), care devine proprietar al bunului cumpărat spre a-l închiria de îndată altei persoane; *utilizatorul bunului* (adică locatarul, care obține bunul spre a-l utiliza într-un anumit scop). Momentul

inițial al acestei operații este marcat de determinarea lucrului de către utilizator, care este liber să aleagă materialul de tipul și de marca ce corespund mai exact nevoilor sale prin calitățile și randamentul lor. De asemenea, utilizatorul fixează, împreună cu vânzătorul (furnizorul), prețul, condițiile de plată, termenele și modalitățile livrării etc. Toate acestea se decid fără intervenția și fără participarea creditorului (cumpărător, finanțator), care este parte în contractul de vânzare-cumpărare a materialului, fiind hotărâte de către utilizator, care, deși nu este parte în contractul de vânzare-cumpărare urmează să utilizeze materialul respectiv în scopul stabilit prin contractul de locație. C. I., privit în complexitatea lui, se înfățișează ca o operație complexă, fundată pe interesele complementare ale tuturor participanților, de natură să asigure fiecăruia dintre ei obținerea unui avantaj, ce depinde însă și de comportarea celorlalți și de nevoile lor economice, care sunt complementare. Utilizatorul (locatarul) este interesat să aibă folosința lucrului închiriat pentru a executa comenzile pe care le are; el poate fi o persoană fizică sau o persoană juridică, de

drept privat sau de drept public, națională sau străină, de mică forță economică sau de uriașă forță economică. Utilizatorul este participantul cel mai important la derularea întregii operații: el declanșează activitatea căreia *leasing*-ul îi servește ca instrument juridic, financiar, economic. Finanțarea totală, fără aport inițial din partea utilizatorului, creează acestuia o situație foarte avantajoasă, în sensul că el dobândește posibilitatea de a-și utiliza fondurile proprii în alte direcții (fond de rulment, publicitate etc.); ea nu influențează facultatea de împrumut a utilizatorului (deși băncile fac, de regulă, o oarecare publicitate, spre a-i încunoștința pe terți asupra finanțării efectuate), astfel că în cazul în care acesta ar fi confruntat cu cereri noi de produse, neprevăzute în buget, sau cu necesitatea unei exploatari de o mai bună rentabilitate, implicând o mai bună adaptare la progresul tehnic, el poate obține o finanțare de natură să-i permită o investiție imediată. *Leasing*-ul îi servește utilizatorului drept instrument pentru o afacere care-i depășește posibilitățile de autofinanțare. Dat fiind caracterul major al interesului utilizatorului în perfectarea c.l., rolul acestuia în

înfăptuirea operației respective este și el deosebit de important. Importanța lui rezultă din următoarele: utilizatorul tratează afacerea încă de la început, din momentul vânzării și chiar mai înainte de orice intervenție a instituției finanțatoare (cumpărătoare); el tratează cu vânzătorul în sensul alegerii materialului, având facultatea să determine caracteristicile și calitățile tehnice ale acestuia; deși utilizatorul nu este parte în contractul de vânzare-cumpărare, vânzătorul discută cu el funcționarea, randamentul (susceptibil să-i procure cel mai bun *cash flow* în raport cu costul investiției inițiale, stabilit prin referire la ratele chiriei ce urmează să o plătească), durata vieții economice, adaptabilitatea la ameliorări și, mai cu seamă, conformitatea materialelor cu specificațiile pe care viitorul locatar le precizează. Complementaritatea intereselor participanților la c.l. poate fi exprimată prin formula: locatarul are inițiativa afacerii, vânzătorul o permite, creditorul o facilitează, și fiecare dintre ei, acționând împreună cu ceilalți, acționează în interes propriu, dar și în interesul acestora. Astfel, spre exemplu, instituția financiară plătește în locul locatarului prima rată a

chiricii, acesta din urmă, prin ipoteză, nefiind încă în măsură să o plătească; plătind prima rată a chiricii, instituția financiară satisface nu numai interesul locatarului, ci și pe acela al vânzătorului, în eventualitatea că el ar avea obligația de a răscumpăra bunul. Principalul interes al furnizorului (vânzător, fabricant ori producător) este de a-și vinde produsul. Calitatea de furnizor poate aparține unei persoane fizice sau juridice (societate pe acțiuni, societate cu răspundere limitată etc.). Cât privește materialul vândut, acesta poate înfățișa o mare diversitate: autocamioane, vase petroliere, mașini-unelte, avioane, un calculator electronic etc. De regulă, preferințele cumpărătorului se orientează către bunuri produse în serie (standard), iar nu către prototipuri. Împrejurarea se explică prin dorința sa de a se asigura că, la nevoie (adică în cazul când locatarul nu-și respectă obligațiile), le va putea revinde. Furnizorul este interesat să satisfacă în mod eficient cerințele clientelei sale actuale, ca și ale celei probabile, fapt ce-l stimulează să-și asigure o producție rapidă și variată; în acest sens, el trebuie să-și găsească un cumpărător pentru produsele sale, care să ofere cele

mai bune condiții de rentabilitate. În mod obișnuit, vânzătorul oferă garanția sa pentru buna desfășurare a activității principale: el dă o promisiune de concurs prin efectul căreia se obligă să-l sprijine pe utilizator în eventualitatea că s-ar pune problema revânzării bunului. O atare obligație se traduce prin îndatorirea furnizorului (vânzătorului) de a-l sprijini pe locatar să găsească un cumpărător în condiții optime. De asemenea, uneori vânzătorul își asumă obligația răscumpărării bunului (în caz de dificultate pentru locatar) la un preț deja fixat. Cât privește creditorul (așezământ financiar), acesta intervine în operația de *leasing* pentru a-și plasa capitalul în condiții optime de rentabilitate. Împrejurarea îl obligă la unele măsuri de precauție mai cu seamă referitor la locatar (care este în majoritatea cazurilor o întreprindere), măsuri vizând capacitățile tehnice ale acestuia, posibilitățile lui de a asigura o anumită eficiență economică și chiar persoana sa (ca subiect de drept) etc. Creditorul are interes și în ce privește bunurile pe care le cumpără, preferând ca ele să fie standard, iar nu unicate sau prototipuri. În ipoteza achiziționării de unicate sau prototipuri,

creditorul își ia măsuri suplimentare de garanție: cauțiunea unui terț, un depozit de garanție, obligația vânzătorului de a răs-cumpăra bunul ori de a-și da concursul la revânzarea lui etc. Considerat în specificitatea sa, **c. de l.** se înfățișează ca expresia juridică a unei forme speciale a creditului (un credit constând în bunuri în natură: mașini, unelte, mijloace de transport etc., și nu în mijloace financiare). Operația pe care o comportă are caracter complex și se derulează în trei faze (vânzare-cumpărare, locație și opțiunea finală recunoscută pe seama utilizatorului), la care, în funcție de împrejurări, se pot adăuga alte operații juridice subsevente (contracte complementare sau accesorii). Contractele pe care le implică *leasing*-ul prezintă unele aspecte particulare. Astfel, în ce privește contractul de vânzare-cumpărare, c.l. are ca obiect materialul ales de utilizator, care nu este parte în acest contract; pe de altă parte, cumpărătorul datorează prețul din momentul în care a primit procesul-verbal de predare încheiat între utilizator și vânzător, acest proces-verbal (document încheiat între un contractant și un terț) dobân-

dind astfel importanță sub aspectul formării contractului de vânzare-cumpărare propriuzis. Chiar de la începutul tratativelor legate de vânzare intervine un contract de mandat între cumpărător și utilizator, în temeiul căruia acesta din urmă (care nu urmează să devină proprietar al bunului) negociază cu vânzătorul condițiile cumpărării (preț, modalități de livrare etc.); în eventualitatea începerii tratativelor mai înainte ca utilizatorul să fi contactat vreo instituție finanțatoare, el nu poate fi considerat mandatar al cuiva, ci se poate spune doar că utilizatorul se face forte să aducă contribuția unui finanțator. Contractul de mandat intervine la momentul încheierii procesului-verbal de recepție dresat în contradictoriu cu furnizorul și prin care se constată că materialul concordă cu cel comandat. Locatarul acționează ca mandatar al proprietarului locator și în ce privește îndeplinirea formalităților administrative implicite de încheierea afacerii; de asemenea, el poate sta în justiție în numele proprietarului, având totodată și îndreptățirea de a promova o acțiune împotriva furnizorului, atunci când este cazul. Cât privește contractul de

locație, de regulă acesta este precedat de o promisiune de locație sinalagmatică, finanțatorul promițând că va da în locație bunul cumpărat, iar utilizatorul promițând că va lua acel bun în folosință în calitate de locatar; această promisiune se transformă în contract de locație prin fixarea de către cumpărător a condițiilor locației. În principiu contractul de locație este supus regulilor dreptului comun, producând, cu unele deosebiri, efectele obișnuite: stabilirea duratei locației, ca și ratele chiriei, se determină în raport cu perioada de amortizare a bunurilor; riscurile pierderii bunului, inclusiv pentru caz fortuit, sunt în sarcina utilizatorului; utilizatorul este obligat să asigure bunul și să plătească primele de asigurare, iar în eventualitatea realizării riscului, indemnizația primită va fi utilizată pentru repararea sau înlocuirea bunului ori, după caz, va fi vărsată finanțatorului proprietar al bunului (atunci când înlocuirea sau repararea bunului nu este posibilă). Contractul de locație cuprinde și unele obligații exorbitante, dar compatibile totuși cu operația în ansamblul ei, precum și cu caracterele financiare ale acesteia, de exemplu caracterul irevocabil

al contractului de locație. Cât privește opțiunea utilizatorului vizând cumpărarea bunului la finele locației, originalitatea contractului de vânzare astfel încheiat constă în faptul că prețul este fixat în funcție de ratele de chirie plătite, deci de valoarea reziduală a bunului. Dacă utilizatorul optează pentru cumpărare, operația juridică dobândește caracterul unei vânzări pe credit în care prețul a fost vărsat succesiv, în fracțiuni (rate ale chiriei) la care se adaugă un sold de preț echivalent cu suma ce a mai rămas de plată, la finele contractului; cu toate acestea, *leasing*-ul nu poate fi asimilat vânzării pe credit.

CONTRACT DE NAVLOSIRE, contract internațional de transport de mărfuri în temeiul căruia o parte (armatorul), numită *navlosant*, se obligă să pună la dispoziția celeilalte părți, numită *navlositor*, în schimbul unei chirii, numită *navlu*, nava sa, ori o anumită capacitate de încărcare a acesteia, pentru efectuarea unui transport pe mare, de la un port la altul. Unele legislații naționale (de exemplu: Codul comercial român, Codul italian al navigației din 1942, Legea franceză din 18 iunie 1966 privind contractele de navlosire și

de transport maritim) reglementează distinct c.n. (cărui îi atribuie numai semnificația de contract de închiriere de nave) și acela de transport maritim. Alte asemenea legislații (cum sunt Codul maritim polonez, Codul de navigație bulgar) definesc numai contractul de transport maritim. Dincolo de această deosebire de optică însă, din economia tuturor legislațiilor rezultă că finalitatea navlosirii de nave este transportul de mărfuri pe mare; această idee se degajă și din Convenția Națiunilor Unite privind transportul de mărfuri pe mare din 1978, ratificată de țara noastră prin Decretul nr. 343/1981. Legislațiile naționale cer la unison forma scrisă, uneori chiar *ad validitatem* pentru acest contract maritim. C.n. se poate înfățișa sub două forme, și anume: a) *contractul de charter-party*, care se utilizează mai cu seamă atunci când efectuarea transportului se face cu nave tramp și are ca obiect mărfuri de masă; b) *conosamentul*, precedat sau nu de *charter-party*, care se utilizează la transportul cu nave de linie a unor mărfuri ambalate, în colete, containere. Sin. *contract internațional de transport maritim de mărfuri*.

CONTRACT DE NAVLOSIRE

CHARTER-PARTY, varietate a contractului de navlosire care, de regulă, se utilizează în cazul transportului mărfurilor de masă (mîncareuri, produse petroliere, cherestea, cărbune, cereale etc.) cu nave tramp. Se poate înfățișa în trei variante și anume: 1) *Voyage charter*: comportă stabilirea unui raport juridic obligațional între armator și navlositor, în temeiul căruia cel dintâi se obligă să efectueze transportul mărfurilor făcând o călătorie sau anumite călătorii succesive, iar cel de al doilea își asumă îndatorirea să plătească în schimb un navlu, calculat în general ținându-se seama de cantitatea încărcăturii. În absența unei stipulații contrare, navlositorului îi revin obligațiile de încărcare și de stivuire a mărfii, urmând ca plata navlului să o facă în raport de tona încărcată. În cazul în care navlositorul nu utilizează capacitatea închiriată, el poate obține, dacă a convenit într-un atare sens cu armatorul, restituirea a jumătate din navlu (știut fiind că în mod obișnuit navlul se achită mai înainte de începerea executării contractului). De asemenea, părțile au libertatea să convină ca navlul să fie plătit sub formă de sumă globală, în care să se includă și

navlul mort, achitat pentru capacitatea de navă neutilizată de navlositor. În sarcina armatorului cad toate cheltuielile de întreținere a navei și a echipajului; totodată, lui îi revin îndatoririle de a asigura buna stare tehnică de a navigabilitate a navei, combustibilul și lubrifianții necesari efectuării voiajului afretat, apa potabilă necesară, precum și de a angaja echipajul și de a-i procura hrana de care acesta are nevoie. De asemenea, armatorului îi mai revine îndatorirea de a plăti cheltuielile auxiliare transporturilor (taxe de canal, taxe portuare etc.). Tot armatorul este ținut responsabil pentru exploatarea tehnică și comercială a navei. 2) *Time charter*: comportă închirierea navei de către armator navlositorului, pe o perioadă de timp determinată, în schimbul unui navlu numit *hire*, care se calculează la capacitatea de încărcare de vară a navei și se stabilește în mod obișnuit la bursele de navlu. De cele mai multe ori, acest tip de contract este utilizat de către navlositor pentru transportul de materii prime (țigăi, minereuri de orice fel, cereale, cărbune etc.); intervalul de timp pentru care se încheie contractul se determină de așa manieră încât navlositorul să fie în măsură să-

și asigure cu marfă tonajul maritim necesar. Plata chiriei (*hire*) constituie principala obligație a navlositorului; ea se face în avans, de regulă în rate lunare, fiind calculate în raport de tonajul *deadweight*. Chiria se plătește la nivelul convenit inițial, pe toată durata contractului. Alături de această obligație, navlositorului îi mai revin și alte îndatoriri, precum: plata cheltuielilor aferente deplasărilor navei în intervalul de timp convenit (care sunt ocazionate de: asigurarea combustibilului pentru navă, taxele de strâmtori, de canal, cele portuare etc.), asigurarea exploatării comerciale a navei. Armatorului îi revin mai multe obligații, și anume: asigurarea bunei stări tehnice de navigabilitate a navei; angajarea și plata echipajului; plata cheltuielilor de întreținere a acestuia; asigurarea lubrifianților necesari; să încheie un contract de asigurare a navei împotriva riscurilor mării. Totodată, armatorului îi revine în principiu răspunderea pentru exploatarea tehnică a navei. 3) *Demise charter* (sau *charter by demise*): se distinge prin aceea că armatorul se obligă, în schimbul unui navlu mai ridicat ca valoare (*hire*), să pună întreaga navă la dispoziția navlositorului, pentru o perio-

dă de timp determinată, acesta din urmă devenind astfel armator chiriaș și dobândind posesia și controlul asupra vasului închiriat. Navlositorului îi revin o serie de îndatoriri, și anume: de a suporta cheltuielile aferente întreținerii navei și a echipajului pe care îl angajează; de a plăti cheltuielile auxiliare ocazionate de mișcarea navei; de a-l consulta pe armator și de a obține acordul acestuia privind persoanele ce urmează să fie angajate în calitate de căpitan și, respectiv, de mecanic-șef, precum și atunci când intenționează să facă modificări în structura navei ori reparații în sala mașinilor; de a întreține din punct de vedere tehnic navigabilitatea navei, sens în care trebuie să efectueze periodic ridicarea acesteia pe uscat pentru curățire și revopsire; de a plăti chiria anticipat, pe tranșe de timp, în mod obișnuit lunar. Armatorului îi revin următoarele obligații: să predea nava în bună stare tehnică de navigabilitate, la predare efectuându-se o expertiză tehnică pe cheltuiala navlositorului; să suporte cheltuielile ocazionate de expertiza tehnică privind starea navei, care se fac cu ocazia restituirii acesteia de către navlositor la expirarea contractului de închiriere a ei. Navlositorul este ținut responsabil pentru exploa-

tarea tehnică și comercială a navei. Indiferent de varianta sub care se înfățișează, **c.n.c.-p.** are ca părți pe armatorul navlosant și pe navlositor și unul și celălalt fiind societăți comerciale; în unele situații, mai rar întâlnite, navlosantul și navlositorul sunt comercianți cu firme individuale. Conținutul **c.n.c.-p.** este exprimat prin clauzele exprese stipulate de părți, dar și prin clauzele subînțelese (care sunt luate în considerare ori de câte ori părțile nu stabilesc altfel prin convenția lor). În practică, aceste contracte se redactează pe formulare tipizate, ce cuprind un set de clauze generale, precum: datele de identificare ale contractanților, modalitățile de calculare a navlului, date privind nava și caracteristicile ei, felul și întinderea obligațiilor părților; alături de acestea sunt prevăzute și clauze specifice fiecărui transport de mărfuri. Clauzele și obligațiile subînțelese sunt stabilite pe cale cutumiară și-i privesc în aceeași măsură pe ambii contractanți. Navlositorul este îndreptățit să ceară rezilierea contractului și obligarea navlosantului la plata de daune ori de câte ori sunt nesocotite obligațiile subînțelese într-un mod în care se aduce atingere scopului comercial. În temeiul clauzelor subînțelese,

armatorului (navlosantului) îi revin mai multe îndatoriri, decurgând din calitatea sa de proprietar al navei, între care: garantarea bunicii stări de navigabilitate a navei (*seaworthy*), în sensul asigurării calităților tehnice necesare voiajului, precum și echipajul reglementar, aparatura și documentația de navigație corespunzătoare, aprovizionarea cu combustibil, lubrifi-anți, provizii și alte furnituri ce sunt necesare întâmpinării riscurilor obișnuite ale navigației; armatorului i se cere diligența cuvenită (*due diligence*), fiind ținut responsabil ca orice armator obișnuit și prudent (el răspunde cu întreaga sa avere de pe apă și de pe uscat); manifestarea „sâr-guinței potrivite” ca nava să înceapă și să continue transportul astfel încât marfa să ajungă la destinație în stare bună; executarea transportului fără abateri nejustificate de la traseu, acesta trebuind efectuat pe ruta cea mai scurtă, cu viteză cea mai mare, viteză rezonabil posibilă (abateri de la rută sunt permise numai în cazuri de necesitate, în eventualitatea unui pericol pentru navă sau pentru încărcătura, pentru viața celor de la bord, precum și pentru salvarea altor vieți pe mare). Tot astfel, pe baza aceluiași clauze și obligații subînțelese, navlositorul are

dreptul să încarce pe navă, prin încărcătorul său, mărfuri periculoase numai cu aprobarea armatorului; el este ținut responsabil pentru prejudiciile și accidentele datorate unor asemenea mărfuri, ori de câte ori imbarcarea lor s-a făcut fără înștiințarea căpitanului asupra caracterului periculos al acestora. Prin clauzele explicite ale contractului, de regulă părțile își asumă următoarele obligații: a) Armatorul: să deplaseze nava la locul de încărcare, ca și la cel de descărcare, sau cât mai aproape se poate merge în siguranță; să pună la dispoziția navlositorului nava în stare bună de navigabilitate, stare care se apreciază în raport de specificul transportului concret; să ia măsurile necesare (prin intermediul căpitanului) ca nava să-și păstreze o atare stare pe întreaga durată a transportului; să respecte ruta uzuală sau ruta convenită și să efectueze transportul cu cea mai mare viteză rezonabilă; să procedeze la descărcarea mărfii în portul de descărcare convenit sau cât se poate merge mai aproape în siguranță; să-și procure mâna de lucru necesară și să posede instalațiile cerute de efectuarea descărcării mărfii. b) Navlositorul: să aducă marfa la locul de încărcare și să o pregătească în vederea încăr-

cării: cutuma în acest domeniu cere ca marfa să aștepte nava, iar nu invers; să umple spațiile navei „încărcând un caric plin și complet” (părțile pot conveni însă și altfel); să facă o stivuire bună a mărfurilor pe navă, îndeplinind toate operațiile aferente, inclusiv procurarea de saci, ambalarea mărfii în saci, legarea acestora etc.; să achite navlul, care se stabilește pe bază de tarife (la transportul cu nave de linie), respectiv pe baza cotațiilor la bursele de navlu (în cazul transporturilor cu nave tramp). Atunci când locul de încărcare și cel de descărcare a navei se află pe teritorii statale diferite, **c.n. c.-p.** are caracter internațional. În asemenea situații, părțile contractante au libertatea să desemneze de comun acord legea aplicabilă contractului, dat fiind faptul că în această materie nu există reglementări uniforme care s-ar impune lor. Pentru ipoteza în care părțile n-au uzat de această facultate, practica jurisdicțională internațională a relevat trei soluții în ce privește determinarea legii incidente: *a*) astfel, **c.n. c.-p.** a fost supus de către unele organe de jurisdicție, legii locului de încheiere a convenției, care este și legea începutului executării, uneori coincizând și cu legea statului pe teritoriul căruia

își are sediul unul dintre contractanți; *b*) alte organe de jurisdicție supun acest contract legii locului de descărcare, aceasta fiind legea locului executării obligației principale a contractului; *c*) relativ recent a fost adoptată și soluția potrivit căreia **c.n. c.-p.** primește incidența legii în vigoare la sediul căraușului, într-un asemenea contract căraușul fiind partea cu obligația caracteristică; această soluție pare să câștige teren, fiind consacrată expres și în dreptul internațional privat al unor țări.

CONTRACT DE NAVLOSIRE SUB CONOSAMENT, varietate a contractului de transport maritim internațional de mărfuri utilizată cu precădere atunci când transportul se face cu nave de linie și se referă la mărfuri individualizate cu bucata. De specificul acestui contract este eliberarea unui *conosament* care este înscrisul constatator al acordului de voință al părților privind efectuarea transportului de mărfuri pe mare, și prin care se atestă totodată preluarea sau încărcarea mărfurilor de către transportator (cărauș); totodată, acest document conține angajamentul transportatorului de a elibera marfa încărcată pe navă, la primirea unui atare înscris.

Convenția de la Hamburg privind transportul de mărfuri pe mare confirmă existența acestui angajament, stabilind că documentul respectiv conține prevederea potrivit căreia transportatorul trebuie să elibereze bunurile unei anumite persoane, la ordin sau la purtător. Conosamentul se eliberează de către căpitanul vasului, sub semnătura sa, după preluarea mărfii, și se predă încărcătorului, înscrisul constituind instrumentul probator al încheierii contractului de transport; mențiunile pe care le conține fac dovadă până la proba contrară. În cazul în care conosamentul însoțește un contract de navlosire *charter-party* preexistent, eliberarea sa constituie o dovadă privind începutul de executare a aceluși contract. Atunci când întocmirea conosamentului de către căpitanul navei nu este precedată de perfectarea unui *charter-party* (între armator și încărcător), acest document ține loc de contract. C.n.c. primește incidența unor norme uniforme ce reglementează mai cu seamă răspunderea căraușului, dar și a expeditorului, precum și regimul conosamentului. Printre acestea se înscriu: Convenția internațională pentru unificarea unor norme de drept privind conosamentul,

încheiată la Bruxelles în anul 1924, la care a devenit parte și România, în anul 1937, și care este cunoscută sub denumirea de *Regulile de la Haga*; Protocolul de la Bruxelles, perfectat în anul 1968, care a modificat *Regulile de la Haga*, acestea din urmă devenind astfel *Regulile de la Haga-Visby*; Convenția de la Hamburg privind transportul de mărfuri pe mare, adoptată în anul 1978 sub auspiciile UNICITRAL, convenție cunoscută sub denumirea de *Regulile de la Hamburg*, ea fiind ratificată și de țara noastră, în anul 1981. Normele uniforme cuprinse în cele trei instrumente internaționale nu se aplică și contractului de navlosire *charter-party*. Prin aceste convenții se reglementează conținutul conosamentului, obligațiile căraușului, răspunderea acestuia din urmă pentru avarierea sau pierderea mărfii, cazurile de limitare sau de exonerare de răspundere. Regulile de la Hamburg reafirmă răspunderea căraușului fundată pe culpa sa, stabilind că croarea de navigație nu constituie o cauză exoneratoare de răspundere; conform acestor reguli, căraușul nu răspunde, cu excepția avariei comune, în acele cazuri în care pierderea, deteriorarea sau reținerea în predarea încărcăturii

sunt rezultatul măsurilor de salvare de vieți omenești sau al unor măsuri rezonabile de salvare de bunuri pe mare. Aceleași reguli de la Hamburg precizează că „responsabilitatea cărăușului cu privire la mărfuri acoperă perioada în care mărfurile se află în paza cărăușului, în portul de încărcare, în timpul transportului și în portul de descărcare”, adică în perioada cuprinsă între momentul în care le-a preluat și momentul efectuării livrării către destinatar. Cu referire la jurisdicțiile competente să soluționeze reclamațiile, regulile de la Hamburg statuează că reclamantul are libertatea să introducă acțiunea vizând transportul de mărfuri intrând sub incidența Convenției la o instanță judecătorească care, potrivit dreptului statului unde se află instanța respectivă, este competentă și în jurisdicția căreia se află: a) sediul principal al activității comerciale a pârâtului, sau în lipsa unui atare sediu, reședința obișnuită a acestuia; b) sediul unde a fost încheiat contractul, dacă pârâtul își are aici locul afacerii sale, filiala sau agenția prin care s-a perfectat contractul; c) portul de încărcare sau portul de descărcare; d) orice alt loc desemnat în acest scop prin contractul de trans-

port de mărfuri pe mare. Părțile sunt libere să convină în scris ca orice diferend între ele privind transportul de mărfuri să fie supus spre soluționare arbitrajului, instanța arbitrală având obligația să aplice regulile Convenției de la Hamburg. Această Convenție stabilește că reclamantul este îndreptățit să aleagă ca loc de desfășurare a arbitrajului statul în care se află sediul sau reședința pârâtului sau statul în care a fost încheiat contractul (cu condiția ca în acest stat să se găsească și sediul, filiala sau agenția prin care s-a încheiat contractul) ori statul portului de încărcare sau descărcare.

CONTRACT DE ORGANIZAREA CĂLĂTORIEI TURISTICE, specie a contractului internațional de turism reglementată prin Convenția internațională privind contractul de turism, adoptată în primăvara anului 1970 la Conferința diplomatică de la Bruxelles, și care se distinge prin aceea că o persoană juridică, numită *organizator de turism* se angajează, în nume propriu, să-i procure unei persoane fizice, în schimbul unui preț global, o multitudine de prestații combinate de transporturi, de cazare, precum și alte servicii separate

de acestea. Calitatea de organizator de turism trebuie menționată pe documentul de voiaj constatator al contractului. Organizatorul de turism se obligă, în nume propriu, față de turist și răspunde pentru prejudiciile cauzate acestuia de către subcontractanții prestațiilor aferente voiajului sau sejurului cu prilejul executării acelor prestații; întinderea și condițiile acestei răspunderi sunt aceleași ca și ale răspunderii ce-i incumbă prin prestațiile ce le execută el însuși.

CONTRACT DE PRESTĂRI SERVICII BANCARE, contract bancar convenit între bancă și clientul ei, în virtutea căruia cea dintâi (adică banca) se obligă față de cel de-al doilea (clientul) să efectueze pentru acesta servicii de casierie, concretizate în operațiuni de încasări și de plăți, sumele încasate fiind păstrate la dispoziția clientului care va plăti băncii comisionul prestabilit de părți. V. și contract de cont curent.

CONTRACT DE REASIGURARE, contractul prin care unul din contractanți, numit *reasigurător*, se obligă față de celălalt contractant, numit *asigurător reasigurat*,

să plătească, în schimbul unei prime, integral sau parțial, sumele pe care acesta din urmă va trebui să le achite unui asigurat sau beneficiar, în temeiul unui contract de asigurare. C.r. nu produce, în principiu, stingerea obligațiilor decurgând din contractul de asigurare pe seama asigurătorului și asiguratului; părțile pot însă conveni altfel. De asemenea, c.r. nu creează vreun raport juridic între asigurat și reasigurător. Reasigurătorul urmează soarta juridică a asigurătorului, cu excepția cazurilor în care acesta din urmă s-ar comporta cu rea-credință. În temeiul c.r., asigurătorului reasigurat îi revine obligația de a plăti reasigurătorului o primă de reasigurare care se stabilește în raport cu valoarea și cu riscul reasigurat. Potrivit practicii internaționale în materie, societatea de asigurare încheie c.r. în ipoteza unor riscuri majore; asemenea contracte sunt convenite cu societăți de asigurare străine și urmăresc ca scop divizarea sarcinii suportării eventualelor pagube decurgând din atare riscuri. Societățile de asigurări practică însă reasigurarea numai pentru sume mari, depășind o anumită valoare.

CONTRACT DE REPORT, contract comercial constând în cumpărarea pe bani gata a unor titluri de credit, care circulă în comerț, și în revânzarea simultană cu termen și cu un preț determinat către aceeași persoană a unor titluri de aceeași specie. C.r. este un act juridic complex care cuprinde o dublă vânzare și anume: o vânzare, care se execută imediat, atât în privința predării titlurilor, cât și a plății prețului; o altă vânzare, care în realitate este o revânzare cu termen și la un preț determinat. C.r. este un contract real, deoarece pentru validitatea sa este necesară predarea efectivă a titlurilor date în report. C.r. constituie un fapt de comerț indiferent de intenția ce animă părțile contractante la perfecțarea lui. El dobândește comercialitate datorită obiectului său care este format din titluri de credit și face parte din categoria faptelor de comerț conexe. Părțile c.r. sunt reportatul și reportatorul. Reportatul este persoana care dă în report, adică vinde temporar titlurile de credit ce-i aparțin, reportatorului (care de obicei este un bancher). Vânzarea se face în schimbul unui preț plătit imediat. Reportatorul este persoana care cumpără acele titluri, urmând ca

la un anumit termen, convenit cu reportatul prin c.r. să revândă acestuia titluri de credit de aceeași specie, primind un preț determinat. Reportatorul primește de la reportat o remunerație, denumită preț de report sau premiu, ce reprezintă contravaloarea serviciului prestat de el. Reportatorul revinde titluri de credit de aceeași specie, iar nu titlurile dobândite de la reportat. C.r. se utilizează atunci când o persoană care deține titluri de credit are nevoie de numerar. Acea persoană ar putea obține un împrumut constituind în gaj respectivele titluri. De asemenea, ea ar putea obține numerarul de care are nevoie vânzând acele titluri. Dar, pentru cazul când persoana în cauză nu dorește să se despartă definitiv de aceste titluri, soluția dării lor în report este mai avantajoasă. De regulă, vânzarea către reportator a titlurilor de credit se face la valoarea lor minimală, iar revânzarea de către reportat, la termen, a unor titluri de aceeași specie are loc la un preț mai mare decât cel nominal. Profitul astfel realizat de reportator, adică diferența între suma plătită și cea încasată de acesta, se numește report. C.r. poate fi utilizat nu numai de către cel care are nevoie de nu-

merar, ci și de către acela care este interesat să dețină temporar anumite titluri de credit. Este ipoteza în care acționarul unei societăți dorind să obțină o majoritate în adunarea generală a acționarilor, cumpără un număr de acțiuni care să fie suficient pentru atingerea acestui scop; cumpărarea acțiunilor se face cu condiția revânzării lor deținătorilor inițiali, la un preț determinat. O astfel de operațiune este profitabilă proprietarilor titlurilor respective, deoarece ei le vând celui interesat, la valoarea nominală, iar la termen le vor redobândi plătind un preț mai mic, ceea ce înseamnă că diferența dintre prețul de vânzare și cel de redobândire o vor încasa ca profit de la persoana ce le-a utilizat temporar. Diferența de sumă încesată de proprietarul titlurilor se numește deport. Și în această ipoteză contractul va fi guvernat de aceleași reguli ca și c.r.

CONTRACT DE SOCIETATE. contract comercial prin care două sau mai multe persoane (fizice sau juridice) convin să înființeze o societate comercială, aducându-și aportul (în bani sau în bani și în natură) pentru a constitui un capital social menit să servească la

înfăptuirea unor activități generatoare de câștig, cu scopul de a împărți între ele beneficiile astfel realizate. Prezintă următoarele caractere juridice: a) este sinalagmatic imperfect, deoarece fiecare dintre asociați se obligă atât față de ceilalți asociați, cât și față de societatea astfel creată; caracterul sinalagmatic imperfect rezultă din aceea că cel puțin două din efectele specifice contractelor sinalagmatice, anume posibilitatea invocării excepției de neexecutare (*exceptio non adimpleti contractus*) și de a cere rezoluțiunea asumată sunt incompatibile cu specificul c.s., în privința acestuia existând alte mijloace de constrângere la executare și de sancționare a celui ce nu-și respectă propriul angajament juridic; b) este un act juridic solemn, deoarece legea cere printr-o dispoziție imperativă ca perfectarea lui să se facă în formă autentică; nerespectarea acestei cerințe (care este *ad validitatem*) determină nulitatea absolută a c.s. c) reprezintă o uniune de interese, deoarece fiecare dintre participanți urmărește atingerea aceluiași scop: obținerea de beneficii cât mai mari; d) este cu executare succesivă, pentru că obiectul și scopul său se realizează pe întreaga durată de

existență a societății; e) face parte din grupa contractelor cu titlu oneros, dat fiind că fiecare contractant urmărește un avantaj material prin participarea sa la societate; f) are caracter aleatoriu, deoarece realizarea scopului urmărit de fiecare dintre asociați, anume obținerea unui profit pentru sine, este dependentă de două elemente incerte: (*alea*): obținerea unui profit de către societate, precum și de mărirea profitului obținut de societate (cu cât acesta va fi mai mare și invers); g) este un fapt de comerț, căci prin finalitățile urmărite se analizează caracterul unui veritabil act de întreprindere; c.s. este o întreprindere comercială, anume societatea comercială. Specificitatea c.s. decurge mai cu seamă din elementele lui definitorii, care sunt: obligația asociaților de a aduce aporturi la constituirea capitalului social al societății; exercitarea în comun de către asociați (*affectio societatis*) a unor activități comerciale; desfășurarea activității societății în scopul obținerii de beneficii care trebuie să fie împărțit între asociați. Validitatea c.s. este supusă condițiilor generale cerute de lege pentru validitatea oricărui alt contract, și anume: să existe pluralitate de subiecți; aceștia să

dispună de capacitatea de a contracta; consimțământul părților; un obiect determinat și licit; o cauză licită și morală. La acestea se mai adaugă cerința imperativă formulată de lege privind forma autentică a înscrisului constatator al c.s. Conținutul cuprinde obligatoriu clauzele necesare prevăzute de lege, alături de care asociații pot stipula și alte clauze opționale în armonie cu principiul libertății convențiilor. Clauzele necesare sunt: datele de identitate ale asociaților; datele de identificare ale societății; obiect de activitate al acesteia; capitalul social subscris și vărsat, precum și structura lui; administrarea societății; participarea asociaților la împărțirea beneficiilor și la suportarea pierderilor înregistrate de societate; sucursalele și filialele societății; dizolvarea și lichidarea acesteia. Cât privește clauzele facultative (sau opționale) acestea pot fi formulate de asociați în armonie cu interesele lor comune, fiind necesar ca ele să nu fie ilicite sau imorale. C.s. poate fi modificat de către asociați în ce privește oricare din clauzele sale (necesare sau opționale), dar, potrivit principiului simetriei actelor juridice, pentru a fi valabilă modificarea lui trebuie să se facă în aceeași

formă în care a fost perfectat însuși contractul. C.s. este actul constitutiv al oricărei societăți comerciale. Excepție face doar societatea unipersonală (cu răspundere limitată) în privința căreia nefiind posibilă încheierea unui astfel de contract (deoarece există un societar unic) statutul va fi actul ei constitutiv. V. și **modificarea contractului de societate; statutul societății comerciale.**

CONTRACT DE TRANSPORT AERIAN INTERNAȚIONAL DE MĂRFURI

contract comercial ce se încheie între *expeditor* și *cărauș*, prin care *transportatorul (căraușul)* se obligă față de celălalt contractant (*expeditorul*) ca, în schimbul unei taxe de transport, să transporte pe calea aerului anumite mărfuri la destinația cuvenită, urmând să le elibereze la acea destinație. Este contract sinalagmatic cu titlu oneros și, conform reglementărilor legale uniforme în materie (cuprinse în Convenția de la Varșovia din anul 1929), are caracter internațional, dacă punctul de plecare și punctul de destinație a mărfii sunt situate pe teritoriile a două state diferite, sau, deși cele două puncte sunt situate pe același teritoriu, aeronava survolează teritoriul

unui stat terț, pe care face o escală, precum, și dacă la executarea aceluiași transport concură mai mulți transportatori aerieni succesivi, cu care se încheie unul sau mai multe contracte susceptibile de executare integrală pe același teritoriu statal, cu condiția ca locul inițial, de încărcare a mărfii, și cel final, de predare a ei, să fie situate în state diferite, iar operația să fie considerată de părțile contractante ca un transport unic. Acest contract se utilizează îndeosebi pentru asigurarea aprovizionării ritmice a unor localități inaccesibile altor modalități de transport, pentru deplasarea rapidă, la distanțe mari, a produselor extrem de perisabile (cum sunt: serurile, vaccinurile etc.), a produselor cu perisabilitate obișnuită, a produselor cu grad ridicat de urgență (de exemplu medicamente, piese de schimb, poștă); el prezintă mai multe avantaje incontestabile, concretizate printre altele în asigurarea deplasării mărfii cu viteză mare de la vânzător la cumpărător, utilizarea unor ambalaje ușoare și ieftine, evitarea transbordărilor succesive de natură să deterioreze marfa etc. Regimul legal al c.t.a.i.m. se înscrie în contextul reglementărilor juridice ale diferitelor aspecte ale

regimului spațiului aerian existent deasupra teritoriilor statale și ale transporturilor aeriene. Cele mai importante asemenea reglementări sunt cuprinse în acordurile internaționale perfectate la Convenția de la Chicago din anul 1944, și anume: Acordul provizoriu privind aviația civilă internațională (care și-a încetat aplicarea în anul 1947); Convenția referitoare la aviația civilă internațională; Acordul privind tranzitul serviciilor aeriene internaționale; Acordul referitor la tranzitul aerian internațional; 12 anexe cu caracter tehnic. România a ratificat Convenția referitoare la Aviația Civilă Internațională, prin Decretul nr. 194/1965, devenind și membră a O.A.C.I. (Organizația Aviației Civile Internaționale). Reglementările menționate cuprind prevederi referitoare la dreptul de tranzit, precum și la dreptul de trafic, consfințind cele 5 „libertăți ale aerului”: dreptul de a traversa teritoriul fără a ateriza; dreptul de a ateriza pentru rațiuni comerciale; dreptul de a debarca pasageri, corespondență și mărfuri, îmbarcate pe teritoriile statului a cărui naționalitate o are aeronava; dreptul de a îmbarca pasageri, corespondență și mărfuri cu destinația spre teritoriul

statului a cărui naționalitate o are aeronava; dreptul de a îmbarca pasageri, corespondență și mărfuri cu destinația spre teritoriul oricărui alt stat contractant, precum și dreptul de a debarca pasageri, corespondență și mărfuri provenind din teritoriul oricărui stat contractant. În temeiul Convenției de la Chicago, fiecare stat suveran se bucură de exercitarea următoarelor facultăți: dreptul de a acorda permisiunea de exploatare în teritoriul său aerian a unor servicii aeriene internaționale, prin autorizație specială sau convenții cu alte state; dreptul de a dirija, coordona sau limita traficul aerian admis, prin desemnarea rutelor aeriene; dreptul de a desemna aeroporturile vamale deschise traficului aerian internațional și de a exercita controlul vamal; dreptul de a edicta legi și regulamente privind intrarea, ieșirea, exploatarea și navigația aeronavelor folosite în transporturile aeriene internaționale, intrarea și ieșirea mărfurilor și pasagerilor; dreptul de a exercita jurisdicția asupra aeronavelor civile în limitele teritoriale respective, cu excepția situațiilor prevăzute prin acorduri internaționale la care este parte; dreptul de a interzice sau de a reglementa întrebuin-

țarea aparatelor fotografice și de radioemisie în survol. Regimul juridic al spațiului aerian este întregit prin numeroase acorduri bilaterale, perfectate între diverse state; prin asemenea acorduri — care privesc navigația și transportul aerian — statele semnatare definesc condițiile de survolare a teritoriilor lor de către aeronavele civile, de efectuare a transporturilor de mărfuri și călători pe calea aerului, de acordare a dreptului de escală pentru asemenea aeronave. Regimul juridic al spațiului aerian al țării noastre este definit prin Codul aerian, care stabilește că navigația tuturor aeronavelor (indiferent de apartenența și natura activității lor de zbor) este permisă numai în spațiul de circulație aeriană, iar actele și faptele juridice petrecute la bordul aeronavelor civile înmatriculate în România, precum și condiția juridică a încălcării la bord în timpul unui zbor internațional în afara granițelor țării, se află sub incidența legilor române. Legea română se aplică și aeronavelor neînmatriculate în România, precum și echipajelor acestora și pasagerilor aflați la bord, cât privește faptele săvârșite în timpul zborului în spațiul aerian român. Traficul avioanelor românești și străine în Ro-

mânia este supus autorizării prealabile a Departamentului Aviației Civile din cadrul Ministerului Apărării Naționale. C.t.a.m. beneficiază de o reglementare uniformă, realizată prin Convenția pentru unificarea unor reguli privitoare la transportul aerian internațional, perfectată la Varșovia în anul 1929 și modificată prin Protocolul de la Haga din 1955; acest protocol a fost ratificat și de România, prin Decretul nr. 353/1958, țara noastră devenind astfel parte la convenția menționată. În armonie cu prevederile Convenției de la Varșovia, c.t.a.i.m. se încheie de regulă sub forma scrisorii de transport aerian internațional (*Air Waybill* sau *Air Consignment-note*); acest document are însă numai o valoare probatorie, dovedind încheierea contractului și primirea mărfurilor. Expeditorul are facultatea să modifice c.t.a.i.m. în intervalul dintre momentul predării mărfii la transport și momentul eliberării ei, sau până în momentul când destinatarul solicită căraușului returnarea scrisorii de transport aerian de mărfuri; posibilitatea modificării contractului este însă condiționată de împrejurarea ca prin aceasta să nu fie prejudiciați nici transportatorii și nici ceilalți ex-

peditori, precum și de suportarea de către expeditor a tuturor cheltuielilor ocazionate de modificarea operată de el. Modificând contractul, expeditorul poate reține, pe baza prezentării exemplarului său din scrisoarea de transport, mărfurile pe aeroportul de plecare, pe cel de sosire sau pe parcursul transportului, în punctele de escală, după cum poate dispune eliberarea lor către un alt destinatar, în punctul de escală sau de destinație, ori poate ordona întoarcerea mărfurilor pe aeroportul de plecare. C.t.a.i.m. generează obligații în sarcina ambilor contractanți; 1) *Expeditorul*. Are următoarele obligații: a) să întocmească corect scrisoarea de transport aerian internațional; b) să-i procure cărașului toate celelalte documente necesare privind marfa, în vederea îndeplinirii formalităților vamale, fiscale sau de poliție; c) să aducă marfa în stare bună la aeronavă; d) să ambaleze corespunzător marfa. 2) *Transportatorul*. Este ținut la îndeplinirea următoarelor obligații: a) să încarce marfa pe aeronavă la primire; b) să descarce marfa la destinație; c) să comunice expeditorului imposibilitatea de a-i executa contraordinea ori de câte ori este confruntat cu o asemenea im-

posibilitate; d) să-l înștiințeze pe destinatar despre sosirea mărfurilor la locul de destinație convenit prin contract; e) să elibereze mărfurile, la sosire, destinatarului; eliberarea acestora se va face însă numai după ce destinatarul achită creanțele care grevează marfa în favoarea cărașului, care are un drept de retenție asupra acesteia, până la achitarea de către beneficiarii transportului a tuturor sumelor datorate de ei; f) să efectueze transportul în bune condiții, respectând prevederile Convenției. Transportarea mărfii la destinație se face în schimbul unui preț care este format din taxele de transport aerian și taxele accesorii calculate, fie în raport cu greutatea, fie în raport cu volumul mărfii, ținându-se seama de natura specifică a acesteia și de tarifele aplicabile; în mod obișnuit se utilizează tarifele directe, calculate pentru întreaga rută: de la aeroportul de încărcare până la aeroportul de destinație. Pentru situațiile în care nu există tarif direct se folosesc tarife cumulate, aplicabile mai cu seamă transportului unic realizat de transportatori succesivi, conform cărora se totalizează tarifele corespunzătoare fiecăruia dintre aceștia pe ruta sa. Obligația de a achita taxele de trans-

port și cele accesorii incumbă fie expeditorului, fie destinatarului, în raport cu condițiile INCOTERMS, ce pot fi: franco uzină, franco aeroport plecare, franco aeroport destinație; franco domiciliul destinatarului. Plata taxelor de transport aerian și a celor accesorii se poate face în unul din următoarele sisteme: *charges prepaid* (C.P.), *charges collect* (C.C.), *cash on delivery* (C.O.D.).

CONTRACT DE TRANSPORT AUTO INTERNAȚIONAL DE MĂRFURI, contract comercial încheiat între expeditor și cărăuș, prin care acesta din urmă se obligă față de cel dintâi, în schimbul unei taxe de transport, să transporte anumite mărfuri la destinația stabilită și să le elibereze la acea destinație. Este contract sinalagmatic cu titlu oneros și are caracter internațional atunci când locul de încărcare a mărfii și cel de descărcare a ei se află pe teritoriile a două state diferite. Acordurile bilaterale încheiate de România, în domeniul transportului internațional auto, cu alte țări consacră ideea potrivit căreia caracterul internațional al acestui contract decurge din următoarele împrejurări: transportul se efectuează în contul terților sau pe cont

propriu, provine din sau are destinația unuia dintre cele două state sau este în tranzit pe teritoriul unuia din cele două state, cu autovehicule înmatriculate în unul din cele două state contractante. În materia transportului auto în trafic internațional au fost adoptate mai multe convenții internaționale (cele mai importante dintre ele perfectându-se sub egida Comisiei Economice a O.N.U. pentru Europa și a Uniunii Internaționale a Transporturilor Rutiere); dintre acestea, România a ratificat Convenția referitoare la contractul de transport internațional de mărfuri pe șosele (adoptată la Geneva în anul 1956) și Convenția vamală privind transportul internațional sub acoperirea carnetelor T.I.R. (adoptată la Geneva în anul 1959, iar apoi renegociată tot la Geneva, în anul 1975); totodată, țara noastră mai este parte și la Convenția vamală referitoare la carnetul A.T.A., încheiată la Bruxelles în anul 1961, ca și la Convenția asupra circulației rutiere și Protocolul privind semnalizarea rutieră, din anul 1949, adăugit în anul 1968. Cele mai importante norme de drept uniform aplicabile *c.t.a.i.m.* sunt cuprinse în Convenția de la Geneva din anul 1956, cunoscută

sub denumirea C.M.R., precum și în scrisoarea de trăsură internațională C.M.R. tip, elaborată sub auspiciile I.R.T.U. (International Road Transport Union). Regulile consfințite prin Convenția C.M.R. primesc incidența asupra **c.t.a.i.m.**— conform căroro locul de încărcare sau cel de descărcare se află pe teritoriul unui stat semnatar al Convenției. România a încheiat acorduri bilaterale în domeniul transportului rutier internațional cu Iugoslavia, Elveția, Italia, Belgia, Cehia, Slovacia, Danemarca, Polonia, Olanda, Anglia, Ungaria, Germania, Bulgaria, Grecia, Suedia, Finlanda, Turcia, Siria; aceste acorduri conțin și unele reglementări aplicabile **c.t.a.i.m.**, care, de regulă, privesc, dintre elementele contractuale, autorizațiile de transport, taxele de transport, rute etc. Ori de câte ori un **c.t.a.i.m.** scapă incidenței dreptului uniform cuprins în Convenția C.M.R. (care se aplică numai în raporturile dintre statele semnatare), va fi guvernat după cum urmează: cât privește fondul și efectele sale, de legea desemnată de părți în temeiul principiului *lex voluntatis*, iar în tăcerea părților, fie de legea locului de încheiere, fie de legea locului de executare, fie, în fine, de legea părții cu obligația

caracteristică (aceste ultime trei soluții au fost adoptate în practica organelor de jurisdicție). În măsura în care normele uniforme cuprinse în C.M.R. nu dispun altfel, încărcarea și descărcarea mărfii primesc (chiar în cazul contractului încheiat sub auspiciile acestei convenții) incidența normelor în vigoare la locul de încărcare, respectiv la cel de descărcare. În armonie cu Convenția C.M.R., proba încheierii **c.t.a.i.m.** se face prin scrisoarea de trăsură internațională pentru traficul rutier; cu ocazia încheierii acestui contract, expeditorul și cărăușul completează însă și carnetul T.I.R., care este valabil pentru un singur transport și un singur vehicul. Pentru efectuarea transportului auto mai este necesară și o autorizație de transport; o asemenea autorizație poate fi eliberată cu valabilitate pentru un voiaj dus și întors (ce trebuie să se realizeze într-un anumit interval de timp (precizat în acordurile bilaterale) sau poate fi dată cu valabilitate pentru un număr nespecificat de călătorii (autorizație cu valabilitate pe o anumită perioadă de timp). Autorizațiile de transport sunt valabile pentru un singur autovehicul, ele nefiind transmisibile. În vederea efectu-

ării unui transport auto în trafic internațional, trebuie procurate anumite documente privind echipajul, autovehiculul și marfa: *a)* cu referire la echipajul autovehiculului se cer următoarele documente: pașaport, permis de conducere, nota cu indicații privitoare la transport; acestea se procură de către transportator în condițiile prevăzute de legislația din țara sa; *b)* cu referire la autovehicul se cer următoarele acte: foaia de parcurs, carnetul de *passage* pentru trecerea punctelor de vamă, autorizația de tranzit, certificatul de agrement, carnetul T.I.R., polița de asigurare a autovehiculului, tichetele pentru alimentarea cu combustibil și lubrifianți; procurarea acestora constituie în principiu tot o îndatorire a transportatorului, dar există și posibilitatea ca întocmirea lor să urmeze regulile prevăzute de convențiile internaționale în materie; *c)* cu referire la marfă sunt necesare următoarele dovezi: scrisoarea de trăsură internațională, lista specificativă a mărfurilor încărcate în vehicul, certificatul de calitate, certificatul veterinar și fitosanitar, facturile pro-forma; toate acestea se procură (sau se întocmesc) de către expeditor. Expeditorul are libertatea să modifice contractul

de transport, cerând cărașului oprirea transportului, schimbarea locului de eliberare a mărfurilor, eliberarea acestora către un alt destinatar; exercitarea unei atare facultăți o poate face însă numai limitat în timp, și anume din momentul predării mărfii și scrisorii de trăsură până în momentul la care al doilea exemplar al scrisorii de trăsură este remis destinatarului sau a fost cerut de acesta de la transportator. Indicațiile privind modificarea contractului trebuie înscrise în primul exemplar al scrisorii de trăsură, iar acesta să fie predat apoi transportatorului. Expeditorul va suporta toate cheltuielile aferente modificării contractului de transport. **C.t.a.i.m.** generează obligații în sarcina ambelor părți contractante; 1) *Expeditorul*. Are următoarele obligații: *a)* să completeze corect scrisoarea de trăsură internațională; *b)* să prezinte la transport mărfuri în stare bună și ambalate corespunzător; *c)* să aducă la îndeplinire operațiile de încărcare a mărfurilor în autovehicul, încadrându-se în timpii de încărcare-descărcare prevăzuți în normativele interne ale țării locului de încărcare. 2) *Transportatorul*. Este ținut la îndeplinirea următoarelor îndatoriri: *a)* să verifice exactitatea

mențiunilor înscrise în scrisoarea de trăsură care însoțește marfa primită la transport, în special pe acelea care privesc: starea aparentă a mărfii și a ambalajelor, numărul coletelor, marcajele și numerele acestora; b) să execute transportul în bune condiții și în timpul convenit. **C.t.a.i.m.** comportă în sarcina beneficiarilor transportului obligația de a plăti taxele de transport pe parcurs intern, și pe parcurs extern, pe km-tonă/capacitate de camion și clasă de marfă, pentru mărfurile exportate, și raportate la destinația în kilometri și greutatea expediției în tone pentru mărfurile importate. La taxele de transport se adaugă taxele accesorii, care se calculează pentru autovehicule dus-întors plus mărfurile, la ducere (în ipoteza exportului) și doar pentru mărfuri la înapoiere, plus întocmirea formalităților la frontieră (în ipoteza importului).

CONTRACT DE TRANSPORT FERVIAR INTERNAȚIONAL DE MĂRFURI, varietate a contractului comercial de transport având ca obiect bunuri mobile a căror cantitate (greutate sau volum) depășește limitele admise prin regulamente pentru bagaje sau mesagerii și

presupunând utilizarea ca mijloace de transport a bunurilor respective, vagoanele de cale ferată. Caracterul internațional al acestui contract este subordonat îndeplinirii condiției ca stația de predare și stația de destinație a mărfii să fie situate pe teritoriile a două state diferite, adică parcursul să treacă prin spațiile geografice a cel puțin două state contractante. **C.t.f.i.m.** este reglementat prin norme uniforme cuprinse în special în Convenția C.I.M. Această convenție a fost perfectată la Berna în anul 1896, iar apoi renegociată în anul 1961, fiind definitivată și încheiată în forma sa actuală tot la Berna, în anul 1970; ea are ca părți statele europene, la care în prezent se adaugă Turcia, Tunisia, Maroc, Siria, Iran și Irak. Această Convenție este însoțită de următoarele documente: lista căilor ferate din statele părți; Regulamentul privind Oficiul central al transporturilor internaționale pe căile ferate (C.C.T.I.); Statutul privitor la Comisia de revizuire și la comisiile de experți; Regulamentul internațional privind transportul de mesagerii (R.I.Ex.); Regulamentul de arbitraj; Regulamentul internațional privind transportul vagoanelor particulare; Regulamentul in-

ternațional privind transportul containerelor. Textele Convenției conțin reglementări de detaliu referitoare la principalele elemente ale transportului internațional feroviar de mărfuri, lăsând statelor-părți posibilitatea de a reglementa diferite alte aspecte conexe prin înțelegeri cu caracter general sau special; regulile consacrate prin aceste texte primesc însă incidență numai cu privire la transportul pe anumite linii de cale ferată expres menționate în anexa la Convenție. Prevederile Convenției C.I.M. sunt obligatorii deopotrivă pentru calea ferată, ca și pentru predător și destinatar; anumitor categorii de transporturi expres determinate în convenție li se aplică regulamentele adiționale specifice la textul Convenției. Convenția conține dispoziții exprese potrivit cărora, în absența unor dispoziții specifice din textele ei, din cuprinsul înțelegerilor speciale realizate între state, din dispozițiile complementare adoptate pentru executare, în tarifele internaționale, și din alte reglementări, primesc aplicare regulile consfințite prin legile și regulamentele naționale referitoare la transportul din fiecare stat. Totodată, ele consacără principiul potrivit căruia

primirea mărfurilor la transport și expedierea lor se realizează în conformitate cu normele interne valabile în țara de predare a mărfii, iar eliberarea mărfurilor (inclusiv efectele dreptului de gaj al căii ferate asupra acestora) sunt guvernate de legea țării în care se efectuează această eliberare. În țara noastră, contractul de transport feroviar de mărfuri este reglementat prin: Regulamentul de transport al Căilor Ferate Române (aprobat prin Decretul nr. 2171/1929); unele dispoziții ale Codului civil și ale Codului comercial (care completează reglementările speciale arătate). **C.t.f.i.m.** se încheie între predătorul mărfurilor și întreprinderea de cale ferată din stația de încărcare, care acționează atât în nume propriu cât și în numele căilor ferate ce concură la realizarea transportului internațional respectiv; încheierea acestui contract se face sub forma unui document tipizat, numit *scrisoare de trăsură internațională*. Părțile **c.t.f.i.m.** (expeditorul și cărașul) sunt de regulă persoane juridice; acest contract presupune obligația cărașului de a transporta marfa predată de expeditor de la stația de încărcare la stația de destinație, destinatarul fiind și el, în mod obișnuit, o

persoană juridică. Predătorului îi revin, în principal, următoarele obligații: a) Să predea marfa — obiect al transportului. Această obligație subsumează un complex de îndatoriri referitoare la: ambalarea, marcarea, etichetarea mărfii iar uneori chiar și însoțirea acesteia pe parcurs. Ambalarea mărfii trebuie să corespundă naturii specifice a ei, permițând transportarea acesteia la destinație în starea în care a fost primită: ambalajul trebuie, pe de o parte, să ferească marfa de pierderi și avarii, iar pe de altă parte, să prevină deteriorarea mijlocului de transport, ca și a altor mărfuri. Stația de încărcare are dreptul să refuze marfa prezentată la încărcare în ambalaj necorespunzător, încheind un proces-verbal într-un atare sens și remițându-l predătorului. Marcarea mărfii predate pentru transport trebuie să fie făcută astfel încât acea marfă să se distingă cu ușurință de mărfurile altor expeditori; în acest scop, pe colete se vor aplica semne distinctive, care să nu poată fi înlăturate. Cât privește etichetarea mărfii, aceasta este necesară în vederea facilitării manipulării bunurilor respective, fără riscuri pentru integritatea lor în timpul transportului; operațiunea comportă aplicarea

de etichete sau tăblițe pe marfă, care să cuprindă mențiunile din scrisoarea de trăsură: semnele și numele coletelor, denumirea stației și a căilor ferate de predare și de destinație, numele predătorului și al destinatarului. Însoțirea mărfii poate fi solicitată de către predător și încuviințată de calea ferată de predare în toate acele cazuri când există un interes general sau dacă aceasta este prevăzută ca obligatorie prin chiar textul C.I.M. (de pildă, în ipoteza transportului de animale vii sau al mărfurilor care, prin natura lor, circulă pe roți proprii, necesitând ungerea în timpul transportului). Atunci când predătorul își asumă îndatorirea de a încărca el însuși marfa în vagoane, acesta trebuie să respecte instrucțiunile stației de predare, să folosească întreaga capacitate de încărcare ce i-a fost pusă la dispoziție și să respecte destinația vagoanelor respective. b) Să plătească (în majoritatea cazurilor) taxele de transport. Această obligație privește atât taxele de transport propriu-zise, cât și taxele accesorii (ce reprezintă plata prestațiilor speciale, accesorii transportului respectiv). Ambele feluri de taxe sunt cuprinse în tarifele de mărfuri. Cărașul are, la rândul său,

următoarele obligații: 1) Să transporte întreaga cantitate de marfă încredințată de predător la destinația indicată de acesta. Aceasta este principala obligație a căii ferate; executarea ei este însă subordonată îndeplinirii a două condiții, și anume: predătorul să se fi conformat dispozițiilor cuprinse în Convenția C.I.M., și la efectuarea transportului să nu se opună anumite împrejurări ce nu pot fi evitate sau prevenite de calea ferată, și a căror înlăturare nu depinde de ea. În armonie cu regulile înscrise în C.I.M., calea ferată este eliberată temporar de obligația de a transporta marfa la destinație, dacă survine una din următoarele împrejurări: autoritățile competente au adoptat măsuri restrictive referitoare la suspendarea temporară a primirii unor mărfuri; unele mărfuri au fost excluse de la transport; unele mărfuri sunt admise la transport numai în anumite condiții. Nerespectarea obligației de a transporta antrenează răspunderea materială a căii ferate. C.I.M. prevede obligația căii ferate de a repara întregul prejudiciu. Calea ferată are dreptul să refuze efectuarea transportului, ori de câte ori i se prezintă obiecte excluse de la transport. C.I.M. exclude de la transportul

feroviar: obiectele al căror transport este rezervat poștei, obiectele care, datorită dimensiunii, greutateii sau modului lor de prezentare, nu ar putea fi transportate din cauza instalațiilor sau a materialului, obiectele al căror transport este interzis, materialele și obiectele excluse de la transport și prevăzute în anexele la Convenție. Transportarea mărfii implică pentru calea ferată îndatorirea de a îndeplini formalitățile de vamă și administrative privind marfa respectivă. Obligația de a transporta marfa la destinație trebuie executată într-un anumit termen (numit termen de executare); acest termen se stabilește fie de către căile ferate participante la transport, fie prin tarifele internaționale aplicabile de la stația de predare la stația de destinație. Ori de câte ori în contract nu se prevede un termen anume, obligația de transport trebuie executată în termenele prevăzute de C.I.M. 2) Să elibereze marfa destinatarului indicat de expeditor. Această obligație subsumează, pe de o parte, îndatorirea căii ferate de a preda marfa, iar pe de altă parte îndatorirea de a elibera scrisoarea de trăsură internațională. Eliberarea mărfurilor operează numai după achitarea

integrală a taxelor de transport. Dacă mărfurile nu au fost eliberate destinatarului în 30 de zile de la expirarea termenului de executare a contractului de transport, acesta are facultatea să-și valorifice pretențiile față de cărauș. Atunci când în stația de destinație se produc împrejurări ce fac imposibilă predarea mărfurilor către destinatar, calea ferată trebuie să ceară instrucțiuni expeditorului, pe care are îndatorirea să le respecte.

CONTRACT DE TRANSPORT INTERNAȚIONAL FLUVIAL DE MĂRFURI, specie a contractului de navlosire care se distinge prin aceea că se încheie prin *conosament* (în optica Codului comercial român poliță de în încărcare) și *scrisoare de trăsură fluvială*, obiectul său fiind transportul de mărfuri pe fluviile internaționale. De cele mai multe ori, cadrul juridic al efectuării unui asemenea transport este configurat prin acorduri bilaterale de comerț și navigație, perfectate între statele riverane, sau prin înțelegeri bi- și multilaterale, intervenite între armatorii din statele riverane. Transportul de mărfuri pe Dunăre este reglementat, în aspectele lui esențiale, prin Convenția de la Bratislava, perfectată în anul

1955 de întreprinderile de navigație din România, Bulgaria, Ungaria și Cehoslovacia, la care au aderat și întreprinderile similare din Iugoslavia (1967), Germania și Austria (1968). Această convenție definește condițiile generale de navlosire în transportul de mărfuri pe Dunăre; ea este însoțită de un tarif unic de transport, care a suferit modificări prin efectul Convenției de la Budapesta privind tarifele internaționale de transport al mărfurilor pe Dunăre, încheiată în anul 1979 tot de către întreprinderile de navigație fluvială din țările riverane și intrată în vigoare în anul 1980. Domeniul de aplicare a Convenției de la Bratislava îl formează contractele de transporturi de mărfuri pe Dunăre, la care participă ca parte oricare dintre întreprinderile de navigație semnatare ale acesteia. C.t.i.f.m. ce nu primesc incidența Convenției de la Bratislava sunt cărmuite de regulile generale aplicabile oricăror contracte de navlosire, respectiv de legea aleasă de părți, potrivit principiului *lex voluntatis*, iar în tăcerea părților, de legea determinată de normele conflictuale competente. Convenția de la Bratislava stabilește că transportul mărfurilor în trafic internațional pe Dună-

re se efectuează în condițiile arătate prin textul ei, cu excepția transporturilor pentru efectuarea cărora sunt prevăzute condiții speciale; se lasă astfel părților la contractul de transport fluvial libertatea ca în cazuri concrete să convină clauze deosebite față de reglementările cuprinse în Convenție. În toate cazurile însă, în care părțile contractante (navlosantul fiind o întreprindere semnatară a Convenției) convin expres ca executarea transportului să se facă conform Convenției de la Bratislava, regulile consacrate de această Convenție primesc aplicare cu titlu imperativ. Convenția de la Bratislava prevede că c.t.i.f. m. se încheie prin conosament și scrisoare de trăsură fluvială: conosamentul se întocmește de organizația de transport, pe baza ordinului de încărcare semnat de expeditor și face dovada primirii mărfii pentru transport; scrisoarea de trăsură fluvială se întocmește de către expeditorul mărfii și probează existența contractului de transport, însoțind marfa până la destinație. Ambele aceste documente se întocmesc pe imprimare tipizate; ele cuprind o serie de mențiuni obligatorii cu privire la condițiile de transport și se redactează în limba căraușu-

lui, precum și în limbile franceză și rusă. În temeiul c.t.i.f. m., expeditorului navlositor îi revine obligația de predare-primire a mărfurilor pentru transport; acesta trebuie să asigure cantitatea de marfă convenită, deoarece în caz contrar va trebui să achite navlosantului o penalitate reprezentând 50% din tariful de transport aferent cantității de marfă nepredată. Aceeași penalitate va fi suportată și de către navlosant în ipoteza în care nu pune nava la încărcare sau refuză încărcarea mărfii prezentată de navlositor. Obligația de încărcare, ca și aceea de descărcare a mărfii revine navlosantului, care îndeplinește însă operațiunile respective în contul expeditorului sau destinatarului; activitățile de încărcare și descărcare se fac zilnic, fără întreruperi, atât în zilele lucrătoare, cât și în cele nelucrătoare. De asemenea, organizației de transport îi mai revine îndatorirea de a stabili termene pentru efectuarea transportului pe întreaga perioadă de navigație, termene ce se comunică o dată cu deschiderea navigației. La stabilirea termenelor respective se ține seama de un complex de elemente, precum: perioada în care se face transportul, cursul și curentul apei, mărimea convoiului

de nave etc. Organizația de transport este însă îndreptățită să decidă întreruperi temporare în circulația navelor în sectoarele respective ale Dunării, ca urmare a: dispoziției guvernelor statelor dunărene pentru sistarea temporară a circulației în sectoarele lor pe Dunăre; survenirii unor cauze de forță majoră; scăderii nivelului apelor de natură să împiedice circulația navelor cu pescajul mai mare de 140 cm. Totodată, navlosantul poate face transbordări de mărfuri în parcursul transportului, de pe o navă pe alta, ori de câte ori apreciază necesară o atare operație în contul său; atunci când necesitatea transbordării apare ca o consecință a uneia din cele trei situații arătate, transbordarea se face în contul expeditorului. Transportatorul este ținut responsabil pentru aducerea mărfii în bune condiții până la destinație; el este obligat să facă o bună stivuire a mărfurilor, asigurând încărcarea tuturor spațiilor goale. În îndeplinirea acestei obligații, transportatorul trebuie să facă el însuși încărcarea, sau să-l supravegheze pe expeditor, atunci când operațiile de încărcare sunt efectuate de către acesta. Convenția de la Bratislava stabilește că transportatorul răspunde

pentru pierderea sau avaria mărfurilor primite în vederea transportului; el este însă exonerat de răspundere dacă se dovedește că pierderea, avaria sau scurgerea mărfurilor s-a produs în urma unor situații pe care nu le-a putut evita. De asemenea, transportatorul nu răspunde pentru avaria, calitatea sau pierderea mărfurilor transportate pe punte, cu consimțământul expeditorului, chiar dacă avaria sau pierderea se datorează unui astfel de transport; totodată el nu răspunde nici pentru situația în care avaria mărfurilor este datorată stării ambalajului, al cărui caracter necorespunzător n-a putut fi descoperit cu ocazia primirii mărfurilor. Criteriul pe baza căruia se stabilește cuantumul pagubei este costul real al mărfurilor, ce se apreciază pornindu-se de la prețurile oficiale *en gros* de la locul de destinație, din ziua predării mărfurilor. Destinatariului expediției îi revine obligația să primească mărfurile transportate; în eventualitatea constatării unei pierderi parțiale sau a avarierii mărfii, el trebuie să reclame de îndată lipsa sau stricăciunea respectivă transportatorului. În principiu, răspunderea transportatorului pentru executarea transportului încetează pe data avizării des-

tinatarului prin nota despre sosirea mărfii. Taxele de transport se plătesc în armonie cu tarifele unice stabilite de organizațiile de navigație semnatare ale Convenției de la Bratislava, prin Convenția privitoare la tarifele internaționale de transport al mărfurilor pe Dunăre, perfectată în anul 1979 la Budapesta.

CONTRACT DE TRANSPORT MARITIM. V. contract de navlosire charter-party.

CONTRACT DE TRUST, contract de intermediere având ca obiect un raport fiduciar referitor la drepturi patrimoniale, în virtutea căruia o persoană numită *settlor*, transmite un bun unei alte persoane, numită *trustee*, care la rândul ei se obligă să dispună de acel bun în favoarea unei a treia persoane, numită *cestui que trust* (beneficiar), în condiții prestabilite. Acest contract este utilizat și în practica de comerț exterior a României, mai cu seamă în domeniul bancar. Un exemplu în acest sens este ipoteza în care Banca Română de Comerț Exterior transmite o cambie către o bancă străină corespicientă (devenită bancă *trustee*), cu ordinul ca banca respectivă să o predea unui partener de afaceri al unei societăți

comerciale din țara noastră, în schimbul documentelor de livrare a unor mărfuri specificate.

CONTRACT DE VÂNZARE COMERCIALĂ INTERNAȚIONALĂ, contract prin care o persoană numită *vânzător* se obligă să strămute, în favoarea altei persoane, numită *cumpărător*, proprietatea unui lucru sau alt drept, în schimbul unei sume de bani la care se îndatorează acesta din urmă, numită *preț*. Prezintă următoarele caractere juridice: este bilateral (sinalagmatic), generând obligații în sarcina ambilor contractanți; este cu titlu oneros, fiecare dintre părți urmărind la încheierea sa un avantaj patrimonial: vânzătorul obținerea prețului, iar cumpărătorul dobândirea dreptului de proprietate ori a unui alt drept și primirea lucrului; are caracter comutativ, întinderea drepturilor și obligațiilor părților fiind stabilită și cunoscută chiar din momentul încheierii contractului; are caracter translativ de proprietate, vânzătorul având obligația să transmită cumpărătorului dreptul de proprietate asupra lucrului obiect al contractului (dar transferul dreptului de proprietate este numai de natura și nu de esență contractului de vânzare-cumpă-

rare, părțile putând subordona transferul proprietății de îndeplinirea ulterioară a unei condiții sau de îndeplinirea ulterioară a unei condiții sau de îndeplinirea unui termen. O vânzare-cumpărare este comercială internațională dacă îndeplinește cerințele specifice actului de comerț exterior: comercialitatea și internaționalitatea. Determinarea *comercialității* contractului de vânzare-cumpărare se face pe baza criteriului obiectiv ce are în vedere natura operației juridice, și anume interpunerea în schimb; *internaționalitatea* acestui contract se determină fie pe baza criteriului subiectiv ce ține seama de faptul că la el participă o parte străină, fie pe baza criteriului obiectiv al săvârșirii vânzării pe piețe străine. Se cere ca cele două elemente — comercialitatea și internaționalitatea să fie îndeplinite cumulativ. Dreptul român aplicabil c.v.c.i. (în ipoteza că normele conflictuale l-ar arăta ca *lex causae* a unui asemenea contract) subsumează normele cuprinse în Codul civil, cele conținute de Codul comercial, precum și de legislația de comerț exterior și de cooperare economică cu străinătatea. Cu referire la vânzarea comercială au fost elaborate mai multe reglemen-

tări uniforme, și anume: Legea uniformă a vânzării internaționale de bunuri mobile corporale, stabilită prin Convenția de la Haga din 1 iulie 1964. Legea uniformă asupra formării contractului de vânzare internațională de bunuri mobile corporale, stabilită prin Convenția de la Haga din 1 iulie 1964 (aceste convenții nu au fost ratificate de țara noastră); Convenția UNCITRAL asupra prescripției extinctive în materie de vânzare internațională de mărfuri de la New York, din 1974, Protocolul de la Viena și Convenția O.N.U. asupra contractului de vânzare internațională de mărfuri de la Viena din 1980 (semnate și ratificate de țara noastră). Fiind receptate dreptul român aceste legi uniforme au dobândit caracterul de norme de drept material român aplicabile c.v.c.i. de mărfuri. În temeiul libertății contractuale și în limitele acesteia părțile contractante, chiar dacă sunt resortisanți ai unor țări ce n-au aderat la convențiile menționate, pot încorpora contractul lor, prin așa-numita recepție contractuală, normele uniforme de drept material din legile arătate, acestea urmând a fi aplicate însă numai cu titlu de clauză contractuală, iar nu cu titlu de dispoziție

legală. C.v.c.i. este supus regulilor uniforme consfințite de practica de comerț internațional și care au fost concretizate în condiții generale de vânzare sau de furnizare, contracte model, uzanțe comerciale internaționale; asemenea reguli nu au valoare normativă în dreptul României, și ca urmare obligativitatea respectării lor de către părțile unui anumit contract de vânzare comercială internațională se analizează prin prisma principiului libertății contractuale. Dintre uzanțele comerciale internaționale cel mai frecvent sunt folosite acelea cuprinse în INCOTERMS 1953, cu completările din 1967, 1976, 1980 și 1990; în raporturile comerciale româno-americane primesc o largă aplicare fie acestea, fie RAFTD (Revised American Foreign Trade Definition). Aceste reguli nu au însă valoare normativă; ele sunt obligatorii numai în măsura în care au fost adoptate de părți în contractul lor. Părțile pot adopta ca bază a contractului lor INCOTERMS sau RAFTD, având totodată libertatea să convină asupra unor modificări sau adăugiri corespunzătoare naturii mărfurilor obiect al contractului, sau în funcție de orice alte împrejurări. Ori de câte ori păr-

țile au căzut de acord cu privire la adoptarea unor termeni comerciali fără să le aducă vreo modificare sau completare, se prezumă că acei termeni au fost adoptați integral așa cum figurează în documentațiile ce îi conțin. Convenția de la Haga din 1964 referitoare la legea aplicabilă vânzării internaționale de bunuri mobile corporale consacră ca normă conflictuală de bază în materia c.v.c.i. de bunuri mobile corporale principiul *lex voluntatis* stabilind că desemnarea de către părți a legii contractului poate fi făcută expres sau tacit; acordul părților în acest sens trebuie să rezulte din cuprinsul contractului sau al corespondenței ocazionate de încheierea sa. Condițiile privind consimțământul părților referitor la legea aplicabilă sunt determinate de această lege. Voința părților de a determina legea contractului are caracter decisiv, iar organul de jurisdicție nu o poate ignora; ea trebuie să fie reală, efectivă, nu prezumată. Convenția de la Haga stabilește că, în ipoteza în care părțile omit să desemneze legea aplicabilă, vânzarea internațională primește incidența legii țării unde vânzătorul își are reședința obișnuită la data când se primește comanda; atunci când comanda

este primită de către o întreprindere a vânzătorului, legea aplicabilă este aceea a țării pe teritoriul căreia este situată acea întreprindere. Vânzarea comercială este supusă legii țării unde cumpărătorul își are reședința obișnuită, sau unde se află întreprinderea emitentă a comenzii, dacă vânzătorul a primit comanda în acea țară (personal sau prin reprezentantul, agentul sau comisul său voiajor). Vânzările efectuate la bursă, ca și cele efectuate prin licitație, primesc incidența legii țării unde se află bursa ori unde a avut loc licitația. Indiferent dacă *lex contractus* este determinată potrivit normei conflictuale de bază (care consacră principiul *lex voluntatis*) sau normei conflictuale subsidiare (ce indică legea țării vânzătorului, acestuia încumbându-i prestația caracteristică, sau legea țării cumpărătorului, când contractul se leagă mai strâns de această lege), ea guvernează condițiile de validitate și efectele c.v.c.i.; prin excepție, *lex contractus* nu se aplică problemelor privind capacitatea părților și forma contractului, nici aspectelor referitoare la transferul de proprietate de la vânzător la cumpărător, și nici efectelor contractului față de terți. Cu toate că *lex contractus*

nu primește aplicare în privința efectelor translative de drepturi reale, ea guvernează obligațiile părților și în special cele referitoare la riscuri. Convenția de la Haga mai strabilește că verificarea cantitativă și calitativă a mărfii livrate, sub rezerva unei clauze exprese a părților, este supusă legii țării unde ea se efectuează; această lege guvernează forma și termenul în care trebuie efectuată inspectarea livrării mărfii și notificările implicate de această operație, precum și măsurile ce urmează a fi luate în eventualitatea când cumpărătorul refuză recepția. Normele conflictuale de drept comun aplicabile c. v.e.i. relevă unele aspecte caracteristice în legătură cu transmiterea dreptului de proprietate și a riscurilor de la vânzător la cumpărător. Potrivit dreptului internațional privat român, efectele reale ale c.v.c.i. constituie o problemă de statut real, fiind cărmuite de legea țării pe teritoriul căreia se află situat bunul vândut în momentul încheierii contractului: *lex rei sitae*. Această lege este aplicabilă deopotrivă raportului dintre părțile contractante și măsurile lor de publicitate general obligatorii, organizate pe teritoriul unui stat, pentru anumite categorii de bunuri, în

vederea garanării dreptului de proprietate. Pe de altă parte, dreptul civil român consideră riscurile ca pe o consecință a dreptului de proprietate, stabilind că ele se transmit, concomitent cu acesta, de la vânzător la cumpărător; ca urmare, și ele, alături de celelalte efecte reale ale contractului, vor fi cărmuite de legea determinată în armonie cu norma *lex rei sitae*. Riscurile privind mărfurile aflate în tranzit, când acele mărfuri au fost vândute într-un moment în care nu se cunoștea statutul unde ele se găseau, sunt supuse legii țării de destinație; pentru mărfurile aflate în mijloacele de transport cu pavilion (nave și aeronave) are prioritate legea pavilionului, iar pentru cele care se găsesc în mijloace de transport fără pavilion (vagoane de cale ferată și mijloace auto), primește vocație legea țării de înmatriculare a acestora. *Lex rei sitae* se aplică și contractelor de vânzare-cumpărare, sub condiție guvernând atât regimul proprietății, cât și cel al riscurilor.

CONTRACT DEL CREDERE, instituție specifică operațiunilor de credit menit să garanteze executarea de către un anumit debitor a obligației asumate printr-un contract de comerț in-

ternațional. Pe această cale, în domeniul intermedierei, intermediarul îl garantează pe comitent împotriva insolvenității terțului cumpărător sau împotriva nelivrării mărfii de către terțul vânzător. De asemenea, prin acest mijloc juridic banca îl garantează pe vânzător împotriva insolvenității dobânditorului în forme cambiale: banca ce rescontează dă un aval în folosul trasului, obligându-se astfel, la fel ca și trasul; ea nu va avea recurs împotriva trăgătorului, dacă acesta nu este în culpă. Operația constă într-un credit pe semnătură.

CONTRACT FORWARD, contractul prin care o parte numită vânzător se obligă față de cealaltă parte numită cumpărător să livreze contra plată, la o anumită dată viitoare, prestabilită, o marfă, o valută sau un activ financiar la prețul convenit în momentul perfectării contractului. **C.f.** este determinat în toate elementele sale esențiale (obiect, preț, scadență) din chiar momentul perfectării lui. Numai valoarea contractului la lichidare (adică la data finalizării executării sale) rămâne incertă, deoarece între momentul perfectării lui și momentul executării lui prețul mărfii, valutei sau

activului financiar se modifică pe piață. Deci atât vânzătorul cât și cumpărătorul pot înregistra, după caz diferențe favorabile de preț sau diferențe nefavorabile de preț. Prin consecință, prețul la momentul executării contractului poate fi mai mic sau mai mare decât acela care fusese convenit la momentul perfectării contractului, iar în funcție de această împrejurare oricare dintre părți poate realiza un profit sau poate suferi o pierdere în baza contractului. De specificul c.f. este asumarea de către cumpărător a obligației de a cumpăra o anumită marfă sau valoare (activ financiar sau valută) la prețul convenit prin contract, numit preț forward, plătit la o scadență fixată. Executarea c.f. se face numai la scadență, iar prețul pe care trebuie să-l plătească cumpărătorul rămâne cel convenit inițial chiar dacă prețul zilei (preț spot) la acel moment va fi mai mare sau mai mic decât acesta. De pildă, dacă prețul convenit de părți la momentul perfectării contractului este de 10.000 USD (preț forward) iar la scadență prețul spot este de 11.000 USD, cumpărătorul are un câștig unitar de 1.000 USD, deoarece primește activul pentru suma de 10.000 USD și îl poate revinde cu

11.000 USD. Dacă dimpotrivă, prețul spot va fi de numai 9.000 USD, cumpărătorul fiind obligat să plătească prețul forward de 10.000 USD, va înregistra o pierdere de 1.000 USD. Când însă prețul forward rămâne egal cu prețul spot, cumpărătorul nici nu pierde nici nu câștigă în virtutea contractului respectiv. Prin simetrie vânzătorul se află în situație similară. C.f. este un contract la termen care se execută la scadență în condițiile prestabilite din momentul perfectării lui. C.f. adaugă o dimensiune temporală contractelor cash: dreptul de proprietate asupra mărfii vândute nu se transferă de la vânzător la cumpărător în momentul perfectării contractului, ci la o dată stabilită în viitor. În c.f. sunt specificate raporturile juridice de import-export a căror desfășurare comportă deplasarea fizică a mărfii de la distanțe geografice relativ mari, operațiune ce necesită scurgerea unei perioade de timp până la finalizarea executării obligațiilor contractuale. C.f. este lipsit de lichiditate; fiecare asemenea contract are clauze specifice care-l fac atractiv pentru părțile contractante, dar care nu prezintă un interes deosebit pentru alți potențiali vânzători sau cumpărători. Situația pieții

fiind mereu schimbătoare, este posibil ca cumpărătorul să-și piardă interesul de a achiziționa o marfă păstrând condițiile prevăzute în contract atunci când la momentul executării contractului acestea îl dezavantajează. Împrejurarea face dificilă perfectarea unor contracte de acest gen care să nu permită adaptarea lor la noile circumstanțe. C.f. se încheie în afara bursei, prin negociere directă între părți. Nu este standardizat; standardizarea contractelor de acest fel le convertește în contracte futures. C.f. are valoare fixă; nu are piață secundară. Executarea se face în natură, la scadență prin predarea activului, respectiv prin plata contravalorii acestuia la prețul forward prevăzut în contract. V. și contract futures; contracte de opțiuni.

CONTRACT FURNIZOR, contract bancar perfectat între banca emitent și comercianții furnizori sau prestatori de servicii constituiți într-o rețea în virtutea căreia aceștia din urmă (adică comercianții și prestatorii de servicii) își asumă obligația să accepte cărțile bancare ale emitentului cu condiția ca ele să fie stabilite conform celor stabilite de emitent, și totodată, să practice aceleași prețuri pentru po-

sesorii cărților, ca și pentru clienții care fac plata în numerar sau cu cec. În cuprinsul contractului poate fi stipulată o clauză prin care să se determine un cuantum minim al sumei ce poate fi plătită prin cartea bancară. Prin c.f. comerciantul sau prestatorul de servicii se obligă să plătească emitentului un comision sub forma unui procent convenit de părți din volumul vânzărilor sau al prestațiilor de servicii plătite prin cartea bancară. Orice comerciant are facultatea să adere concomitent la mai multe rețele de cărți bancare. La rândul său emitentul își asumă obligația de a plăti comerciantului sau prestatorului de servicii toate facturile semnate de posesorul cărții și prezentate la plată. Angajamentul de plată asumat de emitent este necondiționat în limita valorii maxime convenită de părți pentru o factură, chiar dacă soldul contului bancar al consumatorului ar fi insuficient pentru acoperirea integrală a plății respective. C.f. își încetează efectele la moartea sau falimentul comerciantului persoană fizică, ori la dizolvarea sau falimentul societății comerciale semnatare. El constituie un contract premisă, alături de contractul aderent, al construc-

ției juridice complexe care este contractul de carte bancară. V. și contractul aderent; contract de carte bancară; carte bancară.

CONTRACT FUTURES, (contract cu livrare amânată), varietate de contract prin care o parte, vânzător, numită în mod specific *short*, se obligă față de cealaltă parte, cumpărător, numită în mod specific *long*, să livreze acesteia din urmă o anumită marfă valută sau activ financiar, în cantitatea și de calitate ce vor fi stabilite la o dată fixată în viitor la prețul convenit în momentul semnării contractului. **C.f.** este în esență un contract forward standardizat. De specificul lui este că prețul constituie singura clauză negociată în momentul perfectării contractului. Condițiile contractuale sunt standardizate în ceea ce privește natura activului de bază, (adică obiectul) anume: o marfă într-o anumită cantitate și de o anumită calitate, sau o valută anume ori un activ financiar determinat. Cantitatea contractată este denumită unitate de tranzacții. Toate **c.f.** având ca obiect și activ standardizat formează un gen de **c.f.** De pildă contractele referitoare la grâu negociate într-o anumită bursă de mărfuri formează genul denumit grâu fu-

tures (engl. wheat futures). Fiecare **c.f.** are un anumit termen de executare, mai exact o anumită lună în care trebuie să se finalizeze executarea. Lunile de livrare sunt prestabilite și cotează la bursă. Contractele având ca obiect un anumit activ și aceeași scadență formează o specie a **c.f.** pe acel activ. Bunăoară contractele referitoare la grâu cu scadența în iulie formează specia de grâu futures iulie. În realitate expresia **c.f.** și subsemnează mulțimea contractelor de un anumit gen care au o anumită lună de livrare. Această mulțime de contracte cuprinde elemente reciproc substituibile deoarece obiectul lor este un activ omogen sub aspect calitativ și unitar din punct de vedere cantitativ, scadența lor fiind aceeași. Prețul **c.f.** se stabilește în bursă pe baza procedurii de negociere și contractare care este specifică acestei piețe organizate. El dă expresie raportului dintre cererea și oferta existente pentru fiecare contract standardizat și variază zilnic în funcție de acest raport. Ca urmare, valoarea contractului rezultată din înmulțirea prețului unitar cu unitatea de tranzacție nu este fixă (cum se întâmplă în cazul contractului forward), ci variabilă. **C.f.** este zilnic actualizat sau

marcat la piață (engl. marked to market), iar pierderile unui contract sunt transferate ca venituri celuilalt contractant. Când valoarea contractului crește, cumpărătorul (care este deținătorul poziției long) primește în contul său la broker o sumă corespunzătoare profitului virtual (engl. paper profit) al contractului. Când valoarea scade, suma reprezentând pierderea virtuală (engl. paper loss) este dedusă din acel cont. Prin simetrie vânzătorul (care este deținător al poziției short) va suporta în mod similar variațiile de cotații. Un *c.f.* este în realitate un șir de contracte forward, fiecare dintre aceste din urmă fiind executat zilnic și înlocuit cu alt contract al cărui preț este echivalent cu prețul zilei curente. Valoarea *c.f.* este zilnic actualizată pe baza diferenței dintre prețul de lichidare (engl. settlement price) al zilei respective și cel al zilei precedente. Acest preț se stabilește pe baza cotațiilor de închidere a bursei din fiecare zi și se numește preț de închidere. El servește la regularizarea diferențelor de valoare a contractului, fiind numit și preț de regularizare. Executarea *c.f.* poate fi îndeplinită de părți pe două căi, anume: a) prin livrare, ceea ce presupune predarea/primirea activului ce

formează obiectul contractului; b) prin compensare, ceea ce comportă lichidarea poziției deținută pe piața futures printr-o operațiune de sens contrar: cel care deține poziția long poate lichida această poziție realizând o vânzare futures a contractului, iar cel care deține poziția short poate lichida acea poziție prin cumpărarea aceluiași contract. În virtutea acestor operații profitul/pierderea virtuală (pe hârtie) se convertește în profit/pierdere efectivă. Operatorii (părțile) care își păstrează pozițiile inițiale deschise sunt ținuți să execute contractul în natură la data fixată pentru livrare. La *c.f.* a cărui executare nu se poate prin predarea unui activ fizic ori a unui titlu financiar (cum este cazul contractelor pe indici sau pe eurodolari) executarea se face printr-o plată cash. Caracterizat prin valoare de piață și prin posibilitatea de a fi negociat la bursă, *c.f.* este un *titlu financiar*. Totodată, având la bază un activ standardizat (marfă, valută, activ financiar) el constituie un *titlu derivat*. Acest contract cotează la bursă ca orice titlu financiar, dar valoarea de piață a contractului (prețul curent) exprimă prețul activului de bază. În raport cu obiectul *c.f.* piețele futures pot fi grupate în:

piețe comerciale (engl. commercial futures), piețe financiare (financial futures) și piețe de indici (index futures). V. și **contract forward**; **contracte de opțiuni**.

CONTRACT INTERNAȚIONAL DE ANTREPRIZĂ (MONTAJ), contract prin care o parte, numită *antreprenor*, își asumă obligația de a executa o anumită lucrare sau de a presta un anumit serviciu în folosul celeilalte părți, numită *beneficiar*, în schimbul unui preț stabilit în funcție de rezultatele activității depuse. În legislația României aplicabilă în domeniul comerțului exterior și cooperării economice și tehnico-științifice cu străinătatea acest contract este menționat sub denumirea de: „proiectare și executare de lucrări” sau de „prestațiile de servicii”, ori de „executare de lucrări”. Regimul lui juridic este definit în țara noastră prin normele dreptului civil cuprinse în Codul civil, reglementările Codului comercial, precum și în legislația de comerț exterior. **C.i. de a. (m.)** are o importanță deosebită în raporturile de comerț internațional, și mai ales în cadrul raporturilor de cooperare economică internațională, prezentându-se atât ca operație ju-

ridică de sine stătătoare, cât și ca operație componentă a contractului de exporturi complexe; în varietatea sa numită *montaj*, el însoțește de regulă orice vânzare comercială internațională având ca obiect livrarea de echipamente industriale. **C.i.a. (m.)** are ca obiect executarea unei lucrări sau prestarea unui serviciu de către antreprenor, pe de o parte, și prețul datorat de către beneficiar, pe de altă parte. Pentru valabilitatea acestui contract se cer îndeplinite următoarele condiții: a) lucrarea sau serviciul la care se angajează antreprenorul să fie posibile și determinate sau măcar determinabile; b) prețul să fie stabilit în numerar, în valută; de asemenea, el trebuie să fie determinat sau determinabil, să aibă caracter serios și să fie sincer. **C.i.a. (m.)** este un contract bilateral, generând obligații în sarcina ambilor contractanți. Astfel, antreprenorului îi revin următoarele îndatoriri: să execute lucrarea sau să presteze serviciul prevăzut în contract; să predea beneficiarului lucrarea executată; să-l garanteze pe acesta din urmă cu privire la conformitatea prestației; să execute prestația la care s-a obligat (îndeplinind lucrarea sau prestând serviciul) cu stricta respectare a clauzelor inserate

în cuprinsul contractului. În îndeplinirea obligațiilor sale, antreprenorul se bucură de totală independență față de beneficiar, având deplină libertate în organizarea și conducerea lucrărilor; el nu este ținut personal să execute lucrarea sau să presteze serviciul, cu excepția cazurilor când prin contract s-a stipulat contrariul sau când necesitatea îndeplinirii activității respective direct și nemijlocit de către antreprenor rezultă din împrejurări. Regula este că antreprenorul are îndatorirea să execute lucrarea sau să presteze serviciul utilizând materialele lui proprii, afară numai dacă părțile au convenit altfel. Dacă beneficiarul a pus la dispoziția antreprenorului materialele sale, acestea sunt considerate că au fost date în păstrarea lui. Într-o atare ipoteză, antreprenorul îi revin unele îndatoriri suplimentare, și anume: să folosească materialele primite respectând destinația lor precum și regulile tehnice în materie; să dea socoteală de modul în care le-a utilizat; să restituie beneficiarului, la încheierea lucrării, materialele pe care nu le-a întrebuințat. În ipoteza în care pe parcursul îndeplinirii obligației principale (care este executarea lucrării sau prestarea serviciului) survin

împrejurări ce pun în pericol activitatea respectivă sau influențează calitatea ori destinația ei (de exemplu: constatarea anumitor defecte ale materialelor puse la dispoziție de beneficiar, caracterul necorespunzător al instrucțiunilor date de acesta etc.) antreprenorul îi revine obligația de a notifica de îndată beneficiarului acele împrejurări; dacă, ignorând notificarea primită, beneficiarul nu ia într-un termen rațional măsurile ce se impun, antreprenorul poate adopta una din următoarele atitudini: să sisteze lucrarea; să o execute pe riscul beneficiarului; să denunțe contractul. În fine, antreprenorul îi mai revine obligația de a preda lucrarea la termenul și în condițiile stabilite prin contract; el este ținut responsabil față de beneficiar pentru conformitatea lucrărilor sau serviciilor, răspunderea sa fiind guvernată de regulile aplicabile contractului de vânzare-cumpărare. Beneficiarului îi revin următoarele obligații: să recepționeze lucrarea executată de antreprenor; să preia această lucrare dacă este conformă cu stipulațiile contractuale; să plătească prețul. Recepția lucrării sau serviciilor constă în verificarea conformității executării lor cu clauzele

contractului; ea trebuie făcută de îndată ce beneficiarul a primit notificarea privind finalizarea activității depuse de antreprenor în termenul stipulat. Părțile au libertatea să stipuleze, ținând seama de natura lucrării sau de specificul serviciului prestat, efectuarea inițial a unei recepții provizorii, care să fie urmată apoi la intervalul de timp convenit de recepția definitivă. În ipoteza recepției fără obiecții, beneficiarul pierde dreptul de a invoca ulterior viciile aparente ale lucrării. Recepția nu produce însă efect exonerator de răspundere, în ce-l privește pe antreprenor, pentru viciile ascunse ale lucrării. În principiu, obligația de plată a prețului devine exigibilă din momentul preluării de către beneficiar de la antreprenor a întregii lucrări executate de acesta; părțile au însă libertatea să stipuleze și altfel prin contractul lor. În cazul în care, la încheierea contractului, părțile au stabilit un preț ferm, acesta nu poate fi modificat ulterior invocându-se creșterea prețului materiilor prime, materialelor sau forței de muncă; antreprenorul este însă îndreptățit să pretindă sporirea corespunzătoare a prețului inițial, ori de câte ori pe parcursul executării

lucrării sau prestării serviciului apare necesitatea îndeplinirii unor prestații nespecificate în deviz, pe care el nu le putea prevedea ca necesare, la momentul încheierii contractului. Legea garantează plata prețului, recunoscând în beneficiul antreprenorului un drept de gaj sau un drept de ipotecă asupra bunului obiect al lucrării (după cum acel bun este mobil sau imobil). În armonie cu prevederile Codului civil român, riscul lucrului este suportat, după caz, de către antreprenor sau de către beneficiar, în calitate de proprietar, iar riscul contractului este suportat întotdeauna de către antreprenor, în calitate sa de debitor al obligației imposibil de executat. Operațiile de antrepriză care intervin în circuitul comercial internațional, în întreaga lor varietate (de la cele de montaj de echipamente industriale până la cele de construire de mari ansambluri industriale), se disting de contractul de antrepriză caracteristic circuitului civil intern prin particularități specifice care fac insuficiente reglementările de drept intern pentru asemenea operații. Conform legislației României, c.i. a. (m.) primește incidența legii desemnate de părți în temeiul principiului *lex voluntatis*; în tă-

cerea părților condițiile de fond și efectele acestuia sunt guvernate de legea țării unde se află sediul antreprenorului (care este legea prestației caracteristice) sau de legea țării unde se execută lucrările de antrepriză (atunci când aceasta ar avea legături mai semnificative cu contractul dat).

CONTRACT INTERNAȚIONAL

DE ASIGURĂRI, contractul comercial prin care o parte, numită *asigurat*, se obligă să plătească celeilalte părți, numită *asigurător* o sumă determinată numită *primă*, în schimbul căreia acesta din urmă ia asupra sa riscul producerii unui eveniment viitor (eveniment sau caz asigurat), obligându-se ca în eventualitatea producerii lui să achite asiguratului sau unui terț, numit *beneficiar*, o indemnizație (despăgubire sau sumă asigurată) în limitele convenite. Se distinge prin următoarele caracteristici juridice: este bilateral (sinalagmatic), generând obligații în egală măsură pentru ambele părți (asigurat și asigurător); este cu titlu oneros, fiecare contractant urmărind obținerea unui avantaj patrimonial: asigurătorul, dobândirea primei de asigurare, iar asiguratul, obținerea indemnizației de asigurare;

are caracter aleatoriu, datorită faptului că atât existența, cât și întinderea obligațiilor asiguratului sunt dependente de un eveniment viitor și incert: producerea evenimentului sau cazului asigurat. Potrivit legislației noastre, în România, dreptul de a efectua operații de asigurare, reasigurare, precum și orice alte activități legate de asigurare este exercitat de societățile comerciale din domeniul asigurărilor sub controlul Ministerului Finanțelor. În armonie cu această legislație se disting două feluri de asigurări, și anume: asigurări interne ce, la rândul lor, se pot înfățișa ca asigurări prin efectul legii și asigurări facultative; asigurări externe, care prin specificul lor sunt exclusiv facultative (contractuale). Societățile comerciale de profil au atribuții de a înfăptui, în domeniul asigurărilor externe, un set complex de operații, și anume: elaborarea propunerilor referitoare la condițiile de asigurare și tarifele de prime; încheierea de contracte de asigurări de bunuri, persoane de răspundere civilă în țară și în străinătate, cu plata în valută; constatarea producerii evenimentelor asigurate, evaluarea pagubelor, stabilirea și plata despăgubirilor și a sumelor asi-

gurate, în mandate pentru perfectarea contractelor de asigurare, stabilirea și plata despăgubirilor și a sumelor asigurate; reprezentarea intereselor în fața organelor de jurisdicție competente. Ele practică următoarele asigurări externe mai importante: a) asigurarea mărfurilor care formează obiectul operațiilor de import-export; această asigurare se face pe durata transportului fluvial, maritim, terestru sau aerian; b) asigurarea navelor maritime și fluviale civile pentru cazurile de avarie, distrugere sau pierdere a lor, precum și pentru răspunderea proprietarului față de terțele persoane în legătură cu utilizarea lor; c) asigurarea aeronavelor comerciale împotriva riscurilor de avarie și pierdere a lor, precum și pentru răspunderea proprietarului în legătură cu riscurile ce decurg din utilizarea acestora; d) asigurarea construcțiilor sau instalațiilor efectuate de întreprinderi străine în țara noastră sau executate de întreprinderi românești în străinătate, precum și asigurarea întreprinderii constructorului; e) asigurarea creditelor pentru export; f) asigurarea autoturismelor care circulă în străinătate g) efectuarea altor operații de asigurări în raporturile cu străi

inătatea. Asigurările externe primesc, la noi, incidența regulilor dreptului comun aplicabile contractului de asigurare în general, precum și a acelor aplicabile asigurărilor facultative; astfel, aceste reguli vor governa asigurările maritime, ca și pe acelea din domeniul aviației, în măsura în care, prin lege sau prin acordurile internaționale la care participă în calitate de parte România, nu se stabilește altfel. Cât privește forma c.i.a. (la fel ca și contractul de asigurare practicat în raporturile interne), acesta trebuie încheiat în scris, proba lui neputând fi făcută prin martori nici atunci când există un început de dovadă scrisă; constatarea lui poate fi făcută prin orice act scris din care se degajă voința asigurătorului de a încheia contractul (cum ar fi, acceptarea de către asigurător a ofertei cuprinsă într-o declarație scrisă de asigurare, exprimată implicit prin emiterea unui document de asigurare-poliță sau certificat, cererea de plată a primei, înscrișul constatator al efectuării plății primei de asigurare etc.). Încheierea contractului se face pe baza condițiilor de asigurare, care fac parte integrantă din contract; asemenea condiții privesc bunurile, per-

soanele și riscurile ce se asigură, tarifele de prime, sumele asigurate precum și alte clauze specifice asigurării contractuale. Condițiile de asigurare nu pot deroga de la normele ce reglementează contractul, cu excepția cazurilor admise de acele norme; uneori derogările sunt admise numai în favoarea asiguratului sau beneficiarului. Obiectul contractului poate fi: asigurarea de bunuri pentru cazurile de avariere, distrugere, furt sau alte evenimente cu consecințe păgubitoare: asigurarea de persoane, pentru cazurile de deces, invaliditate, ajungere la o anumită vârstă sau alte evenimente; asigurarea de răspundere civilă pentru vătămarea corporală sau decesul unor persoane, avarierea sau distrugerea unor bunuri, precum și pentru alte daune în privința cărora operează răspunderea conform legii. Răspunderea asigurătorului începe la termenele stipulate în contract; dacă evenimentul asigurat s-a produs mai înainte de împlinirea acelor termene, sau dacă ulterior împlinirii lor, producerea lui a devenit imposibilă, operează rezilierea de drept a contractului. În lipsa unei clauze contrare, rezilierea contractului are loc și în ipoteza în care asiguratul nu

plătește, în termen de două luni de la scadență, sumele datorate cu titlu de primă de asigurare. Pentru evitarea pe cât posibil a unor situații de acest gen, legea a recunoscut societății de asigurare dreptul de a compensa primele ce i se datorează până la finele anului de asigurare, în baza oricărui contract, cu orice indemnizație la care ar fi îndreptățit asiguratul sau beneficiarul. În ipoteza asigurării de bunuri sau de răspundere civilă, asiguratul este exonerat de obligația de a plăti indemnizația când evenimentul asigurat a fost produs cu intenție de către asigurat) sau de către un membru din conducerea persoanei juridice asigurate, lucrând în această calitate. Atunci când condițiile de asigurare nu prevăd contrariul, această regulă primește incidență și în cazul în care producerea evenimentului a fost declanșată cu intenție de către persoanele fizice majore care locuiesc și se gospodăresc statornic împreună cu asiguratul sau beneficiarul, ori cu prepușii asiguratului sau beneficiarului. În absența unei stipulații contrare, asigurătorul are obligația să plătească indemnizația atunci când producerea evenimentului asigurat se datorește unor operațiuni militare în timp de război.

Contractul poate fi încheiat pe durată determinată sau nedeterminată; în anumite cazuri (prevăzute de condițiile de asigurare), contractul de asigurare se reînnoiește de drept (pentru o perioadă nouă egală cu cea anterioară) dacă una din părți nu-l denunță. Denunțarea contractului pe durată nelimitată poate fi făcută de oricare din părți. Atunci când contractul de asigurare rămâne în vigoare și după producerea evenimentului asigurat, asigurătorul poate să-l denunțe. La rândul său și asiguratul este îndreptățit la denunțarea contractului după ce asigurătorul l-a încunoscținat asupra unor modificări ale contractului dispuse prin condițiile de asigurare. Dreptul la denunțare trebuie exercitat în termenele prevăzute de condițiile de asigurare. Primele de asigurare plătite pentru perioada ulterioară rezilierii contractului sunt supuse restituirii. La asigurările de bunuri, ca și la cele de răspundere civilă, asigurătorul se subrogă, în limitele indemnizației plătite, în toate drepturile asiguratului sau beneficiarului asigurării, împotriva celor răspunzători pentru producerea pagubei. Principalele forme ale c.ă.a. sunt CARGO, asigurarea CASCO și asigurarea de răspundere civilă.

CONTRACT INTERNAȚIONAL DE COMISION, contract de intermediere în temeiul căruia o persoană (fizică sau juridică), numită *comisionar*, se obligă față de altă persoană (fizică sau juridică), numită *comitent*, să încheie anumite acte juridice în nume propriu, dar în contul acesteia din urmă, primind pentru serviciul respectiv o remunerație numită *comision*, calculată procentual la cifra de afaceri. Constituie una din formele comerciale ale reprezentării și are o largă utilizare în practica internațională, atât cu privire la vânzarea-cumpărarea de mărfuri, cât și în domeniul transporturilor, precum și în acela al operațiilor referitoare la valori mobiliare. Operația de comision prezintă avantaje pentru ambii contractanți: pentru îndeplinirea sa comisionarul primește o remunerație proporțională cu volumul afacerilor încheiate prin intermediul lui; pe de altă parte, întreprinderea pentru care acesta lucrează (comitentul) este absolvită de grija contractului și a supravegherii, persoana desemnată comisionar fiind mai în măsură să cunoască piața respectivă, atât sub aspectul exigențelor ei, cât și din punctul de vedere al clientelei (al gusturilor și obiceiurilor acesteia), al posi-

bilităților economice etc.; comitentul beneficiază de creditul, competența și prestigiul pe care comisionarul le are în zona sau în țara respectivă. Cât privește domeniul transporturilor internaționale, situația se prezintă astfel: expeditorul mărfurilor nu se adresează cărăușului, ci unui comisionar care, de regulă, este o mare întreprindere ce-și asumă obligația să se îngrijească de transportul mărfurilor la destinație, scop în care încheie un contract cu unul sau mai mulți cărăuși, în raport cu specificul operației; în anumite situații, cum sunt cazurile când obiectul expediției îl formează colete mici (care trebuie adunate și grupate, pentru a putea fi expediate), sau când transportul este combinat (apă, uscat, aer), expeditorul este chiar nevoit să se adreseze unui comisionar. C.i.e. pune în prezență, în materia operațiilor de transport, trei subiecți de drept: expeditorul, comisionarul și cărăușul; contractul de transport convenit de comisionar și cărăuș este încheiat pe scama și în beneficiul exclusiv al expeditorului. Acesta din urmă (care este comitent) are un privilegiu asupra creanței comisionarului față de cărăuș, privilegiu ce-l pune la adăpost de concurența celorlalți credi-

tori ai comisionarului, în caz de faliment al ultimului. O particularitate caracteristică a contractului de comision din domeniul transporturilor este faptul că părțile interesate se cunosc între ele: cărăușul cunoaște numele comitentului (a cărui marfă o preia în vederea transportului), dar și pe acela al destinatarului expediției (cărui urmează să-i facă predarea mărfii); în asemenea operații nu există interes de a se păstra secret asupra identității celor interesați, cum se întâmplă în comisionul bancar, în cadrul căruia cel ce dă ordin rămâne necunoscut agentului de schimb. Specific comisionului din materia transporturilor este și faptul că aici se naște o reprezentare imperfectă: comisionarul rămâne legat contractual tot timpul, spre deosebire de mandatar, care se retrage de îndată ce a îndeplinit operația pentru care a fost imputernicit; pe de altă parte, comisionarul din transporturi (indiferent că lucrează în nume propriu sau în numele altuia) este deplin drept *del credere*, răspunderea sa personală fiind pusă automat în mișcare. Există și contract de comision financiar vizând operațiile efectuate cu privire la valorile mobiliare în bursă: în acest caz, cel

interesat să vândă sau să cumpere titluri de valoare se adresează unui intermediar (în mod obișnuit o bancă sau alt stabiliment financiar), cerându-i să intermedieze în bursă pentru realizarea unei anumite operații; la rândul ei, banca este nevoită să se adreseze unui agent de schimb sau *curtier*, acesta având monopolul operațiilor de bursă. Se formează astfel două contracte succesive de comision: unul între vânzător și bancă, iar altul între cea din urmă și agentul de schimb; sarcina de a plasa titlurile de valoare unui terț este asumată de agentul de schimb. Trăsătura caracteristică cea mai semnificativă a acestui gen de operații este secretul cu care se desfășoară: vânzătorul și cumpărătorul (cei doi parteneri extremi) nu se cunosc, deci se află în imposibilitate de a se acționa în justiție unul pe celălalt. Asemenea operații de bursă comportă o reprezentare imperfectă: obligațiile ce se nasc în contextul efectuării lor au ca titular pe reprezentant, iar nu pe reprezentat. În ciuda acestui fapt, titular al dreptului de proprietate asupra titlurilor devine ordonatorul, acest drept transmițându-se direct de la vânzător la cumpărător; cu referire la dreptul respectiv, comisionarul

(banca, agentul de schimb, *curtierul*) are puterea de a-l reprezenta pe comitent, ceea ce conferă operației un caracter de reprezentare (imperfectă). C.î.e., prin natura sa, formă comercială a reprezentării, implică, în operația pe care o presupune, trei persoane, și anume: comitentul (*dominus negotii*), comisionarul (comerciant independent) și terț. Acest contract prezintă următoarele caracteristici specifice: a) este bilateral și cu titlu oneros, neputând fi revocat pe cale unilaterală; b) în virtutea sa, comitentul are un drept la acțiune numai împotriva comisionarului, nu și contra terților cu care acesta din urmă a contractat, spre deosebire de contractul de mandat, ce conferă mandantului un drept la acțiune atât împotriva terților cu care a contractat mandatarul, cât și contramandatarului, când acesta a garantat îndeplinirea obligațiilor asumate de către terții contractanți. C.î.e. se poate înfățișa sub două forme: 1) O formă care se distinge prin aceea că comisionarul acționează în nume propriu (*nomine proprio*), dar pe socoteala comitentului: comisionarul apare astfel ca parte în contract cu terțul, rămânând în cercul contractual până la exe-

cutarea integrală a obligațiilor izvorâte din contractul respectiv; el are față de terți atât calitatea de debitor, cât și pe aceea de creditor. Ca debitor, comisionarul poate fi urmărit de terți pentru plată, iar în calitate de creditor el poate exercita împotriva terțului toate drepturile izvorâte din contract. 2) O altă formă presupune tratarea de către comisionar *nomine alieno*, în numele comitentului; în acest caz primește aplicare toate regulile mandatului. În ambele ipoteze, comisionarul apare în raporturile lui cu comitentul ca un mandatar, și deci în aceste raporturi urmează să primească aplicare regulile mandatului; în raporturile sale cu terții, poziția comisionarului diferă după cum a contractat în numele comitentului sau în numele său propriu: în primul caz el este un adevărat mandatar, dispărând din cercul contractual îndată ce a încheiat raportul juridic cu terțul; în cel de-al doilea caz el este un adevărat contractant, păstrându-și această calitate până la executarea tuturor obligațiilor izvorâte din contract întocmai ca atunci când ar fi contractat pentru sine, cu precizarea însă că, deși este debitor și creditor față de terț, are totuși recurs împotriva comitentului, așa cum și

acesta din urmă are recurs împotriva sa. Pe planul relațiilor dintre comitent și terț, e.i.e. generează în principiu reprezentare dacă aceștia se cunosc (adică atunci când, tratând cu terțul, comisionarul îl încunoștințează pe acesta că acționează în numele comitentului, ca și atunci când, deși el tratează în nume propriu, terțul cunoaște identitatea comitentului). În ipoteza în care comitentul și terțul nu se cunosc (de exemplu în cazul comisionarului asupra valorilor mobiliare) nu există reprezentare în raporturile dintre ei. În legătură cu e.i.e. se pun anumite probleme conflictuale. Astfel, atunci când comitentul și comisionarul își au sediul pe teritorii statale diferite, se pune problema legii aplicabile contractului: aspectele privind capacitatea vor fi supuse legii personale, respectiv legii naționale, ținându-se seama de faptul că pentru cazul când încheie *nomine proprio* actele cu terțul, comisionarul trebuie să fie comerciant și să aibă capacitatea de a încheia asemenea acte. Fondul și efectele contractului primesc incidența legii desemnate de părți prin acordul lor comun; ori de câte ori părțile omît să aplice principiul *lex voluntatis*, îi revine judecătorului

sarcina determinării lui *lex causae*. Practica jurisdicțională tratează c.i.e. ca o unitate -- în ciuda caracterului triunghiular al operației pe care o implică (comitent, comisionar, terț) -- supunându-l unei singure legi. Soluția asupra căreia s-a oprit majoritatea practicii și doctrinei dă preferință legii locului de executare. Adeseori locul de executare a comisionarului (care este locul de încheiere a contractului cu terțul) coincide cu sediul comisionarului.

CONTRACT INTERNAȚIONAL DE COOPERARE ÎN PRODUCȚIE, contract de comerț internațional având caracter complex, încheiat între parteneri din țări diferite, în vederea realizării unor operațiuni de cooperare economică sau tehnico-științifică. Ghidul C.E.E. -- O.N.U. privind contractele de cooperare industrială precizează că operațiile contractuale de cooperare economică și tehnico-științifică se referă la: transferul de tehnologie și experiență tehnică, cooperarea în domeniul producției, inclusiv în domeniile cercetării și specializării în producție, cooperarea în domeniul exploatării resurselor naturale, comercializarea în comun, în țările părților contrac-

tante sau pe piețele a terțe state, a produselor activității de cooperare industrială. C.i.e.p. este un contract complex, subsumând un complex de acte juridice, mai multe alte contracte, care urmărește același scop economic: actele juridice respective, deși distincte unele de altele, rămân finalmente strâns legate între ele, influențându-se reciproc. Fiecare din contractele pe care le presupune este, din punct de vedere juridic, independent de celelalte; cu toate acestea, neexecutarea sau executarea lui defectuoasă influențează negativ executarea celorlalte contracte implicate. Cooperarea în producție se poate înfățișa în forme diverse: producție la comandă, subproducție, subcontracte de capacitate, subcontracte de specialitate, coproducție în întreprinderi separate sau comune, livrare de echipamente sau utilaje pe credit rambursabil în produse, cooperare tripartită. Legea aplicabilă c.i.e.p. (cu privire la fondul și efectele acestuia) se determină de către părți în virtutea principiului *lex voluntatis*. În tăcerea părților, practica arbitrală se orientează în general în sensul aplicării legii părții căreia îi revine obligația caracteristică în contractul principal din cadrul operației complexe.

29.319

CONTRACT INTERNAȚIONAL

DE CURTAJ, contract de intermediere prin efectul căruia o persoană numită *curtier* se obligă, în schimbul unei sume de bani, numită *curtaj*, să procure persoanei pe care o reprezintă (adică reprezentantului) un contractant. În toate cazurile, curtierul este un comerciant independent care (de obicei) își face profesie din intermediere; rolul său este de a pune în legătură doi subiecți de drept în vederea încheierii unui contract. Înlesnind afaceri, dar neintervenind în contract, curtierul nu este responsabil de executarea necorespunzătoare sau de neexecutarea contractului a cărui încheiere a intermediat-o; lui îi revine doar obligația de a garanta identitatea părților pe care le pune în contact și de a le furniza acestora toate informațiile referitoare la afacerea ce urmează să fie perfectată. Pentru serviciile aduse reprezentantului, curtierul este indemnizat cu o sumă numită *curtaj*, la care este îndreptățit din momentul încheierii contractului respectiv. Împrejurarea că reprezentantul și curtierul au sediul (domiciliul) pe teritoriile unor țări diferite conferă contractului de curtaj

caracter internațional; un atare caracter nu ține însă de esența acestui contract, deoarece este, practic, posibil ca ei să fie stabiliți pe teritoriul aceluiași stat. În cazul c.i.e., capacitatea reprezentantului și curtierului este guvernată de legea personală, respectiv de legea națională. Fondul și efectele acestui contract primesc incidența legii determinate de părți potrivit principiului *lex voluntatis*. Practica jurisdicțională oscilează — în cazul în care părțile n-au desemnat legea aplicabilă — între a aplica legea în vigoare la sediul curtierului (care adesea este legea în vigoare în statul unde a fost încheiat ori se va încheia contractul mijlocit) sau legea în vigoare la sediul reprezentantului. Doctrina opinează pentru aplicarea legii țării în care curtierul își exercită activitatea (care este țara unde el își are sediul); această soluție vizează ipoteza în care curtajul este practicat de un currier profesionist. Pentru cazul curtajului realizat de un curtier întâmplător, doctrina opinează în sensul supunerii c.i.e. legii statului pe teritoriul căruia a fost încheiat sau urmează a fi încheiat contractul în vederea căruia curtierul a intermediat contractul părților.

CONTRACT INTERNAȚIONAL

DE DEPOZIT NEREGULAT, varietate a contractului de depozit care se distinge prin aceea că depozitarul este autorizat ca în locul bunului primit în depozit să restituie deponentului lucruri de același gen, cantitate sau calitate. Au acest caracter, spre exemplu, depozitele de bani la bănci.

CONTRACT INTERNAȚIONAL

DE DEPOZIT REGULAT (în magazine generale), contractul prin efectul căruia o persoană numită *deponent* încredințează spre păstrare altei persoane, numită *depozitar*, unul sau mai multe bunuri, cu obligația acesteia din urmă ca, în schimbul unei sume de bani (taxa de depozit), să le conserve, să le păzească și să le restituie la prima cerere. Acest contract are caracter real, deoarece el se formează numai ca urmare a predării bunului (sau bunurilor) în posesia depozitarului, care se obligă să-l conserve; încălearea de către depozitar a obligației de conservare atrage răspunderea lui contractuală. De asemenea, depozitarul își asumă obligația să păstreze secretul operației, să nu folosească bunurile primite spre păstrare și să le restituie la cerere; păstrarea secretului operației îi incumbă numai dacă

o atare îndatorire a fost prevăzută expres în contract. Încălcare a obligației de restituire antrenează răspunderea depozitarului pentru cazul pierii bunului datorită unui eveniment de forță majoră, precum și obligarea lui la plata de daune-interese. Spre deosebire de contractul civil de depozit, care este gratuit, contractul comercial de depozit are caracter oneros, depozitarul fiind remunerat pentru serviciile sale prin taxa de depozit, ce se stabilește în raport de cantitatea de marfă depozitată (mai exact spațiul de depozitare afectat) și de durata depozitării. În ipoteza în care deponentul nu achită taxa de depozitare, depozitarul are un drept de retenție asupra bunurilor ce i-au fost date în depozit. Depozitul comercial este întotdeauna voluntar, deponentul având libertatea să-l aleagă pe depozitar. Deponentul are obligația să remită depozitarului bunul sau bunurile obiect al contractului, ambalate și etichetate potrivit naturii lor specifice. El are însă facultatea de a reclama oricând restituirea bunurilor date în depozit, chiar înaintea expirării unui eventual termen fixat pentru aceasta. În afara obligației de plată a taxei de depozitare, deponentului îi

revine și îndatorirea să-l despăgubească pe depozitar pentru cheltuielile făcute, eventual cu păstrarea bunurilor. În comerțul internațional, atunci când obiectul contractului de depozit îl formează mărfurile, depozitul constituie o activitate comercială care se realizează de către adevărate întreprinderi organizate sub formă de depozite, antrepozite, docuri etc. Această activitate apare ca necesară în numeroase situații, cum ar fi: ipoteza în care producătorul nu găsește imediat cumpărător, sau când acesta din urmă nu se prezintă la timp să ridice marfa cumpărată, ori când, dintr-un motiv oarecare, vasul destinat să transporte marfa nu sosește la termen în portul de încărcare etc. Prevenția unor asemenea situații face ca organizarea de magazine generale, antrepozite, docuri etc. sau, într-o expresie mai cuprinzătoare, spații de conservare a mărfii, să fie o activitate comercială foarte rentabilă; C.i.d.r. constituie instrumentul juridic care stabilește cadrul păstrării mărfii în asemenea magazine generale. El se încheie în formă scrisă, comportând întocmirea a trei înscrisuri diferite, dar cu conținut identic: talonul, recipisa de depozit și warantul. Cel dintâi rămâne în registrul administra-

ției depozitului și are valoare probatorie, constituind dovada existenței contractului de depozit; celelalte două sunt titluri de credit nominative, la purtător sau la ordin, în care se încorporează marfa depozitată și care se remit deponentului. În cuprinsul celor trei documente trebuie înscrise obligatoriu următoarele mențiuni: denumirea și sediul magaziei generale; numărul curent din registrul în care au fost înscrise mărfurile depozitate și data emiterii documentelor; numele și sediul deponentului; natura, cantitatea și valoarea mărfii predate; plata taxelor de import ori export și polișa de asigurare; durata depozitului. Ca act de comerț, depozitarea mărfurilor în magazine generale (antrepozite) îndeplinește în comerțul internațional importanta funcție de înlesnire a vânzării-cumpărării. În cazul în care pe parcursul derulării unor contracte comerciale apar situații de natură să-l dezintereseze pe cumpărătorul extern pentru marfa expediată, ea și atunci când acesta este declarat în stare de faliment, predarea mărfurilor expediate unui depozit general din țara cumpărătorului este singura soluție pentru conservarea dreptului de proprietate asupra lor și valorificarea ulte-

rioară, prin negocieri, a mărfurilor respective. Spre deosebire de dreptul continental — ce reglementează atât recipisa de depozit, cât și warantul —, dreptul englez nu cunoaște sistemul titlului dublu, depozitele generale emițând numai recipisa de depozit; ea urmare, gajarea mărfurilor se face numai prin girarea acestei recipise. Soluția adoptată de dreptul continental prezintă avantajul că prin folosirea separată a warantului pot fi obținute credite numai pe baza înmânării acestui document creditorului, operație ce are ca efect gajarea mărfurilor fără predarea efectivă a lor în posesia acestuia din urmă. Negocierea deplină (fără nici un drept al unor terțe persoane) se realizează prin girarea concomitentă a recipisei și warantului; posesorul legal al ambelor titluri, legitimat prin girul neîntrerupt al acestora, este și proprietarul mărfurilor înscrise în ele. Normele de drept incidente în materie instituie pe seama deponentului obligația de a ridica mărfurile depozitate în termenul stabilit, iar în absența unui asemenea termen, după scurgerea unui anumit interval de timp (de regulă un an) de la data depozitării. În caz de nerespectare a acestei obligații, depozitul

general este îndreptățit să procedeze la vânzarea lor prin licitație publică; are îndreptățirea să ceară vânzarea mărfurilor depozitate și giratarul warantului neplătit la scadență, dacă a protestat titlul respectiv. Atunci când deponentul are sediul sau domiciliul în altă țară decât aceea în care se află sediul depozitului, contractul comercial de depozit dobândește caracter internațional. Indiferent ce legi vor fi în prezență într-o atare situație, acest contract se realizează întotdeauna în formă scrisă; condițiile de fond și efectele lui, în absența unor reglementări uniforme, vor fi cărmuite, conform principiului *lex voluntatis*, de legea desemnată de părți. În tăcerea părților, practica organelor de jurisdicție s-a orientat, în evasiunanimitatea ei, în sensul supunerii contractului legii în vigoare la sediul depozitului. Atunci când locul depozitului nu este determinat și nici determinabil, — adică în situații cu totul de excepție — primește competență subsidiară legea locului unde marfa a fost predată sau legea locului de încheiere a contractului de depozit. Problemele referitoare la capacitatea părților rămân sub incidența legii personale, respectiv a legii naționale (pentru

persoanele juridice). Contractul de depozit în magazii generale (antrepozite) are caracterul unui depozit regulat, deoarece obligația de restituire ce încumbă depozitarului privește bunurile primite în depozit. Acest contract este însă numai o variație a depozitului regulat; în comerțul internațional se practică și alte variații ale depozitului regulat, de exemplu depozitul pentru paza și supravegherea unor bunuri cum ar fi: obiecte prețioase, blănuri, covoare, automobile etc. Numeroase operații comerciale implică în derularea lor și un contract de depozit; de exemplu, vânzarea prin consignatie comportă stabilirea între consignatar și consignatar și a unui raport juridic de depozit în virtutea căruia cel dintâi dobândește și calitatea de depozitar al mărfurilor celui deal doilea; tot astfel, contractul de concesiune comercială comportă pentru concesionar și calitatea de depozitar al mărfurilor concedentului. În turismul internațional se practică pe scară largă depozitul hotelier în virtutea căruia bunurile clienților cazați într-un hotel sunt date în depozit (spre pază) hotelierului, dar un atare depozit se înfățișează ca un depozit necesar.

CONTRACT INTERNAȚIONAL DE FACTORING, contractul în virtutea căruia o persoană numită *aderent*, având calitatea de vânzător de bunuri sau furnizor de servicii, cedează creanțele avute față de cumpărătorii săi unei alte persoane, numită *factor*, care la rândul ei își asumă obligația de a încasa creanțele respective, subrogându-se într-un atare scop în toate drepturile pe care partenerul lui contractual le are împotriva debitorilor săi. Presupune o dublă vânzare, și anume: vânzătorul (furnizorul) își vinde mai întâi mărfurile, iar apoi vinde (cedează) și creanțele pe care le are față de cumpărătorii mărfurilor sale. Practic, operația se derulează astfel: prin contractul încheiat cu factorul, aderentul îi cedează acestuia toate creanțele sale materializate în facturi, în schimbul plății valorii lor; pe această cale factorul dobândește dreptul să le încaseze la scadență, dar totodată își asumă și riscul insolvenității debitorilor, ca și pe acela al neplății la termen (risic de trezorerie), deși nu i se revocă facultatea de a se întoarce cu recurs, în cazul realizării acestor riscuri, împotriva aderentului. Operația de factoring se derulează cu participarea a trei subiecți de drept distincți:

aderentul (care este vânzător sau furnizor), *factorul* (ce îndeplinește rolul de cesionar al creanțelor) și *clientul* (acesta fiind cumpărătorul mărfii sau beneficiarul serviciilor); în ipoteza în care o atare operație se desfășurează pe plan internațional, depășind frontierele unei țări, celor trei participanți obișnuiți li se adaugă un al patrulea, *factorul la import*, adică factorul din altă țară, în beneficiul căruia factorul inițial (numit și *factor la export*) îi recedează creanțele care îi fuseseră vândute de către aderent. Atunci când debitorul unei facturi nu plătește la scadență, factorul se poate întoarce împotriva aderentului numai dacă nerealizarea creanței este imputabilă vânzătorului, fiind determinată de faptul că acesta nu și-a executat sau și-a executat defectuos obligațiile sale comerciale (respectiv nu a livrat marfa contractată, sau marfa livrată era necorespunzătoare). Dreptul de regres al factorului în această situație se legitimează prin faptul că el își asumă numai riscul insolvenței debitorului, nu și obligația de a răspunde pentru incorectitudinea comercială sau administrativă a aderentului. În scopul prevenirii unei atare situații de risc, factorul reține o sumă reprezen-

tând circa 10% din valoarea facturilor. C.î.f. urmărește ca scop realizarea unei operații de credit: transmiterea creanței către factor ține de esența sa; opozabilitatea acestei cesiuni față de terți este subordonată cunoașterii de către debitor a înfăptuirii ei, iar încunoaștințarea lui se face, în unele sisteme de drept, printr-o simplă serisoare. În scopul facilitării cesiunii de creanță, legislațiile din unele țări au simplificat formalitățile ce o fac opozabilă, admitând ca înseși facturile să fie transmissibile; astfel, în dreptul belgian, s-a reglementat transmiterea facturilor prin gir sau andosare, la fel ca în cazul titlurilor de credit: andosarea facturii se notifică debitorului printr-un avis expediat prin serisoare recomandată cu avis de primire, serisoare conținând precizarea că debitorul care primește un avis de andosare se poate libera valabil numai în mâinile andosatorului (giratar). Față de terți, transmiterea creanței produce ca efect subrogarea factorului în drepturile furnizorului, cel dintâi devenind astfel creditor în locul acestuia din urmă, lăsând să subziste convenția originală; debitorul îi va putea opune noului titular al creanței toate excepțiile pe care le putea opune cre-

ditorului inițial, deoarece prin efectul cesiunii creanței noul titular nu dobândește mai multe drepturi decât avea creditorul inițial și nici situația debitorului nu se poate modifica în sensul înrăutățirii ei. C.i.f. este un contract comercial având caracter *intuitu personae*; totodată, el se înfățișează și ca un contract de adeziune. În practica comercială se utilizează două varietăți de factoring: a) *factoringul tradițional*, care se distinge prin aceea că factorul plătește aderentului imediat toate facturile (adică mai înainte de scadența lor); acesta se mai numește și *old line factoring*; b) *factoringul la scadență* (sau *maturity factoring*), al cărui specific constă în aceea că factorul plătește abia la data scadenței (adică a exigibilității) facturilor. În primul caz se realizează o operație de credit similară scontului, dar față de care rămâne totuși distinctă, deosebindu-se prin mai multe aspecte. Data cesiunii creanței este diferită la cele două varietăți de factoring: la factoringul tradițional ea coincide cu data nașterii creanței respective (sau se plasează câteva zile după aceasta); la factoringul la scadență, data cesiunii este data exigibilității creanțelor respective (adică data scadenței acestora). În virtutea

c.i.f., factorului îi revine ca obligație principală să-i plătească aderentului său toate facturile pe care le-a aprobat în prealabil. De regulă, factorul își rezervă dreptul de a decide să nu accepte facturile unor clienți pe care, pe plan comercial, nu-i agreează, deoarece nu prezintă suficiente garanții. Pentru clienții agreeați el plătește de îndată toate facturile ce i-au fost cedate, plata făcându-se pe măsură ce facturile li sunt prezentate (sau la scadență, în cazul unui factoring la scadență). Corelativ obligației de plată a facturilor, factorului i se recunoaște dreptul la un comision ce reprezintă remunerația activității sale comerciale. Realizarea acestui drept este asigurată prin următoarele garanții juridice: factorul devine proprietar al creanțelor dobândite, beneficiind de toate drepturile, accesoriile și acțiunile aferente; totodată i se recunoaște și dreptul de a revinde creanțele respective. Factorul are împotriva debitorului cedat următoarele drepturi: facultatea de a promova o acțiune în plată împotriva debitorului (clientului); devenind unic creditor ca o consecință a subrogării, dobândește situația creditorului inițial și ca urmare plata făcută de debitor în mâini-

le lui după ce s-a notificat subrogarea are efect liberator; dobândește creanța, dar împreună cu toate viciele care o alătează, și de aceea debitorul nu poate opune toate excepțiile inerente acestuia, celelalte excepții fiind susceptibile de a-i fi opuse factorului numai dacă ele au luat naștere mai înainte de subrogare (de exemplu, compensația legală care a operat anterior subrogării poate fi opusă factorului, întrucât el nu poate avea mai multe drepturi decât avusese aderentul la momentul subrogării); în ipoteza inexistenței totale sau parțiale a creanței cedate sau în cazul refuzării mărfii pentru considerente (ținând de marfa ca atare (cum este bunăoară situația când aceasta era necorespunzătoare calitativ), factorul este îndreptățit să promoveze o acțiune în repetiție a plății nedatorate, sens în care își poate constitui un fond de rezervă special, format din rețineri asupra sumelor datorate aderentului. La operațiile de comerț internațional participă doi factori: unul din țara exportatoare, iar altul din țara importatoare; de regulă, aceștia fac parte dintr-o rețea internațională de *factors* prin convenții *interfactors*. Factoringul internațional se derulează ast-

fel: factorul la export (care este o bancă) acceptă să cumpere creanțele pe care unul dintre clienții săi exportatori (adică aderentul) le are împotriva unor cumpărători din străinătate și să le cedeze apoi, în schimbul unei plăți, corespondentului său din țara importatorilor sau importatorului (care este factor la import), în măsura în care factorul la import le acceptase în prealabil. În această ipoteză, acordul de factoring comportă asumarea de către factorul la import a obligației de a-i plăti factorului la export toate creanțele acestuia asupra importatorilor din străinătate transmise de exportator în proprietate; totodată, un atare acord implică și preluarea de către factorul la import a creanțelor în proprietate de la factorul la export subrogat în poziția exportatorului aderent, plătindu-se băncii respective (adică factorului la export), cu reținerea unui comision corespunzător. Operația de factoring a primit reglementare legală proprie într-un număr restrâns de legislații naționale: de pildă, în dreptul american acest contract este reglementat prin The Factoring Act din 1889, printr-o lege specială din 1923, precum și prin dispozițiile cuprinse în secția 9 din Uniform Commer-

cial Code. În majoritatea statelor însă, tehnica de factoring primește incidența fie a legilor civile aplicabile cesiunii de creanță (cum este bunăoară în dreptul belgian, italian, luxembourgeois, olandez, englez, german etc.), fie a legilor aplicabile subrogației convenționale (de exemplu, în dreptul francez). În cazul factoringului internațional prezintă importanță deosebită determinarea legii aplicabile fondului și efectelor acestui contract: în absența unor reglementări uniforme vor primi aplicare principiile conflictuale generale, și înainte de toate principiul *lex voluntatis*, părțile contractante având libertatea să desemneze ele însele legea aplicabilă (în special cu referire la cesiunea de creanță de la factorul la export către factorul la import); în lăcerea părților se poate proceda la izolarea operațiilor pe care le implică c.i.f., urmând ca fiecare dintre ele să primească incidența legii indicate de normele conflictuale ale forului (lege care poate fi diferită de la o relație la alta), dar o atare soluție nu corespunde caracterului unitar al operației complexe de factoring. De aceea, practica organelor de jurisdicție relativ recentă a adoptat, în lipsa unui *pactum de lege utenda*, soluția supunerii c.i.f.,

legii în vigoare la sediul părții, ca obligație caracteristică (care este legea factorului la import), soluție ce este în armonie cu principiul ocrotirii creditului, deoarece factorul la import realizează în cele din urmă plata creanțelor, și deci creditarea aderentului.

CONTRACT INTERNAȚIONAL DE LIVRĂRI DE MĂRFURI ÎN CONTRAPARTIDĂ, tranzacție comercială presupunând aranjamente ce au ca obiect schimburi reciproce directe de mărfuri, adică de bunuri mobile corporale, schimburi efectuate prin operații de compensație sau prin operații paralele. Operațiile cele mai apropiate livrărilor în contrapartidă sunt compensațiile din cadrul acordurilor de *barter*. Asemenea compensații pot fi: particulare simple sau progresive (bilaterale, lărgite, triunghiulare, multiple), ori globale: indiferent de felul lor, ele au în vedere schimbul echivalent de mărfuri între două sau mai multe firme din state diferite, a cărui realizare se face prin evitarea mișcării de valută, efectuarea sa neimplicând utilizarea mijloacelor și instrumentelor de plată. Partenerii la operațiile în compensație încheie un contract principal de

import, în cuprinsul căruia se înserează clauza de compensație, stabilindu-se că plata mărfurilor importate se va face printr-un export de marfă de valoare egală; realizarea aceluși export implică încheierea unuia sau mai multor contracte de export, în funcție de felul compensației (simplă, triunghiulară sau în lanț). Toate aceste contracte (având ca obiect vânzarea de marfă) se condiționează reciproc: importul poate opera numai dacă se realizează și exportul și ca urmare neexecutarea unui contract atrage în mod necesar neexecutarea celui-lalt contract. Obligațiile reciproce izvorâte din aceste contracte se sting prin efectul compensației, decontările valutare externe fiind astfel evitate. Când privește operațiile paralele, acestea constau în condiționarea unui import de mărfuri de un export concomitent sau a unui export de mărfuri de un import, motiv pentru care se mai numesc și operații conexe, conjugate sau de reciprocitate. Asemenea operații au în vedere nu numai schimbul echivalent de mărfuri (care este specific compensației), ci și schimbul de partizi de mărfuri de valoare diferită; în acest din urmă caz, diferența de valoare se acoperă prin plată în

devize libere. Operațiile paralele se realizează cu participarea unui număr diferit de parteneri de la o țară la alta; ele au un caracter complex, presupunând încheierea a cel puțin două contracte care se condiționează reciproc prin obligația asumată de exportatorul din contractul principal de import: în temeiul acestei obligații el are îndatorirea de a încheia sau de a face să se încheie de către o terță parte un contract de import de mărfuri aparținând importatorului inițial sau unei firme din țara lui, contract a cărui valoare să fie cât mai apropiată de aceea a importului inițial. În practica de comerț internațional, se utilizează ca modalitate concretă de conexare a celor două contracte de livrare de mărfuri soluția anexării la contractul principal de import a unor documente care să detalieze natura și valoarea exporturilor în contrapartidă. De regulă, fie se înserează în cuprinsul contractului o clauză penală, stabilindu-se penalități pe seama exportatorului din contractul principal, pentru ipoteza în care acesta nu ar prelua în termen mărfurile reprezentând exportul în contrapartidă, fie se solicită o scrisoare de garanție bancară de către importatorul inițial, care plătește importul

prin livrări în contrapartidă. C.î. l.m.c. este în principiu supus legii desemnate de părți în temeiul principiului *lex voluntatis*; acest contract, care — privit în ansamblul lui — are un caracter complex, implicând o pluralitate de contracte, rămâne în esența lui o unitate juridică ce va fi guvernată ca atare de legea aleasă de părți. În tăcerea părților trebuie distinse două situații, și anume: a) atunci când părțile au desemnat legea competentă să guverneze fondul și efectele contractului principal, acea lege va primi incidență și asupra celorlalte contracte conexe (în raport cu gradul conexiunii respective), în armonie cu principiul *accessorium sequitur principale*. În ipoteza în care alegerea făcută de părți privește numai legea aplicabilă unuia din contractele conexe implicate la operația complexă de livrare în contrapartidă, organul de arbitraj va putea extinde (dacă, potrivit circumstanțelor concrete ale cazului dat, o atare soluție s-ar dovedi corespunzătoare) aplicarea acestei legi ca *lex causae* tuturor contractelor în prezență. b) Dacă părțile omit aplicarea principiului *lex voluntatis*, determinarea legii incidente în ce privește fondul și efectele contractului va fi făcută

de către organul arbitral, luându-se în considerare gradul de interdependență a operațiilor contractuale componente. În ipoteza în care contractele componente au fiecare o individualitate proprie și o existență independentă în raport cu celelalte, instanța de arbitraj va determina pentru fiecare dintre ele legea competentă în armonie cu normele conflictuale ale forului. Când însă contractele componente alcătuiesc o unitate juridică fundată pe strânsa interdependență dintre ele, c.î. l.m.c. va fi supus uneia și aceleași legi, pe care organul de arbitraj o va desemna ca *lex causae*, conform normelor colizionale ale forului pentru operația principală.

CONTRACT INTERNAȚIONAL DE LOHN, contract comercial având ca obiect realizarea unor operații în lohn. În practica întreprinderilor românești cu atribuții de comerț exterior, acest contract primește utilizări restrânse, fiind folosit cu precădere în legătură cu activități din domeniul industriei ușoare, mai cu seamă de către unitățile de confecții. Se practică operațiile în lohn active, fără transmiterea dreptului de proprietate asupra mărfurilor prelucrate, acestea continuând să rămâ-

nă în proprietatea clientului străin; grupele de produse ce intră în domeniul de practicare a unor asemenea operații sunt: încălțăminte, articole de marochinărie, îmbrăcăminte din piele și blană, confecții textile și tricotaje. La ambele aceste grupe de produse, operațiile în lohn privesc activitatea de confecționare a unor bunuri de larg consum din sectorul de prelucrare finală a materiilor prime. C.i.l. referitor la grupele de produse arătate privește executarea manoperei de confecționare a cărei îndeplinire este cerută vânzătorului de către cumpărător, în schimbul prețului la care acesta din urmă s-a obligat. Determinarea obiectului contractului se face de către părțile contractante prin inserarea în cuprinsul acestuia a obligațiilor ce revin fiecăreia dintre ele, precum și prin indicarea caracteristicilor tehnice și calitative specifice produsului, cantitatea, prețul unitar, valoarea și repartiția pe culori și mărimi; descrierea produselor se completează cu piese desemnate și detalii pe elemente componente. Elementul cel mai important de individualizare fizică a produsului este modelul omologat de către părți; el se execută de către unitatea producătoare, fie după modelul ori-

ginal al cumpărătorului, fie după documentația tehnică pusă la dispoziția vânzătorului de către acesta, și se păstrează la unitatea producătoare. Executarea modelului omologat pe tehnologia producătorului servește la verificarea posibilităților reale de îndeplinire a obligațiilor contractuale, mai ales a celor de natură tehnologică, prevăzute în documentația prezentată de cumpărător. Bunurile (confecțiile) la care se referă c.i.l. sunt considerate, în toate cazurile, nefungibile; ele au o individualitate proprie, determinată prin calități intrinseci, și de aceea nu pot fi înlocuite prin alte bunuri, aparținând aceluiași gen, în vederea liberării debitorului obligației de predare a lor, față de creditorul său. În temeiul c.i.l., părților le revin următoarele obligații mai importante: 1) Cumpărătorul este obligat: a) să predea loco fabrică din România (indicată de vânzător), în termenul convenit, materia primă, materialele accesorii, instrucțiunile și documentația necesară prelucrării acestuia; în acest sens el trebuie să pună la dispoziția vânzătorului materia primă, căptușeli, ață, alte accesorii, etichete, ambalaje (interioare și exterioare) embleme,

cartele de țesătură, instrucțiuni de tăiere și de cusut, tipare și textografie (model de desfășurare), tabele de consumuri, instrucțiuni de etichetare și ambalare, instrucțiuni de livrare; *b)* să asigure asistența tehnică necesară lansării în producție, precum și pe parcursul desfășurării procesului de producție, trimițând un delegat ale cărui împuterniciri se stabilesc în scris; *c)* să efectueze recepția cantitativă și calitativă a produselor finite, loco fabrică, prin delegatul său; *d)* să asigure folosirea integrală a capacităților de producție pe care vânzătorul s-a obligat să le pună la dispoziția sa; *e)* să-l înștiințeze pe vânzător cu 45 de zile înainte de termenul convenit pentru livrarea materiei prime, pentru eventualitatea că nu ar fi în măsură să predea materia primă în termenul la care s-a obligat și să suporte contravaloarea pierderilor suferite de către vânzător, din pricina nefolosirii integrale a capacităților de producție, datorată lipsei de materie primă sau altor împrejurări imputabile cumpărătorului; *f)* să înlocuiască, în termen de 5 zile de la primirea comunicării făcute de vânzător, materiile prime defecte și să completeze lipsurile constatate la materiile

prime, ori să-l împuternicească pe vânzător să diminueze coresponsabilitatea cantitatea de produse finite la care s-a obligat prin contract; *g)* să decidă autorizarea sau refuzul autorizării vânzătorului de a proceda la croirea materialului defect; *h)* să-l despăgubească pe vânzător pentru pierderile suferite ca urmare a diminuării producției la care acesta s-a obligat, ori de câte ori o atare diminuare se datorește insuficienței ori calității necorespunzătoare a materiei prime livrate; *i)* să deschidă acreditivul și să depună scrisoare de garanție bancară sau trată avalizată de o bancă agreată de BRCE, conform clauzei convenite prin contract, fără a opera vreo modificare neavizată de vânzător; *j)* uneori cumpărătorul își asumă și obligația de a pune la dispoziția vânzătorului utilaje de completare, necesare realizării tehnologiei de confecționare; într-o atare ipoteză, cumpărătorului îi revin mai multe alte îndatoriri suplimentare, precum: să predea loco fabrică din România utilajele convenite, în stare de funcționare și la termenele stabilite; să acorde asistență tehnică în vederea montării și să efectueze probele de funcțio-

nare în prezența personalului român; instruirea personalului român de deservire; asigurarea instrucțiunilor tehnice de exploatare și întreținere; asigurarea pieselor de schimb și materialelor auxiliare necesare unei funcționări normale a utilajelor livrate. 2) Vanzătorul își asumă și el un set de îndatoriri, între care: *a)* să facă recepția materiei prime și materialelor auxiliare livrate de cumpărător și să-l anunțe pe acesta din urmă, în termen de 5 zile de la sosirea acestora, asupra cantităților primite, sesizându-l despre eventualele lipsuri cantitative și calitative ori despre motivele care au determinat respingerea mărfii respective și să ceară instrucțiuni suplimentare; *b)* să procedeze la croire numai după ce a primit în magazia sa întreaga cantitate de materie primă; *c)* să producă confecțiile cu respectarea mostrelor omologate de cumpărător, a tiparelor, a tabelelor de dimensiuni și consumuri, precum și a instrucțiunilor date de cumpărător; *d)* să nu reprodacă pentru sine sau pentru alt cumpărător confecții după tiparele și instrucțiunile tehnice ale partenerului său contractual; *e)* să restituie cumpărătorului materia primă și materialele

excedentare nevoilor privind executarea obligațiilor sale contractuale; *f)* să pună în fabricație numai materia primă și materialele curate și în stare bună, iar în cazul materialelor defecte, numai cu autorizarea expresă a cumpărătorului; *g)* să păstreze și să depoziteze materialele, produsele finite și documentațiile tehnice; să suporte consecințele decurgând din deteriorarea acestora din motive ce-i sunt imputabile; *h)* să faciliteze intrarea și activitatea în fabrică a delegaților cumpărătorilor și să dea curs solicitărilor lor tehnice, dacă acestea au fost formulate motivat în scris; *j)* să înlesnească controlul tehnic aferent lansării în fabricație, cel necesar pe timpul fabricației, precum și controlul tehnic de calitate final, punând la dispoziție materialele și serviciile corespunzătoare și suportând costurile rezultate, inclusiv din analizele efectuate în cadrul controlului calitativ al mărfii; *k)* să eticheteze, marcheze, ambaleze și expedieze produsele finite conform instrucțiunilor cumpărătorului; atunci când cumpărătorul modifică condițiile inițiale într-o manieră de natură să influențeze costul, are facultatea să dea curs cererii cumpărătorului numai după ce

acesta acceptă, prin semnarea unui act adițional la contract, să achite diferența; *l)* să execute confecțiile (când cumpărătorul predă țesătura gata croită) cu respectarea eroișilor efectuate de cumpărător; în acest caz, orice abatere sau eroare constatată la produsul finit cade în sarcina cumpărătorului, cu condiția ca ea să rezulte din respectarea eroișilor; *m)* să-l anunțe prin telex pe cumpărător, în cazul în care la primele metraje croite de vânzător (după tiparele sau tablele de dimensiuni predate în cadrul contractului) rezultă o diferență de consum în plus față de consumurile stabilite anticipat de către părți, și să solicite acceptarea modificării consumurilor prestabilite; când cumpărătorul nu răspunde în termen de 78 de ore de la transmiterea telexului, vânzătorul poate considera noul consum acceptat și să procedeze în continuare, la croirea materialelor conform consumurilor reale; dacă din modificarea consumurilor rezultă o diminuare a producției sub 30% din totalul cantității convenite pentru modelul respectiv, cumpărătorul este obligat să livreze materia primă până la nivelul cantității contractate pentru prelucrare. În cazul în care cumpărătorul nu

se prezintă la efectuarea controlului calitativ la fabrică, nu indică adresa de expediere, nu achită prețul, nu deschide acreditivul sau nu trimite mijloacele de transport conform clauzelor contractuale, vânzătorul are facultatea să depună produsele în depozit, iar pe baza chitanțelor de depozit să solicite achitarea prețului. Materialele, produsele finite și documentația tehnică ce sunt în proprietatea cumpărătorului își păstrează situația respectivă pe tot timpul aflării lor în România; ca urmare, riscul pierderii lor prin evenimente de forță majoră cade în sarcina cumpărătorului. Pierderile decurgând din culpa vânzătorului urmează a fi suportate de acesta. Ca obiect al prestației cumpărătorului, prețul este un element esențial de c.i.l.; plata lui incumbă cumpărătorului pentru manopera de confecționare incorporată în produsul finit. Prețul trebuie să îndeplinească următoarele condiții: să constea într-o sumă de bani; să fie serios; să fie determinat sau cel puțin determinabil. La negocierea prețului pentru confecții în lohn se au în vedere următoarele criterii: informații asupra manoperei pe piața cumpărătorului; tranzacțiile nego-

ciate de alți vânzători externi în lobn; gradul de complexitate a modelelor; amtecealeulația de preț întoemită de producători; cursul de revenue brut plantificat; condiția de livrate INCOTERMS-1990 convenită de părți. Fondul și efectele e.a.t. sunt supuse legii desemnate de părți în temeiul principiului *lex voluntatis*. În tăcerea părților urmează să primească aplicare legea țării vânzătorului, acesta fiind contractantul cărui îi revine executarea obligației caracteristice.

CONTRACT INTERNAȚIONAL DE MANDAT COMERCIAL. contract în virtutea căruia o persoană numită *mandatar* se obligă să facă ceva pe seama altei persoane, numită *mandant*, de la care a primit o împuternicire în acest scop. Mandatul comercial are ca obiect tratarea de afaceri comerciale pe seama și socoteala mandantului; spre deosebire de mandatul civil, acesta nu se prezumă că e gratuit. Prezintă următoarele trăsături specifice, prin care se deosebește de mandatul civil: *a)* reprezentarea este numai de natura mandatului comercial, și nu de esența acestuia; de aici consecința că mandatul comercial se poate înfățișa ca *mandat cu reprezentare* (în ipo-

teza în care mandatarul încheie actul juridic cu terțul în numele și pe seama mandantului) și ca *mandat fără reprezentare* (când mandatarul încheie actul juridic în nume propriu dar în contul mandantului); *b)* este un act de comerț, deci profitabil ambelor părți; e.i.m.e. este cu titlu oneros, mandatarul primind o remunerație pentru activitatea sa, remunerație ce, de regulă, constă într-o sumă fermă sau stabilă forfetar, precizată în contract la încheierea acestuia; *c)* nu poate fi revocat pe cale unilaterală, caracterul său de act cu titlu oneros transformându-l în contract bilateral; *d)* mandatarul beneficiază de o garanție concretizată într-un drept de retenție asupra a tot ce primește pentru mandant până la momentul achitării de către acesta din urmă a tot ce-i datorează; este vorba de un privilegiu special ce se exercită asupra lucrurilor mandantului, pe care mandatarul le deține pentru executarea mandatului sau care se găsesc la dispoziția sa, în magazinele sale sau în depozite publice, pentru care el poate proba, prin posesiunea legală a poliței de încărcare sau a scrisorii de trăsură, că i s-au expediat; dacă lucrurile mandantului au fost vândute de către man-

datar, privilegiul subzistă asupra prețului (Codul comerțial român); e) în temeiul mandatului comerțial, mandatarul dobândește posibilitatea de a încheia și acte care nu sunt expres prevăzute în cuprinsul împuternicirii permise, dacă acestea se încadrează în conceptul de mandat aparent, potrivit obiceiului locului și uzanțelor și corespund nevoilor mandantului; mandantul este liber să confirme ori să anuleze actele săvârșite de mandatar cu depășirea împuternicirii, ne fiind necesar ca ratificarea să fie făcută în forma înscrisului autentic. Părțile c.i.m.e. sunt *mandantul* (sau mandantele) și *mandatarul*: în privința celui dintâi se cere întotdeauna să aibă capacitatea comerțială; cel de-al doilea nu trebuie să aibă neapărat calitate de comerciant (deoarece, de regulă, el încheie actele juridice cu terțul *nomine alieno*, exprimându-l și angajându-l pe mandant) și nici capacitatea de a încheia actul respectiv (pentru că este angajată capacitatea mandantului), ci trebuie doar să exprime o voință neviciată și să aibă discernământ. Există și situații în care se cere condiția ca mandatarul să aibă capacitatea de a săvârși acte de comerț; însă, asemenea situații privesc numai ipoteza mandatu-

lui fără reprezentare, când încheind contractul cu terțul *nomine proprio*, mandatarul este parte în acel contract comercial și, ca atare, se manifestă în calitate de comerciant. În legătură cu c.i.m.e. se pot ivi și unele probleme conflictuale, decurgând din caracterul internațional al acestui contract, care, la rândul-i, este determinat de faptul că părțile contractante au sediul social principal (sau firma individuală) pe teritorii statale diferite. Până în prezent, în materie n-au fost adoptate norme legale uniforme; de aceea urmează să primească aplicare principiile generale de soluționare a conflictelor de legi. Capacitatea părților se determină potrivit prevederilor lui *lex personalis*, respectiv de legea națională; fondul și efectele c.i.m.e. sunt guvernate de *lex voluntatis*, adică de legea desemnată de părți ca *lex causae*. În cazul în care părțile nu uzează de libertatea de a desemna *lex contractus*, se admite în general că legea locului de executare, care în fapt este legea sediului mandatarului, primește incidență cu referire la contract; această soluție este consacrată în practica organelor jurisdicționale române (atât a instanțelor de judecată, cât și a Curții de Arbitraj Bucu-

rești). Astfel, practica judiciară în materie de reprezentare a statuat că procura dată în Elveția pentru un avocat din România este supusă dreptului român cât privește problema de a decide revocarea mandatului, ca și referitor la efectele pe care le-a putut produce față de terți. La rândul ei, Curtea de arbitraj de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României a decis că în privința c.i.m.e. are vocație legea domiciliului (sediului) mandatarului, adică a locului unde se desfășoară activitatea inerentă executării contractului. Această soluție — adoptată pe seară largă de practica internațională — asigură un regim juridic unitar c.i.m.e., implicând aplicarea lui *lex loci executionis* atât fondului și efectelor raportului contractual dintre mandant și mandatar, cât și deseori, actului încheiat de mandatar cu terțul.

CONTRACT INTERNAȚIONAL

DE TURISM, contract în virtutea căruia o persoană juridică (agenție, birou, organizație de turism) își asumă obligația ca, în schimbul unei sume de bani numită preț, să procure unei persoane fizice (*turist*) un sejur sau un voiaj, asigurându-i reconfortare și agrement. Constituie ca-

drul juridic de realizare al turistului sub raportul prestărilor de servicii pe care această activitate le presupune. De esență acestui contract este asigurarea reconfortării și agrementului; activitatea turistică presupune deplasare și sejur temporar în afara domiciliului turistului, prin aceste acțiuni urmărindu-se în exclusivitate asigurarea reconfortării și agrementului turistului; turismul implică un complex de prestații care sunt însă, în totalitatea lor, subsumate unui singur scop, și anume crearea pentru turist a unei stații de reconfortare și de agrement. C.i.t. are caracter complex; acest caracter decurge din însuși obiectul său, care este prestarea de servicii complexe tinzând să satisfacă exigențele și mai cu seamă motivația psihologică pe care s-a fundat decizia fiecărui turist în parte cu privire la aderarea la oferta agenției specializate în organizarea activităților turistice. În multitudinea de servicii pe care le presupune acest contract se includ: asigurarea pentru turist a tratamentului medical în unități balneare specializate; odihnă în stațiuni montane sau maritime, sporturi de sezon, vizionarea unor obiective istorice, culturale sau a unor locuri pitorești, cazare și masă

de un anumit gen, bilete de spectacole (artistice sau sportive), vize de intrare, sejur sau tranzit, asistență medicală, iar în unele cazuri și anumite prestații de transport ocazionate de îndeplinirea serviciilor menționate. În vederea obținerii acestui complex de servicii turistul încheie prin intermediarul său (agenția de turism) ori acesta din urmă încheie direct un complex de contracte; prin efectul acelor contracte, serviciile respective sunt oferite ca un tot unitar turistului. Părțile c.i.t. sunt *agenția de turism* și *turistul*. Agenția de turism poartă denumiri speciale de la un stat la altul; de regulă ea este o societate comercială în țările cu economie de piață. Pentru a deveni parte contractantă, agenția de turism trebuie să aibă capacitatea de a săvârși acte de comerț; în cazul c.i.t., o asemenea capacitate se concretizează în aptitudinea de a încheia contracte având ca obiect prestații turistice. Turistul — și el parte în c.i.t. — nu este necesar să aibă capacitatea de a săvârși acte de comerț; acesta este o persoană fizică, iar în privința sa se cere numai condiția să posede capacitatea de a contracta. Îi este îngăduit să încheie un c.i.t. chiar minorului ce are capacitate de exercițiu re-

strânsă (reprezentat de părinți sau tutore sau nu — dacă este încadrat în muncă); de altfel, în numeroase țări funcționează agenții de turism specializate în organizarea activităților turistice pentru tineret, inclusiv pentru minori având capacitate de exercițiu restrânsă. Practic, în marea majoritate a cazurilor, c.i.t. se încheie între firme specializate din două state diferite, una dintre ele obligându-se ea, în schimbul unui preț, să asigure în țara sa prestații turistice pentru clienții celeilalte, care vor beneficia de acele prestații în calitate de turiști. Sub aspect juridic, c.i.t., care în substanța sa este o operație comercială complexă, cuprinde în conținutul său cu precădere elemente specifice contractului de prestări de servicii, dar alături de acestea se află și unele prestații specifice altor contracte, de exemplu cel de mandat, de comision, de transport; cu toate acestea el se conturează ca o unitate juridică distinctă de oricare din contractele respective și se caracterizează printr-o configurație proprie. În general, legislațiile naționale nu conțin reglementări exprese ale c.i.t.; împrejurarea a făcut ca acesta să fie redus, în practica organelor de jurisdicție, ca și în doctrină, la

unele contracte, componente (contractul de mandat, contractul de transport etc.). O asemenea soluție, indiferent de modul ei de particularizare, nu reflectă însă adevărata natură juridică a acestui contract, care, considerat prin prisma specificului său, se înfățișează a fi un contract comercial complex, având o configurație deosebită și necesitând reglementări legale adecvate. În absența unor reglementări care să-i fie aplicabile în exclusivitate, *c.i.t.* primește incidența normelor cuprinse în codurile civile și comerciale și aplicabile raporturilor obligaționale comerciale. Acest contract prezintă următoarele caractere juridice: este *intuitu personae*; sinalagmatic; cu titlu oneros; comercial cât privește agenția de turism și civil cât privește turistul. Atunci când agenția de turism ori subcontractanții acesteia au sediul într-o altă țară decât aceea a domiciliului turistului, contractul are caracter internațional; în practică el se încheie, de regulă, între agenția de turism prestatoare din țara receptivă de turism și o firmă specializată din țara emițătoare de turism. Această din urmă agenție (sau firmă) răspunde față de turist, alături de agenția organizatoare din țara turismului respectiv,

pentru executarea obligațiilor asumate față de acesta, fiind îndatorată să-l despăgubească proporțional cu neatingerea finalității de reconfortare promisă la încheierea contractului. La Conferința diplomatică care a avut loc în primăvara anului 1970 la Bruxelles (în cadrul UNIDROIT) a fost adoptată Convenția internațională privind contractul de turism, prin care se reglementează în exclusivitate contractul ce se încheie între agențiile de turism și turiști, celelalte raporturi juridice stabilite între agenție și furnizori de servicii fiind supuse pe mai departe reglementărilor existente în codurile civile și comerciale ale statelor, completate cu uzanțele comerciale. Această convenție reglementează două specii ale *c.i.t.*, și anume: contractul de organizare a călătoriei turistice și contractul de intermediere a călătoriei turistice. Cât privește dreptul aplicabil *c.i.t.* (intervenit între o agenție organizatorică de turism și o agenție intermediară de turism având sediile în state diferite); acesta se determină în armonie cu principiul *lex voluntatis*: condițiile de fond și efectele contractului sunt guvernate de legea aleasă de părți; în tăcerea părților urmează să primească

incidență legea în vigoare la sediul agenției organizatoare de turism, deoarece acestei agenții îi revine obligația caracteristică în cadrul raportului contractual. Vocația legii locului unde se află sediul agenției organizatoare de turism se legitimează și prin aceea că legea respectivă este *lex loci executionis*, prestațiile de turism (mai cu seamă sejurul) urmând să se consume pe teritoriul unde organizatorul de turism își are sediul.

CONTRACT „LA CHEIE”, varietate a contractului de *consulting-engineering* care se distinge prin aceea că furnizorul îi livrează clientului întreaga instalație contractată în stare de funcționare, fără ca acesta din urmă să-și fi asumat vreo obligație de a contribui cu ceva, el neavând altă îndatorire decât de a plăti prețul convenit. Acest contract, care prin obiectul și scopul său este unitar, subsumează mai multe contracte sau feluri de contracte, precum: a) un contract de vânzare-cumpărare (la export sau la import) având ca obiect întreaga instalație complexă; b) un contract de licență privind anumite brevete sau pentru transmiterea *know-how*-ului, ori al cărui obiect ar fi concretizat fie în dreptul de folosință asupra brevetelor vânzătorului, fie în dreptul de a

folosi *know-how*-ul acestuia; c) un contract de locație de servicii ce are ca obiect asistența tehnică acordată de către vânzător; d) un contract de împrumut pentru creditul acordat de către vânzător. C.e. este mai rar întâlnit în practica internațională, din mai multe motive. Astfel, de regulă clientul (mai cu seamă acela care se află într-o țară în curs de dezvoltare) pretinde ca mâna de lucru și utilitățile să fie autohtone; de asemenea, acesta își asumă obligația de a furniza el însuși o mare parte din materia primă necesară, urmând ca tot el să procure de la industria națională și o parte a utilajelor. Totodată clientul formulează anumite cerințe privind instruirea și formația personalului local, chemat să participe la funcționarea obiectivului industrial. Pe de altă parte, întreprinderile de *engineering* din unele țări evită să redacteze un contract unic pentru întreaga lucrare, invocând considerente de ordin fiscal: livrarea unei întregi instalații la cheie este considerată o operație comercială, fiind impozată ca atare, luându-se în considerare toate beneficiile decurgând din operația respectivă. Este considerentul pentru care se preferă utilizarea altor contracte, cum ar fi bunăoară contractul „aproape la cheie”.

CONTRACT MIXT, contractul încheiat între un stat și o persoană fizică sau juridică aparținând altui stat. Încheierea unor asemenea contracte este o consecință firească a intensificării participării directe a statelor la relațiile comerciale internaționale; în cadrul acestei participări, ele stabilesc raporturi juridice cu persoane juridice de drept privat, perfectând contracte de investiții, de concesiuni miniere și petroliere, pentru achiziționarea unor mari complexe industriale livrate „la cheie” etc. Soluționarea litigiilor izvorâte din atare contracte prezintă numeroase dificultăți atât sub aspectul desemnării jurisdicției competente, cât și sub aspectul determinării dreptului aplicabil. Oricare dintre părți ar putea fi chemată în fața unei jurisdicții de drept comun a celeilalte părți contractante, iar contenciosul lor să primească rezolvare prin aplicarea dreptului material din țara respectivă; o asemenea situație prezintă însă inconveniente grave pentru fiecare dintre contractanți. Astfel, statul contractant nu poate accepta, în temeiul suveranității sale, să fie supus instanțelor de drept comun ale partenerului său contractual și nici să i se aplice dreptul material al țării

respective, un atare drept ne fiind adaptabil exigențelor acestui gen de relații; tot astfel, partenerul său contractual (o societate comercială sau altă persoană juridică de drept privat) nu poate accepta să fie supus jurisdicției și legilor statului cu care a contractat, căci statul respectiv, de regulă importator, ar putea modifica în mod unilateral (prin măsuri fiscale, naționalizări etc.) drepturile contractuale ale contractantului investitor de capital. Prin Convenția de la Washington din 18 martie 1965 pentru reglementarea diferendelor referitoare la investiții între state și resortisanții altor state au fost înlăturate aceste inconveniente: ea stabilește că litigiile între un stat, pe de o parte, și persoane fizice sau persoane juridice de drept privat aparținând altui stat, pe de altă parte, se soluționează pe calea concilierii și arbitrajului care funcționează potrivit normelor consacrate de Convenție (capitolul IV, intitulat „Despre arbitraj”). În practica internațională s-a considerat că interdicția prevăzută de dispozițiile dreptului intern din unele țări, în sensul că statul nu are dreptul să se supună arbitrajului (el neavând deci nici dreptul să încheie o convenție

de arbitraj sau un compromis), este numai de ordine publică internă; soluția este *in favorem negotii* (lat.) deoarece, în sensul ei, această interdicție nu primește aplicare atunci când este vorba de un contract de comerț internațional încheiat pentru nevoile și în conformitate cu uzanțele comerțului internațional. Ordinea publică internațională a țării respective nu se opune la încheierea unei convenții de arbitraj, dacă aceasta privește un contract cu dublu caracter de drept privat (comercial) și internațional. C.m. au deci caracter arbitral, fiind susceptibile de a fi supuse ca atare arbitrajului.

CONTRACT DE ACCEPTARE.

formă de garanție a creditului concretizată în acceptarea de către o bancă a unui efect de comerț (de exemplu o cambie) făcută în scopul de a permite astfel trăgătorului să o scoteze. Un caz de aplicare a acestei forme de garanție ar fi, de pildă, ipoteza în care furnizorul, neavând încredere în debitorul său, cere ca efectul de comerț să nu fie acceptat de către acesta (adică de către tras), ci de către banca lui, ce va acționa astfel ca un tras, obligându-se ca atare; dându-și acceptarea, banca îi deschide clientului său un credit. O

cambie astfel acceptată devine ușor negociabilă. Acceptarea cambiei de către bancă se face în scopul de a-i permite trăgătorului să o scoteze. Practic, în cele din urmă, banca acordă pe această cale credit trăgătorului.

CONTRACT-TIP, formular, model al formei pe care trebuie să o aibă un contract, cuprinzând toate clauzele și stipulațiile a căror înscriere în conținutul acestuia este necesară pentru determinarea tuturor elementelor sale esențiale. Un asemenea contract se încheie prin completarea de către contractant a locurilor rămase în alb pe formularul tip și semnarea apoi, de către acesta, a formularului respectiv. Organizațiile profesionale au elaborat în timp, pentru a da satisfacție exigențelor impuse de rapiditatea operațiilor comerciale, e.t., în cuprinsul cărora au prevăzut toate clauzele contractului avut în vedere, lăsând părților numai posibilitatea concretizării aceluși contract prin precizarea calității mărfii vizate de e.t., a prețului acesteia, precum și a modalităților de plată. Celelalte clauze fiind exprimate deja în contract, părților le rămâne doar posibilitatea să delege de la ele, dacă dorește, cu condiția să arate aceasta în mod

explicit. C.t. se prezintă într-o mare varietate chiar în cadrul aceleiași mediu profesional; în general, conținutul lor cuprinde clauze privind cele mai importante elemente ale contractului. De regulă părțile la un asemenea contract sunt participanți la aceeași ramură de activitate (comerț cu produse petroliere, comerț cu produse siderurgice, comerț cu cereale etc.); ca urmare, în privința lor nu pot exista îndoieli asupra faptului dacă au cunoscut sau nu condițiile de vânzare a mărfurilor respective, ele fiind prezumate că, cunosc sau ar trebui să cunoască uzanțele profesiei cărora îi aparțin. Tipizarea contractelor facilitează deosebit de mult perfectarea rapidă a operațiilor de contractare, încheierea contractului putând fi făcută chiar numai printr-o simplă referire la un e.t., determinat printr-o formulă ori prin câteva inițiale. De exemplu, în cazul vânzării de cereale, contractul se poate încheia prin trimiterea unui telex conținând referința la contractul *L.C.T.A. nr. 16*, care este un e.t. al *London Corn Trade Association*; mențiunea *nr. 16* arată la care anume dintre diferitele e.t. elaborate în materie de cereale se referă expeditorul telexului. La fel, în materia vânzării de cartofi,

simpla referire la contractul F.I.S. semnifică exprimarea în termeni de cod a acceptării tuturor clauzelor inserate în e.t. elaborat de către Federația Internațională a Semințelor, ori de câte ori părțile nu hotărăsc altfel. În cuprinsul e.t. F.I.S. sunt inserate și precizări cu privire la diferite moduri în care se face vânzarea (condițiile minime și maxime de calitate, vânzările pe bază de mostre), termenele de livrare, forța majoră, plata, consecințele neîndeplinirii obligației de plată a prețului, transmiterea riscurilor, reclamațiile, clauza compromisorie etc.).

CONTRACTE CU OPTIUNI, varietate a contractelor cu executare amânată, caracterizată prin aceea că cumpărătorul unei opțiuni (numit *option buyer*—sau *holder*) are dreptul, dar nu și obligația de a cumpăra sau de a vinde o anumită cantitate dintr-un activ nespacificat, la un preț stabilit și la o dată, sau anterior acesteia, fixată pentru viitor. Cumpărătorul dobândește acest drept plătind vânzătorului (numit *option writer*) o primă ce constituie prețul opțiunii. În cazul în care cumpărătorul opțiunii se decide să-și exercite dreptul de a cumpăra sau de a

vinde activul, vânzătorului opțiunii îi revine obligația de a livra, sau de a accepta livrarea acelui activ la prețul de exercitare indiferent de prețul curent al activului. Pierderea potențială pentru vânzătorul de opțiune devine astfel nelimitată. Dimpotrivă, atunci când cumpărătorul nu-și exercită dreptul, lăsând opțiunea să expire, pierderea lui este limitată la prima plătită vânzătorului. C.o. au apărut în prima jumătate a sec. XVII în Olanda fiind imaginate în domeniul comerțului cu lăcele. Producătorul care urma să expedieze cu vaporul o cantitate de bulbi încheia, în scopul de a se proteja pe timpul transportului împotriva riscului de pierdere a mărfii, un contract cu un alt producător privind cumpărarea de la acesta a unei cantități de bulbi egală cu cea expediată pentru un anumit preț la opțiunea sa. În cazul realizării riscului și deci a pierderii mărfii expediate el avea dreptul să exercite opțiunea de cumpărare spre a înlocui marfa pierdută. Dacă dimpotrivă, marfa ajungea intactă la destinație, el renunța la exercitarea opțiunii. Opțiunea îndeplinea rolul de a acoperi riscul prin a cărui realizare era influențată executarea contractului. Inițial, opțiunile nu erau

negociabile, dreptul conferit titularului nefiind transmisibil. Astfel de opțiuni se utilizau la Bursa de la Paris conferind drepturi de vânzare/cumpărare a unui activ, la un anumit preț pe piața cu lichidare lunară. Cumpărătorul opțiunii plătea un preț pentru dreptul dobândit, iar în prețuia finalizării executării contractului putea să exercite sau să abandoneze opțiunea. În prezent, pe toate piețele bursiere s-au impus opțiunile negociabile care au fost imaginate și utilizate la bursele americane ca titluri financiare derivate. Împrejurarea a plasat într-un plan cu totul secundar operațiunile cu primă și operațiunile cu opțiune nenegociabilă. În funcție de dreptul conferit, opțiunile sunt de două feluri: *call* și *put*. V. și opțiuni negociabile; opțiuni *call*; opțiuni *put*.

CONTRACTOR-AGENT, agent independent a cărui activitate, deși lucrează pe baza împuternicirii date de principal printr-un contract de *agency*, nu este supusă controlului acestuia din urmă.

CONTRACTUL DE CONT DE DEPOZIT DE FONDURI ÎN BANCĂ, contract bancar convenit de o bancă comercială și

clientul său în virtutea căruia acesta din urmă își constituie un depozit bancar, iar banca depozitară asigură înlăptuirea operațiilor solicitate de client în limita disponibilului acestui cont, având totodată dreptul de a utiliza fondurile depozite și în propriul său interes, dar și obligația de a le restitui deponentului la cererea lui. În mod obișnuit un astfel de contract se încheie de bănci cu clienți ce nu au calitatea de comercianți. Contul de depozit îndeplinește numai funcția de reglementare a creanțelor, nu și funcția de garanție: o creanță se consideră înțrătată în cont numai dacă este certă, lichidă și exigibilă. Încheierea c.e.d.f.b. este monopolul băncilor și al Casei de Economii și Consemnațiuni, acestea fiind singurele instituții care au capacitatea juridică de a primi spre păstrare fonduri bănești aparținând publicului și totodată dreptul de a utiliza acele fonduri în propriul lor interes, dar și obligația de a le restitui la cerere (la vedere sau la termenul convenit). C.e.d.f.b. are o configurație specifică care decurge din caracterul neregulat al depozitului. Banca devine proprietara fondurilor, care sunt bunuri fungibile și consumptibile, suportând riscul pierii sau degra-

dării fortuite a acestora. La cerere, sau după caz, la termen, ea restituie suma solicitată predând inițial spre păstrare în depozit. Totodată, banca nu are obligația de a restitui aceeași valoare, riscul deprecierei monetare fiind suportat de client, chiar dacă pe timpul cât s-au aflat în depozitul ei banca a utilizat banii primiți spre păstrare și a obținut profit ca urmare a utilizării lor în interesul propriu. De altfel, nu în toate cazurile se restituie numerar. Adesea banca restituie carnete de cecuri sau operează viramente. Tot așa, alimentarea contului de depozit nu trebuie obligatoriu făcută cu numerar, ci poate fi înlăptuită prin virament sau pe baza scontării de către bancă a unui efect de comerț (ca de pildă o cambie). Depozitele bănești sunt purtătoare de dobândă. Datorită acestui fapt c. e. d. f. b. se înlăptușează, cel puțin sub aspect economic, ca un împrumut acordat băncii. C.e.d.f.b. are ca obiect efectuarea operațiunilor de depozit în vederea atragerii resurselor bănești disponibile ale persoanelor juridice și ale persoanelor fizice pentru păstrarea și fructificarea lor. Banca poate refuza restituirea depozitului solicitată, opunând clientului compensația legală în cazul exis-

tenței unei creanțe a băncii față de clientul deponent. În principiu, retragerea fondurilor date în depozit poate fi făcută de către client (sau mai exact numai de către el), dar este o persoană juridică) o atare operațiune se va putea face și de către succesorii lui în drepturi. Totodată clientul poate da mandat unei alte persoane să retragă fondurile depuse de el (stipulând în acest sens o clauză de restituire). Într-o atare ipoteză, dacă titularul de cont încetează din viață sau în cazul persoanelor juridice, încetează să existe ca subiect de drept, banca depozitară care cunoaște această împrejurare nu va putea elibera fondurile aflate în depozit la cererea mandatarului desemnat de titularul de cont, afară numai dacă toți moștenitorii își vor da acordul pentru retragerea fondurilor de către mandatar. Forma de bază a c.e.d.f.b. este depozitul la vedere, care se distinge prin aceea că implică restituirea fondurilor în orice moment, la cererea depunătorului. Alături de această formă, se mai poate înfățișa și sub alte forme și anume: depozit pe termen; bonurile de casă (sau de casierie); bonurile de capitalizare; depozitul de economii; depozitul de titluri.

CONTRAOFERTĂ, răspuns la o ofertă care conține adăugiri, limitări sau alte modificări, vizând conținutul esențial al acelei oferte. În concepția destinatarului ofertei, e. este considerată drept o acceptare; din punct de vedere juridic ea are însă semnificația unui refuz.

CONTRAPARTIDĂ, operație de comerț internațional presupunând acceptarea de către exportator ca plata aferentă pentru livrările de mărfuri sau pentru serviciile prestate să se facă (integral sau parțial) prin livrări de produse sau prestări de servicii realizate de importator. Operațiunile de e. subsumează un set complex și paralel de obligații având ca sursă un contract unic de schimb, sau două ori mai multe contracte de vânzare-cumpărare legate între ele. Scopul unor asemenea operațiuni este egalizarea sau echilibrarea, cel puțin parțială a cheltuielilor în valute făcute de către parteneri. Regula în materie de e. este existența unei pluralități de contracte legate între ele, precum: a) contractul principal de vânzare-cumpărare, convenit între exportator și importator, ce reglementează în raporturile dintre părți aspectele privind vânzarea-cumpărarea de produ-

se sau servicii, inclusiv modalitățile de plată a prețului; b) contractul-cadru, anexă a contractului de vânzare-cumpărare, în virtutea căruia exportatorul, parte în acest din urmă contract, se angajează să preia în c. de la importator, sau de la o terță persoană desemnată de importator, mărfuri sau servicii valoric egale sau inferioare sumei reprezentând prețul exportului inițial; c) contracte de vânzare-cumpărare specifice convenite de exportator în executarea obligației asumată în c. cuprinsă în contractul-cadru. Aranjamentul pe care îl comportă c. depinde sub aspectul realizării sale de mai mulți factori esențiali și anume: gama, natura și calitatea mărfurilor acceptate cu titlu de livrări; furnizorii capabili să asigure livrarea produselor sau prestarea serviciilor în c.; nivelul obligațiilor de preluare în c.; prețurile de vânzare a produselor sau serviciilor acceptate pentru preluări în c., precum și modalitățile de stabilire a lor; durata perioadei prevăzute pentru neexecutarea sau executarea cu întârziere a obligațiilor contractuale asumate; eventualele restricții cu privire la revânzarea produselor preluate în c. pe piața cumpărătorului și/sau pe terțe piețe; dreptul de a trans-

fera angajamentele de preluare în c. către o terță parte; condițiile în care vânzătorul din contractul principal este liberat de executarea obligațiilor sale de a prelua mărfuri în c. Există mai multe tipuri de operațiuni în c. precum: a) *operațiuni de barter*, concretizate în schimb de marfă contra marfă, fără intervenția banilor; b) *operațiuni de c. propriu-zise*, fondate pe o pluralitate de contracte având perioada de executare extinsă pe mai mulți ani; c) *operațiuni de compensație*, care în numeroase cazuri sunt legate de activități complexe de cooperare economică și tehnico-științifică. C. se poate înfățișa, ținând seama de sincronizarea sau nesincronizarea și de gradul de obligativitate al angajamentelor asumate de părți, în diverse variante, și anume: *precompensația* (cumpărare anticipată); *tranzacția paralelă*; *aranjamente globale de c.* Printre avantajele pe care le prezintă operațiunile în c. mai importante sunt: procurarea implicită a sumelor în valută necesare pentru plata importurilor; crearea de posibilități pentru ameliorarea situației balanței comerciale; facilitarea exporturilor de mărfuri și servicii; evitarea unor obstacole netarifare; asigurarea unei anumite stabilități și con-

tinuități relațiilor dintre partenerii de afaceri etc. Totodată operațiunile în c. pot prezenta și anumite dezavantaje, precum: posibilitatea ca prețurile mărfurilor convenite pentru livrări în c. să nu corespundă valorii reale a mărfurilor respective; favorizarea lipsei de interes pentru ameliorarea calității și competitivității mărfurilor exportate în c.; posibilitatea apariției unor dificultăți în ce privește coordonarea, urmărirea și realizarea livrărilor în c. etc. În prezent există tendința de a folosi mai mult c. în raporturile de comerț internațional. Această tendință este determinată de factori globali și de factori specifici. Factorii globali cei mai importanți sunt: escaladarea protecționismului comercial; amplificarea deficitelor balanțelor de plăți externe ale țărilor mai puțin dezvoltate; amplificarea presiunii inflaționiste asupra prețurilor internaționale; stagnarea creșterii economice în unele țări etc. Cât privește factorii specifici, aceștia sunt în general diferiți la diferite grupuri de țări. Astfel în cazul fostelor țări socialiste extinderea c. a fost stimulată de: accentuarea temporară a dezechilibrelor balanțelor comerciale externe; majorarea și diversificarea discriminărilor

impuse la import de țările occidentale; insuficiența devizelor liber convertibile pentru acoperirea nevoilor de importuri în vederea asigurării dezvoltării economico-sociale; interesul de a pătrunde pe segmente noi ale pieței externe etc. La țările în curs de dezvoltare extinderea c. a fost facilitată de: diversificarea necorespunzătoare a ofertei de export și nevoia resimțită pentru îmbunătățirea acesteia; preocuparea pentru valorificarea mai bună a produselor tradiționale principale; experiența precară în domeniul comercializării mărfurilor pe piețele externe; etc. În fine, în cazul țărilor dezvoltate amplificarea tendinței de utilizare a c. a fost facilitată de: relativa restrângere a cererii interne și externe; necesitatea valorificării optime a oportunităților de export etc. Dezvoltarea și extinderea comerțului internațional în c. a determinat constituirea unor structuri interne specializate, precum organisme guvernamentale, asociații ale producătorilor și comercianților, departamente de profil ale marilor firme etc.

CONTRASTALII, termen prin care se desemnează timpul suplimentar acordat navlositorului

de căpitanul navei, în ipoteza în care cel dintâi nu reușește în timpul de stalii să finalizeze operațiunile de încărcare sau descărcare a navei. Navlositorului îi revine obligația de a plăti pentru c. armatorului o sumă în plus, menită să acopere prejudiciul suportat de acesta din urmă prin efectul staționării prelungite a navei în port. C. se consemnează într-un document numit *time-sheet*, semnat de către delegații armatorului și cei ai navlositorului.

CONTROL VALUTAR, denumire generică dată setului de măsuri adoptate de stat cu referire la supravegherea și/sau interzicerea unor operațiuni de schimb valutar și de utilizare a monedei naționale pe plan internațional. Urmărește îmbunătățirea situației balanței de plăți și vizează: tranzacțiile internaționale (și în general tranzacțiile comerciale), turismul internațional, prestările de servicii, plățile externe curente, investițiile directe sau de portofoliu în străinătate, depozitele bancare, activele comerciale sau financiare având scadența mai mică de un an, etc. C.v., în diferite forme, este exercitat în marea majoritate a țărilor lumii și are ca domeniu prioritar mișcările de capital.

Căile de exercitare a c.v. în țările cu economie de piață sunt, în general, următoarele: controlul încasărilor valutare provenite din exporturile de mărfuri și servicii, a cărui exercitare presupune instituirea de către stat, în sarcina exportatorilor de bunuri și de servicii, a obligației de a ceda (în tot sau în parte) suma în valută pe care o încasează; controlul plăților făcute în cadrul importurilor de bunuri și de servicii, ceea ce implică obligația pentru importatori de a obține o anumită autorizare prealabilă efectuării plăților externe, precum și instituirea unor restricții cantitative privind anumite importuri și a obligativității efectuării unor depozite prealabile la import; introducerea de restricții (în sensul limitării sau interzicerii) privind plățile cu caracter financiar cu referire la repatrierea capitalurilor străine, a cotelor părți de beneficiu, a transferurilor de capital autohton în străinătate, a plăților externe particulare pentru operațiuni necomerciale, etc.

CONTROL VAMAL, activitate desfășurată de autoritatea vamală și având ca scop verificarea existenței și valabilității autorizației de import (export) și a concor-

danței dintre conținutul documentelor însoțitoare ale mărfii și marfa în sine sub aspectul cantității, sortimentului și al altor parametri definitorii ai acesteia C.v. poate fi efectuat fie la vama din interior, fie la vama de la frontieră. În cazul în care e.v. se efectuează la un oficiu vamal de interior, marfa respectivă nu se mai supune e.v. de la frontieră; aici este supusă verificării numai integritatea sigiliilor vamale aplicate de oficiul de vamă din interior sau de vama din țara de expediție. Vor fi totuși supuse unui nou control de frontieră mărfurile destinate exportului în cazul în care mijlocul de transport sau coletele sosesc la destinație fără sigilii, cu sigilii violate, sau cu sigilii aplicate incorect, ca și atunci când sigiliile aplicate nu corespund celor menționate în documente. În fine, la vama de frontieră va fi efectuat un nou e.v. ori de câte ori există indicii că în mijlocul de transport au fost introduse și alte bunuri decât acelea menționate în documentele de însoțire a mărfii.

CONTROLOR INDEPENDENT,

terț (expert tehnic, regulator al contractului sau arbitru) desemnat de părțile contractului comercial internațional pentru

verificarea, în anumite situații, a condițiilor implicate de unele clauze de adaptare (clauza ofertei concurente, clauza clientului celui mai favorizat, clauza primului refuz). Împrejurările ce urmează să fie verificate de e.i. sunt: condițiile ofertei concurente, condițiile oferite terților (în cazul clauzei clientului celui mai favorizat), condițiile în care contractantul a tratat cu terțul spre a se constata dacă nu a tratat în alte condiții decât acelea care au format obiectul refuzului (în cazul clauzei primului refuz) etc. Natura juridică a e.i., adică a terțului intervenient în raportul contractual stabilit între cele două părți care s-au obligat una față de alta, depinde de sarcinile atribuite acestuia de către contractanți. Nerespectarea clauzelor contractuale menționate de către cei ce s-au obligat și inclusiv de către terți, se sancționează, pe planul dreptului comun, prin mijloacele specifice răspunderii civile, contractuale sau delictuale (după caz), în ciuda dificultăților pe care le comportă determinarea întinderii despăgubirii (care ar putea cuprinde pierderea avantajelor ce puteau fi obținute prin respectarea clauzelor respective).

CONTURILE CURENTE ALE

ASOCIAȚILOR, sursă de finanțare extra-bancară larg răspândită, având caracterul unor împrumuturi cu dobândă acordate de asociați (acționari) societății comerciale la care aceștia participă. Asemenea împrumuturi pot fi acordate în două moduri, și anume: a) vărsăminte în numerar în casieria societății; b) menținerea la dispoziția societății a sumelor cuvenite asociaților cu titlu de dividende sau de remunerații care nu au fost încasate de aceștia. În ambele situații, asociații (acționarii) titulari de conturi curente au calitatea de creditori ai societății cu toate drepturile și obligațiile aferente acestei calități. Cât privește dobânda pentru împrumuturile respective, aceasta se fixează prin actul constitutiv al societății (contractul de societate și statutul) sau printr-o convenție separată intervenită între asociați. Creditorii pot renunța la dobândă, chiar dacă prin statut s-a prevăzut o asemenea dobândă, printr-o declarație în acest sens. Rambursarea împrumutului astfel acordat se face în condițiile stipulate, după caz, prin statut, ori prin convenția ulterioară acestuia. În absența unei clauze contrare, asociatul creditor poate cere rambursarea imediată a soldului creditor al

contului său. Este însă posibil ca statutul să instituie obligativitatea menținerii soldului creditor pe o durată de timp determinată, cu o dobândă prestabilită. În acest caz încetarea calității de asociat (acționar) mai înainte de expirarea acelei durate nu comportă și dreptul de a cere rambursarea anticipată a soldului. Tot așa, statutul sau, după caz, convenția ulterioară lui, pot restrânge dreptul creditorului de a solicita și de a obține rambursarea intempestivă a soldului creditor în anumite situații, precum: stipularea unei clauze de preaviz; convenirea de către părți a unei clauze de nerambursare pentru ipoteza că survine un anumit eveniment; existența unei stipulații privind menținerea soldului până la atingerea unui anumit nivel al fondurilor societății. Soldul creditor al contului curent poate face obiectul unei cesiuni de creanță concomitent cu cesiunea părților sociale sau chiar distinct de aceasta. În ambele situații, soldul creditor trebuie să fie valoric cel puțin egal cu prețul de cesionare, cedentul fiind obligat să garanteze existența creanței.

CONȚINUTUL CONTRACTULUI DE COMERȚ INTERNAȚIONAL, totalitatea drepturilor și obligațiilor la care dă naștere

voiața juridică a contractanților, materializată într-un contract dat. Se exprimă prin clauze, dintre care unele fiind impuse de împrejurări ce scapă incidenței dreptului intern al statelor (cum ar fi, probleme de conjunctură, cazuri de forță majoră specifice etc.) nu sunt necesare în contractele reglementate de norme prin care se concretizează acest drept, iar altele sunt menite să exprime soluții diferite de acelea adoptate de dreptul intern. Astfel de clauze sunt, de exemplu: *pactum de lege utenda*, prin care contractanții determină sau aleg legea ce va governa raportul lor juridic obligațional (*electio iuris*); clauza de arbitraj, prin care părțile stabilesc modul de soluționare a litigiilor dintre ele pe calea arbitrajului, clauză ce, în fapt, reprezintă ca însăși un contract, inclus în contractul principal sub forma unei convenții de arbitraj (așa-numita clauză compromisorie); clauzele având drept scop menținerea valorii contractului față de fluctuațiile pieței internaționale și care pot fi clauze de indexare ori de revizuire a prețului, clauze valutare sau de variație a schimbului etc.; clauzele referitoare la adaptarea sau readaptarea contractului pe termen lung, la noile circumstanțe, imprevizibile în

momentul încheierii contractului, împrejurări ce potrivit dreptului comun ar fi de natură să legitimeze desființarea contractului (din această categorie face parte, spre exemplu, clauza de *hardship*); clauzele privind raportul dintre contractanți și terți, cum sunt bunăoară clauza clientului celui mai favorizat, clauza ofertei concurente, clauza primului refuz etc.

CONVENȚIA INTERNAȚIONALĂ DE LA NEW YORK (10 Iunie 1958), acord internațional perfectat între mai multe state, prin care se reglementează diverse aspecte privind recunoașterea și executarea sentințelor arbitrale străine. Abordează mai multe probleme, precum:

1) *Definiția sentinței arbitrale*. „Prin sentințe arbitrale se înțelege nu numai sentințele date de către arbitri numiți pentru cazuri determinate, ci, de asemenea, și acelea care sunt date de către organe de arbitraj permanente, cărora părțile li s-au supus”. 2) *Precizarea conceptului de convenție de arbitraj*. Fiecare din statele părți la Convenția de la New York recunoaște convenția scrisă prin care părțile se obligă să supună unui arbitraj toate diferendele sau anumite diferende care s-au ivit

ori care ar putea să se ivească între ele, privind un raport de drept determinat contractual sau necontractual, referitor la o problemă susceptibilă de a fi reglementată pe calea arbitrajului. Prin convenție scrisă se înțelege fie clauza compromisorie înscrisă într-un contract, fie un compromis, semnat de părți ori cuprins într-un schimb de scrisori sau telegrame. Tribunalul unui stat contractant sesizat cu un litigiu în legătură cu o problemă cu referire la care părțile au încheiat o convenție de arbitraj (clauză compromisorie sau compromis) va îndruma acele părți la arbitraj, la cererea oricăreia dintre ele, atunci când nu constată că respectiva convenție este caducă, inoperantă sau nesusceptibilă de aplicare.

3) *Instituie o prezumție „juris tantum” cu privire la îndeplinirea condițiilor de validitate de către sentințele arbitrale străine.* Recunoașterea și executarea sentinței arbitrale străine nu pot fi refuzate, la cererea părții contra căreia este invocată acea sentință, decât dacă respectiva parte face dovada iregularității sentinței respective în fața autorității competente a țării unde sunt cerute recunoașterea și executarea. Partea care invocă o sentință arbitrală străină nu trebuie

să producă dovada regularității acesteia, deoarece regularitatea sentinței respective este prezumată până la dovada contrară; numai partea care pretinde că nu sunt îndeplinite condițiile de regularitate ale sentinței este ținută să probeze alegația sa. Instanța sesizată cu cererea de recunoaștere sau de încheiere a executării sentinței arbitrale străine este îndreptățită să verifice din oficiu unele condiții de regularitate ale acelei sentințe, și anume caracterul arbitral al litigiului și respectarea ordinii publice locale.

4) *Enunțarea limitativă a cazurilor de nevaliditate a sentinței arbitrale străine.* Aceste cazuri sunt: a) Incompetența organului arbitral care a pronunțat sentința. Competența instanței arbitrale străine se apreciază în raport cu prevederile convenției de arbitraj a părților privind litigiul respectiv. Capacitatea părților care au încheiat convenția de arbitraj se stabilește în fața instanței arbitrale potrivit legii aplicabile lor, care poate fi legea personală a fiecăreia dintre părți ori legea indicată de norma conflictuală a instanței de *exequatur*; în dreptul nostru, aceste legi coincid, dat fiind că și norma conflictuală (*lex fori*), adică legea română supune capacitatea părților tot le-

gii personale a părții contractante respective. Nevaliditatea convenției de arbitraj în toate celelalte cazuri, cu excepția capacității, se determină potrivit legii căreia părțile au subordonat-o (care este norma conflictuală principală), sau în lipsa unei indicații în acest sens, conform legii țării în care sentința a fost dată (care este norma conflictuală secundară). *b)* Depășirea competenței acordată de părți instanței de arbitraj. Aceasta constituie cauză de nevaliditate a sentinței arbitrale străine atât atunci când este vorba de un diferend care nu este cuprins în clauza compromisorie, ori în compromis (*non petita*), cât și atunci când se dă o soluție care depășește prevederile convenției de arbitraj (*ultra petita*). *c)* Constituirea instanței arbitrale și procedura urmată în fața acesteia nu a fost conformă cu convenția părților ori, în lipsa unei atare convenții, nu a fost conformă cu legea țării unde a avut loc arbitrajul.

CONVENȚIE DE ARBITRAJ, acordul părților unui contract comercial internațional de a supune litigiile lor unui arbitraj, specificând și condițiile în care va statua arbitrajul astfel desemnat. În terminologia uzuală a

dreptului comerțului internațional, expresia *c.a.* desemnează atât clauza compromisorie, cât și compromisul. *C.a.*, la fel ca însăși instituția arbitrajului comercial internațional, are o dublă componență: contractuală și jurisdicțională; împrejurarea influențează modul de determinare a legii aplicabile acestei convenții, permițând luarea în considerare a mai multor soluții; *1) Legea autonomiei:* în armonie cu această soluție, alegerea legii aplicabile *e. a.* se face prin acordul părților (*lex voluntatis*) la fel ca în privința oricărui contract. Soluția își găsește consacrare prin Convenția de la New York din 1958 (asupra recunoașterii și executării sentințelor arbitrale străine) conform căreia pentru recunoașterea și executarea sentințelor arbitrale este necesar ca și *c.a.* să fie valabilă potrivit legii la care au supus-o părțile. De asemenea, această soluție a fost reținută și de Convenția europeană asupra arbitrajului comercial internațional din 21 aprilie 1961, conform căreia tribunalul judiciar ce trebuie să se pronunțe asupra existenței și validității unei *c.a.* va trebui să statueze într-un atare scop după legea la care părțile au supus acea convenție; totodată, refe-

rindu-se la cauzele de anulare a unei sentințe arbitrale ce ar legitima un refuz de recunoaștere și executare într-un alt stat decât acela în care sentința a fost pronunțată. Convenția prevede că face parte dintre aceste cauze și împrejurarea că potrivit legii la care au supus părțile c.a., aceasta nu este valabilă. 2) *Legea țării unde s-a pronunțat sentința*: aplicarea acestei legi poate avea loc numai cu titlu subsidiar, adică doar atunci când părțile nu s-au pronunțat, prin acordul lor, cu privire la legea aplicabilă c.a. Este ceea ce rezultă din Convenția de la New York (asupra recunoașterii și executării sentințelor arbitrale străine) potrivit căreia recunoașterea și executarea unei sentințe arbitrale este condiționată de valabilitatea c.a. în raport cu dispozițiile legii țării căreia au supus-o părțile, sau în lipsa unei indicații în această privință, conform legii țării unde a fost pronunțată sentința. În același sens, Convenția europeană asupra arbitrajului comercial internațional stabilește că atunci când judecătorii au a se pronunța cu privire la existența sau validitatea unei c.a., ei vor statua după legea la care părțile au supus acea convenție, sau în lipsa unei indicații în această privință, după legea

țării unde sentința trebuie să fie pronunțată. Totodată aceeași Convenție, enumerând cauzele de anulare a unei sentințe arbitrale, precizează că una dintre aceste cauze este lipsa de valabilitate a c.a. potrivit legii la care părțile au supus-o sau, în lipsa unei indicații într-un atare sens, în virtutea legii țării unde sentința a fost pronunțată. 3) *Legea indicată de normele conflictuale ale forului*: ori de câte ori părțile nu au determinat legea aplicabilă, iar la momentul supunerii litigiului spre soluționare unui tribunal judiciar nu este posibil să se prevadă care va fi țara unde se va pronunța sentința, existența și validitatea c.a. urmează să fie cărmuite de legea aplicabilă potrivit normelor conflictuale ale țării tribunalului sesizat. Redactarea c.a. diferă după cum părțile optează pentru un arbitraj instituționalizat sau pentru un arbitraj *ad hoc*. În cazul unui arbitraj instituționalizat, părțile fac referire, în cuprinsul c.a., la regulamentul instituției respective. Ele ar putea utiliza, de pildă, formula: „orice litigii ce se vor naște din acest contract vor fi soluționate în mod definitiv potrivit regulamentului Comerei Internaționale de Comerț din Paris”. Dar o asemenea formulă, tocmai pentru că este sim-

plă, comportă anumite inconveniente sau riscuri, în vederea evitării cărora părțile pot lua următoarele măsuri: a) Să aleagă arbitrii, fiecare dintre ele desemnând câte un arbitru și totodată să fie numit și cel de-al treilea arbitru, pentru ca sentința să poată fi dată, în caz de divergență între arbitrii aleși de părți, cu o majoritate de doi la unu; celui de-al treilea arbitru trebuie să i se lase posibilitatea de a se pronunța în eventualitatea că fiecare din cei trei arbitri opinează diferit față de ceilalți membri ai completului de arbitraj. Părțile trebuie să ia în considerare și ipoteza în care una dintre ele nu și-ar desemna arbitrul, ca și eventualitatea neînțelegerii arbitrilor cu privire la desemnarea celui de-al treilea arbitru: în toate cazurile, părțile pot fixa un termen înăuntrul căruia să se rezolve atât desemnarea de către fiecare dintre ele a câte unui arbitru, cât și numirea celui de-al treilea arbitru; dacă aceste probleme nu pot fi rezolvate în termenul stabilit, desemnările respective urmează a fi făcute de către însăși instituția permanentă de arbitraj. b) Să determine numărul arbitrilor; sub acest aspect, părțile pot adopta una din următoarele soluții: să desemneze de comun

acord un arbitru unic; să aleagă fiecare dintre ele câte un arbitru, iar dacă aceștia nu se pot pune de acord asupra soluției, să desemneze un al treilea arbitru; corespunzător complexității cauzei, părțile pot alege, fiecare, câte doi arbitri, iar aceștia să-l desemneze pe cel de-al cincilea arbitru. c) Să determine puterile arbitrilor care pot cuprinde: încercarea de conciliere prealabilă, arbitraj *ex aequo et bono*; extinderea prerogativelor arbitrilor în raport cu complexitatea problemelor pe care le ridică executarea contractului și adaptarea procedurii pentru asigurarea unei soluționări juste; etc. d) Să confere arbitrilor puterea de a recurge la o expertiză tehnică prealabilă, sens în care se poate face referire eventual la regulamentul Camerei Internaționale de Comerț asupra expertizei tehnice. e) Să aleagă locul unde urmează să se țină arbitrajul. Locul arbitrajului (adică țara în care are loc acesta) este important pentru validitatea oricărei proceduri; totodată dreptul procesual al forului poate influența atât recunoașterea cât și executarea sentinței arbitrale. Dacă între țările ai căror resortisanți sunt părțile contractante nu există convenții internaționale privind recunoașterea și execu-

tarea sentințelor arbitrale, este preferabil ca locul arbitrajului să fie stabilit în țara pârâtului sau într-o altă țară, unde pârâtul are bunuri susceptibile de urmărire. f) Să aleagă dreptul aplicabil (*electio iuris*), adică dreptul în temeiul căruia se va soluționa litigiul. Părțile pot determina ele inele printr-o stipulație contractuală (*pactum de lege utenda*) dreptul aplicabil (*lex causae*) sau să confere arbitrilor puterea de a determina legea aplicabilă (așa cum prevede Convenția europeană asupra arbitrajului comercial internațional din 1961, ca și Regulamentul Curții de Arbitraj a Camerei Internaționale de Comerț din Paris). g) Să determine limba în care urmează să se desfășoare procedura arbitrală. În lipsa unui acord între părți, limba ce se va impune va fi aceea în care s-a redactat contractul, prezumându-se că ele au convenit în acest sens. Pentru a se evita dificultăți de interpretare a dreptului aplicabil, este preferabil ca limba în care se desfășoară procedura arbitrală să fie în concordanță cu acest drept. h) Părțile să-și asume formal angajamentul de a executa sentința dată de arbitri. Părțile au libertatea să fixeze și termenul în care arbitrii urmează să finalizeze procedura de so-

luționare a litigiului lor. Este însă necesar ca ele să prevadă și posibilitatea prelungirii aceluși termen, acestea putând conferi o atare prerogativă unui terț, unei personalități sau unei instituții.

CONVENȚIE INTERNAȚIONALĂ, 1. Sintagmă prin care se desemnează o înțelegere convenită de două sau mai multe state sau organizații internaționale pentru reglementarea anumitor probleme internaționale, determinarea drepturilor și obligațiilor părților, ca și a regulilor de conduită ce acestea se îndatorează a le respecta. **2.** Tratat (sau acord) internațional încheiat într-o formă ce necesită ratificarea sau adeziunea statelor contractante. Problemele reglementate prin ei sunt de natură diversă: general-politice, economice, tehnico-științifice, culturale, sanitare, juridice etc. **3.** Principal izvor al dreptului comerțului internațional, ca și al dreptului internațional public. În sfera sa de cuprindere se includ mai multe feluri de acte internaționale, precum: convențiile bilaterale, cele multilaterale, tratatele, acordurile etc. Pe planul dreptului comerțului internațional, ei urmăresc remedierea dificultăților decurgând

din marea diversitate a reglementărilor naționale: unele e.i. au menirea de a uniformiza regulile de drept internațional privat, iar altele tind la crearea unui drept substanțial (sau material) uniform. Din prima grupă fac parte de exemplu: Convenția (adoptată la Geneva în anul 1930) prin care se reglementează unele conflicte de legi în materie de cambie și bilet la ordin; Convenția (perfectată la Geneva în anul 1931) reglementând unele conflicte de legi în materie de cecuri; Convenția (adoptată la Haga în anul 1955) asupra legii aplicabile vânzărilor internaționale de bunuri mobile corporale. În cea de-a doua grupă se includ bunăoară: Convenția referitoare la legea uniformă asupra vânzării internaționale de bunuri mobile corporale (Haga, 1964); Convenția stabilind legea uniformă asupra formării contractelor de vânzare internațională de bunuri mobile corporale (Haga, 1964); Convenția Națiunilor Unite asupra contractelor de vânzare internațională de mărfuri (Viena, 1980) — menită să înlocuiască cele două Convenții perfectate la Haga în 1964, menționate în momentul și pe măsura intrării sale în vigoare; Convenția pentru recunoașterea și executarea sentin-

țelor arbitrale străine (New York, 1958); Convenția asupra arbitrajului comercial internațional (Geneva, 1961); Convenția reglementând raporturile ce decurg din contractul de expediție sau în legătură cu acesta (Varșovia, 1956); Convenția privind transportul de mărfuri pe Dunăre (Bratislava, 1955); Convenția reglementând transportul combinat de mărfuri pe calea ferată și Dunăre (Sofia, 1959) etc.

CONVERTIBILITATE, calitate ce poartă legii, este recunoscută unei monede naționale de a putea fi schimbată cu o altă monedă în mod liber, prin vânzare-cumpărare pe piață, fără restricții în ceea ce privește suma schimbată, scopul în vederea căruia se face schimbul și calitatea celui care face schimbul (fiind indiferent dacă acesta este rezident sau nerezident). C. se poate înfățișa în diferite forme, precum: a) *c. oficială*, care se distinge prin aceea că presupune un curs fix ce trebuie respectat în relațiile existente între autorități monetare și cu acele autorități; b) *c. de piață* (sau reciprocă) ce vizează relațiile între valute și care se înfăptuiește de către bănci la cursurile fluctuante ale pieței; c) *c. parțială*, carac-

terizată prin aceea că valuta unei țări se schimbă numai cu unele valute; d) *c. totală*, de specificul căreia este posibilitatea efectuării schimbului cu toate valutele străine. Cât privește *c. de piață*, aceasta comportă obligația autorității monetare de a menține fluctuația cursurilor în limitele prestabilite și de a menține cursurile flotante în limita unor oscilații normale. Îndeplinirea acestei obligații devine posibilă prin intervenția statului pe piață, concretizată prin vânzarea sau, după caz, prin cumpărarea de valută utilizând în acest scop rezerva internațională oficială. După 1944, *c.* a devenit un principiu fundamental al sistemului monetar internațional. Statutul F.M.I. acordă *c.* două accepțiuni: a) abolire a restricțiilor și discriminărilor în domeniul plăților și transferurilor valutare internaționale (accepțiune mai largă) și b) obligație a băncii centrale de a cumpăra de la o bancă centrală străină propria sa monedă deținută de aceasta, cumpărarea făcându-se la cererea băncii deținătoare și fiind condiționată de faptul că suma să provină din tranzacții comerciale curente, recente sau să fie necesară băncii cumpărătoare pentru efectuarea unor plăți curente (accepțiune restrânsă).

Trecerea la *c.* este subordonată capacității economiei naționale a țării respective de a produce cantitățile de mărfuri cerute pe piață, în condiții competitive de calitate și preț, precum și de a asigura un nivel relativ stabil al puterii de cumpărare al monedei naționale, o structură a prețurilor similară sau apropiată cu cea existentă pe piața mondială, un echilibru relativ stabil al balanței de plăți externe, stabilirea unui curs al monedei naționale fundamentat economic, care să reflecte adevărata sa putere de cumpărare, crearea unei rezerve valutare internaționale și instituirea unui mecanism eficient de intervenție pe piețele valutare pentru susținerea monedei proprii aflată pe piața internațională. *C.* prezintă multiple avantaje și anume: face posibilă evaluarea producției totale a țării, precum și pe fiecare tranzacție în parte, ca urmare a apropierii prețurilor de valoare, respectiv de prețurile mondiale; stimulează ameliorarea parametrilor activității de producție și creșterea competitivității produselor indigene pe piața mondială; contribuie, grație utilizării monedei respective la acoperirea în anumite limite, și cu caracter vremelnic, a unor deficite din balanța plăților; aşază

cursurile valutare în general și moneda națională în special, pe o bază economică reală, respectivele cursuri fiind determinate de cererea și oferta pe piața valutară.

CORRESPONDENT BANCAR, agent al unei bănci aflat într-un alt centru bancar ce efectuează operații bancare la cererea unei alte bănci.

CORRESPONDENȚĂ COMERCIALĂ, denumire generică dată totalității înscrisurilor de afaceri schimbate cu ocazia pregătirii și perfectării unei operațiuni de comerț internațional și prin care aceștia comunică între ei exprimându-și punctele de vedere proprii în legătură cu condițiile ce ar trebui să caracterizeze tranzacția respectivă. C.e. se poate realiza prin: oferte, cereri de oferte, materiale publicitare, scrisori de intenții, scrisori de reclamații, circulare, avizări, retractări de oferte etc. Ea dă expresia seriozității angajamentelor pe care și le asumă sau pe care dorește să și le asume partenerii de afaceri, atestând totodată persistența în timp și continuitatea raporturilor comerciale.

CORPORAȚIA FINANCIARĂ INTERNAȚIONALĂ (C.F.I.), filială a Băncii Mondiale (B.I.R.D.), creată în anul 1956, având sediul la Washington și urmărind completarea operațiilor efectuate de B.I.R.D. prin acordare de sprijin întreprinderilor productive particulare din statele membre în curs de dezvoltare. Nu are o structură administrativă proprie: administrația sa este una și aceeași cu cea a B.I.R.D., președintele B.I.R.D. îndeplinind și funcția de președinte al C.F.I., iar guvernatorii și directorii executivi ai Băncii Mondiale ocupându-se și de problemele C.F.I. ș.a.m.d. C.F.I. apare astfel ca un artificiu juridic grație căruia Banca Mondială dobândește posibilitatea să administreze un fond distinct destinat finanțării întreprinderilor particulare fără o garanție a guvernelor respective, ocolindu-se astfel prevederile statutului B.I.R.D., care îngăduie finanțarea numai dacă este garantată de guvern. Fondurile deținute de C.F.I. se plasează pe două căi principale: prin împrumuturi și prin participații industriale sau financiare. De regulă împrumuturile se acordă pe termen lung (7-12 ani sau chiar mai mult) pentru investiții; dobânda

percepută este apropiată de aceea a pieței, dar la ea se adaugă și un comision de 1% pentru partea de împrumut acordată și necheltuită. Investițiile directe sub formă de participații la capitalul noilor întreprinderi industriale și comerciale sau în dezvoltarea întreprinderilor existente constituie principala metodă practică de C.F.I. Această metodă este avantajoasă deoarece simplifică formele de investiții, înlesnește negocierile și condițiile pentru cedarea (integrală sau parțială) investițiilor atunci când o atare operație s-ar putea face de către C.F.I. în mod satisfăcător, cu scopul de a-și reconstitui fondurile și a le investi într-o altă întreprindere. În împlinirea scopurilor urmărite, C.F.I. procedează la vânzarea de acțiuni din portofoliul său, precum și la cooptarea unor investitori străini ca parteneri alături de ea în momentul realizării unei participații. Mai multe condiții esențiale trebuie să îndeplinească proiectele care sunt supuse C.F.I. spre participare, și anume: a) să aibă perspective de rentabilitate; b) să asigure avantaje economice țării vizate, în sensul realizării de economii valutare, producției de mărfuri și prestărilor de servicii necesare, creării de locuri

de muncă, stimulării progresului tehnic, punerii în valoare a resurselor naturale; c) să creeze perspectiva ca în final C.F.I. să-și poată retrage aportul spre a fi înlocuit cu un aport autohton. Alături de aceste cerințe esențiale, C.F.I. își condiționează participarea și de existența altor aspecte, ca, de exemplu, posibilitatea ca întreprinderea respectivă să-și procure fondurile necesare de pe piața creditului în condiții rezonabile; întocmirea unui plan realist de finanțare a proiectului; certitudinea că produsele și serviciile întreprinderii respective vor fi absorbite de o anumită piață. Totodată C.F.I. își investește mijloacele financiare și în societățile de finanțare (cu caracter local sau regional) care, la rândul lor, furnizează capital pentru investiții mai mici (care nu sunt de resortul corporației) în sectorul particular al economiei statelor în curs de dezvoltare.

CORPORAȚIE TRANȘNAȚIONALĂ, V. societăți transnaționale (sau multinaționale).

COȘ VALUTAR, sintagmă ce desemnează modalitatea de a crea un etalon artificial de valoare și,

totodată, un instrument de rezervă menit să înlocuiască atât etalonul aur cât și etalonul dolar SUA pentru măsurarea valorii altor monede. Operația de stabilire a e.v. poate fi îndeplinită de către părți printr-o clauză contractuală, sau de către un organ internațional specializat. În toate cazurile însă, ea presupune alegerea valutei care urmează să fie cuprinse în e.v. și determinarea ponderii pentru fiecare valută în e.v. Valoarea de ansamblu a e.v. este în funcție de cursurile valutei componente. Astfel, pentru a îndeplini valoarea coșului în dolari (presupunând că în componența lui intră dolari SUA, lire sterline, mărci germane, franci francezi și franci elvețieni) fiecare componentă se împarte la cursul dolarului de pe piața țării respective sau se înmulțește cu cursul bursier de la New York al valutei componente. Atunci când stabilirea e.v. este făcută de părți, operațiunea se concretizează într-o clauză contractuală multivalutară. V. și clauză multivalutară bazată pe un coș valutar convenit de părți; clauză valutară bazată pe un coș valutar instituționalizat (sau unitate de cont instituționalizată).

COST-OF-CARRY, expresie din limba engleză prin care în tranzacțiile de bursă se desemnează cheltuielile aferente unei perioade de timp determinate, cheltuieli ce cuprind costul finanțării necesare pentru cumpărarea mărfii, precum și costurile pe care le implică depozitarea, asigurarea și transportul acesteia. C. determină mărimea diferenței dintre prețurile spot și prețurile futures. V. și futures; preț spot.

COTĂ DE PARTICIPARE, denumire dată contribuției patrimoniale cu care un subiect de drept (persoană fizică sau persoană juridică) participă la construirea unui fond, la plata unor cheltuieli comune, la constituirea unei societăți comerciale etc.

COTĂ DE PIAȚĂ, denumire dată indicatorului (ce are caracter relativ) exporturilor realizate sau susceptibile de realizare de către o țară sau de către un agent economic pe o piață externă, pe o perioadă determinată. Se determină sub formă de raport între volumul exporturilor și volumul total al desfăcărilor, al importurilor sau al consumului pe acea piață, exprimate valoric sau în unități naturale. C.p. nu ră-

mâne mereu aceeași, ci variază de la o perioadă la alta fiind influențată de următoarele categorii de factori: a) schimbarea dimensiunilor *pieței-bază de raportare*; b) volumul și calitatea mărfurilor exportate; c) activitățile desfășurate de concurenții potențiali. **C.p.** se exprimă printr-un coeficient având valoarea între 0 și 1 sau caracter procentual.

COTAȚII LA BURSĂ, sintagmă ce exprimă prețurile de ofertă, de cerere sau de tranzacție efectivă afișate la un moment dat la bursele de valori sau de mărfuri. **C.b.** existente la anumite burse de mărfuri — ca de pildă bursa din Chicago (pentru cereale) sau bursa din Londra (pentru metale nferoase) etc. — sunt considerate prețuri internaționale ale mărfurilor respective.

COURSES OF DEALING, expresie engleză prin care, în dreptul nord-american, se desemnează obișnuințele statornicite între părți anterior perfectării unui contract comercial. Modul de utilizare a unor asemenea obișnuințe este reglementat prin Codul comercial uniform al S.U.A. (Uniform Commercial Code).

CRAII, situație caracteristică unei forme acute a crizei economice concretizată prin lipsa creditului și a mijloacelor de plată, prăbușirea cursului titlurilor de valoare (acțiuni și titluri de credit), devalorizarea monedei naționale. **C.** produce creșterea numărului falimentelor și dezorganizarea vieții economice. Declanșarea e. are loc la bursa de valori și este marcată de o scădere masivă a cursului acțiunilor.

CREANȚĂ, drept patrimonial în baza căruia titularul său, numit creditor, poate pretinde altei persoane, numită debitor, să execute prestația la care s-a îndatorat, și care poate consta în a da, a face sau a nu face ceva. Dreptul de e. are caracter relativ, fiind opozabil numai debitorului. În virtutea lui, creditul dobândește un drept de gaj general asupra patrimoniului debitorului.

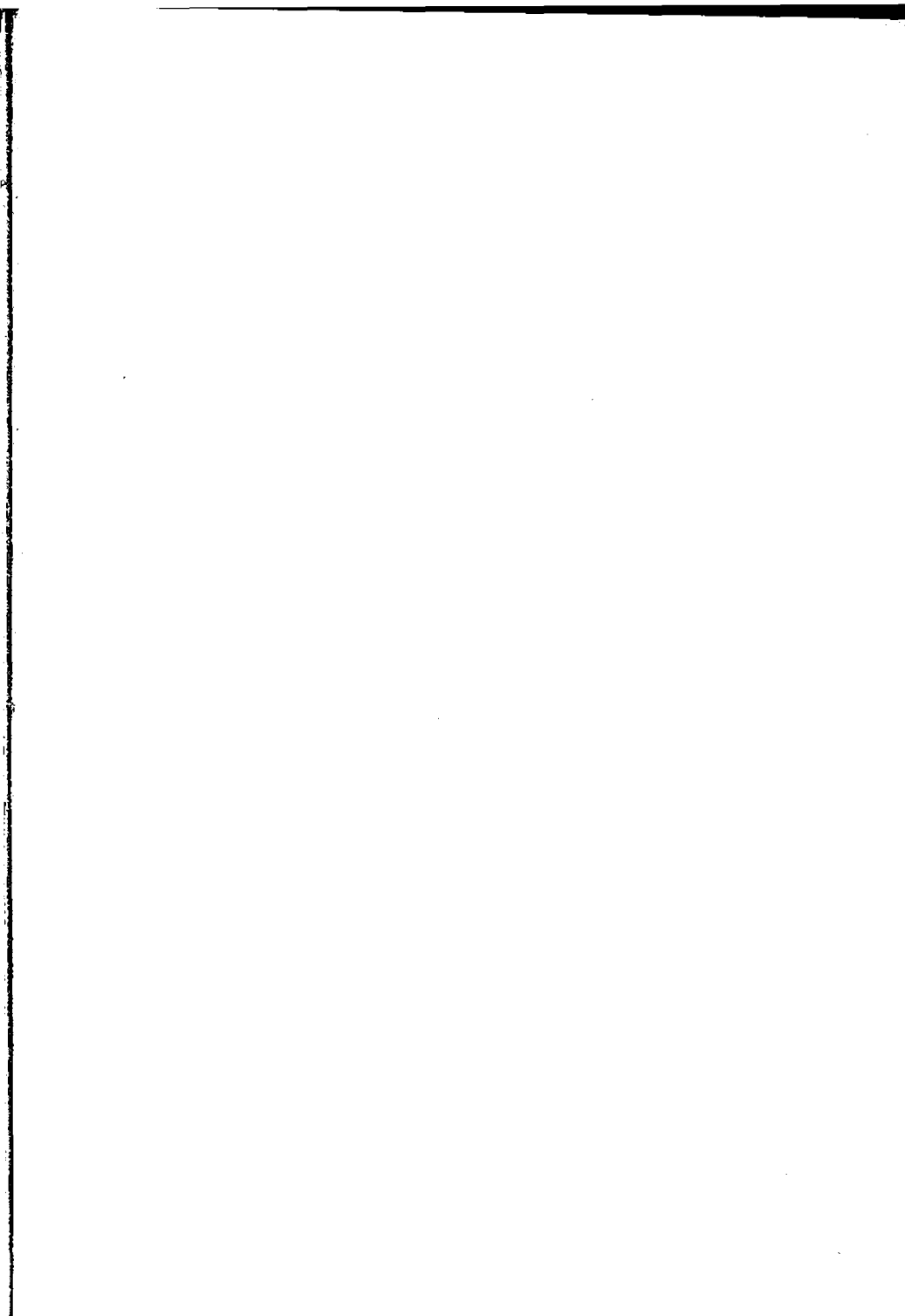
CREDIT, avans de bani (monedă scripturală sau fiduciară) care urmează să fie restituit împreună cu o remunerație pentru creditor. În domeniul comerțului se distinge e. de furnizor și e. de cumpărător; în contabilitate e. primește semnificația de antonim al *debiului*. **C.** poate fi cla-

sificat în funcție de diferite criterii: a) din punctul de vedere al obiectului, el poate fi: *e. de producție* și *e. de consum*; b) sub aspectul termenului se distinge: *e. pe termen scurt* (până la 1 an), *e. pe termen mijlociu* (între 1 și 5 ani) și *e. pe termen lung* (peste 5 ani); c) din punct de vedere al calității debitorului există: *e. privat* (în general pe bază de efecte de comerț) și *e. public* (în general pe bază de bonuri de tezaur); d) sub aspectul garanțiilor, *e.* se clasifică în: *e. personal* și *e. real*. Utilizarea *e.* este deosebit de frecventă în domeniul activității bancare; aici *e.* îndeplinește o funcție distributivă: el se manifestă ca un sistem de relații între bănci și societățile comerciale, în cadrul cărui fondurile bănești ale societăților comerciale, devenite temporar disponibile în conturile bancare ale acestora, ca și mijloacele sistemului financiar care se eliberează, de asemenea temporar, în cursul operațiilor aferente acestui sistem, devin, prin efectul mobilizării lor de către bănci, resurse ale sistemului de *e.*, fiind folosite prin redistribuire la acordarea de *e.* economiei. Totodată *e.* mai îndeplinește și funcția de emisiune, de injectare a unui volum suplimentar de bani în economie, constituind

astfel principalul volum de mijloace de plată în circuitele economice. În țările cu economie de piață, distribuția *e.* este făcută atât de către banca centrală, cât și de către celelalte bănci. Specificul *e.* decurge din natura sa de relație apărută în legătură cu acordarea de împrumuturi unor participanți la viața economică și comercială, cu condiția rambursării lor la scadență. Acest specific se exprimă prin următoarele elemente: 1) *e.* este un raport juridic (contractual) în virtutea cărui o persoană (*creditor*), pune la dispoziția altei persoane (*debitor*), un bun material evaluat într-o monedă națională sau o sumă de bani; 2) debitorului îi revine obligația să ramburseze, la o dată stabilită, numită scadență, valoarea bunului material sau suma de bani ce i-a fost remisă; 3) debitorul plătește creditorului, pentru folosința fondurilor puse la dispoziția sa de către acesta în perioada stabilită, un preț numit *dobândă*, stabilit pe cale convențională cu observarea normelor din dreptul național aplicabil raportului contractual dat. *C.* este deci un contract; în dreptul comercial internațional el implică: *doi subiecți* (atunci când unul dintre ei, creditorul, este o bancă, operațiunea se numește *e.*

bancar sau *financiar*, iar dacă este vânzător, *e. comercial*); *o sumă de bani* sau *o marfă*, exprimată într-o anumită cantitate de valută, care se rambursează la scadență; *un preț*, care se numește dobândă; *riscul de neplată*, care decurge inevitabil din factorul timp, însumat în perioada intercalată între momentul acordării *e.* și cel al scadenței rambursării lui, risc a cărui prezență face necesară însoțirea contractului de *e.* de alte raporturi juridice, conținând măsuri de garantare și rambursare a *e.* Operațiunile financiare prin *e. bancare* au sporit atât ca număr cât și ca importanță, în ultima vreme, în domeniul comerțului internațional; în prezent peste 70% din exportul mondial de mașini unelte și echipamente industriale se realizează pe *e.*, care constituie un instrument important de impulsioneare a exportului în acest domeniu. În ultimii ani a intrat în actualitate acordarea unor înlesniri de plată și la vânzarea unor mărfuri ca: produse chimice, anumite bunuri de consum etc. Continua extindere a utilizării *e.* în comerțul internațional a transformat această operațiune (adică *e.*) într-un instrument principal al sistemului de relații economice internaționale (construit în perioada post-

belică), un instrument de politică economică a statelor. În comerțul internațional se practică atât *e.* acordate de către vânzătorii direct cumpărătorilor, cât și cele acordate de organismele bancare ce-i finanțează direct pe cumpărătorii importatori. În prima ipoteză, raportul de *e.* izvorăște nemijlocit din contractul de vânzare-cumpărare internațională, iar condițiile *e.* sunt prevăzute chiar în acest contract; acordarea acestui credit ocazionează contractarea altor credite (dar de astă dată de către exportatori), deoarece producătorii vânzătorii pot face față vânzărilor pe credit finanțându-se, de regulă, la rândul lor, prin diferite modalități de mobilizare a *e.*, printre care *e.* procurate de pe piața financiară locală. În cea de-a doua ipoteză, oricare ar fi organismul bancar finanțator (organism bancar internațional sau organism bancar național, fie el un organ bancar specializat în finanțarea exporturilor sau o bancă comercială), acordarea *e.* se face prin contracte distincte de cele fundamentale, care le fac necesare (în mod obișnuit contracte de vânzare-cumpărare) și de conținutul cărora se ține seama în stabilirea condițiilor de acordare a *e.*

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. V. Anghelescu, Al. Deteșean, E. Hutira, *Contracte economice internaționale*, Editura Academiei, București, 1980.
2. V. Babiuc, *Riscurile contractuale în vânzarea comercială internațională*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982.
3. C. Bîrsan și colab., *Societățile comerciale*, Casa de editură și presă Sansa S.R.L., București, 1995.
4. H.C.Black și colab. *Black's law dictionary*, St Paul, Minn. West Publishing Co., 1991.
5. G. Brulliard, D. Laroche. *Précis de droit comercial*, ed.7 Paris 1979.
6. G. Bușe și colab, *Dicționarul complet al economiei de piață*, Societatea Informația S.R.L., București, 1994.
7. O. Căpățînă, *Litigiul arbitral de comerț exterior*, Editura Academiei, București, 1978.
8. O. Căpățînă, V. Tănăsescu (sub redacția), *Instituții de drept comercial internațional*, Editura Academiei, București, 1982.

CREDIT BANCAR, creditul acordat de instituții bancare. În temeiul său, banca pune la dispoziția clientului ei anumite fonduri ori îi permite acestuia să-și procure fonduri dintr-o altă sursă de finanțare, garantându-le. În esența sa, c.b. este o noțiune economică, dar privește, și se realizează prin mai multe operații juridice: avans, scont, împrumut, factoring etc. Din punctul de vedere al băncii finanțatoare, acordarea c.b. este subordoadă față de două imperative determinate: securitatea, care implică luarea unor măsuri menite să contracareze riscul de insolvabilitate al debitorului; mobilizarea creditului (cum este bunăoară posibilitatea de rescontare), grație căreia creditorul își poate crea disponibilități de fonduri și să utilizeze din nou aceleași credite. Acordând creditul, banca își rezervă dreptul de a controla utilizarea lui, urmărind ea aceasta să se facă numai în scopul pentru care a fost acordat; ea are libertatea să ceară restituirea fondurilor respective în cazul în care beneficiarul lor le-ar fi dat o altă destinație decât aceea anunțată la contractarea creditului (cum este, bunăoară, ipoteza folosirii unui credit acordat pentru export, la realizarea unor investiții inter-

ne). C.b. se deschide printr-o operație constând în perfectarea unei convenții prin care banca finanțatoare își asumă obligația de a pune la dispoziția clientului său anumite fonduri pentru o durată determinată; la deschiderea creditului nu există remitere imediată a fondurilor promise (cum este cazul împrumutului), acestea aflându-se la dispoziția beneficiarului, care poate încasa acea sumă ori să emită (să tragă) o cambie sau un cec asupra băncii (care astfel dobândește calitatea de tras). Beneficiarul creditului are obligația să plătească încă de la început un comision „de confirmare” sau „de angajament” (de exemplu 1%—2% pe an), chiar dacă nu utilizează creditul respectiv; pe această cale banca este pusă la adăpost de riscul nesolicitării de către client a executării convenției de deschidere a creditului. Ca natură juridică, deschiderea de c.b. este un contract consensual susceptibil de dovadă prin orice mijloace de probă; în practică, banca emite însă o scrisoare de confirmare a creditului, conținând toate mențiunile necesare și garanțiile aferente. Acest contract se încheie *inuitu personae*, și ca urmare, în privința lui se produc toate consecințele ce decurg dintr-o atare

împrejurare: moartea clientului, incapacitatea lui, falimentul ori căderea dintre părți, reglementarea juridică, lichidarea bunurilor, dizolvarea societății. Creditul este cesibil, dar numai cu consimțământul băncii. În cazul în care contractul se încheie pe durată nedeterminată, banca poate să-l rezilieze pe cale unilaterală, cu un preaviz în timp util. O altă trăsătură specifică a deschiderii de credite este că accasta are caracterul de contract unilateral, în sensul că banca este obligată să pună la dispoziția clientului său creditul acordat fără ca beneficiarul să aibă obligația de a-l utiliza. Clientul este însă obligat să plătească băncii, pentru creditul acordat, o remunerație (dobândă) proporțională cu valoarea capitalului avansat de aceasta; remunerația respectivă este întregită apoi cu diferite comisioane, de regulă proporționale cu valoarea creditului, dar care pot fi și fixe, plătite de client pentru serviciile prestate de bancă; plata serviciilor respective se face în raport cu numărul efectelor de comerț, indiferent de valoarea lor (de exemplu, la scont se plătește o sumă fixă pentru fiecare titlu). Remunerația creditului suferă o dublă limitare: în fapt, prin existența concurenței, a

pieței financiare și a pieței monetare; în drept, prin efectul legilor care sancționează camăta (uzura). În vederea contracarării riscurilor obișnuite oricărui vânzător (și anume riscul de fabricație — concretizat în posibilitatea rezilierii contractului mai înainte de livrarea mărfii, în cazul în care cheltuielile de fabricație se află deja angajate — și riscul de credit, pentru cazul neplății de către cumpărător), exportatorii și importatorii recurg la cele mai diverse mijloace, între care, asigurarea, care este susceptibilă să acopere nu numai riscul de fabricație și riscul de credit, ci uneori chiar riscul economic (riscul de schimb) decurgând din creșterea anormală a prețului de revenire etc. Plafonul unui c.b. se determină în raport de anumite elemente (esențiale) pe care le are în vedere creditorul. Printre acestea figurează: bonitatea debitorului, iar în cazul creditelor interbancare, bonitatea corespondentului bancar, respectiv capacitatea lui de a-și onora obligațiile ajunse la scadență; natura tranzacției, care este importantă sub mai multe aspecte, și anume: stabilirea plafonului creditului, a felului acestuia, a duratei sale; rentabilitatea operației de credit, care constituie în cele din

urmă aspectul principal; interesul băncii respective de a extinde relațiile de credit cu acel partener, interes ce trebuie corelat cu rentabilitatea operației de credit. Durata termenului pentru care se acordă creditul este dependentă de mai mulți factori, între care: felul mărfii (pentru exportul de mașini-unelte, instalații complexe se acordă cele mai lungi termene de creditare); valoarea exporturilor (de regulă perioada de creditare se stabilește proporțional cu valoarea exporturilor); poziția exportatorului și a importatorului pe piața mărfurilor vândute pe credit; gradul de concurență pe piața mărfii exportate-importate (o concurență acerbă este de natură să determine prelungirea termenului de creditare); situația conjuncturală a pieței (când aceasta este nefavorabilă, de regulă se prelungeste timpul de vânzare a mărfurilor pe credit); situația balanței de plăți externe, a rezervelor de aur și în devize ale țării exportatoare. Ținând seama de toate aceste aspecte, fiecare țară este în măsură să adopte măsuri de încurajare sau de diminuare a exporturilor, respectiv a importurilor pe credite. Uneori termenele de creditare pentru importuri sau exporturi în raporturile dintre

două țări sunt prevăzute prin convenții bilaterale interguvernamentale. Costul creditului este dependent mai ales de mărimea dobânzii percepute, care la rândul ei este dependentă de mai mulți factori, cum ar fi: raportul dintre cererea și oferta de mărfuri exportate pe credit și între cererea și oferta pentru diferite feluri de credit; felul mărfurilor exportate pe credit; gradul de rentabilitate a mărfurilor exportate; volumul operațiunii încheiate; politica țării vânzătoare față de țara cumpărătoare; taxa oficială a scontului. De asemenea, costul creditului este înrăuit și de primele de asigurare, al căror nivel este și el dependent de mai mulți factori: durata și valoarea creditului asigurat; natura mărfii; natura riscurilor; situația cumpărătorului și a exportatorului etc. Termenul de rambursare a creditului poate fi egal sau mai mic ca acela pentru care s-a acordat creditul; termenul de rambursare este însă mai mic decât perioada pentru care se acordă creditul, atunci când se acordă o perioadă de „respiro” sau „de grație”. În anul 1976, țările dezvoltate (Marea Britanie, Franța, Germania, Italia, S.U.A. și Japonia), au convenit o înțelegere cu privire la condi-

jiile de acordare a creditelor la export, stabilind anumite reguli ce urmau să fie aplicate de către fiecare din țările semnatare. Astfel, la creditele de export pe termen mediu a fost fixată limita inferioară a dobânzii la 7,5%, iar la creditele pe termen lung, în favoarea unor țări cu un grad de dezvoltare mai redus, la 8%; totodată s-a stabilit că durata creditelor de export poate fi de până la 10 ani, suma minimă a accontului este de 15% din valoarea contractului etc. Importurile românești se finanțează prin credite-cumpărător, prin contracte încheiate de B.R.C.E. cu băncile din țara exportatorilor care acordă creditele; acest sistem de finanțare, care s-a generalizat la noi începând cu anul 1978, este mai avantajos decât acela realizat prin credite comerciale acordate de furnizorii externi. Când privește exporturile românești, în vederea asigurării plășilor, B.R.C.E. a încheiat mai multe convenții de credit cu bănci din străinătate.

CREDIT COMERCIAL, varietate de credit larg utilizată în raporturile dintre comercianți de specificul căreia este livrarea de către producător (furnizor) a cantității de marfă convenită cu cumpărătorul, amânându-se

scadența prețului la o dată în viitor, astfel încât debitorul să aibă timpul necesar pentru revânzarea acelei mărfi spre a-și procura lichiditățile necesare efectuării plășii datoriei. Acordarea e.e. se realizează deci în mărfuri, iar nu în lichidități financiare. Obligația de plată a cumpărătorului se materializează de regulă într-un titlu de credit (cambie sau bilet la ordin). Prin e.e. se realizează finanțarea activității cumpărătorului (care, de regulă, este un distribuitor) de către furnizor (care este fie un producător direct, fie un comerciant angrosist). Utilizarea e.e. prezintă avantaje pentru ambele părți. Astfel, în ce-l privește pe furnizor, pentru acesta e.e. se analizează ca mijloc suplimentar de atragere a clientelei, în timp ce pentru cumpărător (care este beneficiarul lui) respectivul credit prezintă semnificația unui instrument de reducere a costurilor și de disponibilizare implicită a resurselor financiare; facilitând beneficiarului realizarea altor obiective, precum: modernizarea dotărilor, e.e. se convertește în credit bancar. Banca, care a efectuat scontul devine creditorul cumpărătorului care a primit marfa pe credit. Grație scontării cambiei trasă asupra cumpărătoru-

lui, furnizorul își poate reconstitui disponibilitățile bănești necesare derulării ciclului producției sau distribuției. C.e. nu trebuie confundat cu blocajul financiar care este rezultatul întârzierii plății de către debitor, acesta din urmă fiind la rândul său victimă a întârzierii plății ce i se cuvine din partea propriului debitor. V. și credit bancar.

CREDIT-CUMPĂRĂTOR, credit bancar acordat de o bancă din țara exportatorului direct importatorului străin sau băncii acestuia, pentru ca el să poată plăti marfa la livrare în condiții de plată *cash*. Finanțarea tranzacțiilor internaționale prin c.e. prezintă importante avantaje: exportatorul încasează contravaloarea mărfii chiar la livrarea acestuia, urmând ca importatorul să ramburseze în întregime creditul; cumpărătorul are certitudinea stabilității prețului tranzacției, deoarece plata făcându-se în condiții *cash*, furnizorul nu poate include în preț costuri suplimentare; de regulă durata c.e. este mai mare decât aceea a creditului-furnizor. C.-e. acoperă numai parțial prețul de livrare al mărfii; în proporție de 5-15%, prețul trebuie suportat de către importator, plata ac-

tui procent făcându-se sub formă de avans ce urmează a fi achitat până la ultima livrare. Importatorul plătește avansul fie din capital propriu, fie prin intermediul unui credit obținut de pe piața lui națională. Asigurarea c.e. este obligatorie pentru fiecare asemenea credit în parte. Grație avantajelor pe care le prezintă, c.e. a luat în ultima vreme forma unor veritabile acțiuni de cooperare în domeniul financiar-bancar, prin constituirea unor consorții bancare internaționale ce îndeplinesc un rol de importanță majoră pe piața creditului internațional. Asemenea consorții se fundează pe înțelegerea mai multor bănci din diferite țări interesate în concentrarea capitalurilor, cu scopul finanțării anumitor tranzacții economice internaționale prin plasarea unor credite de natură să impulsioneze schimburile economice pe plan internațional. Prezența consorțiilor bancare în relațiile economice în general, în relațiile dintre țările industrializate și cele în curs de dezvoltare în special, constituie o realitate tot mai frecvent întâlnită, ele acordând credite și efectuând o serie de alte operații bancare.

CREDIT MOBILIZABIL, creditul bancar însoțit însoțit de un instrument juridic de natură să permită băncii posibilitatea refinanțării de la un alt organism bancar, adică să împrumute ca însăși sumele pe care le-a avansat în executarea creditului acordat clientului său. Un astfel de instrument poate fi de exemplu cambia, care prin efectul scontat transferă băncii drepturile ce-i asigură rambursarea creanței. Sin. *credit prin scont*. V. și *contract de credit*.

CREDIT NEMOBILIZABIL, varietate de credit bancar care nu este însoțit de un instrument juridic de natură să permită băncii posibilitatea refinanțării de la un organism bancar. Deschiderea de credit constituie o astfel de varietate. V. și *contract de credit*.

CREDIT OBLIGATAR, mijloc de finanțare externă a societății comerciale preferabil în situațiile când nu se poate recurge nici la creditul bancar și nici la majorarea capitalului social, de specificul căruia este emisiunea de obligațiuni către societatea comercială interesată. Prin emisiunea de obligațiuni, societatea comercială obține un împrumut pe termen lung, apelând în acest sens la subscripția publică.

Acest împrumut are caracter unitar, deși este acordat de o pluralitate de creditori, adică de către toți cei care achiziționează obligațiunile puse pe piața titlurilor de valoare de către societatea emitentă. Dobânditorii de obligațiuni se numesc obligatari. Aceștia sunt creditori ai societății și într-o atare calitate ei nu pot participa la împărțirea dividendelor, la procesul decizional al adunării generale a acționarilor, nu suportă riscurile societății. În schimb, în ipoteza lichidării societății, creditorii obligatari participă, alături de ceilalți creditori sociali la transformarea activului în numerar înfăptuită de lichidatori și la împărțirea (repartizarea) acestuia între titularii drepturilor de creanță împotriva societății. În virtutea titlurilor de creanță pe care le țin, obligatarii dobândesc un anumit nivel de participare la viața societății comerciale debitoare. Emisiunea de obligațiuni este mijlocul juridic prin care se obține c.o. Condițiile de fond ale acesteia sunt: a) respectarea plafonului maxim al valorii împrumutului în raport cu valoarea capitalului social: legea română stabilește în acest sens că acțiunile pot fi emise pentru o sumă care să nu depășească trei părți din capitalul

social vărsat și existent, conform ultimului bilanș contabil aprobat; dacă se fac mai multe emisiuni, toate împreună trebuie să se încadreze în acest plafon, deoarece societatea emitentă garantează rambursarea c.a. numai cu patrimoniul social; b) valoarea minimă a unei obligațiuni nu poate fi mai mică decât valoarea minimă stabilită de lege pentru un astfel de titlu; c) toate obligațiunile din aceeași emisiune trebuie să fie egale ca valoare și să confere aceleași drepturi obligatorilor; d) obligatorii care subscriu obligațiuni trebuie să verse integral valoarea titlului. Pentru valabilitatea emisiunii de obligațiuni se cer îndeplinite următoarele condiții de formă: 1) hotărârea privind emisiunea de obligațiuni să fie adoptată de adunarea generală extraordinară a acționarilor; 2) atunci când emisiunea de obligațiuni se face prin subscripție publică se cere ca administratorii societății să dea publicității un prospect de emisiune vizat de instanța în a cărei rază teritorială își are sediul societatea emitentă; 3) subscripția obligațiunilor trebuie să se facă pe exemplarele prospectului de emisiune, iar odată cu aceasta trebuie să se efectueze și

vărsământul integral al sumei subscrise; 4) fiecare titlu obligatoriu trebuie să conțină mențiunile prevăzute de lege în acest sens (ca de exemplu: numărul de ordine al obligațiunii, tabloul plăților în capital și semnăturile administratorilor). Pentru societatea emitentă identitatea creditorului obligatar este negociabil și ușor transmisibil. Pe de altă parte, în plan subiectiv, obligatorul nu are, de regulă, reprezentarea că prin cumpărarea obligației acordă un credit societății și că deci el este un creditor al acesteia. Pentru el dobândirea obligației prezintă semnificația unui plasament de capital. Creditorii obligatari se pot organiza în adunarea generală respectând condițiile prevăzute de lege într-un atare scop.

CREDIT PRIN ACCEPTAREA CAMBIEI, varietate a creditului prin semnătură, de specificul căreia este acceptarea de către bancă a unei cambii trasă de client asupra ei, ceea ce are semnificația deschiderii unui credit în favoarea acestuia. Dacă, la scadență, cambia este prezentată la plată, aceasta înseamnă că respectivul client a uzat de creditul deschis de bancă. De regulă

însă trăgătorul scotează cambia la o altă bancă, ceea ce schimbă datele problemei. În realitate însă banca nu a împrumutat fonduri, ci numai credibilitatea ei ca și garant al datoriciei clientului său, ca și cum ea ar fi avalizat cambia. C. prin a.e. este larg utilizat în Marea Britanie și mai restrâns practicat în alte țări. El reprezintă utilitate în comerțul internațional. Astfel, la vânzarea CAF, vânzătorul trage o cambie asupra băncii cumpărătorului; dacă aceasta acceptă cambia respectivă înscamnă că, prin semnătura ei garantează plata prețului. Astfel vânzătorul își poate procura fonduri pe o altă piață. Pentru a-și asigura rambursarea creditului, banca păstrează fondurile bănești ale clientului cu referire la care acceptă cambia. Ea va debita contul acestuia atunci când i se cere să plătească suma înscrisă în cambie. În ipoteza în care soldul creditor al clientului este îndestulător, banca își împrumută numai semnătura, iar dacă acel sold este suficient banca acordă un veritabil credit în forma angajamentului cambial. V și credit prin semnătură.

CREDIT PRIN AVALUL CAMBIEI, varietate a creditului prin semnătură, ce presupune avali-

zarea de către bancă a cambiei trasă de clientul ei, și deci, constituirea pe această cale a respectivei bănci ca fidejutor al acestuia, solidar cu el față de creditor. Banca se expune astfel executării de către creditor, neavând posibilitatea să invoce beneficiul de discuțiune. Ea se va putea îndrepta ulterior împotriva clientului promovând acțiunea personală ce decurge din aval, precum și o acțiune subrogatorie (prin care să exercite acțiunea ce aparținea creditului plătit). V. și credit prin semnătură.

CREDIT DE SCONT. V credit mobilizabil.

CREDIT PRIN SEMNĂTURĂ, varietate de credit care se distinge prin aceea că banca nu împrumută fonduri, ci doar credibilitatea ei, constituindu-se ca fidejutor solidar cu clientul său față de creditorul acestuia. C.s. poate îmbrăca forma creditului prin acceptarea cambiei, a utilizatorului prin avalul cambiei, a garanției la prima cerere, și a scrisorii de credit pentru operațiuni internaționale. În toate aceste ipoteze, banca se obligă irevocabil să plătească necondiționat, la prima cerere,

suma vizată de e.s., renunțând la facultatea ce o are în calitate de garant de a invoca orice excepție fondată pe contractul de bază. V. și *credit prin acceptarea cambiei*; *credit prin avalul cambiei*; *garanție la prima cerere*; *serioarea de credit pentru operațiuni internaționale*.

CREDIT STAND BY, credit ce îndeplinește rolul de garanție și are caracter documentar. Este supus Regulilor și Uzanțelor Uniforme fiind utilizat frecvent în S.U.A.. Prin e.s.b. se garantează următoarele plăți și prestațiuni: plata cambiei la un anumit termen de la vedere; rambursarea creditelor bancare; plata mărfurilor livrate; efectuarea livrărilor mărfurilor contractate; executarea contractelor de antrepriză. Dacă prestația garantată nu este executată de către debitorul ei, creditul acelei prestații poate cere băncii emittente a e.s.b. să-și asume angajamentul de plată. În acest scop solicitantul va anexa cererii sale o declarație conformă modalităților creditului documentar prin care se confirmă neîndeplinirea obligațiilor contractuale asumate de către importor. Se vor anexa, dacă este cazul, și documentele de expediție a mărfii. V. și *credit documentar*.

CREDITE ACORDATE DE BANCA INTERNAȚIONALĂ PENTRU RECONSTRUCȚIE ȘI DEZVOLTARE (B.I.R.D.), varietate de credite bancare care se disting prin aceea că au ca suport juridic principal acorduri guvernamentale, iar nu un contract consensual și oneros. Acordarea împrumuturilor de către B.I.R.D. este guvernată de următoarele principii: a) împrumuturile se acordă numai solicitanților pe care banca îi apreciază ca fiind solvabili; b) acordarea lor este condiționată și de constatarea de către bancă a împrejurării că obiectivele pentru realizarea cărora ele au fost solicitate sunt suficiente pentru dezvoltarea țărilor membre în cauză și se înscriu în programele generale de dezvoltare inițiate de țările respective; c) banca să-și formeze convingerea că obiectivele ce urmează a fi finanțate sunt justificate din punct de vedere economic; d) împrumuturile solicitate să nu poată fi obținute de alte organisme financiar-bancare sau din alte surse, în condiții mai rezonabile (mai economicoase, mai eficiente). În principiu, B.I.R.D. finanțează doar costurile externe ale proiectelor; acordarea împrumutului se face în baza li-

citațiilor organizate cu referire la obiectivul de investiții ce urmează să fie finanțat cu fondurile astfel obținute. Beneficiarul împrumutului nu primește efectiv sumele acordate de bancă cu acest titlu, furnizorii (sau executorii de lucrări) fiind plătiți direct de către B.I.R.D. din fondurile respective. Solicitantul de împrumut primește totuși uneori de la B.I.R.D. anumite sume din împrumutul ce i-a fost acordat, dar ceea ce-i remite banca în asemenea situații constituie doar tranșa de împrumut necesară acoperirii de către acesta a plăților deja efectuate. În raport cu specificul programului finanțat se stabilește durata împrumuturilor acordate; de regulă termenul de rambursare este de 15-25 ani, în cazuri speciale putând fi depășită această durată. Dobânda percepută de B.I.R.D. nu rămâne mereu aceeași, ea suferind modificări (în sus sau în jos) determinate de acțiunea legii cererii și ofertei, specifică țărilor cu economie de piață; modificările respective nu vizează însă împrumuturile deja contractate sau aflate în curs de contractare, ci numai împrumuturile noi, ce vor fi negociate după introdu-

cerca modificărilor. La licitațiile organizate de B.I.R.D. pentru obiective de investiții ce se execută în țara noastră pot participa și întreprinderi românești furnizoare, acestea beneficiind de o marjă de preferință de 15% față de prețurile cele mai avantajoase cerute de firmele străine ofertante.

CREDITE ACORDATE DE BANCA REGLEMENTELOR INTERNAȚIONALE (B.R.I.), credite bancare acordate în condițiile statutului acestui organism financiar internațional băncilor centrale din țările membre. De regulă B.R.I. acordă credite în condiții mai avantajoase decât băncile comerciale. Ca membră a acestei bănci țara noastră a beneficiat și ea de asemenea credite.

CREDITE DOCUMENTARE DE ACCEPTARE, formă specială de accept bancar reprezentând un angajament de a accepta cambii dacă creditul este utilizabil prin acceptarea de către banca emitentă. asemenea credite îmbracă forma scrisorii de credit comercial. Sunt reglementate de Regulile și uzanțele uniforme privind creditul documentar.

CREDITEXPORT, organism financiar-bancar național înființat în anul 1959 în Belgia, sub formă de asociație cuprinzând mai multe instituții publice de credit, inclusiv Banca Națională a Belgiei. Acest organism este specializat în creditarea comerțului internațional, mai exact în finanțarea exporturilor de echipament industrial pe termen mijlociu sau lung.

CREDIT-FURNIZOR, credit comercial acordat de vânzător cumpărătorului străin pe termen mediu — pe o perioadă de 2—5 ani, calculată, de regulă, de la începerea livrării — sau pe termen lung — pe durată de 5—10 ani, socotită în general de la începerea livrării. În majoritatea cazurilor, furnizorii ce creează facilități de plată cumpărătorilor (neavând resurse suficiente pentru a putea aștepta sfârșitul perioadei de credit), finanțază creditele acordate acestora imprumutându-se de la instituțiile de credit (de regulă bănci comerciale) care, la rândul lor, pot refinanța creditele respective apelând la instituții financiare speciale de refinanțare a creditelor la export, sau la banca centrală a acelei țări. Finanțarea c.-f. este condiționată de către bănci de asigurarea livrărilor la

o instituție specializată în asigurarea creditelor la export; instituția respectivă își asumă obligația de a acoperi în întregime riscurile comerciale, ca și pe cele necomerciale. În favoarea furnizorului se emite o poliță de asigurare, pe care acesta o cedează instituției de credit ce finanțează creditul; această poliță constituie o cauciune pentru creditul acordat și pentru durata valabilității sale. Asigurarea creditului la export a devenit parte integrantă a finanțării exporturilor; ca urmare, instituțiile de asigurare a creditului la export sunt chemate să îndeplinească funcții care le completează pe cele specifice instituțiilor de credit. În toate cazurile, c.-f. se acordă de către exportator cumpărătorului-importator sub forma unor livrări de mărfuri. Părțile stabilesc, prin contract, nivelul dobânzilor pentru creditele acordate; acest nivel nu poate fi superior limitelor stabilite prin acorduri comerciale bilaterale, atunci când prin asemenea acorduri s-a convenit plafonarea lui.

CURS LA BURSĂ, expresie prin care se desemnează prețul ce este atins de o valoare mobilă în timpul unei ședințe de bursă și publicat, după terminarea șe-

dinței respective, într-un bilet. C.b. este determinat de raportul dintre cerere și ofertă, fiind totodată înrăuit de factori obiectivi și subiectivi foarte diverși, și nu rareori de specula practică în mod curent, înlesnită de operațiile la termen, în care, de fapt, nu au loc transferuri de titluri de la o parte la cealaltă, ci se plătește numai diferența de preț dintre cursul vânzării și cel cotel în ziua prevăzută pentru executare. La bursă, titlurile pot fi oricând procurate, la fel ca orice marfă fungibilă. Modul de desfășurare a operațiilor de bursă, inclusiv de stabilire a prețurilor de vânzare-cumpărare, este determinat prin regulamentul de funcționare a bursei. Ședințele bursei se desfășoară cu participarea reprezentanților autorizați ai firmelor specializate în comerțul care intră în profilul bursei respective, și anume: întreprinderi comerciale (în cazul bursei de mărfuri), bănci (în cazul bursei de acțiuni și obligațiuni sau al bursei valutare). În cadrul fiecărei ședințe se prezintă, pe de o parte, cererile pentru valorile supuse negocierii, primite de întreprinderile sau băncile participante de la clienții lor, precum și propriile cereri, iar pe de altă parte, ofertele de aseme-

nea valori. Bursa stabilește prețul sau cursul valorilor negociate în funcție de mărimea cererii și ofertei: în ipoteza înregistrării unei creșteri a cererii, prețul (sau cursul) va crește și el, și invers. Există prețuri sau cursuri de vânzare ceva mai mari decât cele de cumpărare; există de asemenea prețuri sau cursuri la vedere și la termen, acestea din urmă fiind, în principiu, mai mari decât cele la vedere. Scăderea bruscă a c.b. poate semnifica iminența declanșării unei crize economice.

CURTAJ, remunerație care se plătește intermediarilor (agenți de schimb, remizieri, curtieri) pentru operațiunile îndeplinite de către aceștia. C. la care este îndreptățit remizierul constituie în realitate o parte din c. convenit agentului de schimb pentru care acționează acesta.

CURTEA ARBITRALĂ EUROPEANĂ, instituție permanentă de arbitraj organizată în cadrul Comunității Economice Europene (C.E.E.), având sediul la Strasbourg (la sediul Consiliului Europei); se distinge prin aceea că judecă direct litigiul, după o procedură pe care o determină ea însăși dacă părțile nu au prevăzut altfel. I se acordă o

mare importanță în țările comunitare, considerându-se că reușita acestei instituții condiționează însuși succesul Comunității Economice Europene.

CURTEA DE ARBITRAJIA CAMEREI INTERNAȚIONALE DE COMERȚ DIN PARIS, instituție permanentă de arbitraj, care se distinge prin aceea că, propriu-zis, nu ea judecă litigiile, ci asigură doar cadrul organizatoric jurisdicțional pentru soluționarea lor, sub egida sa statuând arbitrii aleși de părți și apoi conștrați de curte, iar dacă într-un anumit termen părțile nu au procedat la desemnarea lor, aceasta (curtea) poate proceda chiar la numirea lor. Părțile pot desemna, de comun acord, un singur arbitru, care urmează să fie confirmat de Curtea de Arbitraj; dacă ele au decis să fie arbitrate de către un arbitru unic, dar nu s-au putut pune de acord asupra persoanei acestuia, el va fi numit de Curte. În cazul în care părțile convin să fie arbitrate de către trei arbitri (ceea ce se întâmplă frecvent) fiecare dintre ele desemnează câte un arbitru, care urmează a fi confirmat de curte; totodată aceasta din urmă îl va numi pe cel de-al treilea arbitru, care va îndeplini

și funcția de președinte al completului de arbitraj în cazul dat. Părțile au libertatea să solicite soluționarea litigiului lor de către un complet format din cinci arbitri, caz în care fiecare dintre ele va desemna câte doi arbitri, iar curtea îl va numi pe al cincilea, ce va îndeplini funcția de președinte sau supraarbitru. Arbitrul unic, ca și supraarbitrul, este ales dintr-o țară terță (altă decât țările cărora le aparțin părțile litigante). În vederea numirii arbitrilor sau supraarbitrilor, Curtea de Arbitraj se adresează comitetelor naționale ale Camerei de Comerț solicitându-le propuneri. La fel ca judecătorii de la instanțele de drept comun, arbitrii pot fi recuzați, situație în care Curtea de Arbitraj decide fără drept de recurs și fără arătarea motivelor deciziei sale. Conform procedurii care se aplică în fața acestei instanțe, părțile au libertatea să solicite inițial îndeplinirea unei proceduri de conciliere; o asemenea procedură se efectuează de către un complet format din trei membri (câte unul numit de fiecare parte, iar al treilea desemnat de Curte dintr-o țară terță). În ipoteza nereușitei procedurii de conciliere, părțile au facultatea, fie să recurgă la

arbitraj, fie să se adreseze instanțelor de drept comun competente; această ultimă posibilitate este însă valabilă numai pentru cazul în care ele nu sunt legate printr-o convenție de arbitraj. Cele discutate în ședința de conciliere nu prezintă relevanță în procedura de arbitraj și nici în procedura din fața instanțelor de drept comun, iar cei care au făcut parte din completul de conciliere nu pot fi numiți arbitri pentru același litigiu. Regulamentul Curții de Arbitraj consacră regulile procedurale în temeiul cărora se desfășoară activitatea de soluționare a litigiului de către arbitrul unic sau, după caz, de tribunalul arbitral; aceste reguli sunt obligatorii pentru părți, întocmai ca procedura prevăzută pentru instanțele de drept comun. C.A.C.I.C. din Paris este cea mai veche și cea mai importantă dintre instituțiile de arbitraj; în prezent ea a dobândit vocație mondială, ce se afirmă tot mai evident pe măsura dezvoltării afacerilor comerciale internaționale și a consolidării încrederii participanților la comerțul internațional în competența profesională și imparțialitatea arbitrilor.

CURTEA DE ARBITRAJ COMERCIAL INTERNAȚIONAL BUCUREȘTI (C.A.B.), organism permanent de arbitraj, neguvernamental, fără personalitate juridică, independent în exercitarea atribuțiilor jurisdicționale ce îi revin potrivit competenței sale. Are sediul în București și este organizată și funcționează pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României. Are competența și își desfășoară activitatea jurisdicțională potrivit Regulilor de procedură, aprobate de colegiul acestei Curți. Este formată din 35-40 de arbitri, numiți de Comitetul executiv al Camerei de Comerț și Industrie a României la propunerea președintelui în funcțiune al C.A.B. pe timp de 3 ani, dintre persoane cu experiență și cu înaltă calificare în domeniul dreptului comercial și al relațiilor economice internaționale. Arbitrii sunt înscrși într-o listă ce va cuprinde: numele, ocupația, specialitatea și titlurile științifice ale fiecărui arbitru. Partea străină într-un litigiu alege un arbitru care figurează pe lista unei instituții de arbitraj străine, dacă și părții române se recunoaște dreptul de a alege, într-un litigiu de competența acelei instituții, un arbitru de pe

lista C.A.B. române. Arbitrii nu sunt reprezentanții părților; ei sunt independenți și imparțiali în îndeplinirea lor. C.A.B. își exercită atribuțiile jurisdicționale prin complete de arbitraj formate din 3 membri sau printr-un arbitru unic, aleși sau desemnați potrivit regulilor de procedură. C.A.B. este compusă de un colegiu compus din președinte, vicepreședinte și trei membri. Acest colegiu este numit de comitetul executiv al Camerei de Comerț și Industrie dintre arbitrii înscrși pe listă. Colegiul ia hotărâri cu majoritatea absolută a membrilor ce îl compun. Dintre atribuțiile colegiului cele mai importante par a fi: aprobarea regulilor de procedură ale C.A.B.; asigurarea conducerii generale a C.A.B.; modificarea regulamentului de funcționare al C.A.B., precum și a normelor privind taxele arbitrale și onorariile arbitrilor; asigurarea procurării de documentație străină; stabilirea atribuțiilor secretariatului C.A.B. etc. Președintele C.A.B. are conducerea curentă a acestei curți și o reprezintă în relațiile interne și internaționale. Totodată el exercită atribuții referitoare la desfășurarea activității jurisdic-

ționale prevăzute în regulile de procedură arbitrală. Este ajutat în îndeplinirea atribuțiilor ce-i revin de către vicepreședintele C.A.B., care este și înlocuitorul de drept al său. Totalitatea arbitrilor înscrși pe listă constituie Plenul C.A.B. Acesta dezbate informările colegiului C.A.B. cu referire la activitatea desfășurată, discută probleme de drept mai importante și mai deosebite ivite în activitatea jurisdicțională a C.A.B. și examinează propunerile privind îmbunătățirea reglementărilor referitoare la arbitrajul comercial. În cadrul C.A.B. mai funcționează și un secretariat compus din asistenți arbitrali și alți salariați numiți de Comitetul executiv al Camerei de Comerț și Industrie cu avizul colegiului C.A.B. C.A.B. este competentă să soluționeze litigiile patrimoniale născute din raporturi care interesează comerțul internațional, sau din alte asemenea raporturi dacă părțile au încheiat în acest sens o convenție arbitrală scrisă (clauză compromisoric sau compromis). Convenția părților într-un atare sens poate rezulta și din săvârșirea unor acte procedurale cum sunt introducerea de către reclamant a unei cereri de

arbitrare și acceptarea pârâtei ca această cerere să fie soluționată de C.A.B.. Validitatea clauzei compromisorii este independentă de valabilitatea contractului în care a fost înscrisă. Competența curții de a soluționa un anumit litigiu exclude în privința aceluși litigiu competența instanțelor de drept comun. În fiecare litigiu cu care este sesizată, curtea își verifică propria sa competență de a soluționa acel litigiu și decide în această privință.

CURTIER (COURTIER EN MARCHANDISES), agent comercial ce acționează fără împuternicire de reprezentare a firmei pe seama căreia lucrează. Rolul e. se produce la mijlocirea legăturii între doi parteneri de afaceri; e. nu participă la încheierea efectivă a tranzacției între partenerii respectivi. El își îndeplinește serviciile de intermediere în baza unui contract de curtaj; aceste servicii sunt retribuite printr-o indemnizație procentuală numită curtaj.

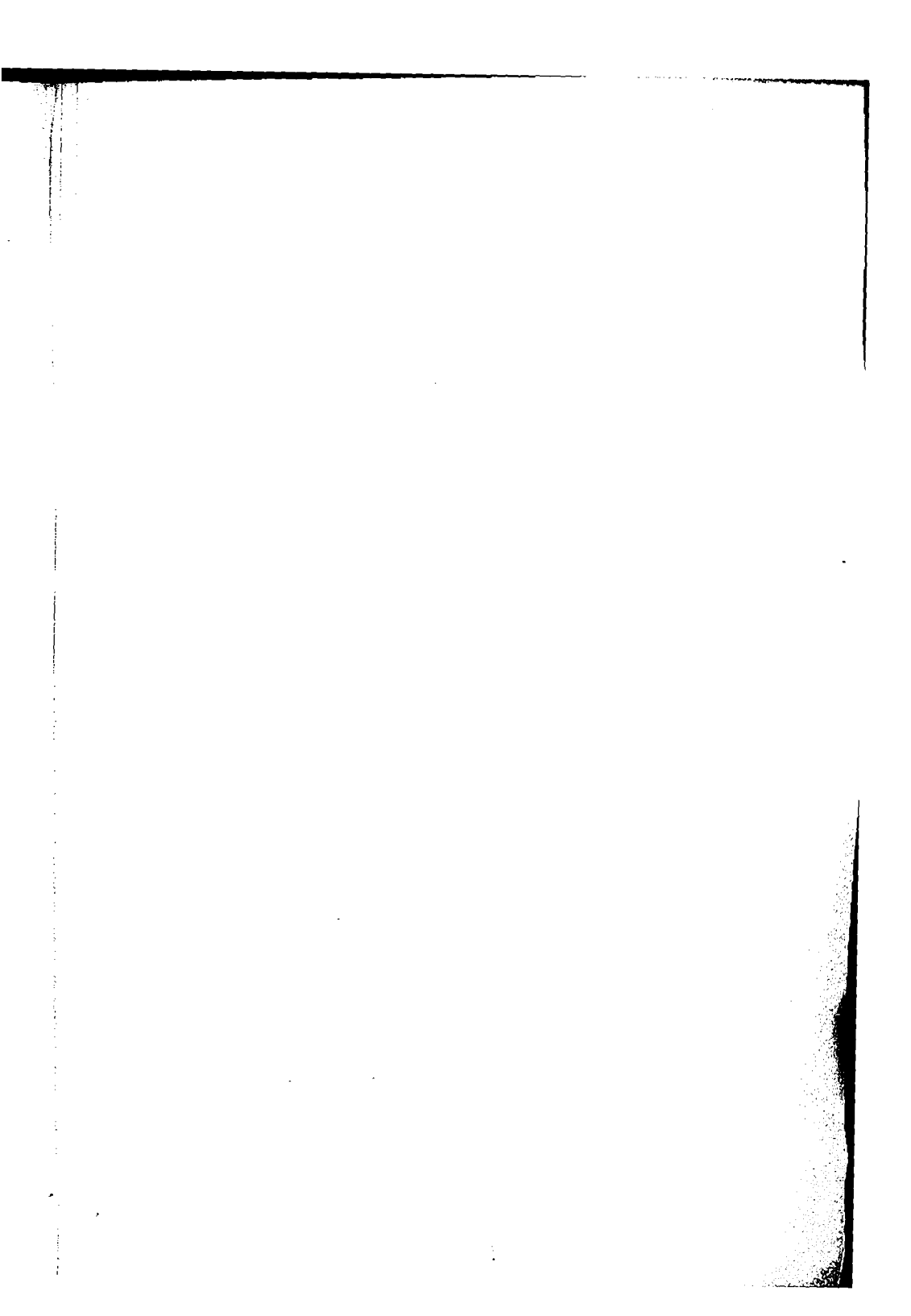
9. O. Căpățină, B. Ștefănescu, *Tratat de drept al comerțului internațional*, vol. I., (partea generală), Editura Academiei, București, 1985.
10. I. Cloșcă (sub redacția), *Dicționar de drept internațional public*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982.
11. M.N. Costin, *Drept comercial internațional-ghid alfabetic*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1987.
12. M.N. Costin, *Dreptul comerțului internațional* (fascicola I. Societăți comerciale), Universitatea din Cluj-Napoca, Facultatea de drept, 1983.
13. M.N. Costin, S. Deleanu, *Dreptul comerțului internațional*, vol. I., Editura Lumina Lex, București, 1994.
14. M.N. Costin, S. Deleanu, *Dreptul comerțului internațional*, vol. II Editura Lumina Lex, București, 1995.
15. M.N. Costin (sub redacția), *Dicționar de drept procesual civil*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983.
16. M.N. Costin, M. Mureșan, V. Ursa, *Dicționar de drept civil*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980.
17. Fr. Deak, St. Cărpenaru, *Contracte civile și comerciale*, Editura Lumina Lex, București, 1993.
18. Al. Deteșan, I. Rucăreanu, B. Ștefănescu, *Dreptul comerțului internațional*, editat de „Revista Economică”, București, 1976.
19. Al. Deteșan, D. Pojoran, *Plățile, riscurile, eficiența în contractele internaționale*, editat de „Revista economică”, București, 1980.

20. I. Dogaru, T.R. Popescu, C. Mocanu, M. Rusu, *Principii și instituții în dreptul comercial internațional*, Editura „Scrisul Românesc”, Craiova, 1980.
21. Y. Eminescu, O. Căpățînă, (sub redacția), *Societățile mixte constituite în R.S.R.*, Editura Academiei, București, 1976.
22. Y. Eminescu, *Tratat de proprietate industrială*, vol.1,2 și 3, Editura Academiei, București, 1982, 1983 și respectiv 1984.
23. I. Filipescu, *Drept internațional privat*, vol.1 și 2, Universitatea din București, Facultatea de societate, 1982 și 1984.
24. Gr. Florescu, *Societățile mixte în România, noua formă de cooperare economică internațională*, Editura Litera, București, 1977.
25. A. Jauffret, *Manuel de Droit commercial*, ed. 14, Paris, 1973.
26. C.C. Kirîțescu, *Moneda*, *Mica Enciclopedie*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982.
27. C.C. Kirîțescu, *Relațiile valutare-financiare internaționale*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978.
28. R. Ieffar, *American Conflicts of Law*, ed.3, New York, 1977.
29. Y. Loussouarn, J. D.Bredin, *Droit du commerce international*, Sirey, Paris, 1969.
30. I. Macovei, *Contractele de comerț exterior în dreptul român*, Editura Junimea, Iași, 1977.
31. I. Macovei, *Dreptul comerțului internațional*, Editura Junimea, Iași, 1980.

32. C. Moisiuc, *Participarea României la colaborarea economică internațională*, Editura Politică, București, 1978.
33. G. Marin și colab., *Dicționar de relații economice internaționale*, Editura Enciclopedică, București, 1993.
34. I. Munteanu și colab., *Ghidul economic*, Editat de Camera de Comerț și Industrie, Cluj-Napoca, 1993.
35. R. Munteanu, *Contracte de intermediere în comerțul exterior al României*, Editura Academiei, București, 1984.
26. Jacques Masson, *Creditele bancare pentru întreprinderi*, Editat de RAO Internațional Publishing Company s.a., București, 1994.
37. I. Nestor, *Probleme privind arbitrajul pentru comerțul exterior în țările europene*, Editura Acedemiei, București, 1962.
38. P. V. Pătrășcanu, C. Sachelarie, *Titluri de credit în contractul internațional (cambia și biletul la ordin)*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1975.
39. I. Popa, *Bursa*, Vol. I și II, Editura Adevărul S.A., București, 1993.
40. I. Popa (sub redacția), *Tranzacții internaționale*, Editura Recif, București, 1992.
41. D. Popescu (sub redacția), *Principii și forme juridice ale cooperării economice internaționale*, Editura Academiei, București, 1979.
42. T.R. Popescu, *Dreptul Comerțului Internațional*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983.

43. T.R. Popescu, C. Bîrsan, *Dreptul comerțului internațional*, Universitatea din București, Facultatea de Drept, 1983.
44. V. Popescu, *Bursa și Tranzacții cu titluri financiare*, București, 1994.
45. Al. Puiu (sub redacția). *Relații economice internaționale*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983.
46. Ripert, R. Riport, R. Roblot, *Traité élémentaire de droit commercial*, ed. 7. Paris, 1973.
47. I. Rucăreanu, *Curs de drept. Elemente de drept civil și comercial sau comparat*, Academia de studii economice, București, 1983.
48. B. Ștefănescu, I. Rucăreanu, *Dreptul comerțului internațional*, Editura Didactica și Pedagogică, București, 1983.
49. B. Ștefănescu, O. Căpățină (sub redacția), *Dicționar juridic de comerț exterior*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986.
50. I. Turcu, *Operațiuni și contracte bancare*, Editura Lumina Lex, București, 1994.
51. Louis et Joseph Vogel, *Le droit européen des affaires*, Editions Dallonz, Paris, 1992.
52. D. Voiculescu, M. Coraș, *Leasing*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1985.
53. *Contracte economice și contracte comerciale internaționale* (breviar alfabetic), editat de „Revista economică”, București, 1984.

-
54. *Dicționar de marketing*, Editura Junimea, Iași, 1979.
 55. *Ghidul lucrătorului de comerț exterior*, editat de „Revista economică”, București, 1983.
 56. *Promovarea și derularea exporturilor (lexicon)*, supliment la „Revista economică”, București, 1986.

Tiparul a fost executat la tipografia editurii

Tehnoredactare computerizată: ROMFEL s.r.l.

